

Praca pod redakcją Jana Kulasa
Współredaktorzy: Bożena Deja-Gałęcka i Kazimierz Ickiewicz

PANORAMA HARCERSTWA

Tczewa i Powiatu Tczewskiego
w latach 1921-2011

**PANORAMA HARCERSTWA
TCZEWA I POWIATU TCZEWSKIEGO
W LATACH 1921-2011**

Publikację wydano ze środków finansowych zebranych
od osób prywatnych, firm
oraz samorządów miast i gmin Powiatu Tczewskiego

Konsultanci

hm. Danuta Zagórska, hm. Roman Kopitkowski (do 14.02.2014 r.) i hm. Jan Szymała

Zdjęcia i teksty przekazano nieodpłatnie
ze zbiorów prywatnych, Sekcji Historii Miasta przy Miejskiej Bibliotece
Publicznej w Tczewie, z kronik szkolnych, gminnych oraz Oddziału ZNP w Tczewie

Pałowa ma +

Projekt okładki
Regina Jeszke-Golicka

41.
ZNA
4.1.
SEKCJA HISTORII MIASTA
TCZEW
346

Redakcja techniczna
Halina Rudko

Korekta
Bożena Deja-Gałęcka

© Copyright by
Kociewski Kantor Edytorski
Jan Kulas
Tczew 2014

ISBN 978-83-85026-03-7

ISBN 978-83-7823-362-6

Kociewski Kantor Edytorski
Sekcja Wydawnicza
Miejskiej Biblioteki Publicznej im. A. Skulteta
w Tczewie, ul. J. Dąbrowskiego 6, 83-110 Tczew
tel. +48 58 531 35 50; fax +48 50 531 36 37
e-mail: kketczew@tlen.pl
www.mbp.tczew.pl

Wydawnictwo
„Bernardinum” Sp. z o.o.
ul. Biskupa Dominika 11,
83-130 Pelplin
tel. +48 58 536 17 57; fax +48 58 536 17 26
e-mail: bernardinum@bernardinum.com.pl
www.bernardinum.com.pl

Druk i oprawa
Drukarnia Wydawnictwa „Bernardinum” Sp. z o.o., Pelplin

PANORAMA HARCERSTWA TCZEWA I POWIATU TCZEWSKIEGO W LATACH 1921-2011

Praca pod redakcją
Jana Kulasa

Współredaktorzy
Bożena Deja-Gałecka
Kazimierz Ickiewicz

Tczew, 2014

Książkę bliską naszemu sercu dedykujemy:

Młodzieży oraz nauczycielom i wychowawcom
Rodzicom i przyjaciółom harcerstwa (skautingu)
Animatorom i uczestnikom samorządności lokalnej
Członkom, działaczom i sympatykom harcerstwa

Z życiowym wskazaniem i drogowskazem:

1. *Niech żywi nie tracą nadziei*
2. *Być zwyciężonym i nie ulec – to zwycięstwo*
Zwyciężyć i spocząć na laurach – to klęska

Józef Piłsudski

Spis treści

Wstęp	11
ROZDZIAŁ I	
Kalendarium dziejów harcerstwa Tczewa i Powiatu Tczewskiego	15
ROZDZIAŁ II	
Biogramy instruktorów harcerskich, przyjaciół harcerstwa i ludzi sukcesu Ziemi Tczewskiej z rodowodem harcerskim	115
ROZDZIAŁ III	
Kronika fotograficzna harcerstwa Tczewa i Powiatu Tczewskiego w latach 1921-2011	177
Zakończenie	257
Bibliografia	260
Ważniejsze skróty	264
ANEKS 1	
Komendanci Hufca Harcerzy w Tczewie	266
ANEKS 2	
Miejsca tczewskich harcerskich (zuchowych) obozów, zimowisk, kolonii oraz biwaków	268
ANEKS 3	
Małżeństwa harcerskie Tczewa i powiatu	269
ANEKS 4	
Oświadczenie Jana Kulasa – posła na Sejm RP w kadencji 2007-2011	270
ANEKS 5	
Harcerska Orkiestra Dęta im. Stanisława Moniuszki w Tczewie	273
ANEKS 6	
Hufiec ZHP Tczew dziś i jutro	282
Lista honorowych darczyńców	287

PRYZRZECZENIE HARCERSKIE

Mam szczerą wolę całym życiem pełnić służbę Bogu i Polsce, nieść chętną pomoc bliźnim i być posłusznym Prawu harcerskiemu.

Prawo harcerskie

1. Harcerz służy Bogu i Polsce i sumiennie spełnia swoje obowiązki.
2. Na słowie harcerza polegać jak na Zawiszy.
3. Harcerz jest pożyteczny i niesie pomoc bliźnim.
4. Harcerz w każdym widzi bliźniego, a za brata uważa każdego innego harcerza.
5. Harcerz postępuje po rycersku.
6. Harcerz miłuje przyrodę i stara się ją poznać.
7. Harcerz jest karny i posłuszny rodzicom i wszystkim swoim przełożonym.
8. Harcerz jest zawsze pogodny.
9. Harcerz jest oszczędny i ofiarny.
10. Harcerz jest czysty w myśli, mowie i uczynkach, nie pali tytoniu, nie pije napojów alkoholowych.

Warszawa, 1935 rok

Obietnica zucha

Obiecuję być dobrym zuchem, zawsze przestrzegać Prawa zucha

Prawo zucha

1. Zuch kocha Boga i Polskę.
2. Zuch jest dzielny.
3. Zuch mówi prawdę.
4. Zuch pamięta o swoich obowiązkach.
5. Wszystkim jest z zuchem dobrze.
6. Zuch stara się być coraz lepszy.

Wstęp

W XX wieku narodziły się dwie szlachetne, twórcze i mające wciąż kontynuację idee społeczno-wychowawcze. Pierwsza, to idea skautingu, która rozwinęła się już przed I wojną światową. Jej twórcą był angielski generał Robert Baden-Powell (1857-1941). Idea skautingu przyjęła się wśród młodzieży większości państw świata. Druga, idea solidarności, objawiła się Europie i światu w latach 1980-1981 i personalnie związana jest przede wszystkim z Lechem Wałęsą. Trzeba podkreślić jednak, że za ojca duchowego „Solidarności” uchodzi papież Jan Paweł II. Obie wielkie idee, harcerska i „Solidarności”, odegrały doniosłą rolę w naszych narodowych dziejach.

W polskich warunkach skauting przybrał klasyczną nazwę harcerstwa. Niedawno, bo w 2011 roku, obchodziliśmy 100-lecie harcerstwa na ziemiach polskich. Przypomnijmy, że Polska jako wolne i niepodległe państwo odrodziło się w listopadzie 1918 roku. Z obiektywnych powodów Pomorze powróciło do Polski w styczniu i w lutym 1920 roku. Dlatego harcerstwo powstawało na Pomorzu znacznie później niż na pozostałych ziemiach polskich. Jednakże pierwsze pomorskie drużyny skautowe w Chojnicach i Świeciu powstały już w latach 1911-1912. Z kolei w roku 1917 zawiązała się pierwsza drużyna skautowa w Gdańsku.

Tczew powrócił do Polski dnia 30 stycznia 1920 roku. Dlatego na pamiątkę tamtego historycznego dnia ustanowiono święto miasta „Dzień Tczewa”. Pierwsza drużyna harcerska w Tczewie powstała w miejscowym Państwowym Humanistycznym Gimnazjum Męskim już w 1921 roku. W konsekwencji w 1931 roku powstał Hufiec Harcerzy w Tczewie.

Harcerstwo jest nam bliskie i wpisało się w nasze życiorysy. Chowamy głęboki szacunek dla autorytetów tczewskiego harcerstwa. Jesteśmy przekonani, że harcerstwo odegrało kapitalną rolę w wychowaniu i edukacji kilku pokoleń młodzieży. W naszej pracy nie odrzucaliśmy żadnych refleksji i inspiracji. Postanowiliśmy dać panoramiczny obraz dotychczasowego dorobku, wzbogacając go o nowe i ważne treści. Z opracowań merytorycznych, w sposób szczególny, chcemy wyeksponować znakomitą pracę magisterską Ireny Lipke

pt. „ZHP w Tczewie w latach 1921-1979”, napisaną na Uniwersytecie Gdańskim pod kierunkiem nieżyjącego już sławnego prof. Kazimierza Kubika.

Uznaliśmy, że publikacja „Panorama harcerstwa Tczewa i Powiatu Tczewskiego w latach 1921-2011” obejmie cały zakres 90. lat minionych. W dziejach Tczewa i sąsiednich gmin, harcerstwo odegrało piękną i użyteczną rolę. Niewątpliwie warto pokazać zbiorowy wizerunek tczewskiego harcerstwa oraz odnotować najważniejsze postacie i wydarzenia. W naszej „Panoramie” prezentujemy niejako „różnokolorowy” wizerunek dziejów harcerstwa Ziemi Tczewskiej na przestrzeni minionych 90. lat.

Opracowanie „Panorama harcerstwa Tczewa i Powiatu Tczewskiego w latach 1921-2011” składa się z trzech głównych części. W części pierwszej zapisaliśmy kalendarium dziejów lat 1921-2011. Staraliśmy się skupić uwagę na najważniejszych datach, faktach i wydarzeniach z życia harcerskiego. Z obiektywnej konieczności, kalendarium jest syntetycznym wyborem. W części drugiej naszego opracowania, przedstawiamy zwięzłe biogramy instruktorów harcerskich, przyjaciół harcerstwa i ludzi sukcesu Ziemi Tczewskiej z rodowodem harcerskim w minionym 90. leciu. W sumie opracowaliśmy ponad 140 biogramów, w których zapisaliśmy podstawowe informacje dotyczące rodowodu, wykształcenia i zawodu oraz oczywiście przebieg działalności harcerskiej. Z reguły nie odnotowywaliśmy odznaczeń i wyróżnień, ale dodajmy, że praktycznie przemożna większość naszych indywidualności posiadała tak ceniony przecież „Krzyż za Zasługi dla ZHP”. Niemało druhów legitymowało się Złotym Krzyżem Zasługi, a nawet Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. W części trzeciej naszej publikacji prezentujemy kronikę fotograficzną działalności tczewskiego harcerstwa w latach 1921-2011. Z zebranych ponad 1200 zdjęć, dokonaliśmy wyboru merytorycznego i technicznego, ponad 200 fotografii. Zadaliśmy sobie dużo trudu, aby dobór zdjęć publikowanych był jak najbardziej reprezentatywny i możliwie czytelny. Nasze opracowanie uzupełnia wybór podstawowej bibliografii, głównie do dziejów harcerstwa na Ziemi Tczewskiej. Obok publikacji książkowych, zwracamy uwagę na cenne prace magisterskie i inne niepublikowane opracowania. Nasze wydawnictwo zamyka kilka aneksów, w podstawowej mierze uzupełniających wiedzę o dziejach harcerstwa w Powiecie Tczewskim. Pamiętaliśmy także o maksymie, iż „historia jest nauczycielką życia”. Dlatego dwa z naszych aneksów skierowane ku przyszłości harcerstwa. W myśl zasady, bogatsi o piękną przeszłość, budujmy dobrą i interesującą przyszłość.

Publikacja pt. „Panorama harcerstwa Tczewa i Powiatu Tczewskiego w latach 1921-2011”, ukazuje się w klimacie życzliwości, pomocy i wsparcia wielu osób i instytucji. Bardzo dziękujemy dziesiątkom osób, które udzieliły nam wywiadów i otworzyły swoje archiwa domowe. Serdecznie dziękujemy dyrekcjom szkół Tczewa i Powiatu Tczewskiego za udostępnienie zasobów bibliotek szkolnych. Wdzięczni jesteśmy za podobną pomoc gm innym

bibliotekom w Gniewie, Pelplinie i w Tczewie. Wielokrotnie korzystaliśmy z pomocy Archiwum Komendy Hufca ZHP w Tczewie, za co również bardzo dziękujemy. Dziękujemy serdecznie za zawsze życzliwą pomoc Leszkowi Bodio z Archiwum Miejskiego w Tczewie. Bardzo dziękujemy Oddziałowi ZNP w Tczewie za udostępnienie swoich cennych kronik. Dziękujemy Archiwum Kuratorium Oświaty w Gdańsku. W szczególny sposób dziękujemy za pomoc Bibliotece Głównej i Archiwum Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Wdzięczność wyrażamy także Archiwum Państwowemu M. St. Warszawy Oddział w Łowiczu.

Mogliśmy liczyć na zrozumienie i pomoc w opracowywaniu działalności i wizerunków kapelanów harcerstwa. Dlatego nasze wyrazy wdzięczności kierujemy do prorektora Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie ks. dra Janusza Chyły, dyrektora Collegium Marianum Liceum Katolickiego im. Jana Pawła II w Pelplinie hm. Arkadiusza Ćwiklińskiego, jak również bardzo życzliwego dyrektora Archiwum Diecezjalnego w Pelplinie ks. prof. Anastazego Nadolnego.

Na oddzielną uwagę i podziękowania zasługują Wszyscy władarze samorządów lokalnych. I w Tczewie, i we wszystkich gminach na terenie Powiatu Tczewskiego, spotykaliśmy się z przychylną atmosferą i stałą gotowością pomocy. Życzliwe wsparcie odczuwaliśmy w Starostwie Tczewskim. Nasze podziękowania kierujemy także do urzędników samorządów lokalnych na Ziemi Tczewskiej.

Projekt publikacji i jej etapy prac konsultowaliśmy w Komendzie Hufca ZHP w Tczewie i w Fabryce Sztuk. Dziękujemy bardzo drhnie komendant Renacie Kornas i dyrektor Alicji Gajewskiej. Bardzo serdecznie dziękujemy stałym konsultantom tej publikacji, na wszystkich etapach jej tworzenia, a więc hm. Danucie Zagórskiej oraz hm. Romanowi Kopitkowskiemu (niezwykle z odrębnym zdaniem) i hm. Janowi Szymale. Równie serdecznie dziękujemy wszystkim uczestnikom trzech publicznych debat: 1. „Historia i dziedzictwo tczewskiego harcerstwa” (10.04.2013 r.), 2. „Panorama dziejów harcerstwa Ziemi Tczewskiej 1921-2011”, (22.04.2013), 3. „Niepospolite biografie harcerstwa Ziemi Tczewskiej (25.10.2013). Dziękujemy współorganizatorom tych debat tj. Fabryce Sztuk, Komendzie Hufca ZHP Tczew, SKI „Jaszczurkowcy”, Uniwersytetowi Trzeciego Wieku oraz Towarzystwu Miłośników Ziemi Tczewskiej, a personalnie współorganizatorom: Krystynie Dettlaff, Alicji Gajewskiej, Irenie Klein, Romanowi Kopitkowskiemu, Renacie Kornas, Stanisławowi Pstrongowi i Eleonorze Lewandowskiej.

Szczególne podziękowania za bezpłatne udostępnienie zdjęć dla następujących osób: Mieczysław Brykarczyk, Szymon Chamier Ciemiński, Ryszard Czerny, Eugeniusz Daszkiewicz, Krystyna Dettlaff, Wanda Donarska, Elżbieta Dzięciołowska, Jan Ejankowski, Wojciech Głowiński, Barbara Gniazdowska, Aleksandra Graban, Ewald Jabłoński, Joanna

Kaczmarek, Helena Kuchta, Janina Lesner, Danuta Leszczyńska, Ewa Łangowska, Jadwiga Ławna, Zdzisław Makowski, Irena Markowska, Gabriela Marks, Bogdan Mierzejewski, Mieczysław Olejniczak, Danuta Okęcka, Roman Paluszkiewicz, Stanisław Pstrong, Czesław Różanowski, Ada Rusiecka, Alicja Samulewska, Lucjan Sitkiewicz, Henryk Sołtanowicz, Barbara Stangenberg, Franciszek Smukała, Jan Szymała, Stefania Świątek, Zofia Terczakowska, Katarzyna Tomczak, Irena Tomczyk, Wiesław Wika, Wanda Wiśniewska, Bogdan Wiśniewski, Maria Witkiewicz, Stanisław Zaczyński, Danuta Zagórska, Andrzej Zieliński, Wawrzyniec Zieliński.

Naszą publikację opatrzyliśmy obszerniejszym przesłaniem ideowym. Kierujemy je do młodzieży, nauczycieli i wychowawców, rodziców i przyjaciół harcerstwa, animatorów i uczestników samorządności lokalnej oraz członków, działaczy i sympatyków ZHP. Nasze motto zawiera głęboki wyraz nadziei w odrodzeniu idei skautingu i harcerstwa w ogóle. Nie przypadkiem wsparliśmy się też autorytetem Marszałka Józefa Piłsudskiego.

Dziękujemy Kociewskiemu Kantorowi Edytorskiemu za techniczne przygotowanie opracowania pt. „Panorama harcerstwa Tczewa i Powiatu Tczewskiego w latach 1921-2011” do druku. Personalnie dziękujemy dyrektor Miejskiej Biblioteki Publicznej Urszuli Wierycho oraz Małgorzacie Kruk i redaktor Halinie Rudko. W tym też miejscu bardzo serdecznie dziękujemy wszystkim Darczyńcom naszej „Panoramy”. Tak wiele bowiem osób otworzyło swoje serca. W czasach kryzysu gospodarczego ma to podwójne znaczenie.

W sposób szczególny, dziękujemy pięknie wielu przyjaznym osobom, których nie byliśmy w stanie imiennie wymienić. Te Wasze dobre uczynki, pogodny uśmiech i życzliwe słowa zachęty, bardzo nam pomogły. Pięknie jeszcze raz dziękujemy.

Z perspektywy 90. lat dziejów harcerstwa w Tczewie i Powiecie Tczewskim, możemy śmiało skonstatować, że zawsze ciszyło się ono dużą sympatią społeczeństwa. Do rangi symbolu urasta fakt ufundowania w 1960 roku przez społeczeństwo Tczewa i Powiatu Komendzie Hufca sztandaru i tablicy pamiątkowej ku czci pomordowanych i zabitych harcerzy podczas II wojny światowej.

Życzymy Państwu dobrej, ciekawej i inspirującej lektury. Jesteśmy bowiem przekonani, że harcerstwo Ziemi Tczewskiej może być przedmiotem satysfakcji i dumy współczesnego pokolenia tczewian oraz mieszkańców Powiatu Tczewskiego. Naprawdę mamy podstawy do radości z bogactwa i różnorodności harcerstwa w naszej „Małej Ojczyźnie” – Tczewie i Powiecie Tczewskim.

*Jan Kulas
Bożena Deja-Gałęcka
Kazimierz Ickiewicz*

ROZDZIAŁ I

Kalendarium działalności harcerstwa w Tczewie i w Powiecie Tczewskim w latach 1921-2011

I. Okres międzywojenny

Lata 1920-1930

- 1920, gen. Robert Baden-Powell został Naczelnym Skautem Świata; początki światowego skautingu z którego wyrosło polskie harcerstwo sięgają 1907 r.
- 1920, 27 stycznia, powstał Powiat Gniewski, który prowadził działalność w latach 1920-1932; stanowił również oparcie dla ruchu harcerskiego
- 1920, 1 marca, odbył się pierwszy ogólnopolski spis drużyn harcerskich i wykazał on stan: 21000 harcerzy i 8500 harcerek
- 1920, latem, odbył się I Międzynarodowy Zlot Skautów – Jamboree; wziął w nim udział 1 uczestnik z Polski z uwagi na wojnę obronną przeciw Armii Czerwonej
- 1920, dnia 9 listopada, urodził się Władysław Sławomir Jurgo, przyszły patron Komendy Hufca ZHP w Tczewie
- 1920, 20 grudnia, na spotkaniu z delegacją ZHP w Belwederze Naczelnik Państwa Józef Piłsudski przyjął krzyż harcerski i objął patronatem harcerstwo, podkreślając jego duże zaangażowanie w walce o niepodległość Polski
- 1920/1921, 31 grudnia – 2 stycznia, odbył się w Warszawie I Walny Zjazd ZHP
- 1921, 22 maja, przypadła 10. rocznica rozkazu Andrzeja Małkowskiego, powołującego pierwsze drużyny harcerskie na ziemiach polskich
- 1921, powstała najstarsza tczewska 45. Pomorska Drużyna Harcerzy (PDH) im. Henryka Dąbrowskiego, założona przez dha Mieczysława Dziukowskiego
- 1921, w kwietniu powstała 23. Drużyna Pomorska im. Jana III Sobieskiego w Gniewie, założona przez prof. Józefa Łuszczyńskiego
- 1921, pod koniec roku, w Toruniu odbył się pierwszy zjazd drużynowych harcerskich z Pomorza

- 1922, 22 marca, powstało Koło Przyjaciół Harcerstwa w Tczewie
- 1922, 3 maja, odbył się Zlot Pomorskiego Okręgu ZHP w Grudziądzu
- 1922, 29-30 grudnia, Lwów, obradował II Walny Zjazd ZHP
- 1923, 6-7 kwietnia, Poznań, miał miejsce III Walny Zjazd ZHP
- 1923, 15-16 maja, odbył się Zlot Chorągwi Pomorskiej w Toruniu
- 1923, 17 sierpnia, odbył się Zlot Hufca Kościerskiego
- 1923, 21 września, odbył się Zlot Hufca Chojnickiego
- 1924, w I kwartale, w Starogardzie powstał samodzielny Hufiec ZHP
- 1924, 10 kwietnia, upubliczniono „List Admirala Porębskiego do Harcerzy” w sprawie organizowania harcerstwa morskiego (Sea scouting) tj. tworzenia osad i załóg harcerzy morskich, w myśl jagiellońskiej idei, aby „zapewnić Rzeczypospolitej wolność morską, a z nią suwerenność i dobrobyt dla Narodu Polskiego”
- 1924, 27 kwietnia, odbył się w Lublinie IV Walny Zjazd ZHP
- 1924, 11 maja, w gmachu Szkoły Morskiej w Tczewie utworzono Polski Związek Żeglarstwa (PZZ), dlatego też początki polskiego żeglarstwa są ściśle związane z Tczewem
- 1924, 3-9 lipca, w Warszawie miał miejsce I Zlot Narodowy Harcerzy i Harcerek
- 1924, 10-17 sierpnia, z Gdyni odpłynęła polska reprezentacja harcerska (160 uczestników) na powojenny II Jamboree w Kopenhadze, w Danii
- 1925, 17-18 kwietnia, Lwów, V Walny Zjazd ZHP
- 1925, Hufiec Gniewski stanowią dwie drużyny
- 1926, 10-11 kwietnia, w Krakowie odbył się VI Walny Zjazd ZHP
- 1926, harcerki tczewskie brały udział w kursie drużynowych w Choińskich Budach, kurs zorganizowała Komenda Pomorska w Toruniu
- 1926, tczewscy harcerze wzięli udział w Ogólnopolskim Zlocie w Wyszkowie nad Bugiem
- 1926, w Gniewie, w Szkole Powszechnej im. Króla Jana III Sobieskiego powstała Harcerska Drużyna Żeńska im. Emilii Plater
- 1926, sąsiedni Hufiec Starogardzki liczył 3 drużyny
- 1927, 22 lutego, obchodzono 70. rocznicę urodzin generała Roberta Baden-Powella, twórcy światowego skautingu, później data urodzin obchodzona będzie jako dzień myśli braterskiej
- 1927, 23-24 kwietnia, w Warszawie miał miejsce VII Walny Zjazd ZHP
- 1927, latem, odbył się Zlot Harcerstwa Pomorskiego
- 1927, w Pelplinie powstała Drużyna (z druhem Wilhelmem Gwizdalskim) im. Zawiszy Czarnego przy miejscowej Szkole Wydziałowej, opiekunem został nauczyciel Hubert Kien
- 1928, obchodzono 500-lecie śmierci Zawiszy Czarnego, rycerza i wzoru cnót, ideowego patrona harcerstwa polskiego i późniejszego patrona szkoleniowego żaglowca pod nazwą „Zawisza Czarny”

- 1928, 14-15 kwietnia, w Łodzi odbył się VIII Walny Zjazd ZHP
- 1928, powstała 63. Drużyna Pomorska im. Romualda Traugutta, założona przez Pawła Kirsteina
- 1928, zorganizowano trzydniowy obóz w Bukowcu koło Waćmierka
- 1928, tczewscy harcerze uczestniczą w ogólnopolskim kursie drużynowych w Lidzbarku Welskim koło Brodnicy
- 1928, 1 listopada, minęła 10. rocznica powstania ZHP w Polsce (1.11.1918); w Polsce scouting przyjął narodowo-patriotyczną nazwę („harce”) harcerstwo
- 1929, powstała 67. Pomorska Drużyna Harcerzy im. Jana III Sobieskiego w Tczewie, założona przez dha Jana Czarnieckiego
- 1929, powstała 70. Drużyna Pomorska im. Henryka Sienkiewicza w Tczewie, założona przez dha Stanisława Feisla
- 1929, 14-23 lipca, w Poznaniu odbył się II Zlot Narodowy (ZHP), harcerze wzięli też udział w otwarciu Powszechnej Wystawy Krajowej
- 1929, 31 lipca-12 sierpnia, udział licznej (blisko 500 osób) delegacji polskich harcerzy na III Jamboree w Anglii, w Arrove Park
- 1929, 28-29 grudnia, w Warszawie odbył się IX Walny Zjazd ZHP
- 1930, 26-27 kwietnia, w Warszawie odbył się X Walny Zjazd ZHP
- 1930, powstała Drużyna Pomorska im. Adama Mickiewicza w Tczewie, założona przez dha Bronisława Grzymowicza
- 1930, powstała Drużyna im. ks. Józefa Poniatowskiego w Tczewie, założona przez dha Szwocha
- 1930, powstała Drużyna „Wilcząt” w Pelplinie, założona przez nauczyciela Ludwika Redzimskiego
- 1930, powstała Drużyna Harcerzy im. Tadeusza Kościuszki w Opaleniu, założona przez nauczyciela Wawrzynkiewicza
- 1930, powstała Drużyna Harcerzy im. Zawiszy Czarnego przy Szkole Handlowej w Tczewie, założona przez dha Bronisława Grzymowicza

Lata 1931-1939

- 1931, 1-2 lutego, w Krakowie odbył się XI Walny Zjazd ZHP
- 1931, czerwiec, udział polskich harcerzy w Zlocie Skautów Słowiańskich w Pradze, łącznie 1077 uczestników z Polski, w tym harcerstwo żeńskie
- 1931, dnia 9 listopada powołany został Hufiec Harcerzy w Tczewie, dotychczas tczewskie drużyny podlegały pod Komendę Hufca w Starogardzie, Tczewski Hufiec obejmował 11 drużyn miasta i powiatu, komendantem Hufca został dh Harcerz Orli Bronisław Grzymowicz, zastępcą dh Stanisław Feisel, sekretarzem dh Bolesław Jaśkowiak, kronikarzem dh Wichlacz

- 1932, 15 stycznia w Hufcu Tczewskim podjęto inicjatywę wydawania miesięcznika dla młodzieży harcerskiej pt. „Harcierz pomorski”
- 1932, styczeń, Hufiec Tczewski liczy przeszło 250 chłopców (w tym 7 drużyn) i 100 dziewcząt, doskwierał jednak brak nauczycieli-instruktorów
- 1932, 1-2 kwietnia, w Warszawie odbył się XII Walny Zjazd ZHP
- 1932, zorganizowano I Zlot Drużyn Harcerskich Męskiego Hufca Tczew, posłużyło to popularyzacji harcerstwa wśród mieszkańców, odtąd nie było imprezy harcerskiej, gdzie zabrakłoby mieszkańców Tczewa
- 1932, z inicjatywy dha Antoniego Tomczyka zorganizowano Harcerski Klub Sportowy (HKS), należy podkreślić, że HKS należał do czołowych klubów w Chorągwi Pomorskiej
- 1932, 67. Pomorska Drużyna Harcerska (PDH), tczewska drużyna wodna, działająca przy Szkole Rzemieślniczo-Przemysłowej, wzięła udział w Międzynarodowym Zlocie Wodniaków w Garczynie
- 1932, 29 maja, w Gniewie powstało Koło Przyjaciół Harcerstwa, które moralnie i materialnie wspierało drużyny harcerskie
- 1932, 16 czerwca, Franciszek Kubicki (ur. 31.10.1919) złożył przyrzeczenie harcerskie na ręce dha Bronisława Grzymowicza
- 1932, 18-20 czerwca, Komenda Męskiego Hufca Harcerskiego w Tczewie zorganizowała „Zlot Drużyn Harcerskich” celem popularyzacji harcerstwa, wykazania stopnia wyszkolenia oraz przeprowadzenia zawodów, w których zwycięska drużyna otrzymała miano „pierwszej” w Hufcu Tczewskim
- 1932, latem, komendant Hufca Harcerzy phm. Bronisław Grzymowicz zorganizował w Tczewie harcerską manifestację antyhitlerowską
- 1932, lipiec, odbył się Międzynarodowy Zlot Skautek w Buczu
- 1932, w roku szkolnym 1931/1932 w Progimnazjum Humanistycznym w Gniewie drużyna harcerska liczyła 32 druhow, drużyna żeńska zaś 27 druhen
- 1932, 2-16 sierpnia, odbył się Międzynarodowy Zlot Skautów Wodnych i Chorągwi Pomorskiej w Garczynie k. Kościerzyny z udziałem drużyny żeglarskiej z Tczewa
- 1932, w Tczewie powstał „Zastęp harcerzy pozaszkolnych” im. Władysława IV, zastępowym został dh Henryk Kitowski, w 1936 r. przekształcił się on w Krąg Starszoharcerski, starszym Kręgu został dh Grabowski
- 1933, został utworzony Żeński Hufiec Harcerki w Tczewie, komendantką została dh Józefa Traczewska, wybitna dyrektorka Gimnazjum Żeńskiego
- 1933, 26 lutego, odbyła się wielka manifestacja antyhitlerowska w Tczewie z udziałem harcerzy, którzy wystąpili z hasłami: „Pomorze zawsze polskie”, „Nie ma Polski bez Pomorza”
- 1933, 22-23 kwietnia, w Katowicach odbył się XIII Walny Zjazd ZHP

- 1933, 3 maja, tczewska drużyna żeglarska uczestniczyła w obchodach Święta 3 maja
- 1933, 18 czerwca, Klemens Bieliński z 3 drużyny żeglarskiej w Tczewie otrzymał dyplom za udział w pierwszej harcerskiej sztafecie kajakowej na trasie Katowice – Gdynia, dyplom podpisał Naczelnik Harcerzy Antoni Olbromski
- 1933, 2-16 lipca, zorganizowano obóz Hufca Tczew na Złocie Chorągwi Pomorskiej w Garczynie
- 1933, 2-14 sierpnia, odbyła się wyprawa polskich harcerzy (łącznie 1126 osób) na z kolejne IV Jamboree na Węgrzech w miejscowości Godollo
- 1933, 16 sierpnia, Gdynia, Polskę odwiedził Naczelny Skaut Świata gen. R. Baden-Powell, gości powitał przewodniczący ZHP dr Michał Grażyński
- 1933, w Tczewie powstało i aktywnie działało Koło Przyjaciół Harcerstwa pod przewodnictwem Starosty Tczewskiego Muchniewskiego
- 1933, w Szkole Rzemieślniczo-Przemysłowej podjął pracę Stanisław Gniewosz (1903-1981) jako nauczyciel przedmiotów zawodowych i zastępca dyrektora, który jednocześnie objął opieką drużynę harcerską w tej szkole
- 1933, w Szkole Powszechnej w Miłobądku (po polskiej stronie granicy W.M. Gdańsk) Paweł Różanowski zorganizował I Drużynę Harcerską
- 1933, Hufiec Tczewski pod komendą Stanisława Feisla liczy 350 harcerzy, obejmując ośrodki harcerskie w Tczewie, Gniewie i w Pelplinie; w Hufcu Żeńskim było 100 harcerek
- 1934, w dniu św. Jerzego, patrona młodzieży harcerskiej, w Tczewie odbyły się uroczyste obchody w Hufcu Harcerzy i Żeńskim Hufcu Harcerk
- 1934, 1 kwietnia, powstała prywatna szkoła polska w Szymankowie (kierownikiem był Franciszek Preuhs); współpracowały z nią tczewskie szkoły powszechne Nr 1 i Nr 4 oraz harcerze
- 1934, 3 maja, tradycyjnie drużyna żeglarska uczestniczyła w obchodach święta narodowego
- 1934, 11-12 maja, w Wilnie odbył się XIV Walny Zjazd ZHP
- 1934, odbyła się zbiórka uliczna Koła Przyjaciół Harcerstwa na letnie obozy harcerskie; w rezultacie tej akcji trzy tczewskie drużyny zorganizowały samodzielne obozy
- 1934, na Walnym Zjeździe Harcerstwa Pomorskiego odznaczeni zostali m.in. tczewscy harcerze dh Józefa Traczewska, dh Stanisław Feisel i dh Merdasiński
- 1934, Komenda Hufca Harcerzy Tczew powierzyła „Wydział starszoharcerski” doświadczonemu instruktorowi harcerskiemu dh. Antoniemu Tomczykowi
- 1934, 1-3 maja, tczewscy harcerze wzięli udział w sztafecie rowerowej: „Woda z Bałtyku – Prezydentowi RP”

- 1934, 29 lipca, w Jastarni, nastąpiło poświęcenie ośrodka morskiego harcerzy; flotę harcerską zdobyły żaglowce „Zawisza Czarny” i „Grażyna”
- 1934, jesienią, Hubert Stangenberg został drużynowym Drużyny Harcerskiej im. T. Kościuszki w Gorzędzieju
- 1934, 2 grudnia, zatwierdzono Prawo i Obietnice Zuchową oraz Znaczek Zucha
- 1935, 10 stycznia, utworzono Komendy Chorągwi Harcerki i Harcerzy W. M. Gdańska, jeszcze w tym roku powstał Zarząd Okręgu ZHP w Gdańsku
- 1935, 31 marca, odbył się X Walny Zjazd Okręgu Pomorskiego ZHP; okazało się, że na Pomorzu funkcjonuje 25 kół przyjaciół harcerstwa, w tym i w Tczewie, tutejszemu kołu przewodniczył Hieronim Prawziński
- 1935, 26 kwietnia, Paweł Słomczyński złożył przyrzeczenie harcerskie na ręce phm Antoniego Tomczyka
- 1935, po śmierci (12 maja) Marszałka Józefa Piłsudskiego, odbyła się żałobna zbiórka tczewskich harcerzy, tak jak w całej Polsce; w poprzednich latach zawsze uroczystości obchodzono imieniny Marszałka
- 1935, 25-26 maja, w Gdyni odbył się XV Walny Zjazd ZHP; Zjazd podjął uchwałę uznającą J. Piłsudskiego za patrona ideowego całego harcerstwa!
- 1935, 17 czerwca, zakończono budowę żaglowca „Zawisza Czarny”
- 1935, 10-24 lipca, tczewscy harcerze, w tym Helena Trzcińska, wzięli udział w Międzynarodowym Zlocie Harcerzy w Spale; kroniki odnotowały blisko 25000 uczestników Zlotu
- 1935, Spała, na Międzynarodowym Zlocie Harcerzy przemawiała ówczesna elita instruktorów i działaczy ZHP w Polsce tj. Michał Grażyński, Aleksander Kamiński, Olga Małkowska, Tadeusz Strumiłło i Stanisław Sedlaczek
- 1935, 1 sierpnia – 1 września, odbył się obóz szybowcowy Przysposobienia Wojskowego (PW) w Ustianowej koło Ustrzyk Dolnych; wśród uczestników był tczewski dh Klemens Bieliński (1917-1998)
- 1935, 11 września, wystawiono legitymację pracowniczą Wandzie Merdańskiej „nauczycielce publicznej szkoły powszechnej”, a zarazem najstarszej żyjącej tczewskiej harcerce
- 1936, tczewscy harcerze, jak corocznie biorą udział w świętach 3 maja i 11 listopada oraz w święcie Bożego Ciała, jak też w obchodach obyczaju i ceremoniału nocy świętojańskiej
- 1936, 15 lutego, z zastępu pozaszkolnego przy 45 DH powołany został Krąg Starszoharcerski im. Władysława IV, Starszym Kręgu obrano dha Józefa Grabowskiego; tradycje straszoharcerskie głęboko zakorzeniły się wśród mieszkańców „Grodu Sambora”
- 1936, tczewscy harcerze wzięli udział w capstrzyku miejskim z okazji 10. lecia sprawowania urzędu przez Prezydenta RP Ignacego Mościckiego

- 1936, w Tczewie, harcerze i harcerki wzięli udział w uroczystym otwarciu stadionu miejskiego, w jego budowie ofiarnie uczestniczyli szczególnie harcerze z HKS
- 1936, tczewskie drużyny 45. PDH im. H. Dąbrowskiego i 70. PDH im. H. Sienkiewicza, uczestniczyły w Pomorskim Zlocie Drużyn dla uczczenia 25-lecia istnienia skautingu na Pomorzu (1911-1936)
- 1936, 8 kwietnia rozporządzeniem Rady Ministrów uznano ZHP za „Stowarzyszenie Wyższej Użyteczności”, któremu nadano statut
- 1936, 14 maja, w tczewskim kinie „Mars” wyświetlano filmy o tematyce harcerskiej
- 1936, 23-24 maja, we Lwowie odbył się XVI Walny Zjazd ZHP
- 1936, dnia 7 czerwca, w „Grodzie Sambora” oddano do użytku przystań żeglarską nad Wisłą
- 1936, latem, powstał żeński Hufiec ZHP w Starogardzie
- 1936 Albin Stangenberg objął funkcję Namiestnika Zuchowego przy Komen-dzie Hufca Tczew
- 1936, kurs dla „wodzów zuchowych”, absolwentami kursu byli późniejsi wybitni działacze zuchowi tj. Konrad Marks i Michalski
- 1936, 27 lipca – 18 sierpnia, dh Józef Grabowski, dh Józef Żukowski i dh Albin Stangenberg uczestniczyli w kursie podharc mistrzowskim w Istebnej na Górnym Śląsku. W marcu 1937 r. otrzymali stopień podharc mistrzowski
- 1936, 6 grudnia, w Tczewie odbyła się Konferencja Starszoharcerska
- 1937, zarejestrowano (już) 12 gromad zuchowych, zarówno w mieście, jak i na wsi Powiatu Tczewskiego; tym roku pierwszy raz zorganizowano kolonię w Swornychgaciach (pow. chojnicki)
- 1937, 29 lipca – 13 sierpnia, Vogelenzang, w Holandii, miało miejsce V Jam-boree, z Polski wzięło w nim udział 727 harcerzy i instruktorów; Międ-zynarodowemu Zlotowi przyświecało hasło: „Szukajcie przyjaciół”!
- 1937, od 1 września, działała w Tczewie wielospecjalnościowa drużyna po-zaszkolna na czele z drużynową Hanną Hass
- 1937, 29 października, przełomowe zebranie Kręgu Starszoharcerskiego, Starszym Kręgu został dh HO Bronisław Goździelewski. Wkrótce do-konano zmiany patrona Kręgu na „Józefa Wybickiego”
- 1937, przy tczewskim Kręgu Starszoharcerskim powstał Zastęp Lotniczy jako sekcja szybowcowa Aeroklubu Pomorskiego
- 1937, pod koniec roku przy Kręgu Starszoharcerskim zorganizowano dwie grupy bojowe „Jaszczurkowców” pod wspólnym zawołaniem: „Jasz-czurkowcy czuwamy nad Pomorzem i Prusami”
- 1937, Krąg Starszoharcerski nawiązał bliską współpracę z Polską Szkołą Ma-cierzy Szkolnej w Szymankowie; rozwijano także kontakty i współpracę z Polonią Gdańską oraz z młodzieżą harcerską W. M. Gdańska

- 1937, pod koniec roku, w ramach Kręgu Starszoharcerskiego zorganizowano dwie grupy bojowe „Jaszczurkowców”
- 1938, 13 stycznia, Krąg Starszoharcerski podjął uchwałę o nadaniu imienia Józefa Wybickiego; Krąg zbierał się w Szkole Podstawowej Nr 1 (po wojnie SP nr 5) przy życzliwości dyrektora Jana Hince i później Stanisława Wiórka
- 1938, 6 lutego, odbyło się uroczyste spotkanie Kręgu Starszoharcerskiego im. J. Wybickiego. Pisała o tym prasa lokalna („Goniec Pomorski”), odnotowując fakt przyjęcia 8 nowych członków Kręgu. Upamiętniono również 18. rocznicę odzyskania dostępu do morza (symbolicznie 10 lutego 1920 roku)
- 1938, Rada Kręgu Starszoharcerskiego im. J. Wybickiego zorganizowała dla swoich członków wojskowe przysposobienie lotnicze, jak również uruchomiła w ramach Kręgu sekcję radioamatorską
- 1938, w połowie roku Krąg Starszoharcerski im. J. Wybickiego zintensyfikował szkolenia obronne (w tym umiejętność strzelania); do akcji tej włączyli się dwaj nauczyciele Leon Ruos i Franciszek Burdak. Grupami bojowymi kierował Stefan Adamczak, zastępca szefa Kręgu
- 1938, 1 września, w Maleninie, przy pomocy Inspektora Szkolnego Franciszka Staniszewskiego zorganizowano bardzo silną drużynę harcerską z nastawieniem na realizację zadań obronnych
- 1938, 1 stycznia, stan harcerstwa pomorskiego (Okręg Pomorski) wynosił wówczas 3000 młodzieży żeńskiej oraz 6600 młodzieży męskiej, z kolei „obwód” tczewski liczył 27 drużyn i łącznie 761 harcerzy
- 1938/1939, w tym roku szkolnym z powodu zagrożenia wojennego nie zorganizowano obozu z ramienia Hufca ZHP Tczew
- 1939, 10 lutego, powołano do życia Harcerskie Koło Morskie wraz z 200. członkami, stopień instruktora-kapitana jachtowej żeglugi morskiej otrzymali: gen. Mariusz Zaruski, Zygmunt Pankiewicz i Tadeusz Prechitko
- 1939, 4 maja, odbyła się uroczystość 25-lecia aktywności zawodowej rodziny Stangenbergów w Gorzędzieju
- 1939, 20-21 maja, w Lublinie odbył się XVII Walny Zjazd ZHP, przewodniczącym ZHP został ponownie dr Michał Grażyński, wybrano też Naczelnictwo ZHP i Naczelną Radę Harcerską
- 1939, w maju, Hubert Stangenberg uzyskał świadectwo dojrzałości w Państwowym Gimnazjum Męskim i Liceum w Tczewie
- 1939, latem, utworzono Wojenne Pogotowie Harcerzy; odbywały się szkolenia z przysposobienia obronnego, które prowadził m.in. nauczyciel i przyjaciel tczewskich harcerzy Leon Rous (ur. 3.01.1907 r.)
- 1939, latem, tczewscy harcerze, a szczególnie Krąg Starszoharcerski blisko współpracował z Polonią Gdańską, prowadził też działalność zwia-

dowczo-informacyjną nt. zagrożenia ze strony mniejszości niemieckiej

1939, latem, Starszy Kręgu Starszoharcerskiego Bronisław Goździelewski uczestniczył w pracach Komendy Obrony Miasta Tczewa

1939/1940, z uwagi na wybuch wojny dnia 1 września 1939 roku, nowy rok harcerski nie został zainaugurowany

II. Okres wojny i okupacji 1939-1945

1939, wrzesień, tczewscy harcerze dzielnie i ofiarnie stanęli w obronie Ojczyzny

1939, 2 września, wojska hitlerowskie zajmują „Gród Sambora, pozostaną tutaj aż do 11 marca 1945 roku

1945, 12 marca, wojska radzieckie wyzwoliły Tczew spod okupacji hitlerowskiej, jednakże często zachowują się jak w podbitym kraju

Załączamy **Listę poległych i pomordowanych harcerzy tczewskich lat 1939-1945** przygotowaną na podstawie opracowania Starszoharcerskiego Kręgu Instruktorskiego „Jaszczurkowcy” (z 1975 roku) pt. **„Harcerze bohaterzy Hufca ZHP w Tczewie polegli i pomordowani w latach II wojny światowej 1939-1945”** autorstwa dha Bronisława Goździelewskiego i jego współpracowników. To właśnie z jego inicjatywy przygotowano i wyryto tablicę poległych i pomordowanych tczewskich harcerzy podczas II wojny światowej. Uroczystego odsłonięcia tablicy dokonano dwukrotnie – 22 lipca 1960 roku z pierwszą listą nazwisk i 12 marca 1975 roku z poszerzoną. Prezentujemy pełną listę 31. tczewskich bohaterów:

1. Phm Hanna Hass – profesor matematyki, została rozstrzelana za koszarami w Tczewie we wrześniu 1939 roku
2. Phm Konrad Delewski – nauczyciel, zginął w bitwie pod Kutnem, wrzesień 1939 roku
3. Phm Stanisław Feisel – nauczyciel, poległ pod Lwowem, wrzesień 1939 roku
4. Phm Józef Grabowski – maturzysta, pracownik umysłowy, poległ w walkach pod Radomiem, wrzesień 1939 roku

STARSZOHARCERSKI

Krąg Instruktorski
„Jaszczurkowej”

Harcerze Bohaterzy Hufca Z.H.P.
w Tczewie Polegli i Pomordowani
w Latach II wojny światowej
1939-1945

Tczew 2 marca 1975

Kronika z archiwum

Hufca ZHP Tczew

5. Phm Bronisław Grzymowicz – nauczyciel, założyciel Hufca Harcerzy w Tczewie, rozstrzelany w Mordęgach pod Lubawą
6. Phm Witold Kmiecik – nauczyciel, działacz w konspiracji, aresztowany, bestialsko zamordowany w obozie Stutthof w 1941 roku
7. Phm Zygfryd Linda – student, członek Szarych Szeregów, łącznik z tajnymi hufcami „Lina”, „Przemysław”, „Kominy” i innych, aresztowany w Poznaniu, zmasakrowany, umiera w VII Forcie w Poznaniu w 1943 roku
8. Phm Maksymilian Zagórski – nauczyciel, poległ pod Warszawą, wrzesień 1939 roku
9. HR Stefan Adamczak – nauczyciel, zginął we Lwowie, czerwiec 1941 roku
10. HR Feliks Szczepański – nauczyciel, zginął walcząc we wrześniu 1939 roku
11. HO Edmund Fromholz – maturzysta, rozstrzelany za koszarami w Tczewie, wrzesień 1939 roku
12. HO Jan Gliniecki – pracownik umysłowy, oficer, poległ we wrześniu 1939 roku
13. HO Leon Jasnoch – pracownik umysłowy, zginął w Powstaniu Warszawskim w 1944 roku
14. HO Teodor Mikołajski – pracownik umysłowy, zginął w walce we wsi Bożyno pod Włocławkiem, wrzesień 1939 roku
15. HO Hubert Stangenberg – maturzysta, podchorąży, dowodził powstańczym plutonem, zginął podczas szturm na Starówce w Powstaniu Warszawskim w nocy z 24 na 25 sierpnia 1944 roku
16. Ćwik Henryk Chmielewski – działacz w konspiracji w Warszawie, zginął w mieszkaniu w walce z gestapo w strzelaninie w 1943 roku
17. Ćwik Edmund Eggert – maturzysta, zginął w walce z najeźdźcą na liniach obrony Kielce-Opatów we wrześniu 1939 roku
18. Ćwik Jan Elszkowski – maturzysta, aresztowany w Tczewie, rozstrzelany za koszarami we wrześniu 1939 roku
19. Ćwik Franciszek Jakusz-Gostomski – maturzysta, lotnik RAF w Anglii, odznaczony osobiście przez gen. W. Sikorskiego, zginął śmiercią lotnika we wrześniu 1943 roku
20. Ćwik Władysław Sławomir Jurgo – maturzysta, konspirator, więzień zamku lubelskiego, wyczytany do rozstrzelania, zgładził mordercę SS Tanzhausa, zginął z własnej ręki na zamku w Lublinie, Patron Hufca ZHP w Tczewie
21. Ćwik Kazimierz Kwiatek – konspirator w Tczewie, zginął w Nauthausen w 1941 roku
22. Ćwik Paweł Lewicki – student, konspirator, zginął w Stutthofie w 1941 roku
23. Ćwik Wojciech Piotrowski – podchorąży marynarki, służył we flocie angielskiej, uczestniczył w bitwie o Atlantyk, utonął storpedowany w Zatoce Biskajskiej 31 stycznia 1941 roku

24. Ćwik Zygfryd Taubenblat – uczeń, zamordowany w gestapo w Świeciu we wrześniu 1939 roku
25. Ćwik Paweł Szulc – maturzysta, działacz konspiracji w Warszawie, zginął w strzelaninie z gestapo w mieszkaniu Chmielewskiego dnia 8 października 1943 roku
26. Wyw. Zygmunt Doerig – uczeń, szerzył mowę polską wśród dzieci niemieckich, aresztowany, zmarł zmasakrowany przez gestapo w Tczewie w 1942 roku
27. Wyw. Tadeusz Einbacher – uczeń, działacz w konspiracji, zginął w momencie likwidacji konfidenta we wsi Włodzimierz pod Piotrkowem Trybunalskim w dniu 20 czerwca 1944 roku
28. Wyw. Kazimierz Elszkowski – maturzysta, rozstrzelany w Tczewie za koszarami w 1939 roku
29. Wyw. Jan Jasnoch – uczeń, członek Szarych Szeregów, zginął w Powstaniu Warszawskim w 1944 roku
30. Wyw. Henryk Potocki – uczeń, zginął w Powstaniu Warszawskim 1 sierpnia 1944 roku
31. Wyw. Jan Szpejna – uczeń, rozstrzelany w Szpęgawsku w listopadzie 1939 roku

Niewątpliwie do tej listy trzeba dopisać kolejne nazwiska bohaterów, harcerzy z Ziemi Tczewskiej:

32. Franciszek Burdak (1905-1943) – znany nauczyciel z Tczewa, uczestnik konspiracji warszawskiej, żołnierz AK, wykonawca zleceń specjalnych, aresztowany i przesłuchiwany na Pawiaku, pomimo tortur nikogo nie wydał, w listopadzie 1943 roku rozstrzelany w Palmirach
33. Dh Franciszek Chylewski z Miłobądz, lotnik polski RAF, zginął 15 stycznia 1942 roku w obronie Anglii
34. Dh Jan Belau – harcerz z drużyny przy Gimnazjum w Tczewie, dowódca samodzielnej grupy wywiadowczej AK na terenie Gdyni i Gdańska, rozstrzelany 23 września 1944 roku w Ocyplu (pow. starogardzki)

III. Okres odbudowy i likwidacji harcerstwa 1945-1955

Lata 1945-1950

1945, w odbudowę życia społecznego i młodzieżowego aktywnie włączyli się członkowie przedwojennego Kręgu Starszoharcerskiego: Albin Stangenberg, Marian Pelc, Władysław Jędruch, Bronisław Kalkow-

- ski, Ambroży Milczewski, Alfons Nadzikowski, Feliks Śliwiński, Jan Trzciński i Henryk Wysocki
- 1945, w marcu odradza się (już) tczewskie harcerstwo, pomimo dużych strat wśród kadry instruktorskiej
- 1945, 5 marca, przyjęto treść Przysiężenia harcerskiego (tzw. lubelskie): „Przyrzekam uroczyście całym swym życiem dążyć do budowy Niepodległej, Demokratycznej i Sprawiedliwej Polski, pracować dla dobra powszechnego, postępować zawsze szlachetnie i być posłusznym Prawy harcerskiemu. Tak mi dopomóż Bóg!”
- 1945, 7 marca, Pelplin został wyzwolony spod okupacji hitlerowskiej
- 1945, 12 marca, Tczew został wyzwolony spod okupacji hitlerowskiej
- 1945, 15 marca, w Pelplinie powstała Drużyna Harcerska wzorem przedwojennym imienia Zawiszy Czarnego tzw. „Zawiszacy”
- 1945, 19 marca, ob. Zygmunt Romanowski (ur. 18.8.1922 r.) otrzymał od Burmistrza Tczewa upoważnienie do „zorganizowania Związku Harcerstwa Polskiego na terenie miasta Tczewa i powiatu”
- 1945, w marcu, w Tczewie harcerze przejęli i wyremontowali obiekt przy ul. Czyżykowskiej; wkrótce stał się on prawdziwym „Domem Harcerza”; w latach 1945-1949 bardzo dobrze służył on harcerstwu Ziemi Tczewskiej
- 1945, 7 maja, wydano pierwszy rozkaz organizacyjny tymczasowej Komendy Hufca Tczew, podpisany przez hufcowego ćwika Z. Romanowskiego
- 1945, 9 maja, zbiórka tczewskich harcerzy na boisku SP nr 4 i wyrażenie poparcia dla pokoju i wolności w związku z kapitulacją III Rzeszy
- 1945, 25 maja, wznowiono działalność Hufca ZHP w Starogardzie
- 1945, 27 maja, w Pelplinie urządzono święto harcerskie; harcerstwo pokazało, że jest żywotne i będzie się rozwijać
- 1945, 15 czerwca, w Pelplinie powstały środowiskowe drużyny żeglarskie, Hieronim Ostrowicki został drużynowym drużyny żeglarskiej
- 1945, 17 czerwca, w Tczewie odbyło się uroczyste otwarcie i poświęcenie „Domu Harcerza” przy ul. Czyżykowskiej
- 1945, 28-30 czerwca, w Gdańsku, tczewscy harcerze (300 osób) uczestniczyli w Krajowym Zlocie ZHP z udziałem Prezydenta Polski Bolesława Bieruta i Ministra Obrony Narodowej gen. Michała Roli-Zymierskiego
- 1945, we wrześniu, akces do II Drużyny ZHP im. Króla Jana III Sobieskiego w Gniewie, w tutejszym gimnazjum, zgłosił Henryk Mross
- 1945, jesienią, na czele tczewskich harcerek (98 druhen) stanęła Jadwiga Fortuńska
- 1945, 6 października, wznowiła działalność drużyna pozaszkolna, która stała się „Drużyną Reprezentacyjną Hufca Tczewskiego”. Zbiórki drużyny odbywały się w SP nr 4. Drużynowym tej drużyny został dh Z. Madej.

- Wykładowczynią na zbiorcach była druhna Małgorzata Gdańcówna.
Kapelanem harcerzy był ks. A. Żurek
- 1945, 14 listopada, w Pelplinie harcerze wzięli udział w pogrzebie ofiar faszyzmu
- 1945, 18 grudnia, dokonano zmiany nazwy drużyny pozaszkolnej, reprezentacyjnej na „V Drużynę Harcerzy im. Jana Sobieskiego”
- 1945, z końcem roku, w Tczewie rozpoczęła działalność harcerska drużyna lotnicza
- 1945, w końcu roku, w Tczewie ustanowiono ul. Harcerską (1945-1949) w miejsce dotychczasowej ul. Skarszewskiej, od 1956 r. ul. Wojska Polskiego
- 1945, w końcu roku, w kraju harcerstwo liczy już 200 tysięcy członków
- 1946, w Tczewie rozpoczął się pierwszy powojenny bieg na stopień młodzieży; składane były pierwsze powojenne przyrzeczenia harcerskie
- 1946, 3 lutego, Aleksander Kamiński został drugim wiceprzewodniczącym ZHP
- 1946, 27 marca, w Tczewie nowym harcerzom wręczono (z poczuciem dumy) krzyże harcerskie, wręczał je kapelan ks. Alfons Żurek
- 1946, w Wielki Piątek i Wielką Sobotę, drużyna im. Jana III Sobieskiego pełniła zaszczytną wartę przy Grobie Pana Jezusa w kościele św. Krzyża
- 1946, 13-14 kwietnia, w Szczecinie odbył się Zlot Młodzieży – „Trzymamy straż nad Odrą”, w Zlocie uczestniczyli tczewscy harcerze np. Wawrzyniec Zieliński i późniejszy tczewianin Jerzy Tałasiewicz; harcerze urządzili spontaniczną i dużą owację wicepremierowi S. Mikołajczykowi, narazili się jednak tym zachowaniem nowej władzy
- 1946, 1 maja, drużyna im. Jana III Sobieskiego zorganizowała majówkę we wsi Czatkowy
- 1946, 30 maja, w Gniewie odbyło się uroczyste przyrzeczenie nowych harcerzy, które odebrał Komendant Hufca ZHP w Tczewie druh Bronisław Kalkowski
- 1946, 8 czerwca, zorganizowano wycieczkę dla kursu zastępowych w Swarzędzie
- 1946, 12-15 lipca, miała miejsce wycieczka tczewskich harcerzy do Iławy
- 1946, 2-20 sierpnia, zorganizowano obóz harcerzy tczewskich w Borach Tucholskich w miejscowości Tleń, pod kierownictwem druha Zoloteńskiego
- 1946, 20 września, przeniesiono harcówkę drużyny im. Jana III Sobieskiego z ul. Dominikanów na barak za b. Szkołą Morską
- 1946, we wrześniu zmieniono nazwę dotychczasowej drużyny im. Jana III Sobieskiego na „VI TDH im. ks. Józefa Poniatowskiego”
- 1946, w październiku, drużynowym VI TDH im. ks. J. Poniatowskiego został phm. Wacław Żukowski (1917-2005), którego tryb życia i patriotyzm był wzorem do naśladowania dla wielu harcerzy; w krótkim czasie liczba członków drużyny wzrosła do 80 osób (4 zastępy)

- 1946, z końcem roku Związek Harcerstwa Polskiego liczył 238 tysięcy osób
- 1947, w marcu, Aleksander Kamiński odszedł z Naczelnictwa ZHP
- 1947, 1 maja, harcerze uczestniczyli w Świącie Pracy, pochodzie i defiladzie miejskiej
- 1947, z inicjatywy Władysława Einbachera i Wilibalda Stoka podjęła działalność Tczewska Orkiestra Harcerska; jej głównym organizatorem i kierownikiem artystycznym został Jan Kubicki
- 1947, 3 maja, w Pelplinie odbyło się wręczenie sztandaru harcerstwu żeńskiemu
- 1947, 9 maja, tczewscy harcerze wzięli udział w okolicznościowym pochodzie z okazji „święta zwycięstwa”
- 1947, 27 maja, w dzień Święta Bożego Ciała harcerze powszechnie szli w uroczystej procesji. Harcerze mieli także „swój ołtarz”, gdzie utworzono szpaler z harcerzy i harcerek
- 1947, w czerwcu, ruszyła ofensywa ogniu tzw. władzy ludowej na tradycyjne harcerstwo
- 1947, w lipcu, harcerze z Tczewa zorganizowali (22. dniowy) obóz w Ocyplu
- 1947, we wrześniu, miał miejsce obóz tczewskich harcerzy w miejscowości Kaniewo k. Sztumu
- 1947, 23 października, Komenda Hufca Harcerzy w Tczewie, mianowała Henryka Mrossa Komendantem Środowiska Harcerzy w Gniewie
- 1947, w listopadzie, Harcerska Orkiestra Dęta wystąpiła po raz pierwszy publicznie; „trafiło” na 30. rocznicę Rewolucji Październikowej
- 1947, 24-25 grudnia, Orkiestra Harcerska zagrała na pasterce w kościele św. Krzyża; jej występ wywołał duże wrażenie wśród wiernych
- 1947, z końcem roku, „39 Morska Drużyna Harcerzy Tczewskich im. J. Poniatowskiego” liczyła 68 osób, w tym ćwik Mieczysław Olejniczak i mł. Franciszek Smukała. Drużynowym był Wacław Żukowski, przybocznym Mieczysław Filbrandt, a wśród ośmiu zastępowych był m.in. ćwik Brunon Terczakowski
- 1948, w styczniu, na środowiskowej „gwiazdce” Hufca ZHP Tczew miejscowa Orkiestra Harcerska zagrała 6 kolęd
- 1948, 6 stycznia, na święcie Trzech Króli Orkiestra Harcerska zagrała w kościele szkolnym, był to ostatni jej publiczny występ w kościele, socjalistyczny program ateizacji, drogą administracyjną, zaczynał odnosić pierwsze sukcesy
- 1948, 27-28 marca, w centrali przyjęto nowy program pracy harcerskiej – „Harcerska Służba Polsce”; zapoznawano harcerzy z założeniami Powszechnej Organizacji „Służba Polsce”
- 1948, 16 kwietnia, odgórnie uchwalono Deklarację „O jedności” młodzieży
- 1948, 1 maja, „prawdziwa premiera” Orkiestry Harcerskiej podczas pochodu 1-majowego, wystąpiła z marszami; grano na zmianę z Orkiestrą Kolejową. Po defiladzie Orkiestra Harcerska zagrała „Warszawiankę”

- 1948, 9 maja, udział Orkiestry Harcerskiej i drużyn harcerskich w obchodach zwycięstwa nad faszyzmem
- 1948, 27 maja, zarówno drużyny jak i Orkiestra Harcerska „stanęli co do jednego druha i całość udała się na uroczystość Bożego Ciała”
- 1948, w czerwcu, zainaugurowano akcję pogłębiania przyjaźni polsko-radzieckiej
- 1948, 11 czerwca, w Gdańsku, drużyna reprezentacyjna i Orkiestra Harcerska wzięli udział w uroczystości odsłonięcia tablicy pamiątkowej ku czci generała Świerczewskiego na statku morskim (nazwanym) „Generał Walter”
- 1948, 23 czerwca, Orkiestra Harcerska uświetniła nową „wigilię św. Jana” nad Wisłą; impreza trwała do późnej nocy
- 1948, w końcu czerwca, Orkiestra Harcerska i przedstawiciele Hufca ZHP Tczew wzięli udział w Starogardzie w obchodach 25-lecia 3. Starogardzkiej DH
- 1948, w połowie roku, ZHP liczył w całym kraju 296 tysięcy członków!
- 1948, w lipcu, w ogólnopolskim obozie ZHP w m. Niechorze pod Szczecinem, tczewski podobóz (w tym grupa żeglarzy) liczył 31 dh, w tym 10. muzyków; codziennie pracowano po 3 godziny w ramach „Harcerskiej Służby Polsce”, łącznie wykonano 200 metrów nadmorskiej promenady. W podobozie tczewskim odbyło się niedzielne nabożeństwo. Komendantem podobozu tczewskiego w Niechorzu był Edward Szwemiński, oboźnym Zygfryd Lubawski, zastępowymi byli Rajmund Boniecki, Zenon Weiss, i Józef Wojtaś. Aktywniejszymi uczestnikami byli również Zbigniew Dziudziel, Zbigniew Borowski, Mieczysław Olejniczak i Franciszek Smukała
- 1948, 22 lipca, utworzono wzorowaną na radzieckim Komsomole jednolitą organizację młodzieżową – Związek Młodzieży Polskiej (ZMP)
- 1948, 25 lipca, tczewscy harcerze wzięli udział w uroczystym otwarciu promenady w Niechorzu
- 1948, w końcu sierpnia, 10-osobowa grupa tczewskich harcerzy z drużynowym Zbigniewem Dziudzielem na czele, na żaglówkach „Czajka” i „Mewa” (przy zaopatrzeniu z UNRRA) dokonała pionierskiego przepłynięcia trasy Odra-Wisła (Szczecin-Kostrzyn-Gorzów-Santok-Bydgoszcz-Grudziądz), aż do Tczewa
- 1948, w wrześniu, wszedł w życie rozkaz Głównej Kwatery Harcerzy, który „pozwalał być harcerzowi do lat 16”. Jedynie funkcyjni mogli pozostać powyżej 16 lat. W tczewskim Hufcu ZHP drużynowymi zostali druhowie: Henryk Miruch, Zygfryd Lubawski, Zenon Baran, Brunon Terczakowski, Edward Szwemiński, Edward Brzósowski, Henryk Górka, Wiktor Kozikowski i Kasprzyk. W sumie awansowało 9 druhow. Większość Komendy Hufca Tczew tworzyli druhowie „starej szóстки”

- 1948, jesienią, dzięki wzorowej postawie druha phm. Wacława Żukowskiego Tczewianie pozostali w tych trudnych czasach harcerzami
- 1948, jesienią, dawna pozaszkolna drużyna „szóstki” przekształciła się w drużynę szkolną i rozpoczęła działalność na terenie Szkoły Podstawowej nr 3, z kolei Orkiestrę Harcerską podporządkowano bezpośrednio Komendzie Hufca
- 1948, koniec roku „upływa smutno” w związku z niezrozumiałymi zmianami odgórnymi, odczuwało się nacisk na harcerstwo ze strony innych organizacji młodzieżowych (ZWM, OMTUR, WICI) i ich lęk przed konkurencją
- 1948, 31 grudnia, w Komendzie Hufca zorganizowano uroczyste zakończenie roku 1948 przy „kawie i tańcu”. Potańcówka trwała do północy. O północy „wesoło brać harcerska powitała Nowy Rok”
- 1949, na początku nowego roku, Orkiestra Harcerska liczyła 23 muzyków. Kapelmistrzem pozostał Jan Kubicki, a opiekunami Stok i Einbacher
- 1949, 2 stycznia w Domu Harcerza zorganizowano gwiazdkę dawnej drużyny „szóstki”. W imprezie wraz z gośćmi wzięło udział 60 osób. Zabawę umiał zespół orkiestry oraz grupa 5 druhów, którzy „zabawiali uczujących śpiewami i kawałami”
- 1949, 20 lutego, ukonstytuował się zespół fundatorów Kroniki 6 Drużyny Harcerzy im. Księcia J. Poniatowskiego w Tczewie: Z. Lubawski, M. Flisikowski, H. Wysocki, M. Olejniczak, R. Szwemiński, E. Szwemiński i Cz. Książkiewicz
- 1949, 24 maja, Henryk Mross, współtwórca harcerstwa gniewskiego po 1945 roku, otrzymał świadectwo dojrzałości; po latach oznajmił: „cały mój idealizm młodzieżowy i poziom moralny zawdzięczam gniewskiemu harcerstwu”
- 1949, 29 maja, w Warszawie, zebrała się po raz pierwszy Rada Związkowa ZHP do której weszło ok. 200 instruktorów z całego kraju; nie było już tutaj miejsca dla Aleksandra Kamińskiego i wielu innych przedwojennych instruktorów
- 1949, w Gdańsku Nowym Porcie, Orkiestra Harcerska wzięła udział w uroczystości podniesienia bandery na statku „Generał Walter”
- 1949, latem, grupy tczewskich harcerzy wzięła udział w obozie koedukacyjnym Hufca Starogard w Żabim Rogu
- 1949, latem, odbyła się wycieczka tczewskich harcerzy do Morąga, poprzedzająca letni obóz
- 1949, latem, miał miejsce obóz harcerski, głównie Orkiestry Harcerskiej, w Krantowie k. Olsztyna; komendantem był dh Zygmunt Romanowski
- 1949, w nowym roku szkolnym, zasadnicze hasło brzmiało: „Przez oświatę do socjalizmu”, pracownicy szkół składali „Akt ślubowania służbowego”
- 1949/1950, w roku szkolnym, eksponowano dwa podstawowe hasła: „Wszyscy w szeregach ZHP” i „Walczymy o pokój”

- 1949, po faktycznej likwidacji niezależnego ZHP, Tczewska Orkiestra Harcerska „przechowywała się” w Państwowej Szkole Muzycznej w Tczewie (1949-1953), a następnie w Powszechnej Organizacji „Służba Polsce” (1953-1956), i kolejno na krótki czas w Lidze Przyjaciół Żołnierza (1956-1957)
- 1949, 21 grudnia, wprowadzono obowiązkowe obchody 70. rocznicy urodzin generalissimusa Józefa Stalina
- 1950, 21 stycznia, odbyły się oficjalne obchody 26. rocznicy śmierci wodza światowej rewolucji komunistycznej Włodzimierza Lenina
- 1950, w styczniu, Zarząd Główny ZMP podjął decyzję o przejęciu kierownictwa nad ZHP i wcieleniu go do ZMP, najpóźniej do dnia 15.10.1950 r.
- 1950, w kwietniu, wydano zarządzenie ZG ZMP o „niedopuszczalności tradycyjnego stroju i oznak harcerskich”
- 1950, 25 maja, wprowadzono nowy tekst Prawa i Przyrzeczenia harcerskiego, nowy mundur z czerwoną chustą i odznakę organizacyjną tzw. „Czuwajką”
- 1950, 25 maja, wprowadzono tekst przyrzeczenia harcerskiego: „Przyrzekam uroczystie wobec kolegów i narodu polskiego, uczyć się i pracować dla dobra Ojczyzny i sprawy socjalizmu. Przyrzekam wiernie przestrzegać prawa harcerskiego, całym sercem zawsze i wszędzie służyć Polsce Ludowej”
- 1950, 1 czerwca, w Pelplinie (wkrótce w całym kraju) złożono nowe przyrzeczenie harcerskie, powiązane z pierwszymi obchodami Międzynarodowego Dnia Dziecka
- 1950, 4 czerwca, w Tczewie, odbyła się zbiórka harcerzy i harcerzek na Placu Harcerza, odebrano od zebranych tekst nowego przyrzeczenia harcerskiego
- 1950, 23 czerwca, w Tczewie mało miejsce zakończenie roku szkolnego w „Robotniczym Domu Kultury”
- 1950, latem, zamiast obozów harcerskich zainicjowano szeroką „akcję kolonijną”
- 1950, 25 września, oficjalne przejęcie przez ZMP koedukacyjnego hufca w Tczewie
- 1950, Orkiestra Młodzieżowa z Tczewa (dawna Orkiestra Harcerska) wzięła udział w Ogólnopolskim Festiwalu Muzyki Polskiej w Warszawie, gdzie zdobyła drugie miejsce!
- 1950, 15 października, nastąpiło rozwiązanie ZHP i wcielenie jego struktur w skład organizacji ZMP, większość instruktorów harcerskich zrezygnowała z działalności, pozostali instruktorzy musieli złożyć przyrzeczenie „na wierność socjalistycznej ojczyźnie”; faktycznie ZHP przestał istnieć na okres ponad 6 lat

- 1950, po likwidacji ZHP, podjęło działalność na terenie kraju blisko 100 organizacji młodzieżowych w ramach tzw. drugiej konspiracji harcerskiej, np. w Tczewie ofiarnie i z narażeniem życia zaangażował się dh Witold Bielecki
- 1950, rok ten upłynął również pod znakiem „walki z analfabetyzmem”

Lata 1951-1955

- 1951, 7 maja, odbyła się wycieczka harcerzy SP nr 5 do Spółdzielni Produkcyjnej w Kulicach
- 1951, 1 czerwca, powstała Organizacja Harcerska (OH) ZMP
- 1951, 29 września, uroczysta zbiórka i wybory Rady Drużyny w SP nr 5
- 1951, jesienią, przy SP w Miłobądku rozpoczęła działalność Drużyna OH
- 1951, 21 grudnia, OH przy SP nr 5 urządziła uroczysty poranek
- 1951/1952, w roku szkolnym, w Państwowym Liceum Pedagogicznym w Tczewie powstały tzw. klasy harcerskie
- 1952, władze ZMP od początku po macoszemu traktowały Organizację Harcerską
- 1952, Organizacja Harcerska w Szkole Podstawowej w Opaleniu zainicjowała karnawałową zabawę dziecięcą
- 1952, Danuta Małkowska ze szkolnej OH w Opaleniu uczestniczyła w Zlocie Młodych Przodowników Budowniczych Polski Ludowej w Warszawie
- 1953, 11 marca, harcerz z Szarych Szeregów (od wiosny 1943) Jerzy Łata-siewicz został skazany na 7 lat więzienia i 3 lata pozbawienia praw publicznych, za udostępnienie mapy bunkrów w Górach Świętokrzyskich, z surowego wyroku spędził aż 4,5 roku w więzieniu
- 1953, zespół orkiestry z Tczewa uczestniczył w Ogólnokrajowych Dożynkach w Szczecinie
- 1953, w sierpniu w Szkole Podstawowej w Opaleniu odbyła się konferencja kierowników szkół i przewodników harcerzy
- 1953, 1 września, otwarto Szkołę Specjalną Podstawową w Tczewie, z kolei od września 1962 rozpoczęto pracę w nowym budynku szkolnym
- 1954, 3 czerwca, podczas wizytacji Szkoły Podstawowej w Opaleniu stwierdzono „pewne osiągnięcia w pracy OH”
- 1954, 25 czerwca, w OH ZMP Pelplin przyjęto przyrzeczenie harcerskie uczniów klas III i IV
- 1954, orkiestra z Tczewa zdobyła III miejsce w ogólnopolskim konkursie zespołów artystycznych z okazji 10-lecia PRL
- 1954, OH ZMP (harcerze do lat 14) w całym kraju liczyła 1,5 mln członków
- 1955, 2 stycznia, młodzież z Pelplina na zimowisku w Gdyni Grabówku została zaznajomiona z rozwojem harcerstwa w Polsce Ludowej

- 1955, 20 lutego, w Pelplinie odbyły się Zimowe Igrzyska Harcerskie
- 1955, 22-29 maja, miały miejsce Harcerskie Igrzyska Letnie, na szczelbu rejonu w Gniewie, a na szczelbu powiatowym w Pelplinie
- 1955, 5 czerwca, odbyły się w Tczewie Wojewódzkie Igrzyska Harcerskie na miejskim stadionie sportowym
- 1955, zespół orkiestry z Tczewa uczestniczył w Festiwalu Muzyki Polskiej w Olsztynie oraz w Światowym Festiwalu Młodzieży i Studentów w Warszawie
- 1955, 26 czerwca, w X-lecie istnienia Polski Ludowej odbył się Zjazd Absolwentów LO w Tczewie przy ul. Stalina 18 (obecnie Obrońców Westerplatte), w związku z XXXV-leciem powstania Szkoły
- 1955, 19 grudnia, w Tczewie odbył się I Powiatowy Zlot Harcerzy „przodowników nauki”, a następnie odbyła się zabawa harcerska

IV. Okres odrodzenia i umasowienia harcerstwa 1956-1988

Lata 1956-1960

- 1956, 29 stycznia, w Pelplinie, obchodzono Dzień Prawa Harcerskiego
- 1956, 29 stycznia, w niedzielę w SP w Opaleniu odbyła się uroczystość ogłoszenia i złożenia Przysięgi i Prawa harcerskiego
- 1956, 12 lutego, na Wojewódzkich Igrzyskach Harcerskich Tczew zdobył wysokie III miejsce
- 1956, wiosną, na III plenum ZG ZMP powołano autonomiczną Organizację Harcerską Polski Ludowej – OH PL
- 1956, 19 maja – 3 czerwca, w Tczewie odbyły się Dni Oświaty, Książki i Prasy
- 1956, 1 czerwca, w Pelplinie, harcerze popisywali się „piosenkami, deklamacjami, opowiadaniem” podczas Międzynarodowego Dnia Dziecka
- 1956, 3 czerwca, odbył się harcerski rajd kolarski z Opalenia do Gniewa
- 1956, 21 czerwca, OH w Opaleniu zorganizowała ognisko harcerskie
- 1956, 8-15 października, w Starogardzie Gdańskim zorganizowano kurs dla przewodników OH, uczestniczyła w nim m.in. Danuta Kolasińska
- 1956, 19 października, w Tczewie w LO im. A. Mickiewicza odbył się wiec „nauczycieli miasta”, a o godz. 18.00 na Placu Wolności miał miejsce „wiec publiczny”; w szkołach zdejmowano portrety b. dostojników PRL B. Bieruta i K. Rokossowskiego
- 1956, 21 października, w Pelplinie w miejscowym LO miał miejsce uroczysty apel dla poparcia zmian „Polskiego Października; 23 października 1956 r. odbył się również wiec poparcia ZNP w świetlicy Cukrowni „Pelplin”

- 1956, w listopadzie, na forum OH PL uchwalono rezolucję o usamodzielnieniu organizacji
- 1956, 21 listopada, na trzy tygodnie przed legalizacją ZHP, miłośnicy żeglarstwa w Tczewie zorganizowali I Drużynę Wodną im. Tadeusza Kościuszki, prekursorami byli Witold Bielecki, Marceli Koczorowski, Norbert Jatkowski i Leon Hejnowski
- 1956, 24 listopada, powstała w Tczewie I Drużyna Harcerzek im. Emilii Plater
- 1956, 25 listopada, w Tczewie tworzone wspólną Radę Drużyn
- 1956, 1 grudnia, w Tczewie (przy SP nr 5) odbyło się pierwsze zebranie Koła Przyjaciół Harcerstwa, przewodniczącym wybrano Ludwika Janickiego
- 1956, 8-10 grudnia, w Łodzi miał miejsce I Krajowy Zjazd Działaczy Harcerskich, potocznie nazywany „Zjazdem Łódzkim”; podjęto na nim historyczne decyzje o odrodzeniu harcerstwa
- 1956, 10 grudnia, oficjalnie reaktywowano ZHP i przywrócono większość przedwojennych tradycji i zwyczajów, Zofia Zakrzewska została wybrana Naczelnikiem ZHP, a Aleksander Kamiński przewodniczącym Naczelnej Rady Harcerskiej ZHP
- 1956, po 10 grudnia, „Rada Organizacyjna ZHP” w Tczewie zwołała „pierwszą odprawę zorganizowaną z okazji reaktywacji ZHP”. W pierwszym terminie zaproszono instruktorów harcerskich, a w dwie godziny później zaproszono na spotkanie „zainteresowaną młodzież harcerską”
- 1956, 16 grudnia, w auli LO im A. Mickiewicza odbyło się zebranie tczewskich działaczy harcerskich po blisko 7-letniej przerwie. Zebraniu przewodniczył hm. i zarazem nauczyciel Jerzy Pyzik, rodem z Ziemi Świętokrzyskiej. W atmosferze radości i entuzjazmu reaktywowano ZHP, komendantem hufca wybrano Andrzeja Zielińskiego, jego zastępcami zostali dh. Helena Godlewska i dh Zygmunt Romanowski. Namiestnikiem Zuchowym został Konrad Marks, szefem Referatu Administracyjno-Gospodarczego dh Wawrzyniec Zieliński
- 1956, w grudniu, zaplanowano program kursu dla drużyn zuchowych w Tczewie; przy SP nr 5 powstało Koło Przyjaciół ZHP
- 1956, w ostatniej dekadzie grudnia, powstały pierwsze drużyny harcerskie; 20 grudnia 1956 r. druż Józef Ostrowski zorganizował drużynę harcerską im. Gen. Bema (2 TDH, a potem 4 TDH) przy Szkole Podstawowej nr 2
- 1956, 23 grudnia, w SP nr 5 odbyły się uroczyste zbiórki I Drużyny Harcerzek im. E. Plater, a także I Drużyny Harcerzy im. T. Kościuszki, wkrótce szkole przydzielono „etat instruktora harcerskiego” w osobie Danuty Marzuchowskiej

- 1956/57 zimą, na kursie podharcemistrzowskim w Cieszynie byli tczewiaczy dh Jan Szymała, dh Andrzej Zieliński, dh Witold Bielecki, dh Józef Ostrowicki wraz z „swoim przywódcą duchowym hm. Kazimierzem Pyzikiem”
- 1957, 5 stycznia, „Komenda Chorągwi Morskiej w Gdańsku” poświadczyla, że druh Józef Ostrowicki uczestniczył w zimowisku – kursie hufcowych w Cieszynie w okresie 28.12.1956 – 5.01.1957. Fakt ten potwierdzał duże zaangażowanie tczewskich harcerzy w zdobywanie wiedzy i stopni
- 1957, 8 stycznia, powstała 2 Tczewska Drużyna Harcerzy (TDH) przez rozdział Drużyny Harcerskiej im. T. Kościuszki przy SP nr 2, drużynowym został Józef Ostrowicki, w drużynie był m.in. Jerzy Lewandowski
- 1957, 12 stycznia, zorganizowano kominek harcerski z udziałem Koła Przyjaciół Harcerzy, w myśl idei: „Praca-pracą, nauka-nauką, a zabawa-zabawą”
- 1957, 22 stycznia, odbyło się ognisko całego Hufca Tczewskiego z okazji rocznicy wybuchu Powstania Styczniowego
- 1957, 14 lutego, zorganizowano kominek harcerski Hufca Tczewskiego, podczas którego m.in. wyrażono zgodę na powstanie Szczepu Harcerstwa im. Szarych Szeregów (W. Bielecki)
- 1957, na początku roku, w Tczewie funkcjonowało już 8 drużyn harcerskich żeńskich, 9 męskich oraz 14 drużyn zuchowych
- 1957, styczeń-maj, w harcówce Liceum Pedagogicznego, z inicjatywy Namiestnika Zuchowego Konrada Marksa, odbyły się kursy – szkolenia instruktorów zuchowych; kursy prowadzili: phm. Albin Stangenberg, dh Konrad Marks i dh. Anna Marks
- 1957, 1 luty, w Tczewie rozpoczął działalność artystyczną Harcerski Teatrzyk Kukielkowy „Wesołe Skrząty” przy SP nr 4
- 1957, w marcu, w Komendzie Hufca Tczew zorganizowano kurs drużynowych pod komendą hm. Kazimierza Pyzika
- 1957, 14 marca, w SP nr 5 zorganizowano kominek harcerski z udziałem m.in. Kazimierza Pyzika, Zygmunta Romanowskiego oraz rodziców harcerzy
- 1957, 30 i 31 marca, w Gdyni odbył się zlot drużyn ZHP Chorągwi Gdańskiej, uczestniczyła w nim grupa kilkunastu drużynowych Hufca ZHP Tczew; podczas zlotu tczewscy harcerze zwiedzili ORP „Burza”
- 1957, 7 kwietnia, w ramach kursu zastępowych został zorganizowany bieg na stopień młodzika na trasie Dom Harcerza – Rokitki
- 1957, 7 kwietnia, w tczewskiej Strzelnicy zorganizowano uroczyste przyrzeczenie harcerskie pod hasłem: „teraz jesteśmy prawdziwymi harcerzami”
- 1957, w kwietniu, w Tczewie utworzono 14 drużyn zuchowych (próbnych), w połowie męskich i żeńskich, przy Szkołach Podstawowych nr 2, 3, 4, 5, 6, w Szkole Ćwiczeń przy Liceum Pedagogicznym oraz w Szkole

- Podstawowej i Liceum Ogólnokształcącym im. A. Mickiewicza. Także w Pelplinie przy Szkole Podstawowej powstała drużyna zuchowa (męska). Wówczas drużynowymi zostali: Sieniuć, Lidzbarska, Kordunowska, Wyślitz, Parulski, Lewandowska, Marcinkowska oraz Etmański, Gwizdalski (Pelplin), Wróbel, Duszyński, Karlikowska, Murawski i Karczykowski
- 1957, w kwietniu, powstała I Drużyna Zuchów im. Leśnych Duszków na czele z drużynową Lidzbarską, która założyła własną kronikę
- 1957, 10 kwietnia, została założona drużyna przez Barbarę Marcinkowską w LO im. Marii Skłodowskiej-Curie w Tczewie
- 1957, 23 kwietnia, na ręce hm. Kazimierza Pyzika przyrzeczenie harcerskie złożyli m.in. Józef Ostrowicki, Józef Kasprowicz, Jerzy Lewandowski, Witold Drobotowicz, Hubert Gwizdalski, Brunon Pobłocki i Andrzej Bielawski
- 1957, odrodziła się Drużyna Harcerska im. Księcia Józefa Poniatowskiego dzięki zaangażowaniu takich działaczy jak Brunon Terczakowski, Mieczysław Olejniczak, Witold Bielecki, Henryk Wysocki, oraz Albin Stangenberg, któremu powierzono obowiązki drużynowego i opiekę nad Harcerską Orkiestrą
- 1957, 1 maja, obchodzono jako „święto pokoju i solidarności na całym świecie”; w Strzelnicy spotkały się drużyny zuchowe (łącznie 247 zuchów) na wspólnym kominku, gawędę wygłosił dh K. Marks
- 1957, 1 maja, miała miejsce pierwsza zbiórka Hufca Tczew w „tymczasowej rezydencji” przy LO na ul. Obrońców Westerplatte
- 1957, 3-12 maja, odbyły się doroczne Dni Oświaty, Książki i Prasy, z udziałem harcerzy
- 1957, 4 maja, zorganizowano harcerski „Wieczorek taneczny” w świetlicy Zakładu Technicznej Obsługi Rolnictwa
- 1957, 15 maja o godz. 5.30, miała miejsce pobudka i życzenia imieninowe dla drużyny Zosi Terczakowskiej; odegrano również hejnał dla śpiochów
- 1957, 2 czerwca, odbył się w Tczewie I Turniej Zuchowy („Gdzie Zuch tam ruch”, „Pracujemy całym sercem dla dobra wszystkich”), w którym wzięło udział 340 zuchów z 16 drużyn zuchowych. Podczas otwarcia turnieju przed „Domem Harcerza” dh. Anna Marks złożyła raport dh phm. Preisowi, Kierownikowi Wydział Zuchowego Gdańskiej Komendy Chorągwi. W turnieju nagrodzono sześć najlepszych drużyn. Pięknie i radośnie obchodzono Dzień Dziecka
- 1957, w lipcu, było już w „Grodzie Sambora” 474 zuchów; w ruchu zuchowym prym wiedli Anna i Konrad Markowie oraz Zofia Konracka i Lucyna Wojcieszak
- 1957, 3-26 lipca, odbył się kurs drużynowych w miejscowości Gołun, z Tczewa uczestniczył w nim m.in. Piotr Czajkowski

- 1957, 29 lipca, w Ocyplu urządzono i „zapisano” trzytygodniową kolonię letnią, wtedy przyjęło się hasło: „Po zdrowie i słońce do Ocypla”; wśród uczestników kolonii była m.in. Gabriela Marks
- 1957, 25 lipca – 14 sierpnia, zorganizowano obóz szkoleniowy zastępowych w Młynkach k. Lubichowa; uczestnikami byli P. Czajkowski, J. Lewandowski, A. Bielawski, B. Pobłocki
- 1957, 25 lipca – 14 sierpnia, zorganizowano obóz drużyn żeńskich w Ocyplu, gdzie komendantem była phm. Gertruda Groos
- 1957, 4 sierpnia, tczewskich zuchów na obozie w Ocyplu odwiedzili rodzice i goście, w tym hm. Kazimierz Pyzik. Jeden z gości napisał: „Jestem pełen uznania i podziwu dla idei harcerskiej, która wychowuje dobrych ludzi”
- 1957, 11 sierpnia, tczewskich zuchów na obozie w Ocyplu odwiedził Komendant Gdańskiej Chorągwi Harcerzy hm. Józef Grzesiak-Czarny, który wpisał się do kroniki: „Serdecznie życzę Tczewskim Zuchom, aby w najbliższych latach zasilili harcerskie szeregi elementem dzielnym, rzetelnym i radosnym”
- 1957, 14 sierpnia, w kronice obozu zuchów w Ocyplu odnotowano m.in. aktywność „Indian Obozu Orlich Skrzydeł”, w tym „dwóch wodzów” dh. Ryszarda Karczykowskiego i dh Mieczysława Murawskiego
- 1957, 1 września, odbywały się obchody rocznicy obrony Wybrzeża w 1939 roku
- 1957, we wrześniu, Namiestnictwu Zuchowemu w Tczewie zostało powierzona pierwsza odprawa Namiestnictwa Zuchowego Chorągwi Gdańskiej!
- 1957, 22 września, podczas Odprawy Namiestników Zuchowych w Tczewie pamiątkowego wpisu dokonał Komendant Gdańskiej Chorągwi Harcerzy hm. Józef Grzesiak-Czarny: „Na pierwszej odprawie namiestników zuchowych – radosnej, rzetelnej i pełnej rozmachu pracy życzę”
- 1957, 22 września, w najstarszym tczewskim LO wręczono sztandar z wizerunkiem patrona Adama Mickiewicza; w latach 1957-1967 LO im. A. Mickiewicza należało do szkół elitarnych w województwie gdańskim
- 1957, 26 września, z udziałem władz, odbyło się uroczyste otwarcie „Harcówki” Szczepu Harcerskiego „im. Szarych Szeregów” w Szkole Podstawowej Nr 5 w Tczewie (kierownik Szkoły Piotr Kleina) przy Placu św. Grzegorza; Komendant Chorągwi Gdańskiej legendarny hm. Józef Grzesiak-Czarny był tutaj gościem honorowym
- 1957, zimą, tczewskie zuchy z „Leśnych Duszków” wzięły udział w „Wyprawie na zdobycie bieguna północnego”, w obfitym śniegu z sankami i psami dotarto na wyznaczony punkt; przy okazji zdobywano sprawność „Eskimosa”; humor i zdrowie dopisywały wszystkim
- 1957, 24 grudnia, w godzinach przedpołudniowych, w 2 TDH im. gen. Bema odbyła się zbiórka harcerzy „Gwiazdka w drużynie”; przy gorącej herbacie, choince i piosenkach złożono sobie życzenia świąteczne

- 1958, 8 stycznia, pierwsza rocznica powstania 2 TDH im. gen. J. Bema; trzydzieści dwie osoby zdobyły w niej różne sprawności harcerskie
- 1958, 21 stycznia, sekretarz Komisji Weryfikacyjnej przy Komendzie Hufca Harcerzy w Tczewie hm. Kazimierz Pyzik podpisał „Zaświadczenie o weryfikacji” dla Józefa Ostrowickiego stwierdzające, że wchodzi on w skład „Korpusu Instruktorskiego ZHP”. Po okresie zakazu działalności ZHP w latach 1950-1956, taka podstawowa i merytoryczna weryfikacja była niezbędna
- 1958, 22 stycznia, w rocznicę Powstania Styczniowego, powrócił sztandar Hufca do prawowitego właściciela, uroczyste przekazanie sztandaru i bandery odbyło się na Placu Wolności, następnie dh hm. Kazimierz Pyzik przyjął przyrzeczenie na odzyskany sztandar, sztandar przechował Kazimierz Lietz
- 1958, 25 stycznia, miały miejsce odwiedziny 2 TDH u 8 TDH im. Obrońców Westerplatte przy SP nr 8
- 1958, 25 stycznia, zorganizowano harcerski „Wieczorek karnawałowy” w Sali Z.Z.K na Starym Dworcu w Tczewie
- 1958, w lutym, drużyna „Leśnych Duszków” wzięła udział we „wspaniałym kuligu”, wszyscy czuli się dobrze pomimo „strasznego zimna”
- 1958, dnia 13 marca, w piwnicach LO im. A. Mickiewicza przy ul. Westerplatte nastąpiło uroczyste otwarcie kursu wstępnego dla drużynowych zuchów; otwarcia kursu dokonał Namiestnik Zuchów dh Konrad Marks
- 1958, 22 kwietnia, Aleksander Kamiński zrezygnował ze stanowiska Przewodniczącego Naczelnej Rady Harcerskiej ZHP i przekazał instruktorom słynne wezwanie (moralne): „**Idźcie pracować do drużyn!**”
- 1958, 24 kwietnia, ogłoszono alarm organizacyjny Hufca Tczew na Placu św. Grzegorza
- 1958, 28 kwietnia, zakończył się kurs dla drużynowych zuchów. Kurs ukończyło 28 druhen i druhów z Hufca Tczew. Z listy uczestników udało się ustalić następujące nazwiska: Zofia Konracka, Wanda Zajac, Renata Rychłowska, Ewa Karlikowska, Barbara Kubicka, Eleonora Ruszkowska, Gabriela Karczykowska, Janusz Kosz, Henryk Lange, Ryszard Szczepiński, Henryk Szczepiński, Lidia Listewnik, Urszula Filbrandt, Małgorzata Wasiuk, Barbara Rutkowska, Alicja Dzieciółowska, Ryszard Sarnowski, Roman Guziński, Ryszard Kądziela, Piotr Janicki, Tadeusz Piontek, Zdzisław Górski, Edmund Tomczak, Bolesław Puczyński i Zygfryd Gwizdalski
- 1958, w kwietniu, uchwałą Naczelnej Rady Harcerskiej powołano ruch przyjaciół harcerstwa (RPH)
- 1958, w maju, zuchy im. „Leśnych Duszków” po przejściu próby odwagi, złożyły w piwnicy swojej szkoły Obietnicę Zucha; na dowód tego „hi-

- storycznego wydarzenia" podpisały się gęsim piórem i złożyły odciski swoich palców
- 1958, 1 czerwca, Międzynarodowy Dzień Dziecka, czyli „Dzień Zucha”, ulice Tczewa opanowały drużyny zuchowe. Odbył się uroczysty przemarsz otwierający „Dzień Zucha” (indianie, rycerze, damy dworu, muchomorki, kominiarze itp.). „Podobnego pochodu Tczew jeszcze nie widział”. Następnie odbywał się na boisku przed „Domem Młodzieży” turniej zabaw i gier. W turnieju wzięło udział 18 drużyn zuchowych Tczewa. Nagrodzono następujące drużyny: „Leśnych Duszków”, „Polnych Kwiatków”, „Małych Krasnoludków”, „Nadwiślańskich Zuchów”, „Tczewskich Orłąt” i „Tczewskich Misiów”. Było to rzeczywiście „prawdziwe święto najmłodszych”
- 1958, 15 czerwca, drużyna tczewskich wodniaków ubrana w granatowe mundury galowe wzięła udział w Zlocie Harcerskim w Starogardzie Gdańskim
- 1958, 22 czerwca, odbyło się pierwsze uroczyste wodowanie w „Grodzie Sambora” harcerskiego jachtu typu BM, który otrzymał nazwę „Jagiello”
- 1958, 15-28 lipca, zorganizowano obóz harcerzy z Tczewa w Garczynie, komendantem obozu dh był Witold Bielecki, oboźnym Norbert Jatkowski, kwatermistrzem Leon Hejnowski, instruktorem żeglarstwa Zygmunt Armatowski
- 1958, 2-21 sierpnia, odbył się obóz Komendy Hufca Tczew w Swornychgaciach (pow. Chojnicki), komendantem grupy obozów był phm. Z. Romanowski; w podobozie harcerek komendantką była dh. Godlewska
- 1958, 21-31 sierpnia, zorganizowano obóz wędrowny Kręgu Pracy im. Sambora Hufca Tczew do Krakowa, Nowego Targu, Niedzicy, Czorsztyna, do Szczawnicy (spływ Dunajcem), Niedzicy (nocleg w stodole), dalej przez Łapsze Niżne, schronisko „Głodówka”, Morskie Oko, Czarny Staw, Dolinę Pięciu Stawów, Zawrat, Halę Gąsienicową, Kuźnice, do Zakopanego. Droga powrotna do Tczewa wiodła przez Kraków. Wśród kadry byli m.in. Konrad i Anna Marksowie. „Byliśmy bardzo zadowoleni z obozu” wspominali jego uczestnicy
- 1958, latem, Anna i Konrad Marks prowadzili w Gdańsku chorągwiany kurs drużyn zuchowych
- 1958/1959 nowy szkolny, rok pracy harcerskiej odbywał się pod hasłem: „Zasłuż na miano harcerza – nieś pomoc ludziom”
- 1958, jesienią, drużyna Jerzy Kubicki zaczął zastępować ojca Jana w prowadzeniu Orkiestry Harcerskiej
- 1958, jesienią, zorganizowano „Święto latawca”, wszystkie zuchy z wielkimi latawcami wyruszyły w teren, latawce „już szybują w obłokach”, czyj ładniejszy, czyj poszybuje wyżej, zawody z latawcami stały się dobrą tczewską tradycją

- 1958, 20 listopada, obchodzono uroczyste Dzień Karty Nauczyciela – Dzień Nauczyciela
- 1958, 22 listopada, na budynku PLP wmurowano tablicy ku czci i pamięci pomordowanych pracowników oświaty na Ziemi Tczewskiej
- 1958, 24 grudnia, po południu miała miejsce „Gwiazdka”, tradycyjne spotkanie tczewskich harcerzy, w tym 2 TDH
- 1958/59, Tczew był jednym z pięciu ośrodków wodnych w Chorągwi Gdańskiej
- 1959, 23 stycznia, obchodzono „Gwiazdkę zuchową” w Sali TOR-u. Po odśpiewaniu kolęd i odpytaniu przez „gwiazdora”, wręczono prezenty drużynom. W sumie paczki ze słodyczami otrzymało 315 zuchów. Nie zabrakło również prezentów dla tczewskiej kadry (phm. Andrzej Zieliński, phm. Albin Stangenberg, pwd Jan Szymała i pwd Helena Godlewska) i dla Komendanta Chorągwi Gdańskiej Harcerzy Ferdynanda Trappa
- 1959, 27 stycznia, odbyła się pierwsza zabawa w 2 TDH, były tańce, pieśni, zabawy, gry, zawody z nagrodami oraz „zgaduj zgadula” na tematy harcerskie
- 1959, 15 marca, wedle sprawozdania za rok 1958 Hufiec ZHP Tczew liczył 21 drużyn harcerskich (16 w mieście) oraz 7 zastępów działających samodzielnie, z kadrą 20 instruktorów pełnoletnich i 8 instruktorów poniżej 18 lat; Hufiec Tczewski obejmował również 24 drużyny zuchowe (500 zuchów) i 18 instruktorów
- 1959, w marcu, na pożegnanie zimy i powitanie wiosny, zuchy obchodziły przy Lisewskim Moście staropolską tradycję „topienia Marzanny”
- 1959, wiosną, nastąpiło odnowienie Tczewskiej Drużyny Harcerzy im. Księcia J. Poniatowskiego, zmieniono nazwę na 19 Drużynę Harcerską im. Stanisława Moniuszki; jej drużynowym został phm. Brunon Terczakowski
- 1959, 10 kwietnia, odbyła się druga zabawa w 2 TDH wraz z bufetem z lemoniadą i słodyczami; formalnie były to „zajęcia kulturalne w drużynie”
- 1959, 18-21 kwietnia, w Warszawie odbył się II Walny Zjazd ZHP w Pałacu Kultury i Nauki, z udziałem W. Gomułki i premiera J. Cyrankiewicza. W Zjeździe ZHP uczestniczył również dh Albin Stangenberg, zapisał on takie motto: „Organizacja potrzebna młodzieży – to organizacja ukazująca wszelkie idee, dla których warto żyć, wielkie cele którymi się warto przejmować i dążyć do nich”; „Pozdrowienia z II Walnego Zjazdu ZHP w Warszawie” przesłał do Hufca ZHP Tczew dh Hufcowy Andrzej Zieliński
- 1959, 20 kwietnia, II Zjazd ZHP ustanowił „Honorową Odznakę Przyjaciół Harcerstwa”
- 1959, 1 maja, tczewskie zuchy wzięły również udział w pochodzie majowym. Publiczności najbardziej podobały się ich „baśniowe stroje”.

Po południu odbył się zuchowy turniej rycerski i „wojna z królem Śmieciem”

1959, w maju, tczewskie zuchy uczestniczyły w Tygodniu Straży Pożarnej i uroczystości wręczenia sztandaru strażakom

1959, 16 maja, miała miejsce wizytacja tczewskiego ruchu zuchowego przez hm. Adama Kiewicza z Centralnej Szkoły Drużynowych Zuchowych w Cieplicach Śląskich. Po starannej wizytacji wystawił on tczewskiej kadrze i zuchom bardzo dobrą ocenę

1959, 22 maja, zadebiutował Harcerski Zespół Dramatyczny 8 TDH

1959, 22 maja, zuchy „bawiły się w listonoszy”, poczynając od zwiedzenia Urzędu Poczтового nr 2 w Tczewie

1959, w maju, zuchy brały udział w „Święcie naszych Mam”, serduszka swoim Mamusiom ofiarowały m.in. Jola Gwizdała, Gabriela Marks, Halina Wiaderek, Anna Braniecka, Stasia Wolbrecht, A. Barganowska, Wiesia Modrzyńska, Danuta Wiaderek, Basia Banach, Białówna

1959, 31 maja, w Tczewie odbyło się wodowanie nad Wisłą trzech harcerskich jednostek pływających (w tym 2 typu BM): „Zorza”, „Ewa” i „Zefir”

1959, 13-14 czerwca, tczewscy harcerze uczestniczyli w Święcie Młodzieży Województwa Gdańskiego, wystąpił tam zespół taneczny kol. Barbary Lietz

1959, 27 czerwca, w 10. Drużynie Harcerskiej im. Jana III Sobieskiego w Gniewie rozpoczął działalność dh Elwald Jabłoński, animator gniewskiego harcerstwa

1959, latem, w Centralnym Kursie Żeglarskim (120 harcerzy) w Rzucewie wzięło udział 16 harcerzy z Tczewa

1959, latem, zorganizowano pierwszy obóz orkiestry-drużyny harcerskiej w Ocyplu, drużynę prowadził phm. Brunon Terczakowski

1959, 25 czerwca-11 lipca, zorganizowano obóz wędrowny 13 DH im. Ludwiki Wawrzyńskiej w górach (m.in. Nowy Targ, Nidzica, Trzy Korony, Szczawnica, Sokolnica)

1959, w dniach 3-24 lipca, w Dzierzgoniu zorganizowano letnią kolonię zuchów z Tczewa, łącznie grupa zuchów liczyła 62 osoby; jej pobyt na tej kolonii został starannie udokumentowany w specjalnym tomie kroniki; tczevska kolonia zuchowa w Dzierzgoniu spotkała się z „wielką chęcią i serdecznością” władz miasteczka oraz życzliwością mieszkańców, wspaniale dopisywała również słoneczna, wręcz upalna pogoda

1959, 21 lipca, dh Bronisław Goździelewski i dh. Jadwiga Ławna wmurowali kamień węgielny pod budowę Szkoły Tysiąclecia (Sportowej) w Tczewie

1959, 24 lipca, „Drużynowy z Dzierzgonia” podziękował pisemnie kolonii zuchowej z Tczewa za to, że pokazali społeczności lokalnej „właściwe

- życie harcerskie" i dowiedli „słuszności istnienia ZHP jako organizacji, która ma duży wpływ na życie i wychowanie dzieci"
- 1959, 17 lipca – 6 sierpnia, zorganizowano obóz wędrowno-stały w Kretowinach k. Morąga pod kierownictwem dha Zygmunta Romanowskiego
- 1959, 1-10 sierpnia, odbył się spływ zastępu „Morskie Orły" (kom. N. Jatkowski) na własnych żaglówkach trasą: Wisła, Zalew Wiślany i Kanał Elbląski
- 1959, 3-15 sierpnia, zorganizowano Obóz Wędrowny Kręgu Pracy im. Sambora Hufca Tczew (łącznie 15 osób) w Tary Polskie i Słowackie, do Krakowa i Zakopanego (przepełnione pociągi). Dnia 4 sierpnia w Zakopanem (Dom Turysty) spotkanie z turystami niemieckimi z NRD. Trasa obozowa: Zakopane – Głodówka – Łysa Polana (do Czechosłowacji) – Jaworina – Kezmarska Chata – Bruncalowa Chata – Wielka Świstówka – Łomnica Tatrzańska (wszystkie noclegi zajęte) – Stary i Nowy Smokowiec – Tatrzańska Kotlina – Belańska Jaskinia – Zdiary – Podspady – Jaworina – Łysa Polana – Głodówka – Zakopane – Kraków – Wawel – Tczew. Wszyscy uczestnicy wyprawy, odnotował kronikarz, byli w „wesołym nastroju"
- 1959, 18-25 sierpnia, w Ocyplu, podczas obozo-biwaku 4 TDH im. gen. Bema i 8 TDH, przyrzeczenia harcerskie złożyli m.in. Norbert Dominikowski, Kazimierz Wieczorek
- 1959, 1 września, obowiązki kierownika Ogniska Muzycznego w Pelplinie objął Franciszek Ratajczak, z czasem (1964) wyrosła tu Harcerska Orkiestra Dęta
- 1959, 4 września, po latach powstała drużyna harcerska przy SP w Miłobądku; inicjatorką i drużynową była dh. Barbara Różanowska, po mężu Bieszke
- 1959, 4 października, tczewscy wodniacy urządzili „harcerski ślub" Witoldowi i Izabeli Bieleckim – w atmosferze „bardzo przyjemnej i serdecznej"
- 1959, 8 listopada, odbyły się Wielkie Jesienne Zawody Latawców nad Wisłą w Tczewie
- 1959, 14 listopada, zorganizowano „Jesienny wieczorek taneczny" w Sali ZSMot. w Tczewie
- 1959, 20 listopada, Komenda Chorągwi Gdańskiej zatwierdziła na stanowisku Komendanta Hufca Tczew phm. Albina Stangenberga
- 1959, 20 listopada, w Międzynarodowy Dzień Karty Nauczyciela, w SP nr 5 w Tczewie, drużyna harcerzy zorganizowała poranek dla uczczenia tego faktu
- 1959, 4 grudnia, powstała Drużyna Harcerska przy Państwowym Domu Dziecka (PDDz) w Tczewie przy życzliwości kierownika placów-

- ki Władysława Jędrucha; drużynową drużyny została hm. Izabela Bielecka
- 1959, 17 grudnia, odbył się pierwszy kominek Drużyny Harcerskiej przy PDDz; patronem drużyny został „Harcerski Batalion Zośka”, uroczystość zaszczycili zastępca Komendanta Hufca Tczew Witold Bielecki i pwd. Norbert Jatkowski
- 1959, w końcu roku, liczba zuchów Hufca Tczew wzrosła do 600!
- 1959, u schyłku roku, w Hufcu ZHP Tczew istniało 56 drużyn harcerskich, które stupiały już 1 484 osoby
- 1959, 31 grudnia, tczewscy harcerze wzięli udział w inauguracji jubileuszu 700-lecia Miasta Tczewa (1260-1960)
- 1960, 14 stycznia, na zabawie noworocznej w LO im. A. Mickiewicza wyświetlono „Kronikę harcerską I Drużyny Wodnej w Tczewie”
- 1960, 17 stycznia, w Sali Zakładów Sprzętu Motoryzacyjnego odbyła się „Choińska Noworoczna” Namiestnictwa Zuchowego w Tczewie. Na Sali było ponad 400 zuchów. Wszystkich powitała namiestnik dh. Anna Marks. Po wysłuchaniu życzeń, drużyny śpiewały kolędy, a następnie pokazywały pląsy. Uroczystość uświetnił Zespół Kukielkowy pod kierownictwem dha Jana Szymały
- 1960, 20 stycznia, zaczęło działać „Kino harcerskie” - „Druh” (8 TDH)
- 1960, 24 stycznia, w SP nr 8, odbył się wielki harcerski bal maskowy
- 1960, 28 stycznia, odbyło się zebranie organizacyjne Powiatowej Rady Przyjaciół Harcerstwa; przewodniczącym Rady wybrano Bronisława Goździelewskiego, sekretarzem Józefa Szwabe, dyrektora tczewskiego oddziału banku PKO
- 1960, 7 lutego, drużynę harcerską przy SP w Miłobądku wizytował Komendant Hufca Tczew Albin Stangenberg; doceniono pracę drużynowej B. Różanowskiej
- 1960, działacze b. Kręgu Starszoharcerskiego zainicjowali budowę Pomnika Harcerskiego ku czci poległych i pomordowanych (1939-1945) harcerzy Hufca ZHP Tczew
- 1960, 20 marca, tczewscy harcerze uczestniczyli w Konferencji Wyborczej Gdańskiej Chorągwi Harcerstwa
- 1960, 23 marca, dh Edmund Górski został mianowany kierownikiem Środowiska Harcerstwa w Gniewie z zadaniem jego zorganizowania, rozkaz podpisał Komendant Hufca Harcerstwa w Tczewie hm. Albin Stangenberg
- 1960, 1 kwietnia, odbyła się uroczystość 50-lecia pracy nauczycielskiej Antoniego Stangenberga, ojca znakomitych tczewskich harcerzy Albina i Huberta
- 1960, 3 kwietnia, tczewscy harcerze posadzili „Dąb 700-lecia Tczewa” i przyrzekli uroczyscie: „ofiarnie kuć swoje charaktery, wyrabiać siłę woli, piastować honor, naukę i cnotę...”

- 1960, 9 kwietnia, otwarcie harcerskiego „Wiatraka”; 50. wodniaków z własną flotyllą na Wiśle znalazło tutaj swoją stałą siedzibę
- 1960, 12-15 maja, Drużyna Harcerska z Miłobądzą trasą XIII Wyścigu Pokoju dotarła do Kowalowa, hufiec Słubice, Chorągiew Zielona Góra; nawiązano współpracę
- 1960, 15 czerwca, tczewscy harcerze odzyskali „Dom Harcerza”, zabrany im przez ZMP w 1950 roku
- 1960, 19 czerwca, miało miejsce uroczyste wręczenie Hufcowi Tczewskiemu sztandaru i odsłonięcie „Tablicy ku czci poległych i pomordowanych tczewskich harcerzy 1939-1945”; komendantem hufca był wtedy Albin Stangenberg
- 1960, w czerwcu, tczewskie zuchy przekazały podziękowanie dla Wacława Kopyłowicza za „stałe przekazywane bezinteresownie zdjęcia”
- 1960, 19 czerwca, odbył się I Złot Hufca ZHP Tczew
- 1960, 19 czerwca, Zjazd Absolwentów LO im. A. Mickiewicza w Tczewie z okazji 40-lecia Szkoły i 700-lecia miasta Tczewa
- 1960, 28 czerwca, miała miejsce wizyta Polskiej Kroniki Filmowej w tczewskim „Wiatraku”; o „Wiatraku” pisano też w krajowej prasie harcerskiej
- 1960, 2-14 lipca, zorganizowano obóz harcerzy z Gniewa w Rybakach k. Kościerzyny
- 1960, w lipcu, harcerze tczewscy wzięli udział w Jubileuszowym Zlocie ZHP z okazji 550. rocznicy zwycięskiej bitwy pod Grunwaldem
- 1960, 10-29 lipca, zorganizowano obóz szkoleniowy ppoż. harcerzy gniewskich w Stężycy Szlacheckiej, gdzie drużynowym był dh Elwald Jabłoński
- 1960, w lipcu, zorganizowano kolonię zuchów tczewskich w Dzierzgoniu. Komendantka Anna Marks dołożyła wszelkich starań, aby zadowolić dzieci i rodziców. Zuchy najchętniej „bawiły się w Indian”
- 1960, w lipcu, zorganizowano Obóz żeglarski w Rybakach, komendantem był dh Witold Bielecki
- 1960, 1-14 sierpnia, zorganizowano Obóz Wędrowny Kręgu Pracy im. Sambora Hufca Tczew w Tatry Polskie i Słowackie. Trasa wiodła: Tczew-Kraków-Zakopane (schronisko Staszyczkówka) – Łysa Polana (do Czechosłowacji) – Kezmarska Chata – Belańska Jaskinia – Tatrzańska Łomnica (odmówiono noclegu) – Stary Smokowiec – Strbskie Pleso – Podspady – Łysa Polana – Roztoka (schronisko) – Morskie Oko – Dolina Pięciu Stawów – Roztoka (24.00 alarm, wymarsz, gęstwina leśna, troje druhen występuje do przyrzeczenia, godz. 1.00) – Łysa Polana – Zakopane – Warszawa – Pałac Kultury i Nauki – Stare Miasto – Trasa W-Z, Ogród Zoologiczny – Tczew. „Tak zakończył się obóz szkoleniowy instruktorów zuchowych Hufca Tczew”, spuentował kronikarz

- 1960, 3-23 sierpnia, zorganizowano obóz harcerski 4 i 8 TDH w Ocyplu; komendantem był Józef Ostrowicki, a kwatermistrzem Jan Szymała
- 1960, w sierpniu, odbyło się zgrupowanie obozów Hufca Tczew w Rybakach k. Kościerzyny; komendantem podobozu Orkiestry był phm. Brunon Terczakowski
- 1960, 1 września, Anna i Konrad Marksowie zrezygnowali z pracy w harcerstwie; warto podkreślić, że ich praca jako „zuchmistrzów” uznawana była za najlepszą w Chorągwi Gdańskiej
- 1960, dnia 1 września, Anna Marks dokonała pożegnalnego wpisu do kroniki zuchowej: „Z dniem 1 września 1960 r. po czteroletniej pracy w ruchu zuchowym opuszczają grono rozbawionych i wesołych dzieci dhna Marks Anna i dh Marks Konrad, którzy jednocześnie życzą dużo radości i dużo pogodnych dni nowemu Namiestnikowi, aby z pełnym rozmachem mógł dalej pracować dla dobra naszej organizacji. Uważamy, że zaszczytem winno być utrzymanie namiestnictwa w czołówce najlepszych w naszej Chorągwi. Czuwaj!”
- 1960, 15 września, w Piasecznie rozpoczęła działalność nowoutworzona drużyna harcerska; opiekunem mianowano Bogdana Karmana
- 1960, jesień, Komenda Hufca Tczew przekazała dh. Annie Marks, dyplom z podziękowaniem za: „wydatną i ofiarną pracę w ruchu zuchowym”
- 1960, 20 listopada, poeta Józef Dylkiewicz napisał okolicznościowy wiersz dla tczewskich harcerzy pt. „W starym Tczewie wiatrak stary”
- 1960, 31 grudnia, miała miejsce uroczystość zakończenia Roku Jubileuszowego 700-lecia Tczewa, wśród gości obecny komandor Antoni Garnuszewski

Lata 1961-1970

- 1961, w Hufcu Tczewskim funkcjonowało 60 drużyn harcerskich i zuchowych, w tym aż 17 drużyn wiejskich
- 1961, w styczniu, hm. Kazimierz Pyzik zorganizował kurs drużynowych Komendy Hufca; zgłaszano kandydatów ze wszystkich drużyn
- 1961, w marcu, DH z Miłobądzia reprezentowała Chorągiew Gdańską na „Międzynarodowym Pionierskim Obozie Pokoju” (Malta-61) w Cieplicach
- 1961, 5 marca, Komenda Hufca w Tczewie, poparta przez Powiatową Radę Przyjaciół Harcerstwa, zwróciła się do Kuratorium Okręgu Szkolnego Gdańskiego o zwrot obiektu po b. Domu Harcerza przy ul. Czyżykowskiej
- 1961, 1 maja, I Drużyna Harcerzy Wodniaków otrzymała patent flagowy oraz prawo używania tytułu I Żeglarskiej Drużyny Harcerskiej (HDŻ) im. Tadeusza Kościuszki w Tczewie

- 1961, 13 maja, tczewska Orkiestra Harcerska grała w Starogardzie Gdańskim na otwarciu Stanicy Harcerskiej w obecności Naczelnika ZHP Zofii Zakrzewskiej
- 1961, w maju, harcerze tczewscy podejmowali delegację młodzieży z Finlandii; główny temat spotkania dotyczył wychowania morskiego
- 1961, 15 czerwca, Kurator Okręgu Szkolnego przekazał Dom Kultury Dzieci i Młodzieży wraz z obiektem i budżetem przy ul. Czyżykowskiej na rzecz organizacji harcerskiej w Tczewie
- 1961, 19 czerwca, odbył się Festyn Harcerski w pierwszą rocznicę wręczenia Hufcowi Tczewskiemu sztandaru
- 1961, w czerwcu, pojawiły się „Czerwone Żagle” na polskim morzu, naczelnik ZHP Zofia Zakrzewska rzuciła hasło: „Harcerze na morze”!; na jachtach „Czerwonych Żagli” tczewiacy zdobywali stopień sternika jachtowego;
- 1961, w lipcu, na obozie wakacyjnym w Ocyplu Jan Kubicki, współzałożyciel Orkiestry Harcerskiej, ostatecznie przekazał batutę swojemu następcy, synowi Jerzemu
- 1961, 17-31 lipca, odbył się pierwszy tczewski Kurs Żeglarski w Kątach Rybackich; komendantem był phm. Witold Bielecki, a zastępcami kom. phm. Zofia Czerny i pwd. Norbert Jatkowski; z udziałem pięciu własnych żaglówek typu BM, aż 54 uczestników uzyskało uprawnienia pływackie i zdobyło stopień żeglarza
- 1961, 26 lipca-8 sierpnia, zorganizowano Obóz Wędrowny 8 TDH po Pojezierzu Kaszubskim
- 1961, 4 sierpnia, w harcerskim „Wiatraku” pojawił się ...telewizor
- 1961, 1-26 sierpnia, XV Drużyna Harcerska z Tczewa przebywała na obozie w Łebie
- 1961, latem, Główna Rada Przyjaciół Harcerstwa podarowała Chorągwi Gdańskiej obok wspomnianych 7 jednostek typu „Czerwone Żagle”, także jednostkę flagową „Zawisza Czarny”; w uroczystości przekazania daru Hufiec Tczewski reprezentowali: Drużyna wodna im. T. Kościuszki i Orkiestra Harcerska z okolicznościowym koncertem
- 1961, 1 września, podjęła działalność SP nr 2 im. Boh. Weterplatte w Tczewie przy ul. Gdańskiej; w latach 1961-1984 funkcjonował tutaj Szczep ZHP
- 1961, 1 września, kierownikiem Szkoły Podstawowej w Piasecznie został Jan Ejankowski, przyjaciel harcerzy i wielki społecznik
- 1961, 1 października, odbyło się oficjalne otwarcie „Roku Harcerskiego” w Tczewie, połączone ze spotkaniem z przedstawicielami partii, władz terenowych i zakładów pracy; Komendantem Hufca był hm. Albin Stangenberg, a przewodniczącym Powiatowej Rady Przyjaciół Harcerstwa phm. Bronisław Goździelewski

- 1961, 19 listopada, w piątą rocznicę powstania drużyny, dokonano wręczenia sztandaru I Harcerskiej Drużynie Żeglarskiej (HDŻ) im. T. Kościuszki w Tczewie; drużynowym był wtedy pwd. Norbert Jatkowski, z kolei sztormanem Hufca ZHP Tczew był phm. Witold Bielecki
- 1961, 19 listopada, Referat Wychowania Morskiego Komendy Hufca ZHP i Rada I Harcerskiej Drużyny Żeglarskiej im. T. Kościuszki w Tczewie wyraziły podziękowanie Józefowi Dylkiewiczowi za „udzieloną pomoc w zorganizowaniu uroczystości związanej z wręczeniem sztandaru”
- 1961, w prasie pomorskiej pisano: „Oczkiem w głowie Tczewskiego Hufca ZHP jest własna, harcerska orkiestra dęta, liczącą 30 członków”
- 1961, u schyłku roku, w Hufcu Tczew działało 80 drużyn, które liczyły 1808 osób
- 1962, 6 stycznia, odbył się Bal harcerski 8 i 23 TDH „Witamy Nowy Rok”
- 1962, patent drużyny wodnej otrzymała II Drużyna Harcerek im. A. Mickiewicza w Tczewie (phm. Zofia Czerny)
- 1962, 6 maja, odbył się Zlot Młodzieży w Stutthofie
- 1962, 23 czerwca, w tczewskim Liceum Pedagogicznym 51 harcerek i harcerzy złożyło przyrzeczenie harcerskie; harcerstwo działało też w Szkole Ćwiczeń
- 1962, 23 czerwca, Orkiestra Harcerska grała na wodowaniu „jednostek bratniej drużyny żeglarskiej” jachtów żeglarskich: „Karaś”, „Pstrąg”, „Płotka” i „Sum”
- 1962, 19-23 lipca, w Gdańsku, miał miejsce chorągwiany zlot harcerstwa pod hasłem „X Wieków Gdańska”, z udziałem najwyższych władz PRL I Sekretarza KC PZPR Władysława Gomułki i premiera Józefa Cyrankiewicza
- 1962, harcerski z LO im. Adama Mickiewicza uczestniczyły w obozie wędrownym w górach
- 1962, latem, zorganizowano „Lato Wiejskich Drużyn” i Małych Przedszkolaków w Miłobądku
- 1962, latem, zorganizowano pierwszy obóz Orkiestry Harcerskiej na Mierzei Wiślanej, w Stegnie
- 1962, latem, zorganizowano kurso-obóz żeglarski Hufca ZHP Tczew w Kątach Rybackich
- 1962, 7 września, nastąpiło uroczyste rozpoczęcie roku harcerskiego w 8 TDH
- 1962, 30 września, drużyny harcerskie uświetniły Dni Ziemi Gniewskiej
- 1962, 1 października, w Szkole Podstawowej w Piasecznie miała miejsce uroczysta akademii z okazji 100. rocznicy powstania kółka rolniczego
- 1962, 4 grudnia, tczewscy harcerze wzięli udział w obchodach „Dnia Górnika”

- 1963, 1 marca, w Hufcu Tczewskim było 618 zuchów w 23 drużynach, z tego 14 w samym Tczewie, 3 w Pelplinie, 3 w Gniewie i 3 na wsi pow. tczewskiego
- 1963, 26 marca, z inicjatywy Liceum Pedagogicznego powstała pierwsza drużyna „Nieprzetartego Szlaku” w Szkole Podstawowej Specjalnej. Pierwszym opiekunem drużyny została tutejsza nauczycielka Zenona Kalinko
- 1963, 1 maja, ze zwyczajowego mianowania „urząd” komendanta Hufca Tczew z rąk Albina Stangenberga przejął Witold Bielecki; okazał się on bardzo dobrym organizatorem i znakomitym animatorem żeglarstwa
- 1963, 12 maja, w SP w Piasecznie odbywały się Dni Oświaty, Książki i Prasy
- 1963, 15 maja – 23 czerwca, odbył się sławny rejs „Zawiszą Czarnym” (kpt. Bolesław Romanowski) Gdańskiej Komendy Chorągwi Harcerskiej do Francji i Anglii; uczestniczyła w nim grupa tczewiaków: Zofia Czerny, Witold i Izabela Bieleccy, Ignacy Fortuna, Leon Hejnowski
- 1963, latem, obóz harcerski z Miłobądzą gościł w miejscowości Mosty pow. Puck
- 1963, latem, wśród koordynatorów „Akcji Letniej Hufca ZHP w Tczewie” znajdował się hm. Witold Bielecki, pracownik etatowy Komendy Hufca oraz zastępca Hufcowego
- 1963, lipiec, zorganizowano Obóz żeglarski i Orkiestry Harcerskiej na Mierzi Wiślanej, w Kątach Rybackich
- 1963, 5-26 lipca, miało miejsce zgrupowanie obozów harcerskich Komendy Hufca Tczew w Ostrzycach – „Droga Kaszubska”
- 1963, w lipcu, Ogólnopolski Zlot Harcerstwa (Wodnego) odbył się również w Kątach Rybackich
- 1963, 6-16 sierpnia, zorganizowano Obóz Wędrowny 8 i 23 TDH na trasie: Tczew – Olsztyn – Dobrze Miasto – Braniewo – Frombork – Tolkmicko – Elbląg – Tczew
- 1963, w październiku, na liście urlopowanych instruktorów Komendy Hufca Tczew znajdowali się: hm. Kazimierz Pyzik, phm. Izabela Bielecka, phm. Józef Ostrowski, phm. Zofia Terczakowska, phm. Kazimierz Rozmawitti, pwd. Jerzy Lewandowski, pwd. Ryszard Storma i pwd. Irena Wąsik
- 1963, 12 października, w Piasecznie, drużyna harcerska „przygotowała bardzo dobrze” akademię z okazji XX-lecia Ludowego Wojska Polskiego (LWP)
- 1963, 27 października, w Sali ZSMot. w Tczewie odbyło się spotkanie Powiatowej Rady Przyjaciół Harcerstwa z drużynowymi
- 1963, w listopadzie, z ramienia Komendy Hufca Tczew, Urszula Gieldon kierowała odprawą „Kręgu Pracy Drużyn Młodszoharcerskich”,

- a Wanda Zajac prowadziła spotkanie „Kręgów Pracy w Ośrodku Inicjatywy Pelpin”
- 1963, 5 grudnia, w Tczewie, odbyła się odprawa kierowników szkół w sprawie działalności organizacji harcerskich i innych organizacji młodzieżowych
- 1963, w grudniu, hm. Brunon Terczakowski w Komendzie Hufca prowadził szkolenie na temat uroczystości, zwyczajów i obyczajów harcerskich
- 1964, 15 lutego, odbył się „Wieczorek ZHP” w Szkole Podstawowej Specjalnej
- 1964, 3-5 kwietnia, w Warszawie obradował III Walny Zjazd ZHP, ustalono nowe Przyrzeczenie i nowe Prawo Harcerskie
- 1964, 5 kwietnia, zatwierdzono Przyrzeczenie harcerskie, które obowiązywało kilka pokoleń harcerzy (ćwierć wieku), o treści: „Przyrzekam całym życiem, służyć Tobie Ojczyzno, być wiernym sprawie socjalizmu, walczyć o pokój i szczęście ludzi, być posłusznym Prawu Harcerskiemu”
- 1964, 11 kwietnia, w Pelplinie powstała Miejska Rada Przyjaciół Harcerstwa
- 1964, wiosną, ogłoszono wykaz instruktorów uprawnionych do udziału w Konferencji Wyborczej Hufca ZHP w Tczewie: Witold Bielecki, Zofia Czerny, Albin Stangenberg, Brunon Terczakowski, Bogumiła Arendt, Leon Hejnowski, Norbert Jatkowski, Andrzej Okęcki, Stanisław Śliwiński, Irena Wika, Lucyna Wojcieszak, Wanda Zajac, Jan Szymała, Maria Andraszewicz, Zbigniew Borowski, Zenon Doering, Wiesława Dziąba, Gizela Firgon, Barbara Fabian, Urszula Giełdon, Małgorzata Gdaniec, Teresa Janicka, Ewa Kac, Gizela Karlikowska, Hildegarda Krystowska, Teodozja Karwowska, Maria Kukowska, Stefan Kukowski, Jerzy Kubicki, Maria Krause, Barbara Linak, Tadeusz Maj, Irena Markowska, Hanna Mularska, Anna Malecka, Edmund Marchlewicz, Grzegorz Mułkowski, Jerzy Muller, Andrzej Muller, Irena Napieralska, Mirosława Okupska, Michał Pietrzyk, Jerzy Pielecki, Urszula Paśko, Janina Pik, Brygida Rompa, Wanda Cydejko, Feliks Śliwiński, Irena Szczodrowska, Wiesława Sidorczuk, Alina Stajniak, Wiesław Wendt, Krystyna Wysocka, Lidia Wett, Wera Wiśniewska, Irena Wesolek, Janina Żarska i Alfons Domian – łącznie 58 nazwisk elity harcerskiej Ziemi Tczewskiej lat 50. i lat 60. XX wieku
- 1964, 1 maja, hm. Witold Bielecki został z wyboru komendantem Hufca ZHP Tczew i prowadził go do 31 stycznia 1968 roku, jego zastępcami zostali p.wd Władysław Muzyka i p.wd. Edward Czuba
- 1964, 11-14 czerwca, w Morzeszczynie, odbył się pierwszy biwak drużyny harcerskiej („Nieprzetartego Szlaku”) przy Szkole Podstawowej Specjalnej
- 1964, 20-21 czerwca, w Tczewie odbył się Harcerski Zlot XX-lecia PRL

- 1964, od 2 lipca, miał miejsce obóz Harcerskiej Orkiestry na Westerplatte; komendantem obozu jak zwykle był dh hm. Brunon Terczakowski, zwracał on dużą uwagę na wychowanie harcerskie w orkiestrze
- 1964, latem, Komenda Hufca Tczew została przeniesiona do budynku poniżej historycznego Wiatraku
- 1964, w lipcu, zorganizowano spływ żeglarski „Żuławy 64” na trasie: Tczew – Szkarpa – Rybina – Kąty Rybackie – Zalew Wiślany – Nogat – Biała Góra – Tczew
- 1964, 19-22 lipca, Harcerska Orkiestra Dęta uczestniczyła w Międzynarodowym Zlocie Młodzieży w Warszawie, z okazji XX-lecia Polski Ludowej; wzięła też udział w odsłonięciu „Pomnika Bohaterów Warszawy”
- 1964, 22 lipca, Harcerska Orkiestra Dęta uczestniczyła w uroczystym pochodzie wszystkich delegacji na Międzynarodowym Zlocie Młodzieży w stolicy
- 1964, 1-21 sierpnia, zorganizowano zgrupowanie obozów (200 osób) Hufca ZHP Tczew w Klonowie Dolnym (pow. Pruszcz Gdański); komendantem był hm. W. Bielecki, zastępcą ds. programowych phm. J. Szymała, zastępcą ds. organizacyjnych phm. N. Jatkowski; kwatermistrzem był pwd. Jerzy Lesner, a szefem kancelarii pwd. Janina Lesner; zgrupowanie tczewskich obozów odwiedzili członkowie Wojewódzkiej Rady Przyjaciół Harcerstwa (8 sierpnia)
- 1964, 1 października, zawody latawcowe 15 TDH
- 1964, 8 października, w Domu Kultury Kolarza odbyło się spotkanie ze znanym pisarzem i publicystą Wybrzeża Lechem Bądkowskim
- 1964, 12 października, obchody rocznicy powstania LWP przygotowała drużyna harcerska w Piasecznie; tu Edyta Droszkowska „postawiła harcerstwo na nogi”
- 1964, 15 października, w Pelplinie powstała Harcerska Orkiestra Dęta formalnie jako 80. Drużyna Harcerska im. Karola Szymanowskiego
- 1964, 15 października, Komenda Hufca Tczew zatwierdziła powstanie Szczepu Harcerskiego Młodzieżowej Służby Ruchu (MSR) im. generała A. Zawadzkiego przy Technikum Mechanicznym i ZSZ; komendantem został Jerzy Witkiewicz
- 1964, 7 listopada, po raz pierwszy publicznie wystąpiła Harcerska Orkiestra Dęta w Pelplinie, Orkiestra liczyła 24 osoby
- 1964, 19 listopada, odbyła się I Konferencja Sprawozdawczo-Wyborcza Hufca Tczew; komendantem ponownie wybrano hm. Witolda Bieleckiego
- 1964, 21 listopada, drużyna harcerska w Opaleniu była współorganizatorem święta „Dnia Karty Nauczyciela”
- 1964, 23 listopada, w Tczewie Harcerska Orkiestra Dęta grała na gali „Dnia Nauczyciela”

- 1964, 29 listopada, miała miejsce odprawa drużyn „Nieprzetartego Szlaku” w Szkole Podstawowej Specjalnej w Tczewie
- 1964, u schyłku roku, harcerstwo tczewskie liczyło już 2 662 członków
- 1965, I Alert Naczelnika ZHP pod hasłem „Harcerski Zwiad Wiosenny”
- 1965, w styczniu, Fryderyk Kapinos z Gniewa został mianowany na stopień podharcmistra
- 1965, 24 stycznia, w Tczewie miało miejsce spotkanie i koncert z Radą Przyjaciół Harcerstwa
- 1965, 13 lutego, Franciszek Ratajczak formalnie powiadomił Komendę Hufca ZHP w Tczewie o powstaniu Harcerskiej Orkiestry Dętej im. Karola Szymanowskiego
- 1965, w lutym, odbył się Zjazd Młodzieżowych Kręgów Instruktorskich Chorągwi Gdańskiej w Starogardzie Gdańskim (aula LO)
- 1965, 11 marca, miały miejsce uroczyste obchody 20. rocznicy wyzwolenia Tczewa spod okupacji hitlerowskiej
- 1965, 25 kwietnia, instruktorską odznakę „Rodło” otrzymali m.in. Konrad Marks i Alina Stajniak, wybitnie zasłużeni dla harcerstwa Tczewa i Gniewa
- 1965, 9 maja, w Piasecznie zorganizowano 20-rocznicę zakończenia II wojny światowej; odsłonięto tutaj obelisk pamięci pomordowanych Polaków
- 1965, w maju, Stanisław Cześnik, dyrektor DKK w Tczewie złożył Henrykowi Lemce propozycję utworzenia Dziecięcego Zespołu Teatralnego („Baj”)
- 1965, 22-23 maja, II Zlot Hufca ZHP odbył się w Tczewie; logo „1945-1965”
- 1965, w czerwcu, nawiązano współpracę Harcerskiej Orkiestry Dętej z Zakładami Sprzętu Motoryzacyjnego w Tczewie
- 1965, 31 lipca – 21 sierpnia, w Skarszewach, zorganizowano zgrupowanie obozów Hufca Tczew (w tym 12 podobozów i kolonii zuchowych); komendantem zgrupowania był hm. Witold Bielecki, zastępcą kom. Jan Szymała, a „wodzem” podobozu Orkiestry Harcerskiej hm. Brunon Terczakowski; po raz pierwszy obozowała Orkiestra Harcerska z Pelplina, „czemu byliśmy bardzo radzi”; łącznie w zgrupowaniu obozów uczestniczyło 500 osób
- 1965, we wrześniu, odsłonięto w Parku Miejskim Pomnik „Ku Czci Pomordowanych i Poległych Harcerzy Ziemi Tczewskiej”
- 1965, 15 września, drużyna harcerska w Miłobądku liczyła 50 osób
- 1965, z inicjatywy Jerzego Kubickiego przy Orkiestrze Harcerskiej powstał żeński zespół estradowy „Kubanki” (z licealistek obu LO); zespół przez blisko 20. lat odnosił liczne sukcesy i cieszył się sympatią nie tylko mieszkańców Tczewa; „Kubanki” nierzadko występowały w mundurach harcerskich

- 1965, Harcerskiej Orkiestrze było już za ciasno w „Domu Kultury Dzieci i Młodzieży” przy ul. Czyżykowskiej 40; harcerski Związek Tysiąclecia”
- 1966, na początku roku, na terenie Tczewa pracowało 12 drużyn i 4 zastępy o specjalności Młodzieżowej Służby Ruchu (MSR)
- 1966, z funkcji drużynowego w Drużynie Harcerskiej im. S. Moniuszki zrezygnował hm. Brunon Terczakowski; jego obowiązki przejął phm. Norbert Jatkowski; drużynie nadano nowy numer „9” DH, w miejsce dotychczasowej 19 DH
- 1966, 19 marca, w Gdańsku wydano „Apel Wojewódzkiego Komitetu Współpracy Organizacji Młodzieżowych” m.in. w sprawie „masowego udziału w Harcerskim Związku Tysiąclecia, w Olimpiadzie Wiedzy o Polsce i Współczesnym”
- 1966, 15-25 kwietnia, odbył się „Harcerski Związek 1000-lecia” Państwa Polskiego
- 1966, 1 maja, udział tczewskich harcerzy w powszechnych obchodach „Dni Oświaty, Książki i Prasy”
- 1966, 3 maja, w Piasecznie zorganizowano obchody 175. rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 maja; zainaugurowano też „Dni Oświaty, Książki i Prasy”
- 1966, 7-8 maja, III Powiatowy Zlot Hufca ZHP Tczew odbył się w Gniewie; rolę „gospodarza” i współorganizatora pełniła Komenda Rejonu ZHP Gniew
- 1966, 9 maja, w Piasecznie odbyła się „Sztafeta 1000-lecia” pod hasłem: „Polska Ludowa ukoronowaniem tysiącletnich dziejów narodu i Państwa Polskiego”
- 1966, wiosną, Harcerska Orkiestra grała na „Dniach Oświaty, Kultury, Książki i Prasy”; impreza ta na trwałe wpisała się w tczewski kalendarz
- 1966, w czerwcu, w Tczewie etap „Centralnej Sztafety 1000-lecia”
- 1966, w czerwcu, w SP nr 1 (700-lecia) im. Henryka Dąbrowskiego w Tczewie Szczep Harcerski skupiał 40 % uczniów
- 1966, 12 czerwca, w Piasecznie z okazji Tysiąclecia Państwa Polskiego odbywa się „Wielka Żakina Tysiąclecia”; grała Orkiestra Harcerska z Pelplina
- 1966, 19 czerwca, odbył się Turniej Zuchowy Chorągwi Gdańskiej w Tczewie
- 1966, 21-22 czerwca, odbył się biwak komendy Rejonu ZHP Gniew w Małej Karczmie
- 1966, 8-29 lipca, zorganizowano Zgrupowanie Obozów Hufca ZHP Tczew w Rybakach pod Kościerzyną
- 1966, latem, Półczno (pow. bytowski), odbył się obóz Orkiestry Harcerskiej; komendantem obozu był phm. Norbert Jatkowski
- 1966, w lipcu, Orkiestra Harcerska brała udział w „Harcerskim Lipcu Muzycznym” w Olsztynie

- 1966, Orkiestra Harcerska grała na imprezach w ramach obchodów 1000-lecia Państwa Polskiego, w całym Roku Jubileuszowym
- 1966, we wrześniu, powstał Szczep ZHP przy LO w Pelplinie, a w nim: 6 Drużyna Harcerska im. Bohaterów Warszawy i 72 Drużyna Wodna
- 1966, 25 września, w Tczewie miała miejsce sesja popularno-historyczna z okazji 100-lecia kółek rolniczych na Ziemi Gdańskiej, przemówienie programowe wygłosił Czesław Wycech, Marszałek Sejmu PRL, i ówczesny poseł Florian Wichłacz
- 1966, 9 października, z udziałem m.in. harcerzy tczewskich odbyła się manifestacja antywojenna na Westerplatte; dokonano odsłonięcia „Pomnika Bohaterów Westerplatte”
- 1966, 17 grudnia, hm. Janowi Szymale przyznano „Honorowa Odznakę Ofensywy Zuchowej”
- 1966, w dniach 17 i 18 grudnia, w Malborku odbył się Sejmik Zuchowy Chorągwi Gdańskiej ZHP
- 1966, w końcu roku, powstały wiejskie rejony ZHP
- 1967, III Alert Naczelnika ZHP pod hasłem „Harcerska Próba Sprawności”
- 1967, rozpoczęła się „Harcerska Operacja 1001 – Frombork”, czyli społeczna praca harcerska na rzecz odbudowy i rozbudowy miasta Mikołaja Kopernika; „Operacja Frombork” trwała w latach 1967-1973
- 1967, 17 kwietnia, Szczepowi MSR im. gen. A. Zawadzkiego wręczono sztandar, co było uznaniem wielu zasług dla bezpieczeństwa ruchu drogowego
- 1967, 27-28 maja, IV Zlot Hufca Tczewskiego odbył się w Pelplinie; Zlotowi przewodniczył komendant Hufca Tczew hm. Witold Bielecki
- 1967, 25 maja, harcerski biwak z SP nr 5 miał miejsce w Sobieszewie
- 1967, w czerwcu, w Sopocie odbywał się Festiwal Harcerskich Zespołów Artystycznych Chorągwi Gdańskiej; w grupie wokalne I miejsce zajęły „Kubanki” z Tczewa
- 1967, 22-23 czerwca, zorganizowano biwak komendy Rejonu ZHP Gniew nad pięknie położonym jeziorem w Małej Karczmie
- 1967, 27 czerwca-11 lipca, zorganizowano obóz wędrowny tczewskiej młodzieży LO po Sudetach pod opieką Zofii Rapacewicz i Bronisława Goździelewskiego
- 1967, 13-27 lipca, odbył się obóz wędrowny tczewskich licealistów w Bieszczady
- 1967, 7-21 sierpnia, zorganizowano obóz wędrowny harcerzy SP nr 8 po Pojezierzu Kaszubskim; 20 uczestników; komendantem był hm. Jan Szymała
- 1967, 17 września, zmarł pierwszy dyrygent Orkiestry Harcerskiej Jan Kubicki
- 1967, 30 września, w Domu Kultury Kolarza, Harcerska Orkiestra świętowała swoje XX-lecie; dano uroczysty koncert wraz z zespołem wokalnym „Kubanki”; przez szeregi Orkiestry przewinięło się w tzw. mię-

- dzyczasie 120 muzyków; koncert połączono z „Harcerskim pokłonem rewolucji”, w jej 50. rocznicę
- 1967, Harcerska Orkiestra uświetniła jubileusz 45-lecia Chóru Męskiego „Echo” w Tczewie
- 1967, w październiku, harcerze uczestniczyli w Akcja „Aurora” w 70. rocznicę zwycięstwa Rewolucji Październikowej
- 1967, 1 listopada, Święto Zmarłych, harcerze pełnili warty przy miejscach martyrologii
- 1967, 19 listopada, świętowano XI rocznicę powstania I HDŻ w Tczewie
- 1967, u schyłku roku, Hufiec Tczewski skupiał 103 drużyny i liczył 3 397 osób
- 1968, IV Alert Naczelnika ZHP pod hasłem „Harcerstwo Bohaterskim Dzieciom Polskim”
- 1968, 13 lutego, zorganizowano zabawę karnawałową Szczepu przy SP nr 8; zaprezentował się Harcerski Teatr Lalek „Wesołe Skrzaty”
- 1968, od 1 marca, rozpoczął się w hangarze remont wszystkich jachtów (łajb) i kompletowanie sprzętu
- 1968, 23 marca, odbyła się konferencja rejonowa dla nauczycieli w Opaleniu; harcerze i OSP pełnili służby i warty
- 1968, 1 maja, mianowano nowych harcmistrzów: Norberta Jatkowskiego, Jerzego Lewandowskiego, Izabelę Bielecką i Zalewskich
- 1968, 31 maja, „Komenda Gdańskiej Chorągwi Harcerstwa” wydała zaświadczenie, że dh Edward Winiarz uczestniczył w kursie dla kadry HAL 68
- 1968, w czerwcu, drużyna Szczepu MSR z Tczewa zdobyła I miejsce w Wojewódzkich Eliminacjach Manewrów Techniczno-Obronnych
- 1968, w czerwcu, harcerze z Szczepu Młodzieżowej Służby Ruchu gościli w Specjalnej Szkole Podstawowej nr 9
- 1968, w lipcu, odbył się obóz Szczepu ZHP im. J. H. Dąbrowskiego w Borzechowie
- 1968, latem, dyplom otrzymał obóz harcerski Hufca Tczew w Radogoszczu za zdobycie „Obozowego Znak Jakości”, komendantem tego obozu był hm. Jerzy Lewandowski, a zastępcą Mikołaj Bykowski
- 1968, 25 lipca – 14 sierpnia, zorganizowano obóz harcerski Hufca Tczew w Kamienicy Królewskiej; zdobyto „Obozowy Znak jakości” w Harcerskiej Akcji letniej 68, komendantem obozu był phm. Edward Winiarz ze Szczepu im. Grodu Sambora
- 1968, latem, zorganizowano obóz Orkiestry Harcerskiej w Opaleniu, komendantem obozu był hm. Norbert Jatkowski, kwatermistrzem Gabriela Kubicka, instruktorem programowym Czesława Klamann
- 1968, 31 sierpnia, uroczystie pożegnano odchodzącego na emeryturę kierownika SP nr 5 Piotra Kleinę, przyjaciela tczewskich harcerzy

- 1968, wrzesień, Orkiestra Harcerska uczestniczyła w inauguracji Roku Harcerskiego w Sopocie
- 1968, 24 września, Orkiestra Harcerska uświetniła uroczystość kolejnego wodowania w Tczewskiej Stoczni Rzecznej
- 1968, w październiku, Orkiestra Harcerska brała udział w obchodach jubileuszu 25-lecia powstania LWP
- 1968, 14-16 października, Warszawa, obradował IV Zjazd ZHP pod hasłem „Polsce Ludowej – Serca Myśli Czyn”; w tym czasie organizacja harcerska osiągnęła stan niezwykle umasowienia w liczbie 2 milionów członków; media wymownie odnotowały ten fakt: „Co 30. obywatel PRL jest harcerzem”
- 1968, w tym roku mecenat na Orkiestrę Harcerską objął Klub Kultury Zakładów Sprzętu Motoryzacyjnego w Tczewie, wkrótce pod nazwą: Fabryka Przekładni Samochodowych (FPS) „POLMO”
- 1969, V Alert Naczelnika ZHP odbywał się pod hasłami „Harcerstwo – Ludziom 25-lecia i „Rośniemy razem z Polską Ludową”
- 1969, 19 stycznia, przed V Zjazdem PZPR oficjalny instruktaż władz ZHP dla członków organizacji określono następująco: „Harcerz służy Polsce Ludowej i dla Niej sumiennie spełnia obowiązki”
- 1969, w maju, Orkiestra Harcerska uczestniczyła w wojewódzkich obchodach „Dni Oświaty, Kultury, Książki i Prasy” w Gniewie
- 1969, 11 maja, V Zlot Hufca odbył się w Tczewie. Gospodarzem Zlotu uczyniono Szczep ZHP przy Szkole Podstawowej Nr 9 Specjalnej i Zakładzie Wychowawczym. Szczep ten skupiał wtedy 5 drużyn harcerskich i jedną zuchową. Zasłużonymi komendantkami Szczepu były Danuta Zagórska i Barbara Gniazdowska. Z kolei na terenie internatu opiekunką drużyn harcerskich była Halina Hejnowska
- 1969, w maju, w Gdańsku, na Przeglądzie Zespołów Harcerskich wystąpił zespół estradowo-wokalny „Kubanki”
- 1969, 14 czerwca, odbyła się uroczystość, z licznym udziałem harcerzy, wręczenia sztandaru Szkole Podstawowej im. 700-lecia w Tczewie
- 1969, 1-21 sierpnia, zorganizowano obóz harcerski w Kamienicy Królewskiej na Kaszubach, wśród jego uczestników byli m.in. dh Janusz Akermann, dh Grzegorz Ciechowski, dh. Ala Herstowska i dh Krzysztof Okupski
- 1969, 8 sierpnia, tczewski obóz harcerski w Kamienicy Królewskiej wizytował zastępca naczelnika ZHP hm. PL Bogdanowicz
- 1969, latem, w Warlubiu odbył się obóz Orkiestry Harcerskiej; w silnej kadrze obozu byli m.in. instruktor literacki Roman Landowski i instruktor programowy dh Norbert Dominikowski
- 1969, w lipcu, zorganizowano Obóz Żeglarski Hufca ZHP Tczew w Osieku; komendant był dh Sylwester Sałata, sztormanem dh Ali Hejnowski
- 1969, w FPS „Polmo”, w patronackim zakładzie, rozwinął się młodzieżowy zespół instrumentalno-wokalny „Szafirowe Struny”; zespół na co

- dzień grał w Klubie Kultury „Polmo”, gdzie kierownikiem był Norbert Dominikowski; w tym czasie duże sukcesy odnosił zespół muzyczny „Kamyki”, też z Tczewa
- 1969, 2 września, uroczyste otwarcie Szkoły Podstawowej 25-lecia PRL przy ul. Marii Konopnickiej w Tczewie
- 1969, 2 września, przy Szkole FPS „Polmo” oddano nowy blok szkolny przy ul. Bałdowskiej 19; wśród gości był I sekretarz KP PZPR Tadeusz Fiszbach
- 1969, 2 września, złożono uroczyste przyrzeczenie harcerskiego Rejonu ZHP Gniew
- 1969, 19 października, tczewscy harcerze zorganizowali kolejny „Wieczorek taneczny”
- 1969, 15 listopada, w Klubie Fabrycznym FPS „Polmo” odbyło się spotkanie ze sławnym żeglarzem Leonidem Teligą, który opłynął samotnie kulę ziemską; dla tczewskich harcerzy-żeglarzy było to dużym wydarzeniem
- 1970, VI Alert Naczelnika ZHP odbywał się pod hasłem „Alert Zwycęstwa”
- 1970, Prezydium Rady Naczelnej ZHP ustanowiło indywidualną i zbiorową „Honorową Odznakę Przyjaciół Harcerstwa” (w tym i „Złotą”), którą później otrzymali tczewiacy
- 1970, 24 stycznia, ogólnym nakazem zorganizowano „Rok Leninowski”, dla upamiętnienia 100-lecia urodzin Włodzimierza Lenina; zorganizowano także harcerskie kampanie sprawnościowe „Iskra 1970” i „Aurora”
- 1970, 9 lutego, w Miłobądku przyrzeczenie harcerskie złożyło 32 harcerzy
- 1970, 7 marca, w komendzie Rejonu ZHP Gniew 19 osób złożyło przyrzeczenie harcerskie
- 1970, 12 marca, uroczyste obchodzono jubileusz 25. rocznicy wyzwolenia Tczewa
- 1970, na terenie LO im. Marii Skłodowskiej-Curie zorganizowano obchody 50. rocznicy szkolnictwa morskiego w Polsce
- 1970, 18-19 kwietnia, obchodzono 10. lecie Nieprzetartego Szlaku Chorałki Gdańskiej z udziałem tczewskich harcerzy
- 1970, 22 kwietnia, w Szczepie im. Janka Krasickiego w Tczewie przygotowano uroczysty kominek w 100. rocznicę urodzin Włodzimierza Lenina (1870-1924)
- 1970, 22 kwietnia, drużyna harcerska w SP w Piasecznie „urządziła uroczysty poranek z okazji 100. rocznicy urodzin Włodzimierza Lenina”
- 1970, 5 maja, zwołano pierwszą oficjalną zbiórkę organizacyjną w SP nr 10 w sprawie powołania Starszoharcerskiego Kręgu Instruktorskiego (SKI) „Jaszczurkowcy”. Inicjatorami powołania SKI „Jaszczurkowcy”

- byli druhowie Bronisław Goździelewski, Albin Stangenberg i Helena Trzcńska. Starszym Kręgu został B. Goździelewski
- 1970, w maju, VI Złot Hufca odbył się w Tczewie
- 1970, 8-10 maja, Wrocław, Harcerska Orkiestra uczestniczyła w obchodach ćwierćwiecza zwycięstwa nad faszyzmem i powrotu do Macierzy Ziemi Zachodnich i Północnych
- 1970, 9 maja, w Piasecznie dokonano otwarcia Izby Regionalnej jako wierności tradycji; miejscowi harcerze uświetnili tę uroczystość
- 1970, 21 maja, zmarł (53 lata) kapitan ż. w. Leonid Teliga, który niedawno gościł w Tczewie i był przyjmowany z wielką sympatią
- 1970, 9-23 lipca, zorganizowano obóz wędrowny DH z Miłobądz na trasie: Wdzydze, Kościerzyna, Wieżyca, Kartuzy, Chmielno, Gdynia – i powrotnie do Miłobądz
- 1970, 19 lipca, zespół wokalny „Kubanki” uczestniczył w TV Gdańsk w programie Bogdana Sienkiewicza pt. „Latający Holender”
- 1970, 26 lipca – 16 sierpnia, obóz harcerski Szczepu im. Grodu Sambora w miejscowości Głuche, uczestniczą w nim m.in. Grzegorz Ciechowski i Krzysztof Okupski; komendantem obozu był dh Edward Winiarz
- 1970, latem, w miejscowości Półczno zorganizowano obóz tczewskiej Orkiestry Harcerskiej, gdzie komendantem obozu był hm. Norbert Jatkowski
- 1970, uruchomiono nowoczesny Dom Harcerza w Gdańsku, w uroczystości otwarcia brali udział m.in. Harcerska Orkiestra z Tczewa i zespół „Kubanki”
- 1970, Szczep Harcerskich Drużyn Obrony Wybrzeża (HDOW) im. Szarych Szeregów w Tczewie przy FPS „Polmo”, kierowany społecznie przez komendanta hm. Witolda Bieleckiego; liczył 300 członków, 20 instruktorów i zorganizowany był w 7 drużynach wielospecjalnościowych
- 1970, 17 października, w Tczewie odbyły się tradycyjne harcerskie zawody latawcowe, które pozostawiły wśród uczestników „niezapomniane wrażenia”
- 1970, 19 października, podjęła działalność Drużyna Harcerska im. Janka Krasickiego w Kierwładzie w gm. Morzeszczyn
- 1970, w listopadzie, w „Głosie Wybrzeża” wyeksponowano myśl Jana Ejankowskiego, cenionego nauczyciela i regionalisty: „Przez bliższe poznanie historii własnego środowiska poznajemy historię naszej Ojczyzny”
- 1970, z końcem tego roku w Szkole Podstawowej im. 700-lecia w Tczewie działały 3 drużyny harcerskie i 5 drużyn zuchowych
- 1970, u schyłku roku, Hufiec Tczewski skupiał 158 drużyn i liczył już 4 861 osób; zalecane zadanie umasowienia organizacji ZHP stawało się faktem

Lata 1971-1981

- 1971, VII Alert Naczelnika ZHP odbywał się pod hasłem: „Naszej Białoczerwonej”
- 1971, na początku lat siedemdziesiątych zaczął funkcjonować „Sklep harcerski”, który początkowo mieścił się przy ul. Podgórznej, a potem przy centralnej ulicy miasta, na „Starówce” tj. przy ul. Jarosława Dąbrowskiego
- 1971, 13 marca, odbyło się spotkanie z dr Elżbietą Dziębowską-Dewajtis, członkiem Szarych Szeregów oraz uczestniczką akcji zbrojnych na Kutschere i Hoppego; organizatorem spotkania był hm. Witold Bielecki
- 1971, w Piasecznie, młodzież i harcerze „przygotowali uroczystą akademię z okazji 1 Maja dla tutejszego społeczeństwa”
- 1971, 8 maja, miało miejsce uroczyste wręczenie Sztandaru i Złotego Krzyża Zasługi dla Szczepu HDOW im. Szarych Szeregów przy FPS „Polmo”; komendantem był hm. Witold Bielecki; uroczystości towarzyszyła idea przewodnia: „Tysiące harcerskich rąk – Ojczyźnie”
- 1971, maj, w Szczepie HDOW im. Szarych Szeregów w Tczewie instruktorami byli nauczyciele oraz technicy, często specjaliści z różnych dziedzin. W ocenie W. Bieleckiego drużyny specjalistyczne świadczyły o marce i jakości harcerstwa
- 1971, 30 maja, Orkiestra Harcerska uczestniczyła w Okręgowym Konkursie Orkiestr Dętych; zdobyła nagrodę publiczności i kwalifikację do eliminacji centralnych
- 1971, 7-27 lipca, zorganizowano z udziałem drużyn „Nieprzetartego Szlaku” obóz harcerski w Trzechowie (pow. starogardzki); komendantem obozu był hm. Jan Szymała
- 1971, od 8 lipca, rozpoczął się obóz wędrowny harcerzy z Miłobądzą po Kaszubach
- 1971, 26 lipca – 15 sierpnia, zorganizowano obóz harcerski z SP nr 3 w miejscowości Głuche
- 1971, letni obóz Orkiestry Harcerskiej zorganizowano po raz pierwszy w miejscowości Leśno k. Brus; komendant obozu hm. Norbert Jatkowski, kwatermistrzem phm. Czesława Klamann
- 1971, latem, zorganizowano Obóz Żeglarski w m. Głuche na Kocieniu; komendantem był Witold Bielecki, a szefem wychowania morskiego Henryk Sołtanowicz
- 1971, 5-30 sierpnia, w Pucku odbył się kurs na sternika jachtowego; patenty sternika jachtowego zdobyli tczewiaczy: R. Paluszkiewicz, W. Chabowski, R. Milczewski, J. Skwierawski, K. Duszyński i J. Szumelda
- 1971, w LO im. Marii Skłodowskiej-Curie powstał Szczep ZHP. Jego komendantami byli Zenon Waruszewski, phm. Antoni Kowalski, hm. Bożena Deja, Kazimierz Orłowski

- 1971, 1 września, utworzono Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Tczewie, gdzie swoją bazę miały drużyny „Nieprzetartego Szlaku”
- 1971, 1 września, Danuta Zagórska została formalnie mianowana komendantką Hufca ZHP Tczew; priorytetem w jej działaniach było zapewnienie drużynom lokali w szkołach oraz na rozwój harcerskich drużyn specjalnościowych
- 1971, rozkazem Komendy Hufca ZHP (hm. Danuta Zagórska), z dnia 15 listopada w Tczewie ukształtował się formalnie Starszoharcerski Krąg Instruktorski (SKI) „Jaszczurkowcy”; skupił on 31 członków, a przewodniczącym został Bronisław Goździelewski
- 1971, 21 listopada, obchodzono XV rocznicę powstania I HDŻ im T. Kościuszki, pierwotnie 1 DH, a potem Drużyna Harcerzy Wodnych (1957) w Tczewie
- 1971, 3 grudnia, powołano Radę SKI „Jaszczurkowcy”; przewodniczącym został hm. Bronisław Goździelewski, zastępcą phm. Zygmunt Romanowski, sekretarzem pwd. Gertruda Gross, a członkami – phm. Helena Trzcińska, hm. Albin Stangenberg i hm. Zofia Czerny, kronikarzem była pwd. Zofia Kłos
- 1971, 12 grudnia, w pierwszą rocznicę Wydarzeń Grudniowych, Harcerska Orkiestra brała udział w „Koncercie dla Stoczniovców”
- 1971, harcerska Orkiestra Dęta z Tczewa faktycznie stała się reprezentacyjną orkiestrą Gdańskiej Chorągwi Harcerstwa
- 1972, VIII Alert Naczelnika ZHP odbywał się pod hasłem „Sprawni i Zdrowi – Dziś i Jutro”
- 1972, 15 stycznia, rozkazem L. 1/72 Komendy Hufca zatwierdzono Szczep ZHP przy SP nr 2 w Gniewie; komendant został pwd. Wiesław Kręcisz, a drużynowymi Stanisław Janicki, Elżbieta Tkaczyk i Urszula Trzoska
- 1972, 6 marca, rozkazem L. 3/72 phm. Teresę Sitkiewicz powołano na stanowisko zastępcy Komendanta Hufca ds. programowych, pwd. Renacie Ehlert powierzono obowiązki Kierownika Referatu Zuchowego Hufca Tczew, a hm. Wiesława Dziąba została komendantem Szczepu ZHP przy SP nr 10 w Tczewie
- 1972, rozkazem L. 3/72 Komendanta Hufca Tczew ogłoszono „Dzień wyborów do Sejmu PRL 19 marca 1972 – dniem mundurowym dla wszystkich zuchów, harcerzy i instruktorów naszego hufca”
- 1972, 28 marca, Witold Bielecki otrzymał Krzyż „Za Zasługi dla ZHP” jako komendant najliczniejszego szczepu przy ZSZ FPS „Polmo”
- 1972, 6 kwietnia, harcerska Orkiestra uświetniła „Dzień Metalowca” w Tczewie
- 1972, 14 kwietnia, dh. Danuta Zagórska znalazła się wśród odznaczonych „Zasłużonym Ziemi Gdańskiej”
- 1972, w maju, oddano do użytku Społeczny Dom Kultury na Osiedlu Czyżykowo, gdzie harcerze byli częstymi gośćmi

- 1972, 14 maja, VII Zlot Hufca odbył się Tczewie; nadano wtedy Hufcowi ZHP Tczew imię bohaterskiego harcerza Władysława Sławomira Jurgo; Hufiec liczył wówczas blisko 5 tysięcy harcerzy i zuchów (!)
- 1972, 20 maja, nadanie Hufcowi ZHP w Starogardzie Gdańskim imienia generała Józefa Wybickiego
- 1972, 27 maja, w Gdańsku odbył się VI „Kongres Siłaczek i Judymów; wśród laureatów znalazł się kierownik szkoły w Piasecznie dh Jan Ejankowski
- 1972, w lipcu, zorganizowano obóz szkoleniowo-wypoczynkowy Orkiestry Harcerskiej w NRD, w miejscowości Falkenstein
- 1972, 3-27 lipca, obóz żeglarski odbywał się w Skowronkach; komendantem był phm. Henryk Sołtanowicz, dotychczasowy Sztorman Hufca ZHP Tczew
- 1972, 10-24 lipca, zorganizowano obóz wędrowny DH z Miłobądzą po Szwajcarii Kaszubskiej; kierownikiem obozu był wieloletni dyrektor Szkoły Franciszek Różanowski
- 1972, 8-21 sierpnia, zorganizowano Harcerski Obóz Wędrowny po Ziemi Kaszubskiej
- 1972, 17 września, w Tczewie obchodzono jubileusz 25-lecia Harcerskiej Orkiestry Dętej; jubileusz połączono z Ogólnopolskim Przeglądem Orkiestr Dętych; w imieniu władz wojewódzkich życzenia składał m.in. Tadeusz Fiszbach; ogółem przez szeregi Orkiestry przewinęło się 230. orkiestrantów
- 1972, 1 października, w harcerskim tygodniku społeczno-wychowawczym „Motywy”, pisano o „Srebrnym Jubileuszu Tczewskiej Orkiestry”; z okazji srebrnego jubileuszu Główna Kwatera ZHP odznaczyła tczewską Orkiestrę Harcerską Krzyżem „Za Zasługi dla ZHP”
- 1972, od jesieni tego roku, Harcerska Orkiestra Dęta w Tczewie formalnie pełniła rolę reprezentacyjnej Orkiestry Gdańskiej Chorałowi ZHP
- 1972, zorganizowano obóz (PSM) harcerski ZHP Tczew w Lipinkach
- 1973, ogłoszono „Rok Kopernika” w kraju i w działalności ZHP; jubileusz przypadł w 500. rocznicę urodzin genialnego astronoma i wielkiego Polaka, a zarazem obrońcy przed Krzyżakami
- 1973, IX Alert Naczelnika ZHP odbywał się pod zawołaniem „Hasło – Lenino, Odzew – 30”
- 1973, 10 lutego, w SP nr 2 w Gniewie odbyło się uroczyste przyrzeczenie harcerskie pod opieką Elżbiety Tkaczyk i w obecności komendanta Hufca ZHP Tczew Danuty Zagórskiej
- 1973, 18 lutego, miało miejsce kolejne przyrzeczenie harcerskie (10 osób) w SP w Kierwładzie, gdzie b. aktywnie udzielała się dh. Bogusława Kurowska
- 1973, Naczelnik ZHP Stanisław Bohdanowicz ogłosił nową inicjatywę programowo-metodyczną pod nazwą „Ruch Drużyn Sztandarowych”

- 1973, liczne środowiskowe (szczególnie w szkołach) jubileuszowe imprezy harcerskie dla uświetnienia 500. rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika
- 1973, Komenda Hufca ZHP Tczew przystąpiła jako „członek zbiorowy” do Towarzystwa Miłośników Ziemi Tczewskiej (TMZT)
- 1973, 11-13 marca, w Warszawie obradował V Zjazd ZHP, rozpoczynał się przy dźwiękach Harcerskiej Orkiestry Dętej z Tczewa; tczewskich harcerzy reprezentowali na Zjeździe: hm. Danuta Zagórska i hm. Mieczysław Brykarczyk
- 1973, V Zjazd ZHP uchwalił przystąpienie ZHP do Federacji Socjalistycznych Związków Młodzieży Polskiej (FSZMP), co wywołało naturalne i uzasadnione rozgoryczenie wśród dawnej kadry harcerskiej; po V Zjeździe ZHP instruktorzy tczewscy w większości w „planach i sprawozdaniach uwzględnili program HSPS”, a faktycznie, jak wspominają: „robiliśmy swoje”
- 1973, 15 marca, Orkiestra Harcerska uczestniczyła w uroczystości na okręcie Marynarki Wojennej – „Kopernik”
- 1973, 1 maja, po oficjalnych obchodach odbył się harcerski „Wieczorek taneczny”
- 1973, 9 maja, na „Dzień Zwycięstwa” odbyły się uroczyste apele szkolne i harcerskie
- 1973, 16 maja, odbyła się wizytacja DH w Miłobądzu przez komendanta Hufca ZHP Tczew hm. Danutę Zagórską
- 1973, 1-15 czerwca, odbył się rejs harcerskiego jachtu „Alf” u wybrzeży Szwecji i Danii; uczestniczyli w nim m.in. Henryk Sołtanowicz i Roman Paluszkiewicz
- 1973, 8-10 czerwca, zorganizowano biwak harcerzy ze Szkoły im. 700-lecia w Szpęgawsku
- 1973, 21 czerwca, Orkiestra Harcerska uczestniczyła w IV Festiwalu Młodzieżowych Orkiestr Dętych w Inowrocławiu
- 1973, w sierpniu, obóz Harcerskiej Orkiestry Dętej miał miejsce w Leśnie; komendantem był hm. Norbert Jatkowski
- 1973, 11-23 sierpnia, zorganizowano Obóz Wędrowny po Borach Tucholskich
- 1973, w sierpniu, uprawnienia do stopnia żeglarza zdobyli: Kazimierz Giełdon, Andrzej Demps i Halina Morzuch; łącznie w 1973 roku 12. tczewskich harcerzy otrzymało patent żeglarski, a 7 patent sternika jachtowego
- 1973, we wrześniu, w budynku miejskiej SP nr 10 powołano Zbiorcą Szkołę Gminną, która zakończyła działalność w roku szkolnym 1982/1983; w Szkole tej aktywnie działały drużyny harcerskie
- 1973, zorganizowano I Rajd Księżycowy Siedmiu Jezior z Tczewa do Zdun; rajd rozpoczynał rok harcerski w LO im. Marii Skłodowskiej-Curie w Tczewie

- 1973, 16 września, odbył się VIII Zlot Hufca w Tczewie
- 1973, 12 października, miały miejsce harcerskie obchody XXX-lecia LWP
- 1973, 26 października, „Głos Wybrzeża” powiadomił o powstaniu „nowej drużyny ZHP” przy Zespole Szkół Budowlanych w Tczewie
- 1973, w listopadzie, odbywały się imprezy pod hasłem „Pokłon Rewolucji Październikowej”; organizowano też dni filmu radzieckiego
- 1973, 3 listopada, w tczewskim LO im. Marii Skłodowskiej-Curie odbył się Minikonkurs Wiedzy Harcerskiej
- 1973, 11 listopada, odbyła się V Konferencja Sprawozdawczo-Wyborcza Hufca Tczew
- 1973, 10 grudnia, zatwierdzono Szczep ZHP przy Szkole Rolniczej w Swarzędzinie, komendantem został phm. Zdzisław Makowski, drużynowymi Drużyny Pożarniczej HSPS byli Zdzisław Makowski i Tadeusz Gajda
- 1973, 10 grudnia, zatwierdzono Szczep ZHP przy Zespole Szkół Zawodowych w Gniewie; komendantem mianowano phm. Tadeusza Grudniewskiego, drużynowymi zostali: Janusz Woroniecki, Barbara Ukleja i Krzysztof Wasilewski
- 1973, 27 grudnia, harcerze z tczewskiego LO im. Marii Skłodowskiej-Curie wyjechali na zimowisko pod Baranią Górę
- 1974, w ZHP rozpoczął się program: Harcerska Operacja „Bieszczady – 40”
- 1974, X Alert Naczelnika ZHP odbywał się pod hasłem: „Nasz Dom – Polska Ludowa”
- 1974, 10 stycznia, w Komendzie Hufca Tczew na stopień harcmistrza zostali mianowani: Zygmunt Kurowski, Bogumiła Wujecka, Teresa Arosławow, Wiesława Makowska, Zdzisław Makowski i Norbert Dominikowski
- 1974, 9 lutego, odbył się Harcerski Bal Karnawałowy
- 1974, 28 kwietnia, harcerze wzięli udział w „Niedzieli Czynu Młodzieżowego”
- 1974, 1 maja, współpracujące z harcerzami FPS „Polmo” otrzymało Krzyż „Za Zasługi dla ZHP”; obecny był naczelnik miasta i powiatu tczewskiego Marian Matysiak
- 1974, 19 maja, IX Zlot Hufca ZHP Tczew odbył się w Pelplinie; Zlot Hufca uświetnił rocznicę 700-lecie powstania miejscowości, a prawa miejskie otrzymał Pelplin w 1931 roku; w Zlocie wzięło udział 1 500 harcerzy
- 1974, 24 maja, w Warszawie, w Pałacu Kultury i Nauki, odbył się uroczysty koncert z okazji „Dnia Matki”; w koncercie wystąpili m.in. Harcerska Orkiestra Dęta z Tczewa i zespół „Kubanki”, a koncert transmitowała TV; reżyserem koncertu był Tadeusz Aleksandrowicz
- 1974, miała miejsce ogólnopolska kampania programowa pod hasłem „Wszystko Tobie Socjalistyczna Ojczyzna”; zaangażowano szczególnie drużyny HSPS w szkołach średnich
- 1974, harcerze Szkoły Podstawowej nr 9 Specjalnej wzięli udział w sadzeniu dębu XXX-lecia PRL

- 1974, 1 czerwca, w Kierwładzie, odbył się I Festiwal Piosenki Harcerskiej i Zuchowej
- 1974, 16 czerwca, nastąpiło uroczyste otwarcie harcerskiego sezonu żeglarskiego i wodowanie jednostek: „Pirania”, „Różanka”, „Iglicznia”, „Alga”
- 1974, 16 czerwca-2 lipca, zorganizowano spływ żeglarski (8 żaglówek, plus 2 łodzie motorowe) trasą: Tczew – Gdańska Głowa – Suchacz – Kąty Rybackie i powrót Nogatem oraz Wisłą do Tczewa; komendantem spływu był H. Sołtanowicz, za wyszkolenie żeglarskie odpowiadał Roman Paluszkiewicz, oboźnym był L. Hajdasz, kwatermistrem R. Piątkowski
- 1974, 4-19 lipca, odbył się drugi spływ żeglarski, trasą wiślaną i nad Zalew Wiślany; na czele kadry stali komendant sternik jachtowy Wojciech Chabałowski i zastępca Piotr Gliniecki
- 1974, 1-14 lipca, zorganizowano obóz szkoleniowo-wypoczynkowy tczewskiej Orkiestry Harcerskiej wraz z zespołem „Kubanki” w Warnie w Bułgarii; zwiedzono również historyczne miejsca kultury
- 1974, 4-19 lipca, odbył się Rajd XXX-lecia, „Trasa nr 2 Pobreże Kaszubskie” (Łeba-Rumia); brało w nim udział 86 tczewskich harcerzy; komendantem Rajdu był hm. Mieczysław Brykarczyk, pomagali mu phm. Barbara Witkiewicz i phm. Tadeusz Grudniewskie (z-ca Kom. Trasy ds. org.); pieszo pokonano 10 etapów; zrealizowano program turystyczno-krajoznawczy i HSPS
- 1974, 18-21 lipca, odbyła się Operacja Żagiel w Gdyni; uczestniczyli w niej tczewscy harcerze pod kierownictwem dh. hm. Henryka Sołtanowicza; w 1972 roku w „Operacji Żagiel” zwyciężył żaglowiec „Dar Pomorza”
- 1974, latem, z okazji XXX-lecia PRL, Harcerska Orkiestra Dęta i zespół wokально-muzyczny „Kubanki” reprezentowali woj. gdańskie (wśród 4 zespołów) w Harcerskim Festiwalu Kultury Młodzieży Szkolnej w Kielcach
- 1974, 11 sierpnia Harcerska Orkiestra i zespół „Kubanki” wystąpili w koncercie galowym w Kielcach
- 1974, jesienią, Hufiec ZHP Tczew po raz pierwszy włączył się w obchody „Dni Seniora”
- 1974, 13 września drużynę harcerską w Miłobądku, po rocznej przerwie, objęła nowa drużynowa Krystyna Dettlaff; już pierwsza zbiórka okazała się udana
- 1974, 14-15 września miał miejsce tradycyjny Harcerski Rajd Siedmiu Jezior
- 1974, jesienią w pelplińskim LO powstał Szczep HSPS; zorganizowano drużyny w każdej klasie i wybrano drużynowych

- 1974, w październiku, po długich staraniach Komendy Hufca i Rady Przyjaciół Harcerstwa nastąpiło otwarcie Składnicy Harcerskiej w Tczewie
- 1974, 10 października, uroczyste zainaugurowano rok harcerski w SP nr 5
- 1974, 16 października w DH w Miłobądzu zorganizowano „Święto pieczonego ziemniaka”
- 1974, w rejsie jachtu „Alf” po Morzu Czarnym pływali m.in. tczewscy żeglarze tj. Leszek Hajdasz i Krzysztof Madej; wielu tczewskich harcerzy zdobyło w tym roku patenty sterników jachtowych
- 1974, 9 listopada DH z Miłobądz wzięła udział w Sztafecie Gwieździstej w Tczewie
- 1974, w tym roku Hufiec Tczewski skupiał rekordową liczbę 179 drużyn, które miały 5045 zuchów, harcerzy i instruktorów
- 1975, XI Alert Naczelnika ZHP pod hasłem „Kierunek Zwycięstwo”
- 1975, 2 marca, w Parku Miejskim odsłonięto nową Tablicę z 31. nazwiskami harcerzy, którzy polegli lub zostali zamordowani podczas II wojny światowej
- 1975, 2 marca w trybie wewnętrznym zaprezentowano opracowanie pt. **„Harcerze Bohaterzy Hufca ZHP w Tczewie polegli i pomordowani w latach II wojny światowej 1939-1945”**. Pracę firmowali: Przewodniczący Starszoharcerskiego Kręgu Instruktorskiego „Jaszczurkowcy” hm. Bronisław Goździelewski i sekretarz Kręgu phm. Helena Trzcińska
- 1975, 5 marca, z okazji 30. rocznicy wyzwolenia Gdańskiego Wybrzeża i Ziemi Tczewskiej, komendantem Szczepu ZHP przy Spółdzielni Mieszkaniowej w Tczewie mianowano hm. Małgorzatę Gdaniec. Na stopień podharcmistra mianowani zostali dotychczasowi instruktorzy: Leszek Sikorski, Stefania Grabowska, Jadwiga Majewska, Maksymilian Rochon, Stanisław Śpiewak, Mieczysław Izydorek i Edmund Ormianin
- 1975, 12 marca, w 30. rocznicę wyzwolenia Tczewa spod okupacji hitlerowskiej, 40. harcerzy SP im. 700-lecia w Tczewie złożyło przyrzeczenie harcerskie na ręce Komendanta Hufca ZHP Tczew hm. Danuty Zagórskiej
- 1975, 25 marca, odbył się Wojewódzki Zlot ZHP w Hali Olivia w Gdańsku z udziałem reprezentacji Hufca Tczew
- 1975, 20 kwietnia, w Klubie Kultury FPS „POLMO” miał miejsce X Zlot Hufca w Tczewie; Hufiec liczył wówczas ponad 5 tys. zuchów i harcerzy oraz 230 instruktorów
- 1975, 26 kwietnia, zmarł hm. Leon Oczachowski (1922-1975), w harcerstwie od 1934 roku, po roku 1945 członek Komendy Hufca ZHP Tczew, działacz SKI „Jaszczurkowcy”; odszedł przedwcześnie w wieku zaledwie 53 lat
- 1975, 6-7 maja, w XI Alercie Naczelnika ZHP uczestniczyło 54 harcerek i harcerzy z drużyny przy SP w Miłobądzu oraz 26 kolegów spoza ZHP

- 1975, 31 maja, zaprzyjaźniony sąsiedni Hufiec ZHP w Starogardzie Gdańskim liczył łącznie 5826 harcerzy (maks. dojdzie do 6247), w tym 223 instruktorów
- 1975, w czerwcu, Harcerska Orkiestra Dęta wzięła udział w centralnych uroczystościach z okazji Międzynarodowego Dnia Dziecka w Warszawie
- 1975, latem, harcerze z Miłobądzia pracowali zarobkowo w miejscowych sadach, stanowiących zagłębienie owocowe tej części województwa
- 1975, 10-30 lipca, zorganizowano obóz harcerski SP nr 8 w Konarzynie, gm. Stara Kiszewa
- 1975, 17-31 lipca, zorganizowano obóz żeglarski i spływ tradycyjną trasą z Tczewa nad Jeziorak; wzięło w nim udział 19 harcerzy m.in. Grzegorz Ciechowski i Krzysztof Okupski
- 1975, w sierpniu, odbył się obóz Orkiestry Harcerskiej w Starych Polaszkach
- 1975, 13-27 sierpnia, zorganizowano harcerski obóz rowerowy szlakami Pojezierza Suwalsko-Augustowskiego
- 1975, 21 sierpnia, Szkole Podstawowej nr 3 w Tczewie, o bogatych tradycjach harcerskich, uroczyste nadano imię „majora Henryka Sucharskiego”
- 1975, we wrześniu, zapisano pierwsze litery w „Kronice 40. i 41. DH im. Bohaterów Monte Cassino” przy Spółdzielni Mieszkaniowej w Tczewie; drużynowym był p.wd. Marek Jesionowski, a komendantem Szczepu hm. Małgorzata Gdaniec
- 1975, 4-5 października, na biwaku w Piecach przyrzeczenie złożyli harcerze z DH im. Marii Konopnickiej przy Szkole Podstawowej w Subkowach
- 1975, w październiku, miał miejsce VII Ogólnopolski Turniej Wiedzy Obywatelskiej pod hasłem: „Mój region na mapie Polski”
- 1975, 8 listopada, w DH w Miłobądzu przeprowadzono „Dzień Czynu Harcerskiego”
- 1975, 15 listopada, w Hufcu ZHP Pelplin było 516 zuchów, harcerzy i instruktorów
- 1975, 27 listopada, w Liceum Ekonomicznym w Tczewie, odbyła się harcerska zabawa andrzejkowa połączona z przyrzeczeniem harcerskim
- 1975, 6 grudnia, uroczyste otwarcie harcówki przy Spółdzielni Mieszkaniowej, w Tczewie, złożono przyrzeczenie na Sztandar Hufca
- 1975, 26 października, w Tczewie odbyło się spotkanie pracowników i działaczy harcerskich Polskiej Macierzy Szkolnej z lat 1937-1939 w Szymankowie; spotkanie doszło do skutku dzięki SKI „Jaszczurkowcy”
- 1975, 28 listopada, odbywały się szkolne konkursy pt. „Mój sukces socjalistycznej Ojczyźnie”
- 1975, 8 grudnia, obligatoryjny udział harcerzy w uczczeniu VII Zjazdu PZPR; w niektórych szkołach nadgorliwie zorganizowano „Uroczysty apel szkolny”

- 1975, u schyłek roku, po likwidacji powiatów, okrojony Hufiec Tczewski posiadał 95 drużyn i liczyły one razem 2497 osób
- 1976, XII Alert Naczelnika ZHP odbywał się pod hasłem „Olimpijski start”
- 1976, w styczniu, nastąpiło zawieszenie działalności Szczepu Harcerskiego im. Obrońców Westerplatte w Tczewie przy SP nr 8, po prawie 20-letniej działalności (1957-1976); spowodowane to było głównie trudnościami lokalowymi wskutek nauki na dwie zmiany w Szkole
- 1976, 6 stycznia, harcerze Szczepu w Subkowach zorganizowali „Bal harcerski” dla młodzieży całej Szkoły Podstawowej
- 1976, z dniem 1 stycznia, następującym instruktorem przyznano stopień harcmistrza: Elżbieta Dzieciołowska, Maria Tramowska, Barbara Gniazdowska, Renata Ehlert, Jadwiga Majewska, Helena Trzcińska, Zbigniew Borowski, Bronisław Kalkowski, Feliks Śliwiński i Zygmunt Romanowski
- 1976, marzec, ogłoszono „Apel do harcerzy” Naczelnika ZHP Jerzego Wojciechowskiego, w związku z odbywającymi się wyborami (21.03.1976) do Sejmu i wojewódzkich rad narodowych
- 1976, 11 marca, odbyły się Manewry Techniczno-Obronne DH przy SP w Miłobądzu
- 1976, w kwietniu, odbyły się harcerskie Marsze Szlakiem Bojowym Wyzwolenia Ziemi Tczewskiej; I miejsce zdobyła Drużyna Harcerska przy Spółdzielni Mieszkaniowej
- 1976, 7 kwietnia, w Gminnym Związku Drużyn ZHP w Subkowach zorganizowano „Miesiąc Kultury Zdrowotnej”
- 1976, w maju, tczewscy harcerze zakwalifikowali się do Wojewódzkich Harcerskich Manewrów Techniczno-Obronnych
- 1976, 21 maja, w tczewskim LO im. Marii Skłodowskiej-Curie, Harcerski Klub Wiedzy Społeczno-Politycznej przygotował sesję popularnonaukową na temat działalności FAO
- 1976, wiosną, odbył się XI (i ostatni) Zlot Hufca w Tczewie
- 1976, 1 czerwca, miał miejsce I Zlot Gminnego Związku Drużyn (GZD) w Zbiorczej Szkole Gminnej w Tczewie
- 1976, 10-23 czerwca, 26 harcerzy z GZD w Subkowach brało udział w obozie wędrowno-rowerowym po Szwajcarii Kaszubskiej; komendantem obozu był hm. Zdzisław Makowski; łącznie przejechano 289 kilometrów
- 1976, w lipcu, zorganizowano zgrupowanie obozów Hufca Tczew (pięć podobozów) w Wygoninie k. Kalisk; komendant zgrupowania był hm. Mieczysław Brykarczyk, animator Wojskowych Kręgów Instruktorskich
- 1976, 30 lipca – 11 sierpnia, najlepsi harcerze z 99 DHSPS „Czerwone Berekty” z drużynowym phm. Leszkiem Sikorskim (LO Tczew) pojechali na wycieczkę na Węgry pod opieką prof. Anny Świetlikowskiej; w nagrodę za uzyskany w poprzednim roku tytuł najlepszej drużyny ZHP w woj. gdańskim

- 1976, latem, zorganizowano obóz żeglarski harcerzy pelplińskich w Łączyńskiej Hucie
- 1976, Harcerska Orkiestra Dęta wzięła udział w Harcerskim Pociągu Przyjaźni na trasie „Mińsk-Wilno”, w ówczesnym ZSRR
- 1976, 1 września, harcerze z SP w Kierwałdzie oddali hołd pomordowanym Kocięwiakom przy Pomniku w Rzeżęcinie
- 1976, we wrześniu, kierownictwo Spółdzielni Mieszkaniowej w Tczewie przyznało nowe pomieszczenia na harcówkę; nie przypadkiem do drużyny przystąpili nowi ochotnicy
- 1976, 18 września, odbyła się uroczystość wręczenia sztandaru Szczepowi ZHP w Subkowach im. płk S. Dąbka przy tutejszej Zbiorczej Szkole Gminnej
- 1976, 23 września, 29 DH im. H. Sawickiej przy Ośrodku Szkolno-Wychowawczym jako pierwsza w Tczewie otrzymała tytuł „Drużyny Sztandarowej”; tytuł odbiera drużynowa Teresa Petka
- 1976, 13 października, dh Antoni Tomczyk wziął udział w zbiórce SKI „Jaszczurkowcy”; także 30 listopada tego roku i 12 stycznia 1977 roku
- 1976, 15 października, Hufiec ZHP w Pelplinie liczył już 931 osób, w tym aż 46 instruktorów
- 1976, w listopadzie, Naczelnik ZHP ogłosił VIII Turniej Wiedzy Obywatelskiej pod hasłem „Naszą rzeczą jest Ojczyzna”
- 1976, w listopadzie, miało miejsce otwarcie nowej harcówki w Spółdzielni Mieszkaniowej; harcerzy zaszczycili obecnością kierownik ODK Grzegorz Mułkowski, instruktor Wiesława Quella oraz instruktorzy ZHP
- 1976, 6 listopada, odbył się Bieg patrolowy tczewskich drużyn harcerskich na terenach wojskowych
- 1976, 30 listopada, w skład Starszoharcerskiego Kręgu Komendy Chorałgwi w Gdańsku z SKI „Jaszczurkowcy” weszli: Bronisław Kalkowski, Antoni Tomczyk, Zygmunt Romanowski, Bronisław Goździelewski, Albin Stangenberg, Helena Trzcińska, Jan Trzeciński, Zofia Czerny, Jadwiga Dias i Ambroży Milczewski. W Radzie chorałgowianego Kręgu zasiadał również B. Goździelewski jako kronikarz
- 1976, 1 grudnia dh. Jadwiga Fortuńska-Dias została mianowana harcmistrzem
- 1976, 4-5 grudnia, odbył się harcerski bieg patrolowy w Swarozynie
- 1976, 6 grudnia, zmarł Bogdan Wujecki przyjaciel tczewskich harcerzy
- 1976, 17 grudnia, w Subkowach odbył się harcerski bieg terenowy
- 1976, 17 grudnia, w prasie („Głos Wybrzeża”) powiadomiono o podjęciu pracy nad monografią pelplińskiego harcerstwa
- 1976, 19 grudnia, w Gdańsku-Oliwie, odbyło się III Spotkanie Przedstawicieli Drużyn i Szczepów im. Bohaterów Monte Cassino
- 1976/1977, harcerze tczewscy zorganizowali zbiórkę surowców wtórnych i zbiórkę złomu dla Huty Katowice

- 1977, ogłoszono XIII Alert Naczelnika ZHP pod hasłem „Tu gdzie nasz dom”
- 1977, 6/7 stycznia, wybuchł pożar w pomieszczeniach magazynowych Komendy Hufca
- 1977, 19 stycznia, odbyło się posiedzenie Gminnej Rady Przyjaciół Harcerstwa w Pelplinie
- 1977, 20 stycznia, obchodzono 5-lecie działalności Starszoharcerskiego Kręgu Instruktorskiego „Jaszczurkowcy”
- 1977, 25 stycznia – 3 lutego, zorganizowano Zimowisko Zuchowe Gminnego Związku Drużyn Tczew w SP nr 52 w Gdańsku Wrzeszczu; komendantką zimowiska była Teresa Witkiewicz
- 1977, 25 stycznia-3 lutego, odbyło się Zimowisko GZD Subkowy w Gdyni
- 1977, 1 lutego, Henryk Klimek otrzymał „Honorową Odznakę Przyjaciół Harcerstwa”; przyznana przez Naczelnika ZHP Jerzego Wojciechowskiego
- 1977, 27 lutego, ogłoszono rozkaz naczelnika ZHP Jerzego Wojciechowskiego przez VI Zjazdem ZHP ws. akcji: „Jutro socjalistycznej Polski – budujemy dziś”
- 1977, 1 lutego, phm. Romana Paluszkiewicza mianowano Sztormanem Hufca
- 1977, w marcu, w tczewskim LO im. Marii Skłodowskiej-Curie odbył się Minikonkurs Piosenki Harcerskiej
- 1977, 28-29 marca, w Warszawie obradował VI Zjazd ZHP pod hasłem „Jutro socjalistycznej Polski – budujemy dziś”
- 1977, w marcu Hufiec ZHP w Tczewie zorganizował XVI Harcerskie Marsze Szlakami Bojowymi Wyzwolenia Wybrzeża
- 1977, 13 marca, odbył się VIII Turniej Wiedzy Obywatelskiej
- 1977, 24 marca w Liceum Ekonomicznym CZSR „SCH” w Tczewie odbyło się spotkanie z bohaterem dnia dzisiejszego, poetą tczewskim Józefem Dylkiewiczem
- 1977, w marcu, nieoczekiwana zmiana bohatera 5 HSPS przy Liceum Ekonomicznym z „im. Zawiszy Czarnego” na „im. Janka Krasickiego”
- 1977, 30 marca, obchodzono Dzień Bohatera Gdańskiej Chorągwi ZHP; tczewska 22 DH im. płk. Dąbka otrzymała Chorągwaną Odznakę „Rodło”
- 1977, 23-24 kwietnia, Komenda Hufca ZHP Subkowy zorganizowała dla miejscowych druhów i Hufca Tczew-Wieś Manewry Techniczno-Obronne
- 1977, 26 kwietnia, Gminny Związek Drużyn ZHP Tczew-Wieś otrzymał wezwanie do „udziału w defiladzie pierwszomajowej”
- 1977, 7 maja, dh. Gizela Ptach została komendantką Gdańskiej Chorągwi ZHP
- 1977, środki finansowe uzyskane przez harcerzy Szczepu HSPS przy LO im. M. Skłodowskiej-Curie ze zbiórki surowców wtórnych przekazano na Centrum Zdrowia Dziecka

- 1977, 16 czerwca, w tczewskim LO im. M. Skłodowskiej-Curie miało miejsce pożegnanie dha Antoniego Kowalskiego, w związku ze zmianą jego miejsca pracy
- 1977, 25 czerwca, harcerze Hufca ZHP Morzeszczyn uczestniczyli w obchodach 50. rocznicy powstania OSP w Gąsiorkach; ruch strażacki miał tu duże uznanie
- 1977, 14-15 lipca, w Gdańsku miał miejsce Zlot Sztandarowy najlepszych instruktorów ZHP, z udziałem instruktorów tczewskiego Hufca ZHP
- 1977, 15 lipca, nadano uroczyście tytuł „Drużyny Sztandarowej” tczewskiej 5 Drużynie HSPS im. Janka Krasickiego przy Liceum Ekonomicznym
- 1977, latem, kwalifikacje żeglarskie zdobyło 27 harcerzy, w tym 22 stopień żeglarza jachtowego i 5 sternika jachtowego; w tym też roku tczewscy żeglarze uzyskali II miejsce w Spartakiadzie Wodnej ZHP Chorałgwi Gdańskiej
- 1977, latem, odbyło się zgrupowanie harcerzy pelplińskich w miejscowości Skórczenno k. Osieka; komendantem był hm. Tadeusz Grudniewski
- 1977, 18 lipca – 11 sierpnia, zorganizowano obóz Orkiestry Harcerskiej w Tymawie; komendantem był hm. Norbert Jatkowski, a kwatermistrzem hm. Czesława Kubicka
- 1977, lipiec/sierpień, zorganizowano obóz Hufca Tczew (cztery podobozы) w Wygoninie; komendantką obozu była hm. Janina Lesner, a gościem zgrupowania był m.in. sławny bokser Leszek Kosedowski, w młodości harcerz
- 1977, 26 sierpnia, Hufiec ZHP Tczew liczył 3 tysiące osób; w tegorocznej akcji obozowej brało udział 700 harcerzy
- 1977, 9 Drużyna Harcerzy im. S. Moniuszko (Orkiestra Harcerska) została przekształcona w Szczep Harcerski im. S. Moniuszko; komendantem pozostał hm. Norbert Jatkowski; w tym czasie Orkiestra liczyła ok. 80 osób
- 1977, 1 września, powołano Zespół Szkół nr 2 w Tczewieo utrwalaonych tradycjach harcerskich
- 1977, 1 września, powstała 50. Drużyna Harcerska im. Bohaterów Monte Cassino przy Spółdzielni Mieszkaniowej w Tczewie
- 1977/1978, w tym roku szkolnym, w SP nr 2 działały 4 drużyny zuchowe (82 osoby) i 5 drużyn harcerskich (200) osób, razem 282 osoby (na 744 uczniów)
- 1977, 2-4 września, obchodzono uroczyście 30-lecie Orkiestry Harcerskiej; z tej okazji m.in. wykonano okolicznościowy proporzcyk
- 1977, 3 września, uchwałą Rady Szczepu ZHP przy Liceum Ekonomicznym w Tczewie, nadano 5 Drużynie HSPS im. Janka Krasickiego tytuł „Zespołu socjalistycznego działania” za rok 1976/77

- 1977, 10 września, miało miejsce odsłonięcie Pomnika Ku czci Pomordowanych Mieszkańców Gminy Subkowy i otwarcie Izby Pamięci Narodowej
- 1977, we wrześniu, z okazji 30-lecia Orkiestry Dętej pisano w prasie: „W tym czasie orkiestra stanowi znany i renomowany zespół muzyczny”
- 1977, we wrześniu, otwarto Klub Instruktorski Szczepu HDOW im. Szarych Szeregów; komendantem Szczepu był phm. Piotr Sarach
- 1977, we wrześniu, w Wiatraku powstała Izba Pamięci Narodowej oraz otwarto kawiarenkę harcerską z udziałem komendanta Hufca ZHP Tczew hm. Danuty Zagorskiej
- 1977/78, w roku szkolnym, tczewscy harcerze-żeglarze zajęli I miejsce w konkursie o proporzec Leonida Teligi w Chorągwi Gdańskiej
- 1977, 30 września, zmarła dh. Maksymilina Rochoń (z d. Marks); była w drużynie harcerskiej tczewskiego Gimnazjum Żeńskiego (1934-1938), potem aktywny członek SKI „Jaszczurkowcy”; zmarła przedwcześnie w wieku 57 lat
- 1977, jesienią w pelplińskim LO powstał Szczep Starszoharcerski; komendantem został hm. Bogdan Wiśniewski; działał tu też Klub Artystyczny
- 1977, 6 października, miała miejsce wizyta komsomolców u tczewskich harcerzy we Wiatraku
- 1977, 8 października, na terenach wojskowych odbyła się „Jesienna gra polowa”, z udziałem drużyn z Liceum Medycznego, ZSZ „Polmo” i Liceum Ekonomicznego; gra zakończyła się ogniskiem oraz przyrzeczeniem harcerzy
- 1977, 12 października, Komenda Hufca ZHP Subkowy przeprowadziła eliminacje gminne w ramach Ogólnopolskiego Turnieju Wiedzy Pożarniczej; zachęcano do wstępowania w szeregi młodzieżowych drużyn pożarniczych
- 1977, 15-23 października, odbywały się Dni Przyjaźni Młodzieży Radzieckiej i Polskiej
- 1977, 19 października, Rada Hufca powołała na funkcję zastępcy Komendanta Hufca Tczew hm. Danutę Lesner
- 1977, 22 października, w LE Tczew, w cyklu „Spotkanie z naszym bohaterem”, odbyło się spotkanie z poetą tczewskim Józefem Dylkiewiczem
- 1977, 26 października, dyrektorowi pelplińskiej szkoły powszechnej Adamowi Kaszowiczowi przyznano „Złotą Honorową Odznakę Przyjaciół Harcerstwa”
- 1977, w listopadzie, miała miejsce zabawa andrzejkowa w DH przy Spółdzielni Mieszkaniowej
- 1977, 21 listopada, nastąpiło uroczyste otwarcie harcówki w SP im. 700-lecia Tczewa
- 1977, 19 listopada, udział harcerzy Hufca ZHP Tczew w uroczystości 80-lecia Ochotniczej Straży Pożarnej (OSP) w Tczewie (1897-1977)

- 1977, 22 listopada, harcerze Szczepu im. Gen. Waltera przy LE wzięli udział w „uroczystym kominku związanym z Wielką Socjalistyczną Rewolucją Październikową”
- 1977, 27 listopada, miało miejsce otwarcie harcówki przy ODK „Conrad” na Czyżkowicie, z udziałem komendantki Szczepu hm. Małgorzaty Gdaniec
- 1978, XIV Alert Naczelnika ZHP odbył się pod hasłem: „Godni patriotycznych tradycji – rośniemy na przyszłości miarę”
- 1978, z okazji Nowego Roku Harcerski Szczep Międzyosiedlowy im. Bohaterów Monte Cassino zorganizował dla harcerzy z innych szczepów „Polankę Życzeń” na terenach wojskowych; z tej okazji, jak odnotowano w kronice, otrzymano „mnóstwo pochwał”
- 1978, 12 stycznia, na Walnym Zgromadzeniu Towarzystwa Miłośników Ziemi Tczewskiej podjęło decyzję o współpracy z Hufcem ZHP Tczew, konstatując, że „Harcerstwo jest sprzymierzeńcem TMZT”
- 1978, 14-15 stycznia, w tczewskim Liceum Ekonomicznym, odbył się finał wojewódzkiej „Olimpiady Wiedzy o Polsce i Świecie Współczesnym”; prace organizacyjne koordynowała Komendant Szczepu hm. Teresa Sitkiewicz
- 1978, 24 stycznia-2 lutego, Zimowisko Hufca Tczew-Gmina zorganizowano w Gdańsku Wrzeszczu; komendantem była hm. Renata Ehlert, a jej zastępcą phm. Krystyna Dettlaff
- 1978, 25 stycznia – 3 lutego, Zimowisko Komendy Hufca ZHP Subkowy zorganizowano w SP nr 62 w Gdańsku Stogach
- 1978, zimowisko Hufca ZHP Pelplin zorganizowano w Morzeszczynie
- 1978, w lutym, w ZSG w Subkowach zorganizowano konkurs: „Herb dla naszej miejscowości”; herb ten zaaprobowano też po 1989 roku, w wolnej Polsce
- 1978, 1 marca, podczas wizytacji Szczepu Harcerskiego w tczewskim LO im. M. Skłodowskiej-Curie okazało się, że do ZHP należy ok. 40 procent młodzieży
- 1978, 7 marca, miało miejsce uroczyste otwarcie Izby Pamięci i Tradycji w Zbiorczej Szkole Gminnej w Pelplinie
- 1978, 15 marca, odszedł na „wieczną wartę” druh hm. Aleksander Kamiński, autor słynnych „Kamieni na szaniec” i wielki autorytet polskiego harcerstwa; jego wybitne zasługi i dokonania, uczcił SKI „Jaszczurkowcy”
- 1978, w kwietniu, harcerze byli współorganizatorami „Wielkiego Festynu Rekreacyjno-Sportowego” dla dzieci z Osiedla Śródmieście II
- 1978, 4 kwietnia, w tczewskim LO odbył się tradycyjny Minikonkurs Wiedzy Harcerskiej
- 1978, 18 kwietnia, miało miejsce uroczyste otwarcie harcówki w ZSE w Tczewie
- 1978, 22 kwietnia, odbył się Wielki Trójmecz Harcerski z udziałem druhow z Liceum Zawodowego, Liceum Ekonomicznego (I miejsce) i Liceum Medycznego

- 1978, 23 kwietnia, dyplom podziękowania dla Szczepu ZHP przy Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Tczewie za udział „w Harcerskich Hufcowych Marszach Szlakami Bojowymi Wyzwolenia Wybrzeża”, podpisał hm. R. Kopitkowski
- 1978, 24 kwietnia, zorganizowano „Czyn Harcerski” Komendy Hufca ZHP w Subkowach
- 1978, 1 maja, w Tczewie harcerze uczestniczyli w pochodzie pod hasłem: „O antyimperialistyczną solidarność, pokój i przyjaźń”
- 1978, w maju, tczewscy harcerze wzięli udział w V Zlocie Drużyn i Szczepów im. Bohaterów Monte Cassino w Poznaniu; powstał także Klub „Czerwonego Maka”
- 1978, 13 maja, harcerze uczestniczyli w Gminnych Igrzyskach Sportowych w Subkowach
- 1978, 27 maja, miała miejsce uroczystość nadania Zbiorczej Szkole Gminnej w Subkowach im. Leonida Teligi
- 1978, SKI „Jaszczurkowcy” zdobył po raz pierwszy tytuł „Wzorowego Kręgu Instruktorskiego” w krajowym współzawodnictwie
- 1978, odbył się trójmecz harcerski szczepów HSPS im. generała Waltera przy CRZZ, im. HSPS Szarych Szeregów przy FPS „Polmo” i HSPS im. Hanki Hass przy Liceum Medycznym; podjęto trudną próbę organizacji pięciomeczu
- 1978, 17 czerwca, Szczep HSPS przy LO im. Marii Skłodowskiej-Curie w Tczewie otrzymał imię „Komandora Antoniego Garnuszewskiego”, wieloletniego dyrektora Szkoły Morskiej; wcześniej III Drużynie Wodnej nadano imię sławnego kpt. żw. Mamerta Stankiewicza
- 1978, 20 czerwca-10 lipca, zorganizowano kolonię zuchową Hufca Tczew-Gmina w Garczynie; komendantem była hm. Renata Ehlert, z zastępcą phm. Henryk Justa
- 1978, latem, 20. harcerzy tczewskich zdobyło stopień żeglarza jachtowego, a 7 stopień sternika jachtowego; rosła jakość wyszkolenia tczewskich żeglarzy
- 1978, 15 lipca druh Bronisław Goździelewski za długoletnią i owocną pracę w ZHP otrzymał stopień Harcmistrza Polski Ludowej (hm. PL)
- 1978, 15 lipca, tytuł „Mistrzowskiej Drużyny Zuchowej” w roku 1978 zdobyła Drużyna Zuchowa „Żeglarki” przy SP nr 1 w Pelpinie, gratulacje podpisali Naczelnik ZHP Jerzy Wojciechowski i Kierownik Wydziału Zuchowego hm. PL Wanda Zajac
- 1978, 18 lipca – 7 sierpnia, zorganizowano obóz Orkiestry Harcerskiej w Leśnie; komendantem był dh hm. Norbert Jatkowski, a kwatermistrzem dh hm. Czesława Kubicka
- 1978, 25 lipca – 10 sierpnia, zorganizowano obóz Szczepu im. Bohaterów Monte Cassino w NRD w miejscowości Schneeberg; tczewscy harcerze

- wzięli udział w mityngu „Solidarności Młodzieży Socjalistycznej Przeciw Imperialistom”
- 1978, uroczystość obchodzono XV-lecie istnienia drużyn Nieprzetartego Szlaku w Tczewie; przy Szkole Specjalnej działał Szczep „Nieprzetartego Szlaku” im. Janka Krasickiego; Szczep liczył 1 drużynę zuchową i 5 drużyn harcerskich, i należał do najlepiej działających Szczepów w Komendzie Chorągwi Gdańskiej; pierwszym komendantem szczepu była hm. Danuta Zagórska, a potem hm. Barbara Gniazdowska
- 1978, 1 września, powstał Szczep Harcerski im. Czerwonych Kosynierów przy Zespole Szkół w Pelplinie
- 1978/1979, w tym roku szkolnym, I HDŻ przy Technikum Mechanicznym w Tczewie zdobyła I miejsce w Chorągwi Gdańskiej w konkursie o „Proporzec Leonida Teligi”, i II miejsce w skali kraju!
- 1978, 4 września, Zespół Szkół w Pelplinie obejmował: LO, SP nr 1 oraz Specjalny Zakład Wychowawczy; działał tutaj również Szczep Harcerski
- 1978, 4 września, tczewskie drużyny 22 DH im. płk S. Dąbka i 29 DH (ponownie) im. H. Sawickiej otrzymały akt nadania tytułu „Drużyny Sztandarowej”
- 1978, 28 września, odbyło się spotkanie w Harcerskim Klubie Wiedzy Społeczno-Politycznej przy LO im. Marii Skłodowskiej-Curie w Tczewie
- 1978, we wrześniu, do Szczepu HSPS przy Liceum Medycznym w Tczewie „zwerbowano 46 harcerzek z klas pierwszych”, zorganizowano także 5 klubów specjalnościowych: wiedzy społeczno-politycznej, wiedzy pożarniczej, służby zdrowia, turystyczno-krajoznawczy i strzelecki
- 1978, 14-15 października, zorganizowano „Jesienne Gry Polowe” tczewskich Szczepów LZ, LM i LE
- 1978, 16 października, Polak kardynał Metropolita Krakowski Karol Wojtyła został wybrany papieżem, przyjął imię Jana Pawła II
- 1978, w listopadzie, w „Dniu Zmarłych” harcerze pełnili wartę przy Pomniku Harcerskim oraz pojechali złożyć kwiaty na groby do Szpęgawska
- 1978, w listopadzie, Szczep HSPS przy Liceum Medycznym w Tczewie otrzymał w konkursie pt. „Walczymy z alkoholizmem”, za oryginalny plakat, dwie nagrody oraz wyróżnienie
- 1978, 15 grudnia, w Pelplinie składano gratulacje dh. Jolancie Czyżmie z okazji uzyskania stopnia harcmistrza
- 1978, 19 grudnia, 53 harcerzy ze Szczepu HSPS im. A. Garnuszeńskiego przy tczewski LO złożyło przyrzeczenie
- 1978, u schyłku roku, Hufiec Tczewski liczył 122 drużyny i 3 323 osób
- 1978/1979, Hufiec Tczew realizował programowe działania pod hasłem „Godni patriotycznych tradycji, rosnąć na przyszłości miarę”
- 1979, XV Alert Naczelnika ZHP odbywał się pod hasłem: „Biało-czerwonej zdrowie, radość, pokój”

- 1979, 23 stycznia-2 lutego, zorganizowano zimowisko Hufca Tczew-Gmina w Gdyni Oksywiu; komendantem była phm. Krystyna Dettlaff, a jej zastępcą phm. Jadwiga Krause; obecny był również Komendant Hufca Andrzej Winter
- 1979, 29 stycznia, w tczewskim LO harcerze Szczepu HSPS im. A. Garnuszeńskiego zorganizowali finał szkolny XX Olimpiady Wiedzy o Polsce i Świecie Współczesnym
- 1979, zimą, Komenda Hufca ZHP Subkowy zorganizowała konkurs pt. „Co wiem o ruchu drogowym”
- 1979, 2 marca, odbyło się plenarne posiedzenie Rady Chorągwi Gdańskiej, gdzie wręczono „Krzyż Za Zasługi dla ZHP” m.in. hm. Zdzisławowi Makowskiemu
- 1979, 8 marca, harcerze z ZSG uczestniczyli w rocznicy wyzwolenia Subków
- 1979, 12 marca, w Pelplinie w ostatnim roku przybyło 19 instruktorów
- 1979, 14 marca, odbył się II Ogólnopolski Turniej Wiedzy Pożarniczej
- 1979, 14 marca, w tczewskim LO Szczep im. A. Garnuszeńskiego zorganizował Harcerską Trybunę Obywatelską
- 1979, w kwietniu, odbył się 10. Turniej Wiedzy Obywatelskiej
- 1979, 9 maja, w Subkowach miała miejsce „Sztafeta pokoleń XXV lat PRL”
- 1979, 17 maja, Hanna Hass, wybitna i zasłużona dla Tczewa nauczycielka-harcerka, została patronką Liceum Medycznego w Tczewie
- 1979, 29 maja, obchodzono 25. lecie szkolnictwa specjalnego w Tczewie
- 1979, 31 maja, odbył się pierwszy Złaz Hufca ZHP Subkowy (7 drużyn)
- 1979, 2-10 czerwca, miała miejsce pierwsza pielgrzymka Jana Pawła II do Polski, do Ojczyzny
- 1979, 16 czerwca, w tczewskim LO im. Marii Skłodowskiej-Curie otwarto „Izbę Tradycji Szkoły Morskiej”, nad którą patronat objął Szczep HSPS im. Antoniego Garnuszeńskiego
- 1979, w czerwcu, odbyła się wycieczka drużyny Hufca ZHP Subkowy „Pociągiem Przyjaźni” po Związku Radzieckim
- 1979, w czerwcu, drużyna Hufca ZHP Subkowy zorganizowała obóz wędrowno-rowerowy po Szwajcarii Kaszubskiej
- 1979, w lipcu, zorganizowano obóz Orkiestry Harcerskiej w Starych Polaszkach, na obóz przybyła delegacja młodzieży pionierskiej z ZSRR
- 1979, 15 lipca, tytuł „Mistrzowskiej Drużyny Zuchowej” otrzymała 9 Drużyna Zuchowa Żeglarska przy SP w Subkowach prowadzona przez dh. W. Makowską
- 1979, 15 lipca, tytuł „Drużyny Sztandarowej” uzyskała drużyna z Szczepu im. Czerwonych Kosynierów przy ZS w Pelplinie; komendantem Szczepu była hm. Jolanta Czyżma
- 1979, 15 lipca, tytuł „Drużyny Sztandarowej” otrzymała 6 DH im. Bohaterów Ziemi Kociewskiej

- 1979, 4-24 lipca, zorganizowano obóz Hufca ZHP Tczew w Garczynie
- 1979, w sierpniu, miała miejsce wizyta Orkiestry harcerskiej w Leningradzie; wtedy to pojawiło się hasło: Dyscyplina + Elegancja + Uśmiech = Orkiestra Dęta ZHP Tczew
- 1979, 23 lipca – 12 sierpnia, zorganizowano kolonię zuchową Hufca Tczew – Gmina w Olpuchu; komendantem była hm. Renata Ehlert, a jej zastępcą pwd. Małgorzata Sarnowska
- 1979, 27 lipca – 12 sierpnia, harcerze z Szczepu im. Boh. Monte Cassino wzięli udział w Międzynarodowym Obozie w NRD, w miejscowości Schneberg; kadrę obozu stanowili hm. Małgorzata Gdaniec, phm. Bożena Deja i phm. Leszek Sikorski; „naprawdę było bardzo fajnie”, spuentowali tczewscy harcerze
- 1979, szeregi żeglarskie w Hufcu Tczewskim w szczytowym okresie liczyły 115 harcerzy i kadry instruktorskiej; w tym I HDŻ im. Tadeusza Kościuszki przy Technikum Mechanicznym, III HDW im. Mamerta Stankiewicza przy LO, II HDW im. Antoniego Garnuszewskiego LO, Drużyna Wodna przy Spółdzielni Mieszkaniowej, Drużyna Wodna przy Szkole 700-lecia
- 1979/1980, w tym roku szkolnym I HDŻ im. T. Kościuszki ponownie zajęła I miejsce w Chorągwi Gdańskiej w konkursie o „Proporzec Leonida Teligi”
- 1979, 13 września, harcerze Hufca ZHP Tczew wzięli udział w manifestacji antywojennej w Lesie Szpęgawskim dla upamiętnienia 40. rocznicy agresji hitlerowskiej na Polskę
- 1979, 18 września, Szczep HSPS im. Generała Waltera przy ZSZ CZSR w Tczewie został wyróżniony tytułem „Szczepu Sztandarowego”
- 1979, 23 września, w Pelplinie, odbyły się zawody pożarnicze z dużym udziałem harcerzy
- 1979, 25 września, Główna Kwatera ZHP nadała Hufcowi ZHP Tczew-Gmina tytuł „Przodującego Zespołu Harcerskiego Czynu XXXV-lecia Polski Ludowej”
- 1979, we wrześniu, wybrano Radę Szczepu HSPS przy Liceum Medycznym w Tczewie: komendantem Szczepu została hm. Helena Trzcińska, jej zastępcą ds. organizacyjnych phm. Bożena Antczak, zastępcą ds. programowych pwd. Danuta Szlagowska; Opiekunem Szczepu pozostała pwd. mgr Emilia Bury; powołano również dwa nowe kluby harcerskie: artystyczny (E. Bury) i obrony (Lidia Ryż)
- 1979, 13-14 października, w Gdańsku odbył się VI Zlot Klubu „Czerwonego Maka” z udziałem tczewskich harcerzy
- 1979, 14 października, miały miejsce obchody Dnia Instruktora
- 1979, 25 października, Szczep Harcerski im. Boh. Monte Cassino otrzymał dyplom za udział w konkursie pt. „Harcerze współgospodarzami osiedla”

- 1979, 1 listopada, w „Dzień Zmarłych” harcerze złożyli hołd poległym na Ziemi Gdańskiej, którzy walczyli o wolność Polski
- 1979, w listopadzie, harcerze Hufca ZHP Subkowy przekazali zebrane pieniądze za surowce wtórne na budowę statku szkoleniowego „Dar Młodzieży”
- 1979, 17 listopada, w Szkole Podstawowej w Miłobądku aż 25. uczniów złożyło przyrzeczenie harcerskie, a 13 uczniów złożyło Obietnicę zuchową
- 1979, 23 listopada, w tczewskim LO Szczep HSPS im. A. Garnuszewskiego zorganizował tradycyjny Minikonkurs Wiedzy Harcerskiej
- 1979, 26 listopada, dh Tadeusz Grudniewski zajął I miejsce w konkursie na najlepszą placówkę wypoczynku letniego dla dzieci i młodzieży
- 1979, 13 grudnia, Kwatera Główna ZHP wyróżniła SKI „Jaszczurkowcy” tytułem „Krąg Socjalistycznego Działania”; drugim wyróżnionym kręgiem został Krąg Instruktorski im. Huberta Stangenberga
- 1980, XVI Alert naczelnika ZHP odbył się pod hasłem „W hołdzie zwycięzcom, w służbie dla pokoju”
- 1980, 19 stycznia, w SP w Opaleniu drużyna zuchowa powiększyła się aż o 30 nowych członków; zuchom wręczono chusty, znaczki zuchowe i legitymacje
- 1980, 20 stycznia, Irena Lipke, młoda nauczycielka oddana idei harcerskiej, została mianowana na stopień podharcmistra
- 1980, 21 stycznia-2 lutego, zorganizowano zimowisko Hufca ZHP Subkowy w Poznaniu
- 1980, 22-31 stycznia, zorganizowano zimowisko Hufca Tczew-Gmina w Gdańsku Stogach; komendantem był Franciszek Różanowski, a zastępcą Bożena Bulawska
- 1980, 23 stycznia, ogłoszono, że w konkursie o „Proporzec Leonida Teligi” najlepszą drużyną w woj. gdańskim w l. 1978-1979 była I Harcerska Drużyna Żeglarska im. T. Kościuszki, a zarazem w skali kraju zajęła ona trzecią lokatę!
- 1980, luty, zorganizowano zimowisko w Harcówce Spółdzielni Mieszkaniowej w Tczewie; komendantem była hm. Małgorzata Gdaniec
- 1980, 10 lutego, rozkazem Komendy Hufca Pelplin powstała gazetka - „Biuletyn Informacyjno-Szkoleniowy”, której redaktorem naczelnym został dh Bogdan Wiśniewski
- 1980, 23 marca, odbywały się formalne wybory do Sejmu i wojewódzkich rad narodowych
- 1980, w kwietniu, uroczystość nadania imienia Hanny Hass drużynie harcerskiej w Liceum Medycznym w Tczewie; z tej okazji okolicznościowy wiersz napisała tczewska poetka Jadwiga Jędruch
- 1980, 23 kwietnia, SKI „Jaszczurkowcy” został zaliczony do „Kręgów Sztafardowych”; książeczkę instruktorską otrzymał pwd. Władysław

- Jędruch, który opowiedział również o swoich „przeżyciach z oddziałów partyzanckich”
- 1980, 23 kwietnia, przewodniczącym tczewskiej Rady Przyjaciół Harcerstwa został Jan Król, I sekretarz Miejskiego Komitetu PZPR, w miejsce ustępującej sekretarz Władysławy Podciborskiej
- 1980, w maju, tczewscy harcerze obchodzili 36-tą rocznicę zdobycia klasztoru i wzgórza Monte Cassino; stąd miała być krótsza droga do „wolnej i niepodległej Polski”
- 1980, 15-18 maja, zorganizowano biwak Szkoły Podstawowej im. 700-lecia w Borównie k. Skarszew dla wzorowo pracujących instruktorów i 15-tu harcerzy
- 1980, 24 maja, w miejskim amfiteatrze podczas XII Zlotu Hufca Tczew, wręczono sztandar Międzyosiedlowemu Szczepowi ZHP im. Boh. Monte Cassino przy SM w Tczewie, co z uwagą odnotowała prasa regionalna („Głos Wybrzeża”); Szczep otrzymał list od inż. Stefana Droueta, oficera i uczestnika historycznej bitwy, który gratulując Sztandaru, przypomniał słowa polskie wyryte na monumencie w Monte Cassino: „Przechodniu powiedz Polsce żeśmy polegli wierni w jej służbie” i „Polsko to dla Twojej chwały”
- 1980, 30 maja - 4 czerwca, tczewscy harcerze zostali wizytą w Pradze czeskiej, w ramach młodzieżowych „Spotkań przyjaźni”
- 1980, 1 czerwca, odbył się Rajd Brzegami Dolnej Wisły Hufca ZHP Subkowy na trasie: Subkowy, Gorzędziej, Rybaki i Mała Słońca
- 1980, 21 czerwca - 11 lipca, zorganizowano zgrupowanie Obozów Hufca Pelplin w Garczynie
- 1980, 5 lipca, zmarł Antoni Tomczyk, b. komendant Hufca Tczew (1935-1936), wybitny nauczyciel, znakomity dyrektor LO im. A. Mickiewicza przy ul. Obrońców Westerplatte w latach 1957-1967
- 1980, w lipcu, w Gdańsku z udziałem tczewskich harcerzy obchodzono 10-lecie harcerskiej akcji „Morena”
- 1980, 14 lipca - 4 sierpnia, zorganizowano Obóz Orkiestry Harcerskiej w Leśnie (gmina Brusy)
- 1980, 15 lipca - 4 sierpnia, zorganizowano obóz Hufca Tczew-Gmina w Wielu, komendantem była hm. Renata Ehlert, zastępcą hm. Krystyna Dettlaff
- 1980, 19 lipca, wizyta komendanta Hufca ZHP Tczew hm. Danuty Zagórskiej na obozie Orkiestry Harcerskiej w Leśnie
- 1980, 15 lipca, Kwatery Główna ZHP nadała tytuł „Wzorowy Krąg Instruktorski” Starszoharcerskiemu Kręgowi Instruktorskiemu „Jaszczurkowcy” w Tczewie; dyplom uznania dla SKI „Jaszczurkowcy” przyznała też Komenda Hufca ZHP Tczew
- 1980, 7-12 sierpnia, miała miejsce wizyta Orkiestry Harcerskiej w NRD, w miejscowości Ribnitz-Damgarten

- 1980, 14- 31 sierpnia, miał miejsce legendarny strajk w Stoczni Gdańskiej im. Lenina; tczewscy harcerzy pomagali w stoczni przy pracach w kuchni
- 1980, 17 września, powstał NSZZ „Solidarność”, który w ciągu najbliższych kilkunastu miesięcy skupił blisko 10 milionów Polaków
- 1980, 18 września, wręczono sztandar dla Szczepu im. płk. S. Dąbka w Subkowach, w szczepie tym działała m.in. drużyna pożarnicza
- 1980, 24 września, na zbiórce SKI „Jaszczurkowcy” powiadomiono, że w związku z napiętą sytuacją strajkową „strajkującym ekipom fabrycznym wypożyczono materace i koce” z Komendy Hufca ZHP Tczew
- 1980, 24 września, na konferencję sprawozdawczo-wyborczą Hufca ZHP Tczew z SKI „Jaszczurkowcy” wybrano Jadwigę Majewską, Zofię Czerny, Helenę Trzcińską, Bronisława Goździelewskiego i Albina Stangenbergę; na tejże zbiórce dh Zbigniew Borowski oznajmił, że „harcerstwo powinno być apolityczne i służyć wychowaniu młodzieży”, a dążenie władz do „upolitycznienia harcerstwa było błędne”
- 1980, 28 września, tytuły „Drużyny Sztandarowej” otrzymały cztery drużyny z Szczepu im. Antoniego Garnuszewskiego przy tczewskim LO: III HDW, 48 DHSPS, 96 DHSPS i 110 DHSPS
- 1980, 11 października, miało miejsce wręczenie sztandaru Szczepowi Drużyn HSPS im. Generała Waltera przy ZSZ CZSR „SCH” w Tczewie
- 1980, 13 października, powszechnie obchodzono Dzień Instruktora-Wychowawcy, z licznym udziałem harcerzy
- 1980, 20 października, Szczepowi HSPS przy Liceum Medycznym w Tczewie nadano imię Hanny Hass, wychowawczyni młodzieży oraz bohaterce harcerek Tczewa z 1939 roku
- 1980, 25-26 października, w Warszawie powstało prekursorskie „Porozumienie Instruktorów Harcerskich im. Andrzeja Małkowskiego (KIHAM)”, domagające się powrotu do tradycyjnych wartości wychowawczych w harcerstwie
- 1980, 10 listopada, po trudnościach stawianym przez władze PRL, zarejestrowano NSZZ „Solidarność”
- 1980, 10 listopada, rozkazem Komendanta Chorągwi ZHP Gdańsk przyznano stopień harcmistrza następującym instruktorom: Leon Borzyszkowski, Henryk Wysiecki, Jan Trzciński, Mirosław Moszyński, Marian Pelc, Stefania Grabowska, Bożena Deja, Maria Zebell i Maria Witkiewicz. Stopień podharcmistrza otrzymali: Henryk Nitza, Jadwiga i Władysław Jędruchowie
- 1980, 10 listopada, odbył się II Festiwal Piosenki Żołnierskiej i Harcerskiej w Sali Widowiskowej Tczewskiego Domu Kultury
- 1980, 15 listopada, odbyła się VII Konferencja Sprawozdawczo-Wyborcza Hufca Tczew; komendantem hufca została hm. Danuta Zagórska, zastępcami byli Janina Lesner i Norbert Jatkowski, a w skład Komendy

- Hufca weszli także: Irena Lipke (Kier. Referatu Zuchowego), Mieczysław Brykarczyk (Kier. Referatu Harcerskiego), Roman Kopitkowski (Kier. Referatu HSPS) i Roman Paluszkiewicz (Sztorman Hufca)
- 1980, 22 listopada, ukonstytuowało się „Porozumienie Kręgów Instruktorskich im. A. Małkowskiego”, grupujące instruktorów z różnych stron kraju
- 1980, 29 listopada, w tczewskim LO Szczep HSPS im. A. Garnuszewskiego zorganizował obchody 150. rocznicy wybuchu Powstania Listopadowego
- 1980, 30 listopada, odbyła się konferencja sprawozdawczo-wyborcza Hufca ZHP Pelplin; komendantem został ponownie Tadeusz Grudniewski; delegatami na Konferencję Chorągwi Gdańskiej wybrano hm. T. Grudniewskiego i phm. Bogdana Wiśniewskiego
- 1980, 13 grudnia, obchodzono uroczyste jubileusz 10-lecia powstania SKI „Jaszczurkowcy”; Kręgowi przewodniczył hm. PL B. Goździelewski, a sekretarzem była hm. Helena Trzcińska
- 1981, 11 stycznia, w Urzędzie Wojewódzkim odbyła się z udziałem tczewskich delegatów VIII Konferencja Sprawozdawczo-Wyborcza Gdańskiej Chorągwi zrzeszającej 90 tys. zuchów i harcerzy; komendantem został hm. Andrzeja Cieplucha
- 1981, 11 stycznia, Szczep Harcerski im. St. Moniuszki w Tczewie złożył wiązanek kwiatów pod Pomnikiem Poległych Stoczniowców w Gdańsku
- 1981, w marcu, w skład SKI „Jaszczurkowcy” wchodziło 31 druhów: Bronisław Goździelewski, Albin Stangenberg, Helena Trzcińska, Jadwiga Majewska, Zbigniew Borowski, Leon Borzyszkowski, Zofia Czerny, Alfons Domian, Elżbieta Dzieciółowska, Stefan Dzieciółowski, Jadwiga Fortuńska-Diaz, Stefania Grabowska, Jadwiga Jędruch, Władysław Jędruch, Bronisław Kalkowski, Halina Lamkiewicz, Tadeusz Lech-Bieliński, Henryk Lemka, Ambroży Milczewski, Mieczysław Moszyński, Henryk Nitza, Alfons Nadzikowski, Edmund Ormanin, Marian Pelc, Zygmunt Romanowski, Mirosław Sadowski, Feliks Śliwiński, Barbara Soszyńska, Urszula Świeczkowska, Jan Trzciński, Henryk Wysiecki
- 1981, 12 marca, w tczewskim LO Szczep HSPS im. A. Garnuszewskiego zorganizował finał konkursu „Czy znasz swoje miasto?”
- 1981, 15-19 marca, w Warszawie odbywał się VII Zjazd ZHP; zalegalizowano ruchy programowe, utrzymano dotychczasowy system organizacyjny i wychowawczy w harcerstwie, utrzymano Przyrzeczenie harcerskie w brzmieniu z 1964 roku; ZHP przestał być członkiem FSZMP, dobiegły końca lata HSPS
- 1981, w marcu, delegatem na VII Zjazd ZHP był m.in. Tadeusz Grudniewski, który został także wybrany do 97-osobowej Rady Naczelnej ZHP; delegatem na VII Zjazd ZHP był także dh Roman Paluszkiewicz z Tcze-

- wa, konstatując: „Zjazd nie wniósł praktycznie nic nowego”; gościem zjazdu był m.in. Tadeusz Fiszbach, przewodniczący Wojewódzkiej Rady Przyjaciół Harcerstwa w Gdańsku
- 1981, w marcu, nastąpiło rozwiązanie HSPS; w wielu środowiskach podejmowano hasła „powrót do źródeł”
- 1981, 27 marca, na zbiórce SKI „Jaszczurkowcy” gościł m.in. dh Franciszek Piechowski, który podkreślił współpracę hufca starogardzkiego z hufcem tczewskim w latach 1935-1939, szczególnie z drużynami żeglarskimi; gościem honorowym był hm. Jan Stróżewski, pierwszy komendant Chorągwi Gdańskiej ZHP w latach 1945-1947
- 1981, w kwietniu, miał miejsce początek obchodów 60-lecia harcerstwa kociewskiego, w tym i na Ziemi Tczewskiej
- 1981, wiosną, w Gdańsku odbyły się Wiosenne XV Manewry HDOW
- 1981, w kwietniu, tradycyjnie obchodzono ten miesiąc jako „Miesiąc Pamięci Narodowej”; Szczep im. A. Garnuszewskiego przy tczewskim LO za kultywowanie morskich tradycji miasta otrzymał nagrodę „Panorama Tczewa”
- 1981, w kwietniu, w Toruniu odbył się „Przegląd Rejonowy” orkiestr dętych
- 1981, w maju, w Opaleniu zorganizowano rajd rowerowy „Szlakiem patrona szkoły”
- 1981, 26 maja, na zbiórce SKI „Jaszczurkowcy” pozytywnie i radośnie przyjęto „wznowienie obchodów Święta 3 maja”; przy tej inicjatywie wyeksponowano rolę SD i Kościoła
- 1981, 31 maja, harcerze z pocztami sztandarowymi spontanicznie uczestniczyli w uroczystościach pogrzebowych Prymasa Tysiąclecia Polski Stefana Kardynała Wyszyńskiego
- 1981, 5-7 czerwca, harcerze tczewscy uczestniczyli w VI Wojewódzkich Manewrach Techniczno-Obronnych ZHP „Morena”
- 1981, 17 czerwca, w tczewskim LO Szczep im. A. Garnuszewskiego świętował „Dzień Bohatera Szczepu”; gośćmi harcerzy byli absolwenci „tczewskiej” sławnej Szkoły Morskiej oraz władze Wyższej Szkoły Morskiej w Gdyni
- 1981, 23 lipca – 12 sierpnia, zorganizowano zgrupowanie Obozów Hufca Pelpin w Trzechowie
- 1981, 23 lipca – 17 sierpnia, odbył się obóz Orkiestry Harcerskiej w Leśnie pod komendą dh hm. Norberta Jatkowskiego
- 1981, 5 sierpnia, Orkiestrze Harcerskiej w Leśnie złożył przyjazną wizytę Przewodniczący KZ NSZZ „Solidarność” przy FPS „Polmo” Andrzej Kaszuba
- 1981, 5-10 września (I tura) oraz 26 września – 7 października (II tura) w Gdańsku w Hali Oliwi obradował I Krajowy Zjazd Delegatów (KZD) NSZZ „Solidarność”; należy podkreślić, że pomorscy harcerze zapewniali obsługę informacyjno-porządkową zjazdu „Solidarności”

- 1981, 18-20 września, odbył się legendarny (70-lecie) Jubileuszowy Zlot Harcerstwa w Krakowie; uczestniczyli w nim również harcerze z Tczewa i Pelplina
- 1981, 3 października, w Szczepie im. A. Garnuszewskiego przy tczewskim LO, odbył się VIII „Rajd Księżycowy Szlakiem Siedmiu Jezior”
- 1981, 8 października, komendantem Hufca ZHP Tczew został Roman Paluszkiewicz
- 1981, 10 października, w Gdańsku. Miały miejsce uroczyste obchody 70-lecia powstania harcerstwa z udziałem tczewskich druhow; Złoty Krzyż „Za Zasługi dla ZHP” otrzymała dh. Małgorzata Gdaniec w dobowym towarzystwie Zdzisława Pałackiego, Jerzego Pawłowskiego, Franciszka Piechowskiego, Zofii Pykosz i Stefanii Stipal
- 1981, 10 października, na Domu Harcerza w Gdańsku odsłonięto Tablicę z 116 nazwiskami poległych i pomordowanych harcerzy w czasie II wojny światowej; uroczystości aktywnie asystowała Orkiestra Harcerska z Tczewa
- 1981, 1 listopada, w „Dzień zadumy”, jak zwykle, zadbano o pomniki i obeliski martyrologii, zaciągnięto również warty honorowe przy miejscach pamięci w Tczewie i okolicy
- 1981, 15 listopada, odbył się „Spis harcerski”; wedle spisu Hufiec ZHP Pelplin liczył 820 osób
- 1981, dnia 22 listopada, w Gdyni przedwcześnie odeszła na „Wieczną Wachtę” hm. Jadwiga Fotuńska-Dias, wybitnie zasłużona dla Ziemi Tczewskiej, SKI „Jaszczurkowcy” oraz dla ZHP w Gdańsku i w Gdyni
- 1981, 1 grudnia, Szczep Harcerski im. Czerwonych Kosynierów przy ZS w Pelplinie zdobył I miejsce w konkursie kronik za rok 1981
- 1981, 9 grudnia, w Klubie Przyzakładowym FPS „POLMO” odbyła się uroczystość z okazji 70-lecia harcerstwa; odpowiedzialnymi za jej przygotowanie byli głównie dh. Helena Trzcńska i dh. Mariola Zebell
- 1981, 13 grudnia, władze PRL z gen. Wojciechem Jaruzelskim na czele wprowadziły stan wojenny przeciwko własnemu społeczeństwu
- 1981, w stanie wojennym, jak stwierdzają hm. Danuta Zagórska, hm. Krystyna Dettlaff i hm. Witold Bielecki, tczewscy harcerze „nieśliśmy pomoc rodzinom internowanych”; wskutek stanu wojennego z działalności harcerskiej „odeszło wielu instruktorów”

Lata 1982-1988

- 1982, 18 stycznia, w stanie wojennym zezwolono na posiedzenie Rady Gdańskiej Chorągwi ZHP; stwierdzono tam m. in. że „ocena stanu kadry instruktorskiej nie wypada najkorzystniej”

- 1982, 17 lutego, w mieszkaniu Przewodniczącego (B. Goździelewski) odbyło się pierwsze po 13 grudnia 1981 r. posiedzenie Rady Kręgu SKI „Jaszczurkowcy”; obecni byli m.in. zastępca przewodniczącego hm. Albin Stangenberg i sekretarz hm. Helena Trzcińska, skarbnik Jadwiga Majewska
- 1982, 30 marca, w Szkole Podstawowej w Miłobądku uroczyste przyrzeczenie złożyło 24 harcerzy z Szczepu ZHP Tczew-Gmina; komendantką hufca była hm. Krystyna Dettlaff
- 1982, 26 kwietnia, odbyło się zebranie Rady Kręgu SKI „Jaszczurkowcy”
- 1982, 27 kwietnia odbyło się plenarne posiedzenie SKI „Jaszczurkowcy”; wręczono odznaki „Opiekun Miejsc Pamięci Narodowej”, a wspomnieniami z działalności w AK podzielił się phm. Władysław Jędruch (oficer AK)
- 1982, 8 maja, w Komendzie Hufca ZHP Gniew obietnicę zuchową złożyło łącznie 18 uczniów
- 1982, 11 i 28 maja, odbyły się kolejne zbiórki SKI „Jaszczurkowcy”; funkcję kronikarza przejął dh phm. Alfons Nadzikowski
- 1982, 10-16 maja, odbył się kurs drużynowych drużyn harcerskich w Opaleńcu, zorganizowany przez Komendę Chorągwi Gdańskiej
- 1982, w maju, zorganizowano rajd rowerowy harcerzy pelplińskich na trasie: Pelplin – Klonówka – Rywald – Szpęgawsk – Zduny – Brzeźno Wielkie – Rajkowy
- 1982, 11-13 czerwca, w Trzechowie, miał miejsce biwak 60-ciu harcerzy z Hufca ZHP Pelplin; w tym Harcerskiej Drużyny Sportowej im. „Hulalczyków”
- 1982, 15 czerwca, w Starogardzie Gdańskim, gościło 12-tu druhów z SKI „Jaszczurkowcy” na spotkaniu z Kręgiem Instruktorskim im. Zygmunta Bączkowskiego; rolę gospodarza pełnił hm. PL Franciszek Piechowski
- 1982, 20 czerwca, 2 DH „Artystyczna” im. Hanki Sawickiej z Pelplina uzyskała jako jedyna w województwie tytuł „Drużyny Sztandarowej Chorągwi”
- 1982, lato, zorganizowano obóz Orkiestry Harcerskiej w Leśnie
- 1982, 1-14 lipca, zorganizowano obóz wędrowny Komendy Hufca Pelplin po Pojezierzu Kaszubskim
- 1982, 22 lipca, Orkiestra Harcerska dała koncert w Brusach
- 1982, 22 lipca, najwyższy w PRL stopień instruktorski „Harc mistrza Polski Ludowej” otrzymali: Janina Lesner, Czesława Klamana i Lucyna Wojcieszak
- 1982, 28 lipca – 18 sierpnia, zorganizowano obóz Hufca Tczew-Gmina w Damaszcze k. Turza; komendantem była hm. K. Dettlaff, zastępcą A. Winter (23 lata), a oboźnym M. Hoffman

- 1982, 7 sierpnia, obóz Orkiestry Harcerskiej zwizytowali Prezydent Tczewa Czesław Glinkowski i Inspektor Oświaty i Wychowania Jerzy Ulanowski
- 1982, 28 lipca-17 sierpnia, w Damaszce zorganizowano obóz harcerzy Zbiorczej Szkoły Gminnej w Tczewie – tzw. Obóz „Leśnego Satyra”; komendant obozu była hm. Krystyna Dettlaff
- 1982, we wrześniu, przypadła 35. rocznica powstania Orkiestry Harcerskiej
- 1982, 2 września, Kolegium ds. Wykroczeń przy Prezydencie Tczewa skazało Jerzego Łatasiewicza, b. wieloletniego harcerza, na karę 20000 zł za „dokonywanie zdjęć fotograficznych oddziałów zwartych MO”
- 1982, 18 września, odbyła się wizyta harcerzy Szczepu ZHP Miłobądz w Gdyni Porcie
- 1982, 8 października, w Tczewie, miał miejsce jubileuszowy Koncert Harcerskiej Orkiestry Dętej; obecny na koncercie hm. Mirosław Nowak, kierownik Wydziału Kultury i Propagandy Komendy Chorągwi ZHP w Gdańsku, podkreślił „wysoki poziom artystyczny Orkiestry Harcerskiej”
- 1982, 8-9 października, odbył się rajd pieszy 3 Harcerskiej Drużyny Turystycznej z Pelplina na trasie Ocypel-Skórcz; rajd odbywał się pod komendą dh. Danuty Leszczyńskiej
- 1982, 8-9 października, 1982, zakończyły się Manewry Techniczno-Obronne Chorągwi Gdańskiej; najbardziej sprawni okazali się harcerze z 4 HDOW przy Liceum Zawodowym FPS „Polmo” w Tczewie, którzy w nagrodę otrzymali sztandar przechodni
- 1982, 27 listopada, odbyła się III Konferencja Sprawozdawczo-Wyborcza Hufca ZHP Pelplin; komendantem ponownie wybrano hm. Tadeusza Grudniewskiego
- 1982, 10-12 grudnia w posiedzeniu Komisji Historycznej przy GK ZHP w Warszawie uczestniczył z Tczewa hm. PL Bronisław Goździelewski
- 1982, w końcu roku, pod presją władz rozwiązano Porozumienie KIHAM
- 1983, 8 stycznia, odbyło się noworoczne spotkanie SKI „Jaszczurkowcy”
- 1983, zimą, zorganizowano zimowisko Hufca ZHP Pelplin w Opaleniu
- 1983, 21 lutego, odbyła się zbiórka SKI „Jaszczurkowcy”
- 1983, 11 marca, z okazji wyzwolenia Tczewa następującym druhom „Zasłużonym dla miasta Tczewa” przyznano „Panoramę Prezydenta”: hm. Jadwiga Majewska, hm. PL Albin Stangenberg i hm. Helena Trzcńska
- 1983, 11 marca, w Szczepie harcerskim przy tczewskim LO gościł Mirosław Garnuszewski, syn Patrona Szczepu; spotkanie odbywało się na temat „Morskich tradycji naszej szkoły i miasta”
- 1983, 15 marca, stopień harcmistrza otrzymał dh Wojciech Wilga
- 1983, 18 kwietnia, Szczep Starszoharcerski w Pelplińskim LO otrzymał imię Krzysztofa Kamila Baczyńskiego; w tym dniu 8 harcerzy złożyło zobowiązanie instruktorskie

- 1983, 19 kwietnia, w SP w Opaleniu miała miejsce uroczysta obietnica zuchowa; jak odnotował kronikarz, „zuchy złożyły ją z powagą i godnością”
- 1983, 22 kwietnia, w wyniku przetargu ogłoszonego przez władze miasta Tczewa, właścicielem historycznego (z 1806 r.) wiatraka został Jan Trojak
- 1983, 25 maja, Orkiestra Harcerska uczestniczyła w uroczystym koncercie z okazji „Dnia Matki”
- 1983, w maju, zuchy i harcerze byli współorganizatorami święta „Dnia Matki”; w Opaleniu przygotowano program artystyczny pt. „Kocham Cię, Mamo”
- 1983, 3 czerwca, Orkiestra Harcerska wzięła udział w otwarciu Igrzysk Młodzieży Szkolnej na stadionie miejskim w Tczewie
- 1983, 5 czerwca, odbył się przegląd orkiestr dętych w Starogardzie Gdańskim
- 1983, 8-12 czerwca, na posiedzeniu Komisji Historycznej GK ZHP wręczono hm. PL Bronisławowi Goździelewskiemu „Medal Pamiątkowy 70-lecia Harcerstwa Polskiego w Niemczech”
- 1983, 12 czerwca, 4 HDOW im. Szarych Szeregów przy Liceum Zawodowym FPS „Polmo” zajęła I miejsce w XVII Wiosennych Manewrach HDOW w grupie harcerek starszych; analogiczne I miejsce uzyskała 4 HDOW w grupie harcerzy starszych
- 1983, 16-23 czerwca odbyła się druga pielgrzymka Jana Pawła II do Polski; harcerze ze środowiska KIHAM zorganizowali służbę sanitarną i porządkową
- 1983, 23 czerwca, w Tczewie Orkiestra Harcerska poprowadziła barwny korowód ulicami miasta na „Sobótki”
- 1983, 2 lipca, członek Wojewódzkiej Rady PRON hm. Bronisław Goździelewski wziął udział w manifestacji patriotycznej na Westerplatte
- 1983, latem, 11 dziewcząt z Hufca ZHP Pelplin na czele z komendantką hm. Anną Grudniewską wzięło udział w Jamboree w Austrii
- 1983, 8-28 lipca, komendantem Zgrupowania Obozów Hufca Tczew w miejscowości Wygonin była hm. PL Janina Lesner
- 1983, 10 lipca – 4 sierpnia, miał miejsce obóz Orkiestry Harcerskiej w Olpuchu; komendantem obozu był hm. PL Norbert Jatkowski
- 1983, 22 lipca, dh hm. PL Bronisław Goździelewski został odznaczony Złotym Krzyżem „Za Zasługi dla ZHP”
- 1983, 22 lipca, Komendant Hufca Roman Paluszkiewicz mianował pwd. Andrzeja Kornasa zastępcą Kierownika Referatu Starszoharcerskiego
- 1983, 15-30 lipca, zorganizowano obóz Komendy Hufca ZHP Pelplin w Bukowinie Tatrzańskiej

- 1983, 10-24 sierpnia, miał miejsce obóz wędrowny harcerzy Hufca ZHP Pelplin po Kotlinie Jeleniogórskiej
- 1983, 9 września, powstała Szkoła Harcerstwa Starszego „Perkoz”
- 1983, 10 września, w Gniewie odbyło się seminarium naukowo-krajoznawcze i rajd motorowy „Śladami Jana III na Pomorzu”
- 1983, 11 września, hm. Zofia Czerny otrzymała od Harcerskiego Kręgu Seniorów przy Hufcu Mokotów im. Szarych Szeregów w Warszawie, odznakę pamiątkową – na 70-lecie harcerstwa polskiego: „za wierną służbę harcerską dla Ojczyzny”
- 1983, 12 września, w tczewskim LO obchodzono uroczyste 300. rocznicę zwycięstwa króla Jana III Sobieskiego pod Wiedniem
- 1983, 20 września, Główna Kwatera ZHP odznaczyła Krąg Starszoharcerski „Jaszczurkowcy” Krzyżem „Za Zasługi dla ZHP”
- 1983, 20 września, dh pwd. Andrzej Kornas został mianowany przewodniczącym Kręgu Instruktorskiego przy Szczepie ZSZ nr 1, a pwd. Marek Sągół przewodniczącym Kręgu Instruktorskiego przy Sztormanacie KH Tczew
- 1983, 1 października, miał miejsce Jubileusz 50-lecia istnienia i działalności Starszoharcerskiego Kręgu Instruktorskiego „Jaszczurkowcy”; uroczystości towarzyszyła okolicznościowa wystawa pod tytułem „70 lat ZHP”; jubilatом życzenia składali m.in. hm. Sylwester Glapiak, Przewodniczący SKI „Korzenie” w Gdańsku
- 1983, 1 października, odbył się tradycyjny jubileuszowy X „Rajd Księżycowy Szlakiem Siedmiu Jezior” w tczewskim LO
- 1983, 10 października, miał miejsce uroczysty koncert Orkiestry Harcerskiej z okazji 40. rocznicy powstania LWP pt. „Harcerze-żołnierzom LWP”
- 1983, 10 listopada, hm. PL Norbert Jatkowski został mianowany Komendantem Harcerskiego Pogotowia Zimowego w Tczewie; pełnił on też funkcję zastępcy komendanta Hufca Tczew
- 1983, 27 grudnia, rozkazem Komendanta Hufca hm. Romana Paluszkiewicza Namiestnikiem Zuchowym Hufca Tczew została dh. pwd. Ewa Łangowska
- 1984, Harcerski Zespół „Kubanki”, po blisko 20-tu latach swojej działalności, został rozwiązany
- 1984, 29 stycznia-11 lutego, zorganizowano zimowisko Hufca Tczew-Gmina w Internacie Hotelu Robotniczego w Gdańsku-Oliwie; komendantem zimowiska był phm. Andrzej Winter
- 1984, odbyło się zimowisko harcerzy Hufca ZHP Pelplin w Lidzbarku Warmińskim
- 1984, 10 marca, zmarł nagle zasłużony dla Hufca ZHP Tczew hm. PL Bronisław Goździelewski; okolicznościowy wiersz poświęciła phm. Jadwiga Jędruch

- 1984, 6-8 kwietnia, odbył się I Harcerski Rajd „Rodło” z finałem w Gdańsku; została zainicjowana trwała i głęboka tradycja ogólnopomorska
- 1984, 13 kwietnia, oficjalne i uroczyste zostało otwarte Muzeum Wisły w Tczewie; dyrektorem muzeum został Roman Klim, sympatyk harcerstwa
- 1984, 27 kwietnia, w SP w Miłobądku, miało miejsce uroczyste Przyrzeczenie harcerskie z udziałem komendanta Hufca dh Andrzeja Wintera i komendanta Szczepu dha Marka Hoffmanna
- 1984, 11 maja, odbyły się obchody 60-lecia powstania Polskiego Związku Żeglarskiego (PZZ) w „Grodzie Sambora” pod hasłem: „Tczew kolebką polskiego żeglarstwa”; w gmachu dawnej Szkoły Morskiej (obecnie LO im. Marii Skłodowskiej-Curie) odsłonięto pamiątkową tablicę
- 1984, 18 maja, zmarł nagle hm. Bronisław Kalkowski, członek SKI; poetyckie epitafium napisała dla niego Jadwiga Jędruch
- 1984, 1-2 czerwca, odbył się Zlot Harcerski Hufca Gniew w Opaleniu
- 1984, 2 czerwca, odbył się koncert Orkiestry Harcerskiej na Jarmarku Amatorskiej Twórczości Artystycznej (JATA) w tczewskim Amfiteatrze
- 1984, 3 czerwca, w Starogardzie Gdańskim miał miejsce Wojewódzki Przegląd Orkiestr
- 1984, 16 czerwca, odbyły się uroczystości X-lecia Liceum Medycznego w Tczewie
- 1984, 8 czerwca, Opalenie, harcerze Hufca ZHP Gniew uczestniczyli w Święcie Ludowym
- 1984, 23 czerwca, miało miejsce wodowanie w Tczewskiej Stoczni Rzecznej w ramach II Dni Nadwiślańskich
- 1984, 22-24 czerwca, odbywały się Centralne Zawody Sportowo-Pożarnicze IX MTO we Włocławku; oprawę muzyczną zapewniła Orkiestra Harcerska
- 1984, 2-26 lipca, zorganizowano obóz Orkiestry Harcerskiej w Leśnie
- 1984, 5-26 lipca, zorganizowano obóz harcerzy pelplińskich we Fryszerce koło Tomaszowa Mazowieckiego
- 1984, latem, grupa pelplińskich harcerzy pod kierunkiem komendantki pwd. Alicji Watkowskiej przebywała na obozie we Francji, w miejscowości La Petit Pierre
- 1984, 26 lipca - 17 sierpnia, zorganizowano obóz harcerski Hufca ZHP Gniew w Choczewie
- 1984, 1-15 sierpnia, miał miejsce dwutygodniowy pobyt Orkiestry Harcerskiej w Pradze; w stolicy Czechosłowacji, zwiedzono też pobliskie zażytkowe miejscowości
- 1984, 3-18 sierpnia, zorganizowano obóz harcerzy pelplińskich w Bukowinie Tatrzańskiej
- 1984, 27 września, odbyła się uroczystość nadania Zespołowi Szkół Budowlanych „im. Jana III Sobieskiego” i wręczenie sztandaru z okazji 15-lecia powstania Szkoły

- 1984, 3 października, w Tczewie miała miejsce XIV Spartakiada Drużyn Wodnych
- 1984, 15-16 października, odbył się Rajd Księżycowy Szlakiem Siedmiu Jezior
- 1984, 13 listopada, wybrano Radę SKI „Jaszczurkowcy”: hm. Albin Stangenberg przewodniczący, hm. Helena Trzcińska zastępca, hm. Zygmunt Romanowski zastępca, phm. Jan Trzciński sekretarz, hm. PL Zofia Czerny członek, hm. PL Zbigniew Borowski skarbnik i hm. PL Jadwiga Jędruch kronikarz
- 1984, 18 listopada, odbyła się konferencja sprawozdawczo-wyborcza Hufca ZHP w Tczewie; komendantem wybrano ponownie hm. PL Romana Paluszkiewicza
- 1985, 27 stycznia – 7 lutego, odbyło się zimowisko Hufca ZHP Gmina-Tczew w Poznaniu; komendant zimowiska był hm. Andrzej Winter
- 1985, 7 lutego, hm. Roman Kopitkowski został komendantem tczewskiego Sztabu Rajdu „Rodło”; głównym hasłem rajdu było: „Walczyć o pokój i szczęście ludzi”
- 1985, 11 marca, odbył się pochód z okazji 40. rocznicy wyzwolenia Tczewa
- 1985, 20 marca, ogłoszono rozkaz Komendy Chorągwi o uroczystych obchodach 40. rocznicy wyzwolenia Ziemi Gdańskiej; dni 29-31 marca ogłoszono „Dniami mundurowymi dla zuchów, harcerzy i instruktorów naszej chorągwi”
- 1985, 28-31 marca, w Warszawie obradował VIII Zjazd ZHP
- 1985, 30 marca, uchwałą Miejskiej Rady Narodowej w Tczewie na Os. Suchostrzygi nowym ulicom nadano nazwę „Władysława Jurgo – bohatera Hufca” oraz sąsiedniej ulicy im „Hanny Has – bohaterki Szczepu Liceum Medycznego”
- 1985, 11 kwietnia, przewodniczącym Miejskiej Rady Przyjaciół Harcerstwa został I Sekretarz KM PZPR w Tczewie tow. Leszek Klimas
- 1985, 19-21 kwietnia, odbył się II Rajd „Rodło” Gdańskiej Chorągwi ZHP; Rajd zorganizował Hufiec ZHP w Starogardzie Gdańskim
- 1985, 27 kwietnia, druhowie z SKI „Jaszczurkowcy” wzięli udział w uroczystym nadaniu Szkole w Szymankowie imienia, wręczenia sztandaru oraz otwarcia Izby Pamięci
- 1985, 16-19 czerwca, w Poznaniu, II Ogólnopolski Festiwal Harcerskich Orkiestr Dętych z udziałem tczewskiej Orkiestry Harcerskiej; jury przyznało jej II miejsce
- 1985, podczas II Ogólnopolskiego Festiwalu Orkiestr Dętych jury przyznało Tczewskiej Orkiestrze Harcerskiej II miejsce; dzięki temu została ona też zakwalifikowana do Orkiestry Reprezentacyjnej ZHP
- 1985, 9-29 lipca, w Wygoninie, odbył się obóz dla 150 tczewskich harcerzy; zorganizowano dla nich 2 kursy tj. żeglarski i strażacki
- 1985, lato, zorganizowano obóz Orkiestry Harcerskiej w Starych Polaszkach

- 1985, 13-28 sierpnia, zorganizowano obóz Komendy Hufca ZHP Pelplin w Bukowinie Tatrzańskiej
- 1985, 6-8 września, w Gdańsku (Morena 85) miał miejsce Zlot Drużyn Nieprzetartego Szlaku; z Tczewa brało udział 30 zuchów i harcerzy oraz 4 instruktorów
- 1985, 15 września, odbył się koncert Orkiestry Harcerskiej dla upamiętnienia 40-lecia FPS „Polmo”, swoistego chlebobawcy Orkiestry
- 1985, 20-22 września, odbył się VI Zlot Drużyn Starszoharcerskich w Malborku
- 1985, 2 października, zmarł hm. Marian Pelc; urodzony we Lwowie w 1899 r.
- 1985, 13 października, odbywały się fasadowe wybory do Sejmu PRL
- 1985, 26 listopada, zmarł nagle phm. Władysław Jędruch
- 1985, 28 listopada, w Tczewie Szczep harcerski (kom. W. Buczkowski) przy SP nr 4 zorganizował zabawę andrzejkową dla 300 zuchów i harcerzy
- 1985, 14 grudnia, miało miejsce wręczenie sztandaru Miejskiej Radzie Narodowej w Tczewie
- 1986, zimą odbył się występ Orkiestry Harcerskiej z Tczewa na zgrupowaniu zimowym orkiestr reprezentacyjnych w Bochni; następnie zwiedzono Wieliczkę
- 1986, 31 stycznia, Komenda Hufca ZHP w Tczewie zorganizowała w Sali Klubu Kultury FPS „Polmo” „choinkę noworoczną”
- 1986, w marcu, miał miejsce II Zlot Hufca Gniew w Bałtyckim Uniwersytecie Ludowym (BUL, dyr. Narcyz Kozłowski) w Opaleniu
- 1986, 17 marca, odbyło się spotkanie w Szkole Podstawowej im. 700-lecia Tczewa z żeglarzem i harcmistrzem Polski Ludowej Zofią Czerny
- 1986, 11-13 kwietnia, miał miejsce III Harcerski Rajd „Rodło” z metą w Pucku
- 1986, 15 kwietnia, Komendę Hufca ZHP Tczew-Gmina tworzyli: hm. A. Winter, hm. K. Dettlaff, hm. M. Fryca, pwd. L. Dawidowski i pwd A. Płatek
- 1986, 27 kwietnia, w tczewskim LO zorganizowano „Ptysiówisko” czyli po prostu I Przegląd Piosenki Harcerskiej i Turystycznej
- 1986, 1 maja, harcerze biorą udział w pochodzie „Święta Ludzi Pracy”
- 1986, maj, harcerze uczestniczą w Dniach Kultury, Oświaty, Książki i Prasy
- 1986, 7 maja, odbył się pogrzeb Zygmunta Kułakowskiego, wybitnego społecznika Tczewa, przyjaznego młodzieży, życzliwego harcerstwu
- 1986, 16-18 maja, zorganizowano biwak tczewskich harcerzy z SP nr 4 pod opieką hm. PL Włodzimierza Buczkowskiego nad jeziorem w Lubieszewie
- 1986, 24 maja, miała miejsce uroczystość wręczenia sztandaru Szkole Podstawowej nr 4 w Tczewie
- 1986, czerwiec, odbyła się II Rewia Orkiestr w Pucku z udziałem tczewskiej Orkiestry Harcerskiej

- 1986, czerwiec, obchodzono Dni Morza w Gdyni pod hasłem „Młodzież pragnie żyć w pokoju”
- 1986, 1-15 lipca, zorganizowano Obóz Hufca ZHP Tczew-Gmina w Nowej Karczmie; komendant obozu był hm. Andrzej Winter
- 1986, 22 lipca, najwyższy stopień instruktorski Harcmistrza Polski Ludowej otrzymali: Zbigniew Borowski, Elżbieta Dzieciolowska, Barbara Gniazdowska, Zygmunt Romanowski, Feliks Śliwiński i Helena Trzcńska
- 1986, latem, zorganizowano obóz Orkiestry Harcerskiej w Olpuchu; kadre obozu stanowili: komendant hm. PL Norbert Jatkowski, kwatermistrz hm. PL Czesława Kubicka, kapelmistrz hm. PL Jerzy Kubicki, oboźny pwd Jacek Elszkowski, komendant podobozu starszych harcerzy phm. Małgorzata Kowalska, komendant podobozu młodszych harcerzy phm. Katarzyna Deisenberg
- 1986, 27 września, miało miejsce Chorągwiane Otwarcie Roku Harcerskiego
- 1986/87, w nowym roku szkolnym Szczep ZHP w Miłobądku im. F. Marciniaka liczył 73 harcerki i harcerzy (4 drużyny) oraz 35 zuchów (2 drużyny)
- 1986, w październiku, młodzież harcerska uczestniczyła w akcji „październik miesiącem oszczędzania”
- 1986, 2-5 października, w Garczynie odbyła się XVIII Chorągwianna Sparta kiada Harcerskich Drużyn Wodnych i Żeglarskim, aktywni byli harcerze z Tczewa
- 1986, 25 października, obchodzono uroczystości 60-lecie Zespołu Szkół Zawodowych w Tczewie
- 1986, 15 listopada, stan Hufca ZHP Tczew-Gmina (z siedzibą w Miłobądku) przedstawiał się następująco: łącznie 655 osób, w tym 23 drużynowych, 5 członków kadry, 34 przybocznych
- 1986, 8 grudnia, odbyła się konferencja sprawozdawczo-wyborcza Hufca ZHP Tczew pod hasłem „Wszyscy harcerze to jedna rodzina”; dokonano wyboru władz hufca, komendantem ponownie pozostał hm. Roman Paluszkiewicz
- 1986, 8 grudnia, „Głos Wybrzeża” poinformował, że do najlepiej pracujących tczewskich drużyn harcerskich należały drużyny: w SP nr 4 i SP nr 11 oraz ZSE
- 1986, 8 grudnia, powiadomiono, że Złoty Krzyż „Za Zasługi dla ZHP” otrzymali hm. PL Witold Bielecki i hm. PL Albin Stangenberg
- 1986, 8 grudnia, miał miejsce niezwykle groźny pożar w Zespole Szkół Budowlanych w Tczewie; późniejsza siedziba CED-u
- 1986, 12 grudnia, Rada Hufca ZHP Tczew wybrała Komendę Hufca w składzie: hm. PL Janina Lesner, zastępca Komendanta Hufca, pwd Ewa Łangowska, hm. Roman Paluszkiewicz (komendant), phm. Stanisław Pstrong, hm. Mariusz Sęgol

- 1986, 20 grudnia, w SP im. 700-lecia w Tczewie 98 zuchów złożyło Obietnicę zuchową, którą odebrała Namieśnik Zuchowy dh. Ewa Łangowska
- 1986, w grudniu, Szczep ZHP w SP nr 4 skupiał 142 harcerzy i 182 zuchów
- 1987, 25 lutego, odbył się gminny Zjazd PRON Tczew-Gmina; przed zjazdem zastanawiano się nad tym, kogo wytypować do PRON z ZHP
- 1987, 15 marca, hm. PL Helena Trzcińska w liście do prof. Edwina Rozenkranza podziękowała za 24 egzemplarze książki zyciorysu Huberta Stangenberga
- 1987, 20 marca, w szkołach tczewskich zorganizowano „Konkurs Wiedzy o Pomorzu”
- 1987, 23-26 kwietnia, Alert Naczelnika ZHP odbywał się w myśl maksymy: „Zdrowa przyroda – zdrowy człowiek”
- 1987, 23-26 kwietnia, IV Rajd Rodło Chorągwi Gdańskiej odbywał się na trasie Bąk – Kościerzyna
- 1987, 20 maja, tradycyjnie harcerze uczestniczyli w cyklicznej imprezie Dni Oświaty, Kultury, Książki i Prasy
- 1987, 8-14 czerwca, miała miejsce trzecia pielgrzymka Jana Pawła II do Polski; harcerze udzielali się w tzw. białej służbie, szczególnie w Gdyni i w Gdańsku
- 1987, 19 czerwca – 30 czerwca, zorganizowano obóz Hufca ZHP Tczew-Gmina w Sobieszewie; komendantem była pwd Maria Wasiewicz
- 1987, we wrześniu, obchodzono jubileusz 40-lecia Harcerskiej Orkiestry Dętej; gratulacje przekazał m.in. hm. Marek Trzciński Komendant Chorągwi Gdańskiej; łącznie przez szeregi Orkiestry przewinęło się około 500 osób
- 1987, w roku szkolnym 1987/88, Hufiec ZHP Tczew-Gmin posiadał drużyny w następujących miejscowościach: Miłobądz, Dąbrówka, Lubiszewo, Boroszewo, Turze, Swaróżyn, Gnieszewo, Stanisławie, Czarlin; w kadrze byli-Krystyna Dettlaff (komendant), Maria Silarska, Marek Hoffmann, Iwona Noch, Grzegorz Myszkowski, Maria Skomorowska, Marianna Kowalkowska, Tadeusz Dzwonkowski, Maria Wasiewicz, Katarzyna Baza, Grzegorz Walkowski, Hanna Bulczak, Małgorzata Dunajska, Danuta Rutkowska, Katarzyna Szeląg., Grażyna Kabowska, Hanna Kreft, Elżbieta Prabucka, Andrzej Płatek, Małgorzata Wróblak, Grażyna Żmudzka, Krzysztof Karcz, Dorota Nawrocka, Wioletta Kruszyńska, Regina Mazurek, Mariusz Rojek, Romana Mocarska, Ewa Smukała
- 1987, 24-26 września, odbywały się 5. Spotkania Nadwiślańskie w Tczewie
- 1987, 14 października, nauczycielka SP nr 2 w Tczewie Czesława Kubicka otrzymała z okazji Dnia Nauczyciela Złoty Krzyż „Za Zasługi dla ZHP”
- 1987, 7 listopada, harcerze uczestniczyli w obchodach 70. rocznicy Rewolucji Październikowej

- 1987, 29 listopada, w kraju miało miejsce nie udane referendum pod hasłem, jak odnotowała prasa oficjalna, „Decydujemy o naszej przyszłości”
- 1988, 1-14 lutego, zorganizowano zimowisko Hufca ZHP Gniew w Sopocie
- 1988, 2-11 lutego, zorganizowano zimowisko Hufca ZHP Tczew-Gmina w Sopocie; komendantem zimowiska była hm. PL Krystyna Dettlaff
- 1988, 29 lutego, Komenda Hufca Tczew złożyła wnioski o nadanie Honorowego Tytułu „Instruktor-Senior ZHP” następującym harcmistrzom PL: Albin Stangenberg, Helena Trzcińska, Zofia Czerny, Zygmunt Romanowski, Elżbieta Dzieciółowska i Zbigniew Borowski; wnioski te naturalnie rozpatrzono pozytywnie
- 1988, w tym roku obchodzono 30-lecie istnienia Szczepu DH „Nieprzetartego Szlaku” przy Szkole Specjalnej w Tczewie
- 1988, 6-8 maja, miał miejsce V Harcerski Rajd „Rodło” z finałem w Pruszczu Gdańskim
- 1988, 10-11 czerwca, odbył się IV Zlot Drużyn Harcerskich Hufca ZHP Gniew; komendantem Zlotu była phm. Aleksandra Lisewska, a komendantem Hufca Lucyna Szrajda
- 1988, w lipcu, obóz Orkiestry Harcerskiej odbył się w Starych Polaszkach
- 1988, 24 czerwca – 3 lipca, zorganizowano Obóz ZHP Hufca Tczew-Gmina w Sobieszewie; komendantem obozu była Maria Wasiewicz, a wśród instruktorów był m.in. p.wd. Grzegorz Walkowski
- 1988, na przełomie lipca-sierpnia, w ramach Międzynarodowych Dni Młodzieży, w Bremerhaven (RFN) gościła 60-osobowa Orkiestra Harcerska z Tczewa; przy okazji podpisano porozumienie o współpracy młodzieży miast Tczew – Bremerhaven
- 1988, 11 sierpnia, przy symbolicznym grobie bohaterów Hufca ZHP Tczew kwiaty złożyli druhowie z SKI „Jaszczurkowcy”: hm. PL Zofia Czerny, hm. PL Zygmunt Romanowski, hm. PL Zbigniew Borowski i hm. PL Jan Szymała
- 1988, 19 września, Wydział Programowo-Metodyczny Głównej Kwatery ZHP powiadomił LO w Tczewie, że „uczeń wasz Rafał Wuttrich został wybrany w skład Rady Harcerzy Starszych ZHP”
- 1988, 23 września, odbył się biwak tczewskich harcerzy LO im. M. Skłodowskiej-Curie w Ocyplu
- 1988, 23 września, wręczono dyplom z podziękowaniami Komendanta Chorałwi Gdańskiej hm. Sylwestra Trzcińskiego dla Barbary Gniazdowskiej za - „służbę i instruktorski trud”
- 1988, 19 października, hm. PL Zofia Czerny otrzymała honorowy tytuł „Instruktor – Senior ZHP”
- 1988, 20 października, Rada Hufca ZHP Tczew-Gmina podjęła uchwałę o połączeniu się z Hufcem ZHP Tczew; komendantem gminnego hufca była hm. Krystyna Dettlaff

- 1988, 10 listopada, Rada Hufca Tczew wyłoniła Komendę Hufca w składzie: Stanisław Pstrong, Komendant Hufca, Janina Lesner, zastępca Komendanta Hufca, Roman Kopitkowski, zastępca Komendanta Hufca oraz członkowie: Ewa Łangowska i Mieczysław Brykarczyk
- 1988, u schyłku tego roku, przed transformacją ustrojową w skład Rady Hufca ZHP Tczew wchodził: Witold Bielecki, Jarosław Brzoskowski, Wojciech Fierka, Roman Kopitkowski, Henryk Kubicki, Ewa Łangowska, Anna Nowak, Stanisław Pstrong, Mariusz Sągół, Piotr Woźniak, Małgorzata Wróblek, Mieczysław Brykarczyk, Elżbieta Dzieciołowska, Norbert Jatkowski, Czesława Kubicka, Janina Lesner, Tomasz Neuman, Maria Opczyńska, Tadeusz Rataj, Beata Struczyńska i Maria Wasiewicz

V. Okres III Rzeczypospolitej Polskiej (1989-2011)

Lata 1989-2000

- 1989, 14 stycznia, dh Zdzisław Makowski otrzymał z Komendy Chorągwi Gdańskiej serdeczne podziękowania za „pełną zaangażowania pracę instruktorską w IX kadencji władz Chorągwi ZHP im Bohaterów Ziemi Gdańskiej”
- 1989, 15 stycznia, odbyła się X Konferencja Sprawozdawczo-Wyborcza Chorągwi Gdańskiej w której m.in. uczestniczyła phm. Danuta Leszczyńska z Pelplina
- 1989, 6 lutego-5 kwietnia, odbywały się obrady „Okrągłego Stołu”, strona solidarnościowo-opozycyjna postulowała „by ZHP było odpartyjnione i odpolitycznione”
- 1989, 12 lutego, powstał Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej (ZHR)
- 1989, 16 marca, odbyła się uroczysta Obietnica zachowa w SP w Miłobądku, którą odebrała dh. hm. Krystyna Dettlaff, komendant tutejszego Szczepu
- 1989, 28-31 marca, Warszawa, odbył się „u progu nowych czasów”, w okresie obrad „Okrągłego Stołu”, IX/XXVI Zjazd ZHP
- 1989, 27-30 kwietnia, odbył się VI Harcerski Rajd „Rodło” z finałem w Wejherowie
- 1989, 4 czerwca, miały miejsce historyczne wybory do Sejmu i Senatu; zwyciężyli kandydaci Komitetu Obywatelskiego „Solidarność”; posłem z „okręgu tczewskiego” została Olga Krzyżanowska, wkrótce wybrana na wicemarszałka Sejmu

- 1989, w czerwcu, w Wojewódzkim Ośrodku Kultury w Gdańsku, Orkiestra Harcerska z Tczewa wzięła udział w V Rewii Orkiestr Dętych; w rewii uczestniczyło 7 orkiestr
- 1989, w lipcu, zorganizowano zgrupowanie obozu Orkiestry Harcerskiej w Leśnie; komendantem obozu był hm. Norbert Jatkowski, a obożną zgrupowania phm. Katarzyna Deisenberg
- 1989, 24 sierpnia, Sejm powołał Tadeusza Mazowieckiego na urząd premiera
- 1989, w roku szkolnym 1989/1990 w tczewskiej Szkole Podstawowej nr 4 uczyła się rekordowa liczba uczniów tj. 2062 osób
- 1989, 12 września, ukonstytuował się pierwszy po 45. latach niekomunistyczny rząd premiera Tadeusza Mazowieckiego
- 1989, 1 września w uroczystościach patriotycznych w Szymankowie uczestniczyli z SKI „Jaszczurkowcy”: hm. PL Helena Trzcińska, hm. PL Zofia Czerny, hm. PL Zygmunt Romanowski, hm. Jan Trzeciński i phm. Alfons Nadzikowski
- 1989, 11 listopada, w całym kraju legalnie i oficjalnie obchodzono Narodowe Święto Niepodległości
- 1989, 30 listopada, na własną prośbę odwołano z funkcji komendanta Szczepu im. Bohaterów Monte Cassino hm. PL Małgorzatę Gdaniec, a w jej miejsce mianowano komendantem dha phm. Jarosława Brzowskiego
- 1989, 14 grudnia, rozkazem Komendanta Hufca Tczew minowano drużynowymi m.in. dh. Dorotę Jażdżewską w 19 drużynie zuchowej przy SP nr 10 i dha Rafała Wuttricha w 28 próbnej drużynie przy SP nr 1
- 1989, 16 grudnia, ukonstytuował się Krajowy Komitet Odrodzenia ZHP; ideę odbudowy ZHP poparł m.in. Stanisław Broniewski ps. „Orsza”, który opuścił szeregi ZHR
- 1989, 29 grudnia, nastąpiły oczekiwane zmiany w konstytucji Polski; przywrócono nazwę państwa „Rzeczypospolita Polska”, powróciło godło z orłem w koronie; te i inne fakty potwierdzały zakończenie okresu PRL oraz powrót wolności i demokracji
- 1990, 24 stycznia, w Komendzie Hufca ZHP w Tczewie odbyła się gwiazdka harcerska SKI „Jaszczurkowcy”
- 1990, 14 lutego odbyła się nadzwyczajna konferencja Hufca ZHP Tczew; wybrano na niej 11 instruktorów na konferencję chorągwaną (24.02.1990)
- 1990, w końcu marca, w Gdańsku z Komendantem Chorągwi spotkali się delegaci SKI „Jaszczurkowcy” tj. hm. Zofia Terczakowska, hm. Brunon Terczakowski, hm. Janusz Trzeciński i hm. Zygmunt Romanowski
- 1990, 23 kwietnia, Sąd Wojewódzki w Warszawie podjął decyzję o wpisaniu ZHR do rejestru stowarzyszeń

- 1990, 3 maja, w całej Polsce odbywały się uroczyste i radosne obchody ku czci Konstytucji 3 maja
- 1990, 9 maja, obchodzono „Dzień Zwycięstwa”
- 1990, 27 maja, miały miejsce pierwsze od ponad pół wieku wolne wybory do rad gmin; w Tczewie przewodniczącym Rady Miejskiej został Jan Kulas, a Prezydentem Tczewa Ferdynand Motas
- 1990, 7 czerwca, na wniosek Sztormianatu Hufca Tczew rozwiązano drużyny: 2 HDW im. kmdra A. Garnuszeńskiego i 3 HDW im. M. Stankiewicz
- 1990, w lipcu, obóz Orkiestry Harcerskiej odbył się w Olpuchu; komendantem obozu był hm. Norbert Jatkowski
- 1990, 22 września, w Chorzowie obradował XXVII Nadzwyczajny Zjazd ZHP
- 1990, w październiku, w Opaleniu 30-osobowa grupa harcerzy z drużynową phm. Aleksandrą Lisewską, zorganizowali radosne i rozśpiewane spotkanie „przy kominku”
- 1990, 11 listopada, uroczyste obchodzono 72. rocznicę odzyskania niepodległości Polski
- 1990, 5-9 grudnia, w Bydgoszczy obradował XXVIII Zjazd ZHP; uzgodniono zmiany ideowe i programowe wynikające z transformacji ustrojowej Polski; Przewodniczącym ZHP został hm. Stefan Mirowski, Naczelnikiem ZHP hm. Ryszard Pałacowski
- 1990, 9 grudnia, zatwierdzono (odnowiony) tekst Przysięgi harcerskiej: „Mam szczerą wolę całym życiem pełnić służbę Bogu i Polsce, nieść chętną pomoc bliźnim i być posłusznym Prawu harcerskiemu”; był to powrót do roty z roku 1935; XXVIII Zjazd ZHP w Bydgoszczy zakończył okres PRL w harcerstwie; delegatem na zjazd z ramienia naszego rejonu był hm. PL Roman Kopitkowski
- 1990, w grudniu, przywracano przedwojenną rotę Przysięgi i Prawa harcerskiego
- 1990, 22 grudnia, w Sejmie uroczystość zaprzysiężenia Lecha Wałęsy na Prezydenta RP, wybranego po raz pierwszy w powszechnych wyborach; insygnia władzy prezydenckiej przekazał na Zamku Królewskim „Prezydent na obczyźnie” Ryszard Kaczorowski, mający w swojej biografii bogate doświadczenia harcerskie
- 1991, 6 stycznia, w Kościele szkolnym poświęcono sztandar Hufca ZHP w Tczewie im. Władysława Jurgo, nowy rok rozpoczęto „z Bogiem”
- 1991, 16 lutego, w tczewskim LO im. Marii Skłodowskiej-Curie odbyła się sesja popularnonaukowa pt. „Śladami gen. Józefa Hallera na Pomorzu”
- 1991, 3 maja, w amfiteatrze miejskim miała miejsce uroczystość święta narodowego połączona z wręczeniem Honorowego Obywatelstwa Miasta Tczewa ks. prof. Januszowi Pasierbowi

- 1991, 23-26 maja, odbył się VII Harcerski Rajd „Rodło” z finałem w Kartuzach; organizatorem trasy Nieprzetartego Szlaku była tczewska drużyna z Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego
- 1991, 1-9 czerwca oraz 13-16 lipca, miała miejsce czwarta pielgrzymka Jana Pawła II do Polski, zarazem Ojczyzny już wolnej i demokratycznej
- 1991, 7-9 czerwca, odbył się biwak SKI „Jaszczurkowcy” w Skowronkach
- 1991, w lipcu, zorganizowano obóz Orkiestry Harcerskiej w miejscowości Kielno; komendantem obozu był hm. N. Jatkowski
- 1991, 10 sierpnia, Orkiestra Harcerska uczestniczyła w Harcerskim Zlocie Częstochowa – Pająk w ramach Światowych Dni Młodzieży i spotkania z papieżem Janem Pawłem II
- 1991, w sierpniu, rozkazem (L.4/91) Komendy Hufca ZHP Tczew powołano sztab I-ego Harcerskiego Rajdu Szpęgawskiego w składzie: hm. Roman Kopitkowski, phm. Piotr Woźniak, phm. Jacek Fierka i pwd Bogdan Wasiewicz
- 1991, w sierpniu, rozkazem L.4/91 Komendanta Hufca ZHP Tczew hm. Stanisława Pstronga mianowano drużynowych hm. Janinę Mroczkowską w SP nr 1 (28 TDH), Jadwigę Flisikowską w SP nr 7 (37 TDH), Marię Skomorowską w DP Dąbrówka (7 DH), Krystynę Dettlaff w SP Miłobądz (4 DH), Marię Wasiewicz w SP Lubiszewo (5 DH) i Roberta Krasę w 9 TDH im. St. Moniuszki
- 1991, 7 września, Sejm uchwalił ustawę o systemie oświaty, która reguluje również zasady współpracy z organizacjami młodzieżowymi, w tym z ZHP
- 1991, 8 września, odbył się koncert Orkiestry Harcerskiej w amfiteatrze w 80. rocznicę powstania ZHP; ważyły się w tym czasie losy Orkiestry
- 1991, 21 września, harcerska Orkiestra Dęta z Tczewa uświetniła uroczystość odsłonięcia tablicy pamiątkowej niezłomnego harcerza, komendanta Chorągwi Gdańskiej ZHP (1956-1958) Józefa Grzesiaka „Czarnego” (1900-1975)
- 1991, 27 października, odbyły się w pełni wolne wybory do Sejmu; posłem Ziemi Tczewskiej został Jan Kulas (Klub Parlamentarny NSZZ „Solidarność”)
- 1991, 23 listopada, obchodzono jubileusz 30-lecia Szkoły Podstawowej nr 2 w Tczewie
- 1992, 31 marca, w prasie dywagowano nad przyszłością Orkiestry Harcerskiej m.in. „Dziennik Bałtycki” pisał: „Zamiast lilijki znak sponsora. Czy ta orkiestra umrze po 45 latach istnienia?”
- 1992, 28-31 maja, finał VIII Harcerskiego Rajdu „Rodło” miał miejsce w Tczewie; w rajdzie wzięło udział 700 harcerzy z 7 hufców; w amfiteatrze miejskim odbył się koncert Harcerskiej Orkiestry Dętej oraz harcerskiego zespołu „Tramp”, a wcześniej w kościele św. Stanisława Kostki

- odprawiono uroczystą mszę świętą; na Placu Hallera zorganizowano kiermasz harcerski; tutaj też miał miejsce uroczysty Apel Rajdu, a wzięli w nim udział m.in. Prezydent Tczewa Ferdynand Motas i poseł Ziemi Tczewskiej Jan Kulas
- 1992, latem, obóz Orkiestry Harcerskiej zorganizowano w Kielnie; komentantem obozu był hm. N. Jatkowski
- 1992, 12 lipca, Metropolita Gdański abp. Tadeusz Gocłowski podziękował Orkiestrze Harcerskiej za udział w różnych uroczystościach religijno-patriotycznych na terenie Diecezji Gdańskiej
- 1992, 2 sierpnia, Sejm RP uchwalił Małą Konstytucję
- 1992, 23 października, „Głos Wybrzeża” pisał: „Reprezentacyjna Orkiestra Dęta ZHP im. Stanisława Moniuszki w Tczewie należy do znanych i zasłużonych w naszym regionie”. Dalej podkreślono jej dorobek w minionym 45. leciu działalności (1947-1992)
- 1992, 25 października, Biskup Pelpliński Jan B. Szlaga podziękował Harcerskiej Orkiestrze za udział w ingresie w Katedrze Pelplińskiej (24.05.1992). Biskup złożył również życzenia z okazji 45-lecia działalności Szczepu im. St. Moniuszki
- 1992, 25 października, w Kościele młodzieżowym miała miejsce uroczysta msza święta dziękczynna z okazji jubileuszu 45-lecia Orkiestry Harcerskiej; ks. proboszcz Piotr Wysga pogratulował: „W dniu Jubileuszu życzę dalszego rozwoju i kształtowania charakteru w służbie Bogu i Ojczyźnie. Z Błogosławieństwem”; tegoż dnia po południu odbył się Koncert Jubileuszowy Orkiestry Harcerskiej w Tczewski Domu Kultury (TDK)
- 1992, 28 października, z Polski wycofywały się jednostki bojowe armii rosyjskiej; dnia 18 września 1993 wyjechali z naszego kraju ostatni żołnierze rosyjscy
- 1992, 7 listopada, Stadion Miejski w Tczewie nazwano imieniem prof. Alfonsa Guzińskiego; uroczystość uświetnili prezydent Tczewa Ferdynand Motas i prof. Andrzej Guziński
- 1993, z nowym rokiem, samorząd miejski oficjalnie przejął na swoje utrzymanie Harcerską Orkiestrę Dętą w ramach Tczewskiego Centrum Kultury
- 1993, 28 stycznia, zmarł jeden z najstarszych i zarazem najbardziej zasłużonych harcerzy Tczewa i powiatu hm. Albin Stangenberg
- 1993, 1 września, dyrektorem SP nr 10 został Wojciech Borzyszkowski
- 1993, 20-23 maja, odbył się IX Harcerski Rajd „Rodło” z finałem w Sopocie; jak zwykle Rajd „Rodło” miał artystyczne wsparcie w Orkiestrze Harcerskiej z Tczewa
- 1993, 4 czerwca, Barbara Gniazdowska brała udział w konferencji 35-lecia drużyn „Nieprzetartego Szlaku” w Instytucie Głuchoniemych w Warszawie

- 1993, 2-27 lipca, odbył się obóz Orkiestry Harcerskiej w Leśnie; komendantem obozu był N. Jatkowski
- 1993, harcerze ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego (SOSW) w Tczewie otrzymali wyróżnienie za piosenkę „Harcerska miłość”, wykonaną na IV Festiwalu Piosenki Harcerskiej; 2 lata później podobne wyróżnienie uzyskali za piosenkę „Mazurski rejs”
- 1993, 9-12 grudnia, w Warszawie obradował XXIX Zjazd ZHP
- 1994, 12 stycznia, wierszowe refleksje na spotkanie opłatkowe SKI „Jaszczurkowcy” napisała Jadwiga Jędruch, a odczytała je dh. Irena Tomczyk; odczytano też życzenia Kręgu Instruktorów-Seniorów „Korzenie” w Gdańsku
- 1994, 25 marca, gościli w Tczewie na uroczystości SKI „Jaszczurkowcy” dh. hm. prof. Maria Hrabowska i dh hm. Witold Rusiniak
- 1994, 19-22 maja, odbył się X Harcerski Rajd „Rodło” z metą w Gdańsku
- 1994, 29 maja, odbyła się uroczystość SKI „Jaszczurkowcy” w Gorzędzieju, z udziałem pierwszej Drużyny Harcerskiej im. Albina Stangenberga
- 1994, 16-17 czerwca, obchodzono 25. lecie SP nr 10 im płk. Dąbka i miało miejsce poświęcenie sztandaru szkoły
- 1994, 24-26 czerwca, w Świeciu, Orkiestra Harcerska z Tczewa uczestniczyła w Międzynarodowym Festiwalu Orkiestr Dętych
- 1994, 4-29 lipca, obóz Orkiestry Harcerskiej odbył się w Olpuchu
- 1994, 2 sierpnia, zmarł Bogusław Modrzejewski, zasłużony dla harcerstwa
- 1994, 17 września, zorganizowano wieczornicę w Gorzędzieju – w 50. rocznicę śmierci Huberta Stangenberga; referaty historyczne wygłosili prof. Stanisław Salmonowicz i prof. Maciej Krzyżanowski; ks. S. Cieniewicz wpisał się do kroniki: „Prawda, Dobro i Piękno jest Nieśmiertelne – tak jak Postać sp. Huberta Stangenberga, Z pamięcią w modlitwie”
- 1994, 25 września, Orkiestra Harcerska wspierała artystycznie uroczystość patriotyczno-religijną w Szpęgawsku
- 1994, 9 października, zmarła wybitnie zasłużona dla Tczewa hm. Zofia Czerny
- 1994, 10 grudnia, zmarł hm. Jan Trzciński (1914-1994); odznaczony „Za udział w wojnie obronnej 1939 r.”, działacz PTTK i SD, członek SKI „Jaszczurkowcy”
- 1994, 14 grudnia, LO w Pelplinie otrzymało imię „ks. Janusza St. Pasierba”
- 1995, 16 stycznia, w SKI „Jaszczurkowcy” miał miejsce uroczysty opłatek harcerski; goszczono na nim bratnie senioralne Kręgi Instruktorskie z Gdańska i Starogardu Gdańskiego
- 1995, tczewscy harcerzy z SOSW zajęli II miejsce w Manewrach Techniczno-Obronnych w Krynicy Morskiej
- 1995, 17 stycznia, w harcówce Komendy Hufca odbyło się spotkanie weteranów VI drużyny ZHP
- 1995, 30 kwietnia, ks. proboszcz Zdzisław Ossowski podziękował za udział w uroczystym sprowadzeniu relikwii św. Wojciecha do Gorzędzieja

- 1995, 2 maja, uroczyste nadano Szkole Podstawowej w Gorzędzieju „im. Huberta Stangenberg”; w inicjatywie tej bardzo pomagał prof. Edwin Rozenkranz
- 1995, 18-21 maja, odbył się XI Harcerski Rajd „Rodło” z metą w Elblągu
- 1995, 22 maja, miała miejsce piąta pielgrzymka Jana Pawła II do Polski
- 1995, 10 czerwca, w Poznaniu obradował XXX Nadzwyczajny Zjazd ZHP
- 1995, w czerwcu, Orkiestra Harcerska uświetnia pierwsze Dni Ziemi Tczewskiej; w dotychczasowej historii, jak podsumowano, Orkiestra prezentowała się ponad 1200 razy
- 1995, lipiec, zorganizowano obóz Orkiestry Harcerskiej w Olpuchu; kmdantem był N. Jatkowski
- 1995, 5-8 sierpnia, w Zegrzu miał miejsce Światowy Zlot Harcerstwa Polskiego z udziałem Prezydenta RP Lecha Wałęsy i Prymasa Polski Józefa Glempa; oczywiście nie zabrakło tutaj tczewskich harcerzy, a Orkiestra Harcerska zagrała w Koncercie galowym
- 1995, 5 sierpnia, w Zegrzu, na Światowym Zlocie Harcerstwa Polskiego Prymas Polski Józef Glemp pobłogosławił Harcerskiej Orkiestrze Dętej z Tczewa
- 1995, 17 września, w Gdańsku Orkiestra Harcerska wzięła udział w uroczystości żałobnej w dwudziątą rocznicę śmierci Józefa Grzesiaka „Czarnego”; największej indywidualności nie tylko w dziejach pomorskiego harcerstwa
- 1996, w styczniu, Orkiestra Harcerska zagrała Wielkiej Orkiestrze Świątecznej Pomocy
- 1996, 22 lutego, w tczewskim hufcu obchodzono „Dzień Myśli Braterskiej”; serdeczne pozdrowienia przesłał hm. Sylwester Glapiak, przewodniczący Kręgu Instruktorów-Seniorów „Korzenie” przy Chorągwi Gdańskiej im. Bohaterów Ziemi Gdańskiej
- 1996, 23-26 maja, odbył się XII Harcerski Rajd „Rodło” z metą w Malborku
- 1996, 15 czerwca, w Szczecinie, Orkiestra Harcerska wzięła udział w Zlocie „Trzymamy Straż nad Odrą”, w 50. rocznicę jego odbycia
- 1996, 5-31 lipca, odbył się obóz Orkiestry Harcerskiej w Leśnie
- 1996, 23-25 sierpnia, „Ciemnogród 96”, odbywała się impreza promocyjno-regionalna Kociwia w Osieku; zagrała m.in. Orkiestra Harcerska z Tczewa
- 1997, 19 stycznia, Orkiestra Harcerska dała Koncert Noworoczny w Tczewie w Sali TCK przy ul. 1 Maja 4
- 1997, w lutym, laureatem „Złotego Gryfa” w plebiscycie czytelników „Gazety Tczewskiej” (GT) został dh Jerzy Kubicki; od 39 lat kapelmistrz Orkiestry Harcerskiej; w „GT” pisano m.in. „Orkiestra z dziada pradziada”
- 1997, 20 lutego, działacze Ruchu Przyjaciół Harcerstwa zebrani w Belwederze, wystosowali „List do społeczeństwa w sprawie harcerstwa”,

- z prośbą o „wsparcie działań harcerstwa” i pomoc „harcierzom w pełnieniu ich misji”
- 1997, 2 kwietnia, w Warszawie Zgromadzenie Narodowe uchwaliło, po 8 latach transformacji, Konstytucję RP
- 1997, powołano do życia 1 Tczewską Drużynę Harcerską „AWANGARDA”; drużyna skupia młodzież z różnych szkół gimnazjalnych i średnich; jej pierwszym drużynowym został Mariusz Portjanko; Drużyna „AWANGARDY” uczestniczyła w X Rajdzie „Śladami Polskości Gdańska”
- 1997, 29 maja – 1 czerwca, odbył się XIII Harcerski Rajd „Rodło” połączony ze Złotem Chorągwi w Gdańsku; w finale Rajdu zagrała Orkiestra Harcerska
- 1997, 31 maja – 10 czerwca, miała miejsce szósta pielgrzymka Jana Pawła II do Polski
- 1997, w sierpniu, odbył się obóz Orkiestry Harcerskiej w Olpuchu; komendantem obozu był N. Jatkowski; 18 sierpnia Orkiestrę w Olpuchu odwiedził Prezydent Tczewa Zenon Ody w towarzystwie dyrektora TCK Wiesławy Quelli; z kolei 23 sierpnia Orkiestrę odwiedził Wojewoda Gdański Henryk Wojciechowski, który podkreślił jej wysoki poziom artystyczny; 25 sierpnia Orkiestrę odwiedził poseł na Sejm RP Krzysztof Trawicki
- 1997, we wrześniu, Orkiestra Harcerska zagrała na kilku mitingach wyborczych, w tym dnia 17 września dla rodaka z Tczewa
- 1997, 25 września, ks. Henryk Mross, wysoko ceniony duszpasterz oraz uczony i harcerz, został honorowym obywatelem miasta Gniew
- 1997, jesienią, miał miejsce jubileusz 50-lecia Orkiestry Harcerskiej (1947-1997); w „Gazecie Tczewskiej” podkreślono m.in.: „Grają już pół wieku. Najstarsza na Wybrzeżu”; w kolejnej w „Głosie Wybrzeża” wyeksponowano, że od 35 lat kierownictwo artystyczne i kapelmistrzostwo dzierży hm. Jerzy Kubicki
- 1997, 5 października, odbył się koncert galowy z okazji 50-lecia Orkiestry Harcerskiej; wśród wielu gości gratulacje złożyła m.in. prof. dh. Maria Hrabowska, Przewodnicząca ZHP, która podziękowała za służbę „Bogu, Polsce i bliźnim”; gratulacje złożyła też phm. Ewa Łangowska Komendantka Hufca Tczew; życzenia i przyjacielskie pozdrowienia przekazał poseł RP Jan Kulas
- 1997, 23 października, wedle sprawozdania za lata 1995-1997, Hufiec Tczewski skupiał 325 zuchów i harcerzy; stawiano wyraźnie „na jakość”
- 1997, 4-7 grudnia, Zegrzu odbył się XXXI Zjazd ZHP
- 1998, 13 stycznia, miało miejsce uroczyste spotkanie opłatkowe SKI „Jaszczurkowcy”; na uroczystości gościł hm. Sylwester Glapiak, Przewodniczący Krajowej Rady Harcerskich Kręgów Seniorów
- 1998, 13 stycznia, w gmachu WSD w Pelplinie odbyła się Wieczornica harcerska na temat: „Harcerstwo wczoraj i dziś”

- 1998, w tym roku, obchodzono 100. rocznicę urodzin patrona drużyny Orkiestry Harcerskiej dha Jana Kubickiego (1898-1967)
- 1998, 21-24 maja, tczewscy harcerze uczestniczyli w XIV Rajdzie Rodło, z metą w Starogardzie Gdańskim
- 1998, 23 maja, ogłoszono „List otwarty Rady Naczelnej ZHP do Pana Profesora Jerzego Buzka – Prezesa Rady Ministrów” w sprawie „społecznego wsparcia w zakresie wychowania obywatelskiego i patriotycznego wychowania dzieci i młodzieży”
- 1998, miały miejsce obchody 40-lecia Nieprzetartego Szlaku w Tczewie
- 1998, tczewscy harcerze uczestniczyli w I Rajdzie „Kociewie”
- 1998, 5-28 lipca, odbył się obóz Orkiestry Harcerskiej w Olpuchu; komendantem obozu był hm. N. Jatkowski; 9 lipca Orkiestrę Harcerską odwiedził Pełnomocnik Naczelnika ZHP ds. Akcji Letniej i Zimowej hm. Jadwiga Marciniak; 21 lipca Orkiestrze Harcerskiej złożył wizytę Zarząd Miasta Tczewa pod przewodnictwem prezydenta Zenona Odyi
- 1998, latem, Orkiestra Harcerska gościła na Litwie w miejscowości Biržai
- 1998, 22 sierpnia, w Stutthofie, miejsca męczeństwa odwiedzili druhowie z SKI „Jaszczurkowcy”: Barbara Cieplińska, Helena Trzcińska, Maria Badziąg, Kazimierz Badziąg; w Stutthofie zginęli harcerze z Tczewa, w tym: Alfons Jarecki ps. „Juhas” i Jan Belak ps. „Morski” (lub „Mewa”); z kolei Kazimierz Badziąg, więzień Stutthofu, miał tutaj nr obozowy 26 336
- 1998, 29 września, Klerycki Krąg Akademicki przy WSD w Pelplinie liczył 22 osoby z roczników I-VI; opiekunem Kręgu był ks. infułat Jerzy Buxakowski
- 1998, jesienią, w Brodnicy, miał miejsce udział Orkiestry Harcerskiej z Tczewa w „V Jesiennych Impresjach Orkiestr Dętych”
- 1998, 21-24 października, w Rumi, Orkiestra Harcerska otrzymała „Dyplom Nagrody Głównej w X Ogólnopolskim Festiwalu Muzyki Religijnej”
- 1998, 21 grudnia, Klub Studentów Kaszubów przy WSD w Pelplinie zaprosił kleryków-harcery na obchody 90-lecia swojego istnienia
- 1999, 16 stycznia, odbył się Koncert Noworoczny Orkiestry Harcerskiej
- 1999, w kwietniu, w Tczewie Orkiestra Harcerska uczestniczyła w Drodze Krzyżowej ulicami Starego Miasta, wśród około 3000 osób
- 1999, 12 maja, otwarto Regionalną Izbę Kociewską w SP nr 4
- 1999, 20-23 maja, odbył się XV Harcerski Rajd „Rodło” z metą w Gdyni; następnie harcerze tczewscy wzięli udział w II Rajdzie Kociewskim
- 1999, 3 czerwca, Orkiestra Harcerska brała udział w uroczystości Bożego Ciała w Tczewie
- 1999, 5-17 czerwca, miała miejsce siódma pielgrzymka papieża Jana Pawła II do Ojczyzny
- 1999, 6 czerwca, tczewscy harcerze uczestniczyli w „białej służbie” podczas Wizyty Apostolskiej Jana Pawła II w Pelplinie; uroczystie zagrała również Orkiestra Harcerska z Tczewa

- 1999, w czerwcu, Orkiestra Harcerska otrzymała Dyplom Honorowy za posługę w pielgrzymce Jana Pawła II w Pelplinie; Dyplom podpisali: Biskup Pelpliński Jan B. Szłaga, Burmistrz Pelplina Wojciech Wanke, przewodniczący Rady Miejskiej w Pelplinie, Wacław Bruski
- 1999, 25-27 czerwca, Orkiestra Harcerska wzięła udział w XV Międzynarodowym Festiwalu Orkiestr Dętych w Świeciu
- 1999, 10-22 lipca, odbył się obóz Orkiestry Harcerskiej w Leśnie; komendantem był hm. N. Jatkowski
- 1999, 25-31 lipca, Orkiestra Harcerska przebywała w północnej Danii, w Hjoring
- 1999, 1 września, dh Lech Stoliński został dyrektorem SP nr 4; zastąpił na tym stanowisku dyrektora (pełne 16 lat) Andrzeja Szulca, udającego się na emeryturę
- 1999, 24 listopada, ks. pwd. Janusz Pawlak został Kapelanem Chorałwianym ZHP w Gdańsku; phm. Arkadiusz Ćwikliński został przewodniczącym KKA w Pelplinie
- 2000, tczewscy harcerze wzięli udział w Światowym Zlocie Harcerstwa Polskiego w Gnieźnie
- 2000, 16 kwietnia, odbył się Jubileuszowy Zlot Młodzieży Diecezji Pelplińskiej w Tczewie
- 2000, 29 kwietnia, w Czarnej Wodzie miał miejsce Kociewski Zlot Harcerzy
- 2000, 18-21 maja, tczewscy harcerze uczestniczyli w XVI Harcerskim Rajdzie „Rodło” z metą w Kwidzynie; jednym z głównych celów Rajdu było upamiętnienie 80-lecia Plebiscytu na Powiślu, Warmii i Mazurach
- 2000, odbył się III Harcerski Rajd „Kociewie”
- 2000, w lipcu, odbył się obóz Orkiestry Harcerskiej w Olpuchu; komendantem obozu był N. Jatkowski; 21 lipca Orkiestrę Harcerską odwiedził hm. Bogdan Radys, ówczesny Przewodniczący Sądu Harcerskiego Chorałwi Gdańskiej, a zarazem historyk ZHP na Pomorzu
- 2000, we wrześniu, Orkiestra Harcerska brała udział w Międzynarodowym Festiwalu Działań Teatralnych i Plastycznych „Zdarzenia” Tczew - Europa 2000
- 2000, 24 września, z satysfakcją odnotowano udział Orkiestry Harcerskiej z Tczewa w Kongresie Organizacji Pozarządowych z Europejskich Miast Partnerskich „Baltica 2000”
- 2000, 20-22 października, odbył się III Harcerski Rajd Kociewie

Lata 2001-2011

- 2001, 14 stycznia, odbył się Koncert Noworoczny Orkiestry Harcerskiej w Tczewie
- 2001, 25 stycznia, Rada Miejska podjęła uchwałę w sprawie nadania Gimnazjum nr 3 w Tczewie imienia „Kardynała Stefana Wyszyńskiego”

- 2001, 24-27 maja, tczewscy harcerze uczestniczyli w XVII Rajdzie „Rodło” w Miastku; a następnie w XIV Rajdzie Śladami Polskości Gdańska i IV Rajdzie Kociewie
- 2001, 19 czerwca, Orkiestra Harcerska dała koncert z okazji Dni Kociewia
- 2001, 27 czerwca – 13 lipca, obóz Orkiestry Harcerskiej odbył się tradycyjnie w Olpuchu
- 2001, 7-9 września, odbywały się II „Zdarzenia” Międzynarodowego Festiwalu Działań Teatralnych i Plastycznych Tczew-Europa
- 2001, 19 września, Orkiestra Harcerska wzięła udział w parafialno-gminnych dożynkach w Subkowach
- 2001, 28-29 września, obchodzono Powiatowy Dzień Rodziny w Tczewie
- 2001, 19-21 października, miał miejsce IV Harcerski Rajd Kociewie
- 2001, 20 października, odbyła się uroczystość nadania imienia Stefana Kard. Wyszyńskiego dla Gimnazjum nr 3 w Tczewie
- 2001, 24 listopada, obchodzono Jubileusz 10-lecia Stowarzyszenia Kombatanów PSZ na Zachodzie w Tczewie
- 2001, 6-9 grudnia, w Warszawie obradował XXXII Zjazd ZHP
- 2002, 20 stycznia, mieszkańcy Tczewa z wdzięcznością wysłuchali Koncertu Noworocznego Orkiestry Harcerskiej
- 2002, 30 stycznia, „Tczewianinem Roku 2002” został Jerzy Kubicki, a Medal Pro Domo Trsoviensi otrzymali druhowie Urszula Giedon i Norbert Jatkowski
- 2002, 23-26 maja, tczewscy harcerze uczestniczyli w XVIII Rajdzie „Rodło” i w V Rajdzie „Kociewie”
- 2002, 28 maja, miał miejsce Koncert Dyplomowy Magdaleny Kubickiej w Tczewie
- 2002, 15 czerwca, odbyła się duża impreza o wymiarze regionalnym – Zjazd Trzech Liceów w Tczewie; inicjatorem Zjazdu był Jan Kulas
- 2002, lipiec, odbył się obóz Orkiestry Harcerskiej w Olpuchu
- 2002, 2 sierpnia, została podjęta inicjatywa inauguracji żeglugi na Wiśle; uświetniła ją Orkiestra Harcerska
- 2002, 15 sierpnia, miał miejsce harcerski związek małżeński Magdaleny Kubickiej i Andrzeja Netki
- 2002, 16-19 sierpnia, odbyła się ósma i zarazem ostatnia pielgrzymka Jana Pawła II do Polski
- 2002, 27-29 września, odbył się III Zlot Harcerski Diecezji Pelplińskiej w Tczewie
- 2002, jesień, przypadł jubileusz 55-lecia powstania Harcerskiej Orkiestry Dętej (1947-2002) w Tczewie
- 2002, 1 grudnia, odbył się uroczysty koncert Orkiestry Harcerskiej z okazji Jubileuszu 55-lecia; gratulacyjne wpisy do kroniki złożyli m.in. hm. Hanna Piotrowska, hm. Małgorzata Sinica, hm. Bogdan Radys i hm. Roman Kopitkowski

- 2002, z końcem roku, Magdalena Kubicka-Netka nieoficjalnie przejęła po ojcu Jerzym Kubickim, pałeczkę dyrygenta Orkiestry Harcerskiej
- 2003, styczeń, w Polsce mocą uchwały sejmowej ogłoszono „Rok Aleksandra Kamińskiego”
- 2003, 12 stycznia odbył się Finał Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy
- 2003, 22 lutego, w „Dniu Myśli Braterskiej” uroczycie ogłoszono decyzję Jana Pawła II o ustanowieniu Błogosławionego ks. phm. Stefana Wincentego Frelichowskiego – patronem harcerstwa polskiego na całym świecie
- 2003, 3 maja, odbył się 3-majowy Festyn Powiatowy w Tczewie
- 2003, 7 maja, zarejestrowano w systemie KRS stowarzyszenie: „Towarzystwo Przyjaciół Orkiestry Harcerskiej im. Stanisława Moniuszki” w Tczewie; funkcję prezesa objął dh Jerzy Kubicki, wiceprezesa dh Norbert Jatkowski, sekretarza dh Danuta Kubicka, członkiem zarządu została również Magdalena Kubicka-Netka jako dyrygent Orkiestry Harcerskiej; łącznie Towarzystwo liczy 43 osoby
- 2003, 30 maja – 1 czerwca, w Łęborku tczewscy harcerze uczestniczyli w XIX Rajdzie „Rodło”, a następnie w VI Rajdzie „Kociewie”
- 2003, 4-24 lipca, odbył się obóz Orkiestry Harcerskiej w Olpuchu
- 2003, 17 sierpnia, wysłuchano koncertu Orkiestry Harcerskiej na Zamku w Gniewie w ramach Dni Kociewia
- 2003, 25 sierpnia, zmarł Konrad Majewski (1923-2003), członek Kręgu Instruktorów Seniorów „Korzenie” w Gdańsku, harcerz Wolnego Miasta Gdańska, mąż druhny – Ewa Raszeja, rodem z Tczewa
- 2003, 10-12 października, 4 MDH zajęła I miejsce na trasie starszoharcerskiej podczas VI Rajdu Kociewie
- 2003, 16 października, uroczystości nadano Ośrodkowi Szkolno-Wychowawczemu w Tczewie im. Jana Pawła II
- 2003, 17-18 października, odbył się IV Harcerski Zlot Diecezji Pelplińskiej w Skarszewach
- 2003, 21-22 listopada, przypadła trzecia rocznica działalności 4 MDH w ZS w Morzeszczynie; drużynę prowadziła dh. Anna Gębarowska
- 2003, 28 listopada, 4 MDH aktywnie uczestniczyła na zajęciach w „zerówce” w Rzeżęcinie
- 2003, 16 grudnia, odbyło się spotkanie opłatkowe u SKI „Jaszczurkowcy”
- 2004, 4 stycznia, wysłuchano Koncertu Noworocznego Harcerskiej Orkiestry Dętej w Tczewie
- 2004, 22 lutego, harcerze tczewscy obchodzili „Dzień Myśli Braterskiej”, w rocznicę urodzin Naczelnego Skauta Świata gen. Roberta Baden Powella, pod hasłem: „Pokój i radość światu”
- 2004, 27 kwietnia, obchodzono święto zaprzyjaźnionej Szkoły Podstawowej w Szymankowie im. Edyty Czeskówny; SKI „Jaszczurkowcy” reprezentowali druhna Pelagia Cieplińska i dh. Krystyna Dettlaff

- 2004, 1 maja, Polska po wielu latach starań i przygotowań została przyjęta do Unii Europejskiej
- 2004, 15 maja, Orkiestra Harcerska uświetniła jubileusz 750-lecie Skórcza
- 2004, 21-23 maja, odbył się XX Harcerski Rajd „Rodło” z finiszem w obszarze Rzucewo – Hel
- 2004, 7 czerwca, w Gdańsku Orkiestra Harcerska z Tczewa wzbogaciła uroczystość odsłonięcia Pomnika Harcerzy Gdańskich
- 2004, 1 września, obchodzono 65. rocznicę wybuchu II wojny światowej; uroczystym obchodom towarzyszyła promocja publikacji K. Ickiewicza: „Druga wojna światowa wybuchła w Tczewie dnia 1 września 1939 roku, godzina 4:34. Szkice historyczne”
- 2004, 12 września, Orkiestra Harcerska uświetniła otwarcie II etapu Tour de Pologne w Tczewie
- 2004, 8-10 października, Orkiestra Harcerska wzięła udział w V Harcerskim Zlocie Diecezji Pelplińskiej w Sierakowicach
- 2004, 10 października, obchodzono 100. lecie urodzin Alfa Liczmańskiego; z Tczewa w uroczystościach brała udział delegacja SKI „Jaszczurkowcy: Kazimiera Fandrejewska, Pelagia Cieplińska i Krystyna Dettlaff
- 2004, 22-24 października, w Tczewie na Placu Hallera odbył się Apel kończący VII Rajd Kociewie; wzięło w nim udział 300 harcerzy i harcerek, do pokonania było 50 km; komendantem Rajdu był HO Mariusz Grzesik, a rolę gospodarza pełnił Komendant Hufca phm. Mariusz Portjanko
- 2004, 26 listopada, Orkiestra Harcerska dała koncert z okazji 80-lecia (1924) MKS „Wisła” Tczew
- 2004, 11 grudnia, miało miejsce spotkanie w Hufcu ZHP Tczew – po remoncie
- 2004, 16 grudnia, zmarła Gertruda Henryka Gross, zasłużona harcerka Tczewa
- 2005, 5 stycznia, odbył się spis harcerski; w SKI „Jaszczurkowcy” było 12 osób
- 2005, 8 stycznia delegacja SKI „Jaszczurkowcy” uczestniczyła w zbiórce noworocznej w HKS „Korzenie” w Gdańsku
- 2005, 16 stycznia, odbył się Koncert Noworoczny Orkiestry Harcerskiej
- 2005, 20 stycznia, w Warszawie miała miejsce wizyta dh. hm. Krystyny Dettlaff w Wydawnictwie Instruktorskiego Kręgu Pokoleń „Romanosy”
- 2005, 28 stycznia, honorowymi obywatelami Tczewa zostali dh Jerzy Kubicki i Ryszard Karczykowski; warto zwrócić uwagę na pamiątkowy wpis R. Karczykowskiego: „Kochani! Serdecznie gratuluję koncertu, zapału i konsekwencji w prowadzeniu sztuki w wielki świat”
- 2005, 29 stycznia, odbyła się konferencja instruktorska w Hufcu ZHP Tczew
- 2005, 5 lutego, odbyła się wizyta delegacji harcerzy w Kurii Biskupiej w Pelplinie; uroczystą mszę świętą celebrował biskup Piotr Krupa
- 2005, 10 lutego, odbyła się odprawa drużynowych w Hufcu Tczew
- 2005, luty-kwiecień, propagowano akcję przekazania 1 % podatku od dochodów na rzecz ZHP

- 2005, 27-28 marca, dotarły życzenia wielkanocne dla SKI „Jaszczurkowcy” od zaprzyjaźnionego Kręgu Seniorów ZHP „Płomienie” z Kwidzyna
- 2005, 2 kwietnia, umiera Jan Paweł II; harcerze licznie brali udział we wszystkich uroczystościach żałobnych; dało się zauważyć wielkie zaangażowanie i miłość tczewskich harcerzy dla Jana Pawła II
- 2005, 22 kwietnia, Orkiestra Harcerska zagrała przy nadaniu im. św. Wojciecha Szkole Podstawowej nr 8 w Tczewie
- 2005, 19-22 maja, udział Komendy Hufca Tczew i SKI „Jaszczurkowcy” (Krystyna Dettlaff, Kazimierz Badziąg, Maria Badziąg, Leon Borzyszkowski, Pelagia Cieplińska, Kazimiera Fandrejewska i Aldona Hauptman) w XXI Rajdzie „Rodło” z „metą” w Kościerzynie
- 2005, 7 czerwca, zmarła wybitnie zasłużona i lubiana harcerka tczewska Helena Trzińska (1920-2005); można rzec jedna z ikon tczewskiego harcerstwa
- 2005, 15 czerwca, Orkiestra Harcerska dała koncert w czasie Jubileuszu 40-lecie kapłaństwa ks. prałata Piotra Wysgi
- 2005, 26 czerwca, Orkiestra Harcerska wzięła udział w XXI Międzynarodowym Festiwalu Orkiestr Dętych w Szczecinie
- 2005, 8-28 lipca, odbył się obóz Orkiestry Harcerskiej w Olpuchu
- 2005, latem, tczewscy harcerze uczestniczyli w obozie harcerskim „Rajska Grań” w Bieszczadach Nasicznych
- 2005, w sierpniu, drużyny Krystyna Dettlaff i Barbara Gniazdowska brały udział w obchodach 61. rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego; przy okazji odwiedziły Muzeum Powstania Warszawskiego
- 2005, 7 października, Orkiestra Harcerska uświetniła tczewskie obchody jubileuszowe 100-lecia ZNP
- 2005, 21-23 października, odbył się VIII Harcerski Rajd „Kociewie”
- 2005, 1-4 grudnia, w Warszawie obradował XXXIII Zjazd ZHP
- 2005, 7 grudnia, na zbiórce instruktorów Hufca Tczew dh komendant Mariusz Portjanko zdał sprawozdanie ze swojego udziału w XXXII Zjeździe ZHP (1-4.12.2005)
- 2005, 17 grudnia, SKI „Jaszczurkowcy” uczestniczyli w spotkaniu opłatkowym HKS „Korzenie” w Gdańsku
- 2005, 18 grudnia, po raz trzeci zorganizowano Miejską Wigilię w Parku Kopernika, liczne służby pełnili harcerze
- 2006, w styczniu, tczewscy harcerze jako ofiarni woluntariusze brali udział w Wielkiej Orkiestrze Świątecznej Pomocy
- 2006, 11-14 maja, tczewscy harcerze brali udział w XXII Harcerskim Rajdzie „Rodło” i w IX Rajdzie „Kociewie”
- 2006, 22 lutego, obchodzono Światowy Dzień Myśli Braterskiej
- 2006, 23 lutego, obchodzono Dzień Patrona Harcerzy Bł. Stefana Wincentego Frelichowskiego

- 2006, 21 marca, podjęto uchwałę SKI „Jaszczurkowcy” o urlopowaniu druha hm. Alojzego Targana
- 2006, 14 kwietnia, Orkiestra Harcerska brała udział w przygotowaniu i przeżywaniu Drogi Krzyżowej ulicami tczewskiej Starówki
- 2006, 12-14 maja, odbył się XXII Harcerski Rajd Rodło z finałem w Wejherowie-Rzucewie; 3 TDH „Waleczne Serca” z Tczewa zdobyła I miejsce na trasie wędrowniczej
- 2006, 30 czerwca – 21 lipca, odbył się obóz Orkiestry Harcerskiej w Olpuchu; komendantem niezmiennie był doświadczony hm. Norbert Jatkowski
- 2006, latem, udział tczewskich harcerzy w jubileuszu 45-lecia „Zawiszy Czarnego” w Gdyni; jubileuszowy rok 1961 odnosił się do „Zawiszy Czarnego II”, w odróżnienia od przedwojennego żaglowca „Zawisza Czarny” (1935-1939)
- 2006, 16-17 września, Orkiestra Harcerska z Tczewa wzięła udział w Paradzie Muzycznej w Werder (Niemcy)
- 2006, 23 września, „Jaszczurkowcy” uczestniczyli w obchodach 30-lecia Kręgu Instruktorów Seniorów „Korzenie” w Gdańsku; komendantem Kręgu „Korzenie” był hm. Sylwester Glapiak
- 2006, 17-19 listopada, odbył się IX Harcerski Rajd „Kociwie”
- 2006, 19 listopada, zorganizowano uroczystości z okazji jubileuszu 75-lecia Hufca ZHP Tczew; obchodom towarzyszyła okolicznościowa wystawa pt. „Z dziejów Tczewskiego Harcerstwa”; wśród gości był m.in. Komendant Chorągwi Gdańskiej hm. Bogdan Mierzejewski
- 2006, 13 grudnia, Orkiestra Harcerska wzbogaciła obchody 25. lecia powstania NSZZ „Solidarność” w FPS „Polmo”
- 2007, 7 stycznia, odbył się Koncert Noworoczny Orkiestry Harcerskiej
- 2007, 9 stycznia, zbiórka noworoczna SKI „Jaszczurkowcy”
- 2007, 5 lutego, harcerze brali udział w tczewskim spotkaniu z Kazimierzem Piechowskim, bohaterem Oświęcimia i HO z Tczewa
- 2007, 22 lutego, „Światowy Dzień Myśli Braterskiej” zbiegł się z 100-leciem skautingu
- 2007, 22 lutego, Orkiestra Harcerska dała koncert podczas otwarcia Centrum Wystawienniczo-Regionalnego Dolnej Wisły w Tczewie
- 2007, 25 marca, zmarł Feliks Śliwiński, wybitny harcerz i aktywny członek SKI „Jaszczurkowcy”
- 2007, 27 kwietnia, obchodzono święto zaprzyjaźnionej Szkoły Podstawowej w Szymankowie; w delegacji SKI „Jaszczurkowcy” uczestniczyły drużyny: Kazimiera Fandrejewska, Aldona Hauptman, Barbara Ciepłińska i Krystyna Dettlaff
- 2007, 17-20 maja, odbył się XXIII Harcerski Rajd Rodło Gdynia – Rzucewo; z SKI „Jaszczurkowcy” wzięli udział: Krystyna Dettlaff, Barbara Ciepłińska oraz Maria i Kazimierz Badziągowie

- 2007, 26 maja, harcerze brali udział w paradzie w ramach X Festiwalu Muzyki Rodzinnej „FAMILIA” w Tczewie
- 2007, w maju, w skład Hufca ZHP Tczewie wchodziło 11 drużyn harcerskich i łącznie 209 harcerzy
- 2007, 1-3 czerwca, Załęcze Wielkie, miał miejsce XXXIV Nadzwyczajny Zjazd ZHP
- 2007, 4 lipca, ks. prałat Piotr Wysga poświęcił kapliczkę obozową Bł. ks. Stefana W. Frelichowskiego w Olpuchu; z inicjatywą budowy kapliczki wystąpili druhowie Norbert Jatkowski i Jerzy Kubicki z Orkiestry Harcerskiej
- 2007, 22 sierpnia, odszedł na Wieczną Wachtę dh harcmistrz Alfons Nadzikowski, zasłużony kombatan i członek SKI „Jaszczurkowcy”
- 2007, 10-19 sierpnia, odbył się ogólnopolski Zlot ZHP w Kielcach z udziałem tczewskich harcerzy
- 2007, 1 września, w „Grodzie Sambora” również obchodzono 68. rocznicę wybuchu II wojny światowej pod hasłem „Zaczęło się w Tczewie”
- 2007, 9 września, w Bydgoszczy obradował XXXV Zjazd Nadzwyczajny ZHP
- 2007, we wrześniu, miały miejsce jubileuszowe obchody 60-lecia Harcerskiej Orkiestry Dętej w Tczewie; towarzyszyły im uroczysta msza święta, Wystawa Jubileuszowa 1947-2007, środowiskowy Bal Orkiestry oraz Koncert Galowy
- 2007, 14 października, Orkiestra Harcerska uświetniła uroczystość odsłonięcia Pomnika Jana Pawła II w Tczewie
- 2007, 19-21 października, odbył się X Harcerski Rajd Kociwie
- 2007, 15 listopada, Orkiestra Harcerska zapewniła oprawę muzyczną podczas jubileuszu 85-lecia powstania KKS Unia Tczew
- 2007, 24 listopada, odbył się VII Zwyczajny Zjazd Hufca ZHP Tczew w Sali Konferencyjnej Urzędu Miejskiego w Tczewie; komendantem Hufca Tczew wybrano ponownie dh p.m. Mariusza Portjanko, który stwierdził, że „harcerstwo to styl życia”
- 2007, 27 listopada, zmarł Witold Bielecki (1935-2007), wybitny patriota, kombatan i chyba największa indywidualność ZHP w Tczewie po 1945 roku
- 2007, 18 grudnia, odbyło się spotkanie opłatkowe SKI „Jaszczurkowcy”
- 2007, 23 grudnia, miało miejsce wigilijne spotkanie Tczewian w Parku Kopernika; Hufiec Tczewski znajdował się wśród współorganizatorów wigilii
- 2008, 13 stycznia, odbył się Koncert Noworoczny Orkiestry Harcerskiej w Centrum Kultury i Sztuki w Tczewie (dawny „Kolejarz”)
- 2008, 22-25 maja, odbył się XXIV Rajd „Rodło” z metą w Słupsku; uczestniczyło w nim m.in. czterech druhow z SKI „Jaszczurkowcy”, z kolei 3 TDH „Waleczne Serca” z Tczewa zdobyła I miejsce na trasie wędrowniczej

- 2008, 24 maja, Orkiestra Harcerska uświetniła inaugurację sezonu turystycznego woj. pomorskiego i otwarcie Przystani Pasażersko-Żeglarskiej nad Wisłą w Tczewie
- 2008, w lipcu, odbył się obóz Orkiestr Harcerskiej w Olpuchu; 14 lipca miały miejsce odwiedziny grupy radnych i posła: Mirosław Augustyn, Roman Kucharski, Antoni Tuszkowski, Tomasz Tobiański oraz Jan Kulas
- 2008, 14 lipca zmarła druhna Maria Hrabowska, prof. dr hab. nauk med., Przewodnicząca ZHP w latach 1996-2000; całe życie poświęciła młodości
- 2008, 15 sierpnia, obchodzono uroczystości Dzień Wojska Polskiego; w Tczewie po raz pierwszy odbyła się (zarazem jedyna na Pomorzu) defilada wojskowa ulicami miasta
- 2008, we wrześniu, Europejskie Centrum Solidarności podziękowało Orkiestrze Harcerskiej z Tczewa za pomoc w organizacji „Festiwalu Solidarności”
- 2008, 8 września, obchodzono 80. urodziny dha hm. Leszka Witkiewicza z zaprzyjaźnionego Harcerskiego Kręgu Seniorów (HKS) „Semper Paratus” w Malborku
- 2008, 24-26 października, odbył się XI Rajd „Kociwie” połączony ze Złotem Hufców Harcerzy Diecezji Pelplińskiej w Tczewie
- 2008, 9 listopada, w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Tczewie obchodzono 77. rocznicę powstania Hufca Tczew
- 2008, 18 grudnia, odbyło się spotkanie w Kręgu Instruktorów Seniorów (KIS) „Korzenie” w Gdańsku podczas zbiórki wigilijnej; SKI „Jaszczurkowcy” reprezentowali: pwd. Maria Badziąg, phm. Kazimierz Badziąg, phm. Pelagia Cieplińska i hm. Krystyna Dettlaff
- 2008, w Malborku, ukazało się opracowanie Leszka Witkiewicza i Jerzego Ruszkowskiego pt. „Zasłużeni dla Miasta Malborka spod znaku lilijki”
- 2009, 4 stycznia, odbył się Koncert Noworoczny Harcerskiej Orkiestry Dętej
- 2009, 22 lutego, obchodzono „Dzień Myśli Braterskiej” i podziwiano Inscenizację „Bitwy o Tczew z 1807 roku”
- 2009, 27 kwietnia, obchodzono „Święto Szkoły” w Szymankowie
- 2009, 15 maja, odbyła się wizyta Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego w Tczewie; 3 lata później (1.09.2012) będzie gościł tutaj Prezydent RP Bronisław Komorowski
- 2009, 21-24 maja, odbył się XXV Harcerski Rajd „Rodło” w Kartuzach; podczas finału Rajdu „Rodło” poseł Jan Kulas został uhonorowany medalem „Za Zasługi dla Chorągwi Gdańskiej ZHP”
- 2009, w maju, druhna Pelagia Cieplińska brała udział w warsztatach Forum Inicjatyw Społecznych MOPS w Tczewie, gdzie przywołano ideę Jean Paul Sartre: „Człowiek jest takim, jakie jest jego działanie. Nie ma cudośniejszej rzeczy na świecie niż czas ofiarowany drugiej osobie”

- 2009, 7 czerwca, tczewska Orkiestra Harcerska brała udział w uroczystości X-lecia beatyfikacji ks. Stefana Wincentego Frelichowskiego w Toruniu, jako wyrazu harcerskiej wierności „Służby Bogu, Polsce i bliźniemu”
- 2009, w lipcu, obóz Orkiestry Harcerskiej odbył się w Olpuchu
- 2009, latem, do SKI „Jaszczurkowcy” należą: 1. Hm. Krystyna Dettlaff (Przewodnicząca Kręgu), 2. Pwd. Maria Badziąg, 3. Phm. Kazimierz Badziąg, 4. Hm. Leon Borzyszkowski, 5. Phm. Pelagia Cieplińska, 6. Kazimiera Fandrejewska, 7. Phm. Anna Marks, 8. Hm. Alfons Nadzikowski, 9. Pwd. Jadwiga Stangenberg, 10. Hm. Alojzy Targan, 11. Hm. Henryk Wysiecki, 12. Pwd. Aldona Hauptman
- 2009, 1 sierpnia, w kraju i w Tczewie miały miejsce obchody 65. rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego
- 2009, w sierpniu, ukazało się opracowanie phm. Kazimierza Badziąga po wymownym tytule „Tczewscy Kolumbowie”
- 2009, 1 września, obchodzono 70. rocznicę wybuchu II wojny światowej; jak zwykle mocno zaangażowali się harcerze, w tym SKI „Jaszczurkowcy”; przywoływano ustalenia historyków, że „Wojna zaczęła się w Tczewie” (1.09.1939, godz. 4.34)
- 2009, we wrześniu, 97-letni Walenty Faterkowski (urodzony 25.01.1912) porucznik Wojska Polskiego z Nowej Soli, obrońca Mostu Tczewskiego z 1939 roku, otrzymał Honorowe Obywatelstwo Miasta Tczewa
- 2009, 9 września, zmarł życzliwy harcerzom Mieczysław Chrzanowski, przewodniczący Konwentu Organizacji Kombatanckich w Tczewie
- 2009, 26 września, uroczyste obchody 70. rocznicy powstania Szarych Szezegów; Orkiestra Harcerska z Tczewa brała udział w uroczystościach przed Grobem Nieznanego Żołnierza w Warszawie, a następnie dała koncert na Placu Zamkowym
- 2009, 24 października, dh Kazimierz Badziąg został odznaczony medalem im. prof. Ignacego Adamczewskiego za propagowanie fizyki
- 2009, 11 listopada, miały miejsce uroczyste obchody Święta Niepodległości
- 2009, 21 listopada, odbył się VIII Zjazd Sprawozdawczy Hufca ZHP Tczew
- 2009, w końcu roku, w Tczewie, Kazimierz Antoni Badziąg opublikował książkę pt. „Był taki czas. Wspomnienia pomorskiego harcerza”
- 2009, 3-6 grudnia, w Warszawie obradował XXXVI Zjazd ZHP
- 2009, 16 grudnia, dh. Pelagia Cieplińska i Krystyna Dettlaff wzięły udział w spotkaniu opłatkowym HKS „Semper Paratus” w Malborku
- 2010, 3 stycznia, odbył się Koncert Noworoczny Harcerskiej Orkiestry Dętej
- 2010, 14 stycznia, odbyła się uroczystość opłatkowa w KIS „Korzenie” w Gdańsku, gdzie promowano publikację dra Tomasza Katafiasza pt. „Harcerski Czyn Niepodległościowy 1910-1921” tom III
- 2010, 25 stycznia, Sejmik Województwa Pomorskiego podjął uchwałę w sprawie ustanowienia roku 2010 „Rokiem Harcerstwa na Pomorzu”

- 2010, 2 lutego, w wieku 88 (1921) lat zmarł dh hm. Alojzy Targan, syn Ziemi Tczewskiej, członek szarych Szeregów i AK, więzień KL Stutthof
- 2010, 3 marca, TMZT gościło dha doc. dra Kazimierza Badziąga na spotkaniu autorskim w cyklu „Ludzie z pasją”, które zatytułowano „W poszukiwaniu...”; tej okazji okolicznościowy wiersz pt. „Solenizantowi” napisał Jerzy Graban
- 2010, 14 marca, chorągwiarna Komisja Stopni Instruktorskich przyznała phm. Kazimierzowi Badziągowi „stopień harcmistrza”
- 2010, 10 kwietnia, pod Smoleńskiem, miała miejsce tragiczna katastrofa lotnicza delegacji polskiej, w której zginęło 96 osób (w tym ministrowie, parlamentarzyści) na czele z Prezydentem RP Lechem Kaczyńskim
- 2010, w kwietniu, harcerze tczewscy brali udział w żałobie narodowej po katastrofie smoleńskiej; dodajmy, że b. Prezydent RP na uchodźstwie Ryszard Kaczorowski był bardzo blisko związany z harcerstwem
- 2010, 30 kwietnia, miało miejsce Święto Szkoły Podstawowej w Szymankowie im. Edyty Czeskówny
- 2010, 10 maja, w Centrum Wystawienniczo-Regionalnym Dolnej Wisły” miała miejsce wystawa pt. „15-stu w biegu”, z okazji 100-lecia harcerstwa
- 2010, w maju, Wirtualne Muzeum Harcerstwa Pomorskiego, podkreśliło, że naszym zadaniem jest „chronienie historii harcerstwa pomorskiego oraz pokazanie społeczeństwu jego dorobku i bogactwa” (WWW.wmhp.pl)
- 2010, 21-23 maja, Hufiec ZHP w Tczewie pełnił rolę gospodarza XXVI Harcerskiego Rajdu „Rodło”; Rajd zbiegł się z 750-leciem m. Tczewa; w Rajdzie uczestniczyło 721 druhów i druhen, licznie przybyli seniorzy ZHP
- 2010, 23 maja podczas Apelu kończącego XXVI Rajd „Rodło” w Tczewie, na Placu Hallera, Minister Edukacji Narodowej Katarzyna Hall i Naczelnik ZHP Małgorzata Sinica podpisali „Porozumienie o współpracy pomiędzy Ministerstwem Edukacji Narodowej i Główną Kwaterą ZHP”, przy tej uroczystości asystowali posłowie z Tczewa: Jan Kulas i Kazimierz Smoliński
- 2010, 29 maja, tczewscy harcerze i Orkiestra Harcerska wzięli udział w jubileuszu oraz „Majówce” z okazji 20-lecia samorządności w Tczewie
- 2010, 3 czerwca, Orkiestra Harcerska uczestniczyła w procesji Bożego Ciała, ulicami miasta Tczewa, w Parafii Podwyższenia Krzyża Świętego
- 2010, 14 czerwca, odbył się IX Nadzwyczajny Zjazd Hufca ZHP Tczew; dh. Krystyna Dettlaff przywołała słowa Andrzeja Małkowskiego: „Pamiętajcie, że nie w tym jest wart człowiek, co przemyślał i przeżył, ale co zrobił dobrego dla świata”
- 2010, 18 czerwca, Orkiestra Harcerska brała udział w Paradzie 750-lecia Miasta Tczewa (1260-2010)
- 2010, 1-17 lipca, odbyły się Warsztaty Muzyczne Orkiestry Harcerskiej w Olpuchu

- 2010, 1 września, odbyły się uroczystości wybuchu II wojny światowej w Szymankowie i w Tczewie, gdzie uczestniczył osobiście Minister Infrastruktury Cezary Grabarczyk
- 2010, 11 października, dh Zdzisław Makowski został odznaczony przez Prezydenta RP Bronisława Komorowskiego „Złotym Krzyżem Zasługi po raz drugi”
- 2010, 22-24 października, w Kościerzynie odbył się Zlot Chorągwi Gdańskiej i Diecezjalna Pielgrzymka Harcerzy z okazji 100-lecia ZHP
- 2011, 23 stycznia, odbył się Koncert karnawałowy Orkiestry Harcerskiej
- 2011, 22 kwietnia, Orkiestra Harcerska uczestniczyła w Drodze Krzyżowej ulicami „Starówki” w Tczewie
- 2011, w maju, miał miejsce wywiad Dyrygenta Harcerskiej Orkiestry Dętej w Tczewie dh. Magdaleny Kubińskiej-Netka dla programu TVG pt. „Na Kociewiu”
- 2011, 22 maja, odbył się uroczysty Apel Chorągwi Gdańskiej i jubileuszowy koncert Harcerskiej Orkiestry Dętej – z okazji 100-lecia Harcerstwa Polskiego
- 2011, 9 czerwca, została podjęta uchwała Sejmu RP „upamiętniająca 100-lecie polskiego harcerstwa”, w której złożono hołd „pokoleniom i wszystkim formacjom polskiego harcerstwa, z nadzieją, że przez kolejne stulecia będzie ono kontynuowało dzieło założycieli – Andrzeja i Olgi Małkowskich”
- 2011, 19 czerwca, Orkiestra Harcerska dała koncert na Bulwarze Nadwiślańskim w ramach Dni Ziemi Tczewskiej
- 2011, lipiec, odbył się obóz Harcerskiej Orkiestry Dętej w Olpuchu; 14 lipca, wspólnie odwiedzili Orkiestrę Harcerską Starosta Tczewski Józef Puczyński, Prezydent Tczewa Mirosław Pobłocki i Przewodniczący Rady Miejskiej Mirosław Augustyn
- 2011, 14 lipca, poseł Jan Kulas złożył w Sejmie RP „Oświadczenie poświęcone 100-leciu harcerstwa na ziemiach polskich”
- 2011, 12 sierpnia, w Czernicy, pod przewodnictwem Komendantki Chorągwi Gdańskiej ZHP hm. Hanny Piotrowskiej i posła Jana Kulasa obradowała Pomorska Rada Przyjaciół Harcerstwa; podjęto uchwałę oraz sformułowano wnioski i postulaty w sprawie odrodzenia harcerstwa pod adresem najwyższych władz Rzeczypospolitej Polskiej; w podjętej uchwale złożono hołd pokoleniom pomorskich harcerzy oraz zaapelowano o promocję „wzorów i ideałów wychowawczych harcerstwa, w myśl idei Bogu, Ojczyźnie i Bliźnim”
- 2011, 30-31 sierpnia, poseł Jan Kulas przekazał na adres Prezydenta RP Bronisława Komorowskiego i Marszałka Sejmu Grzegorza Schetyny „Uchwałę oraz informację i wnioski z obrad Pomorskiej Rady Przyjaciół Harcerstwa”

- 2011, 27 sierpnia, Orkiestra Harcerska upiększyła muzycznie 100. lecie Ogrodu Działkowego im. Jana Kasprowicza w Tczewie
- 2011, 4 września, Orkiestra Harcerska uczestniczyła we mszy świętej w sanktuarium w Lubiszewie, a następnie dała koncert podczas dożynek gminy Tczew
- 2011, 1 października, przy Moście Tczewskim, miało miejsce uroczyste pożegnanie 16. Tczewskiego Batalionu Saperów
- 2011, 1 października, Renata Zapart-Kornas została komendantką Hufca ZHP w Tczewie; w trudzie harcerskim wspiera ją druh mąż hm. Andrzej Kornas
- 2011, 21-23 października, odbył się XII Rajd Kociwie, z finałem w Tczewie
- 2011, 2-4 grudnia, w Warszawie obradował XXXVII Zjazd Nadzwyczajny ZHP; część druga Zjazdu odbyła się 10 marca 2012 roku
- 2011, 9 grudnia, z okazji 80. lecia harcerstwa w Tczewie, ks. dziekan Stanisław Cieniewicz dokonał pamiątkowego wpisu do Kroniki 3 TDH przy Domu Dziecka, życząc: „Bożego Błogosławieństwa i Opieki Matki Najświętszej”
- 2011, 10 grudnia, odbyły się uroczystości związane z 80-leciem powstania Hufca ZHP Tczew; piękny koncert zaprezentowała Orkiestra Harcerska, a wystawa i kroniki – przypomniały wielkie karty dziejów tczewskiego harcerstwa
- 2011, 13 grudnia, Orkiestra Harcerska swoim występem podniosła powagę i zadumę uroczystości związanych z wprowadzeniem stanu wojennego
- 2011, 23 grudnia, miała miejsce pierwsza msza święta „harcerska”, przy relikwiach Bł. Dh „Wicka” Frelichowskiego, w kościele NMP Matki Kościoła w Tczewie
- 2011, 24 grudnia, Orkiestr Harcerska wzięła udział w Pasterce w parafii pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Tczewie

Opracował Jan Kulas

ROZDZIAŁ II

Wizerunki harcerzy, instruktorów, przyjaciół harcerstwa oraz ludzi sukcesu z harcerskim rodowodem w Tczewie i Powiecie Tczewskim w latach 1921-2011

Jadwiga Andrzejewska (Flisikowska) – urodziła się w znanej rodzinie nauczycielskiej w 1964 roku w Tczewie, ukończyła Zbiorczą Szkołę Gminną w Tczewie, absolwentka LO im. Marii Skłodowskiej-Curie w „Grodzie Sambora”, magister biologii (1989 r.) po UMK w Toruniu, pierwszą pracę zawodową podjęła w Szkole Podstawowej nr 7 w Tczewie, następnie uczyła w tczewskim LO, od 2007 roku dyrektor LO im. Marii Skłodowskiej-Curie w Tczewie, w 1979 roku wstąpiła do harcerskiej drużyny turystyczno-krajoznawczej w macierzystym LO, uczestnik i współorganizator Rajdów Księżycowych Szlakiem Siedmiu Jezior, następnie zastępca komendanta tutejszego Szczepu ds. organizacyjnych, członek Rady Hufca ZHP Tczew, podharc mistrz, w SP nr 7 sprawowała funkcję szczepowej i drużynowej drużyny turystyczno-krajoznawczej, organizatorka wielu biwaków i wycieczek harcerskich, aktywną działalność harcerską prowadziła do 1989 roku, zawsze życzliwa i przyjazna harcerstwu.

Kazimierz Badziąg – jeden z trzech tczewian wśród żyjącego pokolenia „Kolumbów”, urodził się w 1921 roku w Tczewie, tutaj spędził dzieciństwo, ukończył gimnazjum w Chojnicach, działał w Szarych Szeregach, przymusowo wcielony do Wehrmachtu, więziony w gdańskim gestapo i w obozie koncentracyjnym Stutthof, uczestniczył w rejsie śmierci po Bałtyku w 1945 roku, Duńczykom zawdzięcza uratowanie życia, po 1945 roku pracował w WSP i na Uniwersytecie Gdańskim, ceniony dydaktyk fizyki, docent doktor, autor wielu publikacji, wychowany w harcerstwie, w życiu wciąż postępuje wedle prawa i przyrzeczenia harcerskiego, obecnie działacz SKI „Jaszczurkowcy”, w wieku blisko 90 lat zaliczył próbę na harcmistrza, napisał kilka opracowań promujących harcerstwo, dzieli się patriotycznymi i historycznymi gawędami, udziela się na rzecz pojednania polsko-niemieckiego, wciąż pracuje społecznie, 22 kwietnia 2013 roku dał świadectwo swojej życiowej drogi podczas zajęć w Tczewskim Uniwersytecie III Wieku, wraz z żoną Marią stanowią przykładne małżeństwo harcerskie.

Franciszka Białkowska (Dobbek) – urodziła się w 1948 roku na Kaszubach w Niedamowie, absolwentka Liceum Pedagogicznego, odbyła 3-letnie dodatkowe studia, z zawodu i powołania nauczycielka, od 1967 roku na Kociemiu w Nowej Cerkwi (gm. Morzeszczyn), uczyła ponad 20 lat tu-tejszą młodzież, na emeryturze udzielała się w Kole Gospodyń Wiejskich (KGW), wspierała działania promocyjne lokalnej społeczności, z harcerstwem związała się w szkole średniej, ukończyła profesjonalny kurs drużynowych, wiele lat opiekowała się harcerstwem w Szkole Podstawowej w Nowej Cerkwi, inspirowała i przewodziła różnorodnym działaniom harcerskim, w 1980 roku otrzymała dyplom z Komendy Hufca ZHP Morzeszczyn, gdzie podkreślono jej „wzorcową postawę instruktorską w pracy z młodzieżą harcerską w dziele wychowania młodego pokolenia”, ubolewa nad faktem, iż zaprzepaszczone ideały i wzorce wychowawcze ZHP, „właśnie harcerstwo”, podkreśla, „uczyło solidności i współdziałania na rzecz dobra wspólnego, jak też patriotyzmu w czystej postaci”, jej wychowaniem jest m.in. Jan Kulas.

Wiesław Bielawski – urodzony w 1960 roku w „Grodzie Sambora”, w 1979 roku ukończył LO im. Marii Skłodowskiej-Curie w Tczewie, absolwent Politechniki Gdańskiej – Wydział Architektury, z zawodu architekt, radny Rady Miejskiej w Tczewie w latach 1990-1994 oraz członek Komisji Mienia Komunalnego, Rozwoju Miasta i Ochrony Środowiska, w latach 1995-1999 naczelnik Wydziału Architektury w Urzędzie Miejskim w Tczewie, od 2000 roku pracuje w Urzędzie Miejskim w Gdańsku, od 2002 roku nieprzerwanie zastępca Prezydenta Gdańska ds. polityki przestrzennej, bliski współpracownik Prezydenta Gdańska Pawła Adamowicza, w branży wyróżniany za oryginalne i nowatorskie projekty architektoniczne, nie przypadkiem pełni funkcję prezesa Krajowej Izby Urbanistów Polskich, harcerz od wczesnych lat, talenty harcerskie rozwinął w macierzystym LO w Tczewie, 10 listopada 1976 roku mianowany został drużynowym 3 HDW, ceniony za zdolności organizacyjne, znakomicie realizował się w żeglarstwie (sternik jachtowy), był też członkiem kadry instruktorskiej sztormanatu Hufca ZHP Tczew.

Witold Bielecki (1935-2007) – zawsze związany z Tczewem, harcerstwo było jego pasją życiową, w 1950 roku wraz z przyjaciółmi współzałożyciel „Tajnej Organizacji Skautingu”, aresztowany i skazany na 8 lat więzienia, odsiedział 3 lata, później ukończył prawo na UAM w Poznaniu, blisko ćwierć wieku pracował w Delegaturze NIK w Gdańsku, niezwykle aktywny w odrodzeniu harcerstwa po 1956 roku, drużynowy legendarnej I Drużyny Harcerzy im. T. Kościuszki (potem 1 HDZ), w 1959 roku został zastępcą komendanta Hufca Tczew i szefem Referatu Drużyn Starszych, był m.in. ko-

mendantem zgrupowania tczewskich obozów w Skarszewach i Rybakach, w 1963 roku wraz żoną Izą uczestniczy w rejsie „Zawiszy Czarnego” do Francji i Anglii, był komendantem Hufca ZHP Tczew w latach 1964-1968, delegat na III Walny Zjazd ZHP, członek Rady Chorągwi ZHP, kultywował tradycje patriotyczne i żeglarskie w harcerstwie, nie tylko dla wielu harcerzy był autorytetem, autor wspomnień i refleksji pt. „Na maszcie flaga”, należy do pięknej historii i legendy tczewskiego harcerstwa, jak się wydaje jest największą indywidualnością w dziejach tczewskiego harcerstwa, już za życia był owiany legendą, wśród wielu jego odznaczeń i wyróżnień, trzeba wyeksponować Złoty Krzyż „Za Zasługi dla ZHP”.

Zbigniew Borowski – urodził się 12 marca 1930 roku w Tczewie w rodzinie wielodzietnej (sześcioro osób), do wybuchu wojny zaliczył 2 klasy szkoły powszechnej w Tczewie, w 1939 roku rodzina została wysiedlona do Generalnej Guberni, po wojnie dokończył edukację powszechną, w 1950 roku ukończył Państwowe Gimnazjum Mechaniczne przy ul. Sobieskiego, absolwent Pedagogicznej Szkoły Technicznej w Gdańsku, w latach 1953-1991 pracował jako nauczyciel zawodu w Zespole Szkół Zawodowych nr 1 w Tczewie, b. aktywny członek ZNP, miał duże zdolność do współpracy z kadrą oświatową, starał się możliwie dobrze wychowywać młodzież, tak, aby ze Szkoły wyszli „prawdziwy mechanicy”, od ponad 60 lat w tym samym związku małżeńskim, w 1947 roku wstąpił do ZHP, pociągało go żeglarstwo, jego pierwszym drużynowym był Zbigniew Dziudziel, brał udział w budowie sprzętu żeglarskiego, uczestniczył w obozach harcerskich – w tym w 1948 roku w Zlocie Hufca Tczew w Niechorzu, uczestniczył w pionierskim rejsie tczewskich żaglówek (Czajka, Mewa) – Niechorze, Stepnica, Kostrzyn, Gorzów, Santok, Nakło, Bydgoszcz, Grudziądz i Tczew, po 1956 roku był aktywny w odbudowie ZHP, w tym w 3 Żeglarskiej Drużynie Harcerzy im. Króla Jana Sobieskiego, instruktor ZHP od 1964 roku, w macierzystej szkole był szczepowym, opiekunem drużyny harcerskiej, należał do kadry wielu obozów Hufca ZHP Tczew, głównie jako zaopatrzeniowiec, zawsze przestrzegał 10. pkt Prawa harcerskiego, czynny w harcerstwie do 1988 roku, od 1974 roku należał do SKI „Jaszczurkowcy”, harcmistrz od 1976 i harcmistrz PL od 1986 roku

Ks. Jerzy Buxakowski (1926-2011) – urodził się w 1926 roku w Fordonie koło Bydgoszczy, w patriotycznej rodzinie lekarskiej, do 1939 roku zdążył ukończyć pierwszą klasę gimnazjalną w Bydgoszczy, w okresie okupacji pracował jako robotnik i uczył się na tzw. tajnych kompletach, maturę zdał w Radomsku w 1945 roku, święcenia kapłańskie otrzymał w Pelplinie w 1949 roku, doktorat uzyskał na UJ w Krakowie w 1952, duszpasterz, wykładowca i uczony, teolog-dogmatyk, od 1976 roku przez 16 lat sprawował funkcję

rektora WSD w Pelplinie, od 1982 roku wraz z ZKP zapoczątkował legendarne „Spotkania Pelplińskie”, redaktor naczelny „Studiów Pelplińskich”, 10 lat był przewodniczącym Konferencji Rektorów WSD w Polsce, w 1992 roku został mianowany przez Jana Pawła II infułatem, w 2009 roku obchodził 60-lecie święceń kapłańskich, odznaczony m.in. Krzyżem AK, mianowany porucznikiem WP, wyróżniony przez samorząd lokalny – „Zasłużony dla Miasta i Gminy Pelplin”, w czasie wojny w harcerstwie Szarych Szeregów, wieloletni opiekun Kleryckiego Kręgu Akademickiego ZHP w Pelplinie, troszczył się bardzo o wychowanie patriotyczne kleryków-harcery.

Franciszek Burdak (1905-1943) ukończył Seminarium Nauczycielskie i WKN, w 1927 roku rozpoczął pracę jako nauczyciel prac ręcznych w Szkole Wydziałowej w Pelplinie, w 1930 roku został przeniesiony do Tczewa, uczył w tutejszej Szkole Powszechnej nr 5, stale podnosił swoje kwalifikacje, społecznie udzielał się wśród harcerzy, w Kręgu Starszoharcerskim, w okresie zagrożenia hitlerowskiego wraz z kolegą nauczycielem Leonem Rous szkolił tczewskich harcerzy (dwie grupy bojowe „Jaszczurkowców”) m.in. w zakresie organizacji małego sabotażu i posługiwania się bronią, w 1939 roku był intensywnie poszukiwany przez gestapo, „cudem wydostał się z Tczewa”, w okresie okupacji aktywnie działał w AK, powiązany blisko z konspiracją warszawską, z czasem brał udział „zawodowo” w organizacji wojskowej o specjalnym charakterze (ds. broni), dnia 5 stycznia 1943 roku został aresztowany przez gestapo przy ul. Mazowieckiej w Warszawie, torturowany na Pawiaku, pomimo zastosowanych tortur nikogo nie wydał, zginął śmiercią bohatera w Palmirach 12 lutego 1943 roku, za wielką odwagę i bohaterstwo odznaczony krzyżem Virtuti Militari, na zawsze i chwalebnie wpisał się na kartach ZHP w Tczewie.

Mieczysław Brykarczyk – urodził się w 1936 roku, rodem z Wielkopolski, w Tczewie od jesieni 1956 roku, ponad 33 lata przepracował w tczewskiej Jednostce Wojskowej (JW.), na emeryturę odszedł jako starszy chorąży sztabowy, skuteczny animator Wojskowych Kręgów Instruktorskich (WKI) ZHP w JW Tczewa, był tutaj zastępcą Inspektora OTK przy Komendzie Hufca Tczew, potem kierownikiem Referatu Nieprzetartego Szlaku, a następnie zastępcą kierownika Referatu Starszoharcerskiego, w 1972 roku został harcmistrzem, jednym z jego największych sukcesów było zajęcie I miejsca przez tczewskich harcerzy w Rajdzie XXX-lecia PRL (na trasie Łeba – Gdańsk) i zdobycie wielu medali w Harcerskim Dniu Sportu, z dniem 20 września 1983 roku został mianowany przewodniczącym Kręgu Instruktorskiego przy Komendzie Hufca ZHP w Tczewie, pomimo przejścia na emeryturę – harcerstwo wciąż pozostaje jemu bliskie, społecznie też od 16 lat przewodniczy Związkowi Inwalidów Wojennych i Wojskowych, Oddział w Tczewie.

Wojciech Chabałowski – rodowity tczewianin, urodzony w 1954 roku, absolwent LO im. Marii Skłodowskiej-Curie w Tczewie (1973), ukończył prawo na Uniwersytecie Gdańskim, w centrum Tczewa od lat prowadzi Kancelarię Prawną, znany i powszechnie szanowany, swoją życiową drogę rozpoczynał w harcerstwie, wyuczył się w drużynie żeglarskiej w hangarze nad Wisłą, z czasem drużynowy, zdobył stopień żeglarza i sternika morskiego, latem 1974 roku był już komendantem obozu żeglarskiego nad Zalewem Wiślanym, w 1976 roku jako komendant prowadził rejs żeglarski na „Jeziorak”, pływał również po Mazurach i Zatoce Gdańskiej, w harcerstwie i żeglarsztwie, jak podkreśla, nauczył się „praktycznego życia i przeżył wspólną przygodę”, wielkim dla niego autorytetem w ZHP był hm Witold Bielecki, z sentymentem i przyjaźnią mówi o potrzebie odrodzenia harcerstwa i rozwoju żeglarsztwa w Tczewie.

Grzegorz Ciechowski – wzbogacił w tej księdze zastęp „Ludzi sukcesu z harcerskim rodowodem”, urodził się w Tczewie w 1957 roku, w „Grodzie Sambora” uczęszczał do przedszkola, do podstawówki, do Szkoły Muzycznej i szkoły średniej, absolwent LO im. Marii Skłodowskiej-Curie, studiował filologię polską na UMK w Toruniu, poeta, muzyk, kompozytor, twórca muzyki filmowej (np. „Wiedźmin”), charyzmatyczny artysta, lider kultowego zespołu „Republika”, „Obywatel G.C”, „Grzegorz z Ciechowa”, kilkakrotny laureat Nagrody Muzycznej „Fryderyk”, promotor kilku wybitnych artystów – w tym Justyny Steczkowskiej i Kasi Kowalskiej, jego przedwczesna, nagła śmierć w wieku 44 lat (22.12.2001) – została odnotowana przez wszystkie polskie media, w Tczewie „In Memoriam” Festiwal Grzegorza Ciechowskiego kultywuje jego bogaty i wartościowy dorobek, do ZHP wstąpił w SP nr 3 w Tczewie, należał do aktywniejszych harcerzy w swoim środowisku, wraz z Krzysztofem Okupskim uczestnik kilku obozów harcerskich np. w Kamienicy Królewskiej (1969) i w m. Głuche (1970), warto zauważyć, że wcześniej brał udział w przygotowawczych grupach kwatermistrzowskich.

Wanda Cydejko (Wiśniewska) – urodziła się w 1947 roku w Myślicach (Warmia), absolwentka tczewskiego Liceum Pedagogicznego w 1966 roku, magister UG (Prawo i Administracja), ukończyła również podyplomowe studium zarządzania oświatą, z powołania i zawodu nauczycielka, uczyła 6 lat w Szkole Podstawowej w Kulicach oraz 4 lata w SP nr 2 w Pelplinie, a następnie w placówkach oświatowych Gdańska i Gdyni, do harcerstwa wstąpiła w szkole podstawowej, instruktor harcerski, w latach 1972-1975 prowadziła Drużynę Harcerską im. M. Kopernika, w 1974 roku została komendantem Gminnego Związku Drużyn Harcerskich w Pelplinie, potem krótko przewodnicząca FSZMP w Pelplinie, dnia 9 listopada 1975 roku została wybrana komendantem Hufca ZHP Pelplin, następnie została mianowana kierowni-

kiem Wydziału Harcerskiego Komendy Chorągwi w Gdańsku, była także kierownikiem Wydziału Instruktorskiego w tutejszej Chorągwi, od ponad 25. lat mieszka w Gdyni, odznaczona m.in. Brązowym i Srebrnym Krzyżem Zasługi, Medalem KEN, harcmistrz PL

Bożena Cyrulnik (Antczak) – urodzona w 1959 roku w Malborku, praktycznie całe życie związała z Tczewem, ukończyła SP nr 2 w Tczewie, absolwentka Liceum Medycznego w Tczewie, zrobiła licencjat w Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego, magister pedagogiki Bałtyckiej Wyższej Szkoły Humanistycznej w Koszalinie, pierwszą pracę podjęła w tczewskim ZOZ-ie na Oddziale Noworodkowym, w latach 1981-1999 nauczyciel zawodu w Liceum Medycznym, od końca 1999 roku do dzisiaj wychowawca w Domu Dziecka – obecnie Centrum Administracyjne Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Tczewie, od 1977 roku drużynowa drużyny żeńskiej w Liceum Medycznym, potem wieloletni komendant Szczepu przy LM, w 2000 roku założyła i do dzisiaj prowadzi 3 Tczewską Drużynę Harcerską (TDH) NS „Waleczne Serca”, prowadzi także kronikę harcerską, legitymuje się stopniem phm, „Zasłużony Instruktor Chorągwi Gdańskiej”, regularnie uczestniczy we wszystkich uroczystościach miejskich i państwowych wraz z swoją drużyną, oddana w pełni idei harcerskiej, a przy tym bardzo skromna.

Zofia Czerny (1925-1994) – rodem z Mazowsza, w czasie okupacji w tajnym nauczaniu, łączniczka AK w Powstaniu Warszawskim, zawodowo związała całe życie z pracą w tczewskich przedszkolach, po 1956 roku aktywnie działa w Hufcu ZHP Tczew, szczególnie z drużynami żeglarskimi, w latach 1959-1964 członek Komendy Hufca ZHP Tczew, brała udział w sławnych rejsach na żaglowcu „Zawisza Czarny” do Szwecji w 1962 roku oraz wraz z grupą Tczewian do Francji i Anglii w 1963 roku, w 1964 roku została wybrana (hm) do Rady Hufca Tczew, uczestniczyła też w wielu tczewskich obozach stacjonarnych, w latach 70. została Zastępcą Komendanta Hufca Tczew, harcmistrz i harcmistrz PL, także członek i działacz SKI „Jaszczyrkowcy”, udzielała się również w Sekcji Emerytów ZNP, pomagała starszym nauczycielom, kultywowała tradycje patriotyczne, kochała dzieci i młodzież, powszechnie ceniona i lubiana.

Eryka Czuba (Szczodrowska) – urodziła się w 1942 roku w Tczewie, pierwsze nauki pobierała w Szkole Podstawowej nr 3 w Tczewie, absolwentka miejscowego prestiżowego Liceum Pedagogicznego, studia magisterskie ukończyła w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Olsztynie, z zawodu nauczycielka nauczania początkowego i przedszkolnego, zawsze lubiła pracę z dziećmi, w 1966 roku wyszła za mąż za znanego instruktora ZHP Edwarda

da Czubę, pierwszą pracę pedagogiczną podjęła w Szkole Podstawowej w Lubiszewie, kilkanaście lat uczyła w SP nr 2 w Tczewie, a następnie – aż do emerytury w 1994 roku – pracowała w SP nr 18 w Elblągu; z harcerstwem związała się jako młoda nauczycielka, ukończyła kurs drużynowych drużyn zuchowych w Cieplicach Śląskich, już w Lubiszewie została drużynową zuchów, w SP nr 2 w Tczewie przez 14 lat sprawowała funkcję drużynowej zuchów, w latach 1965-1967 była Namiestnikiem Zuchów Hufcu ZHP Tczew, wielokrotnie pełniła funkcję komendantki kolonii zuchowych Hufca tczewskiego, społecznikostwo w harcerstwie uwieńczyła stopniem harcmistrza.

Edward Czuba – urodzony w 1939 roku, absolwent LO im. A. Mickiewicza w Tczewie, z zawodu nauczyciel, ukończył studia wyższe, od 1964 roku uczył w Szkole Podstawowej nr 1 w Gniewie, w latach 1965-1969 był wicedyrektorem SP im. 700-lecia w Tczewie, zdążył wstąpić do ZHP przed jego rozwiązaniem w 1950 roku, w harcerstwie działał podczas nauki w LO, w 1964 roku odbył kurs w Centralnej Szkole Instruktorów Zuchowych w Cieplicach Śląskich, drużynowy zuchów („Białe Orły”) w SP nr 1 w Gniewie, potem był starszym drużynowym Szczepu, kolejno Przewodniczący Komisji Prób i Szkolenia przy Komendzie Hufca Tczew, następnie zastępca komendanta Hufca ZHP w Tczewie w latach 1964-1967, brał udział w wielu obozach harcerskich m.in. w Klonowie Dolnym, Skarszewach, Rybakach, Twardym Dole, Trzechowie k. Kalisk, w 1965 podharcmistrz, a w 1967 roku został harcmistrzem, odznaczony m.in. Odznaką 1000-lecia Państwa Polskiego, po zmianie zawodu (październik 1969) związał się służbą oficerską w LWP, dosłużył się stopnia pułkownika, obecnie na emeryturze, od wielu lat mieszka w Elblągu.

Jolanta Czyżma – urodziła się w 1951 roku w Pelplinie, absolwentka miejscowego LO (1968), mgr filologii klasycznej po UMK w Toruniu, początkowo pracowała w Akademii Medycznej w Gdańsku, od blisko 30 lat jest lektorem łaciny na Uniwersytecie Gdańskim, przez wiele lat związana z harcerstwem Ziemi Pelplińskiej, prowadziła i była komendantem Szczepu Harcerskiego im. Czerwonych Kosynierów przy Zespole Szkół w Pelplinie, w 1976 roku wybrano ją przewodniczącą Zespołu ds. monografii pelplińskiego harcerstwa, z dniem 15 grudnia 1978 roku została harcmistrzem, a na jej liczne dokonania składają się tytuły i wyróżnienia z Kwatery Głównej ZHP, w tym tytuł „Mistrzowskiej Drużyny Zuchów” w roku 1978 oraz tytuł „Drużyny sztandarowej” za rok 1979, w jej Szczepie działała też 6 DH im. Bohaterów Ziemi Kociewskiej oraz Harcerska Drużyna Sportowa im. Hubalczyków, w 1980 roku była zastępcą Komendanta Hufca ZHP Pelplin, szereg lat zasiadała w Radzie Hufca ZHP Pelplin, w latach 80. udzielała się jeszcze w Hufca ZHP Gdynia, od wielu lat mieszka w Trójmieście.

Ks. Arkadiusz Ćwikliński – urodzony w 1971 roku w Czersku, wychował się w Czarnej Wodzie, w tzw. cywilu ukończył studia psychologiczne, krótko praktykował w zawodzie psychologa, w latach 1996-2000 studiował w Wyższym Seminarium Duchownym (WSD) w Pelplinie, współorganizator „Białej Służby” podczas pielgrzymki papieża Jana Pawła II do Pelplina (6.06.1999), w roku jubileuszowym otrzymał święcenia kapłańskie (2000), od szeregu lat zajmuje się duszpasterstwem wśród młodzieży, był prefekt i obecnie dyrektor Collegium Marianum w Pelplinie, w harcerstwie od zucha (1978), harcmistrz od roku 2001, w WSD przewodniczył Kleryckiemu Kręgowi Akademickiemu, na szczeblu Komendy Chorągwi Gdańskiej członek Komisji Stopni Instruktorskich i szef Zespołu Wychowania Duchownego, od 2008 roku Diecezjalny Duszpasterz Harcerzy Diecezji Pelplińskiej, z pasją i zaangażowaniem wspiera wszystkie inicjatywy harcerskie, doceniany i wyróżniany – w tym m.in. Medalem KEN, konsekwentnie opiekuje się Kręgiem Kleryckim i kształceniem nowych instruktorów.

Bożena Deja-Gałęcka – urodziła się w roku 1952 w Tczewie, edukację rozpoczęła w tczewskich szkołach, następnie ukończyła studia historyczne na Uniwersytecie Gdańskim, w 1976 roku podjęła stałą pracę w LO im. Marii Skłodowskiej-Curie w Tczewie, z czasem objęła tutaj funkcję wicedyrektora, znana i ceniona wieloletnia nauczycielka historii w tej szkole, Prezes Towarzystwa Przyjaciół LO im. Marii Skłodowskiej-Curie w Tczewie, pierwszy kontakt z harcerstwem nawiązała podczas pracy zawodowej w tczewskim LO na etacie „nauczyciel-instruktor ZHP”, następnie została mianowana komendantem tutejszego Szczepu ZHP, popularyzowała morskie tradycje w tczewskim szkolnictwie, w 1978 roku jej Szczep otrzymał imię kmdra Antoniego Garnuszewskiego, w 1979 roku otwarto w tutejszym LO Izbę Tradycji Szkoły Morskiej, w 1980 r. wraz z dyrekcją i swoim harcerzami współorganizowała 60-lecia szkolnictwa morskiego w Polsce, macierzystym Szczepem ZHP kierowała prawie 10 lat, w końcu 1980 roku została harcmistrzem, należała do kadry wielu obozów i zimowisk harcerskich – w tym z ramienia Gdańskiej Chorągwi ZHP podczas międzynarodowego zgrupowania w NRD (Schneeberg-Erzgebirge), wiele lat była członkiem Rady Hufca ZHP Tczew.

Anna Dembicka (Gębarowska) – urodzona w 1976 roku w Gniewie, wykształcenie wyższe, absolwentka UG (filologia polska), jej wychowawczynią była Aniela Stoppel, ukończyła też bibliotekoznawstwo, od 15 lat pracuje w Zespole Szkół w Morzeszczynie, ideały i tradycje harcerskie wyniosła z domu rodzinnego, była zuchem, przyrzeczenie harcerskie złożyła w 2001 roku, drużynowa drużyny harcerskiej nr 4 „Ptaki”, w harcerstwie wysoko sobie ceni wzajemną przyjaźń, lojalność i oddanie idei, sprawie, dopilnowała stałych zapisów w „Kronice Harcerskiej Drużyny Ptaki”, mocno angażowała

się w „Rajd Kociewie”, drużyna współpracowała również z Domem Dziecka w Tczewie, dużą wagę przykładano do obchodów „Dni Papieskich”, jako zaszczyt traktowano udział drużyny w obchodach świąt państwowych, narodowych i religijnych, traktuje harcerstwo jako szkołę wzajemnego szacunku, wychowania patriotycznego i solidnego wykonywania swoich obowiązków, harcerstwo kształciło też postawy człowieka uczciwego, sprawiedliwego i sumiennego, ideały harcerskie wciąż są jej bliskie, uważa, że możliwa jest odbudowa ruchu harcerskiego na bazie tradycyjnego dziedzictwa

Ks. Władysław Deryng – urodził się na Kociewiu, w 1930 roku w rodzinie chłopskiej (gburskiej) w Pieniążkowie, otrzymał staranne wychowanie katolickie, ojciec Franciszek nie podpisał listy Volksdeutscha, okres okupacji rodzina spędziła na robotach rolnych u bauera na Powiślu, w latach 1945-1948 uczył się w państwowym Gimnazjum i LO w Gniewie, po kolejnych 2 latach ukończył Niższe Seminarium Duchowne w Słupsku, a w 1955 roku otrzymał święcenia kapłańskie, za niepokorną postawę wielokrotnie represjonowany przez władze PRL, w 1982 roku został proboszczem parafii NMP Królowej Polski w Jastrowiu (pow. złotowski), wybitnie zaangażowany w działalność duszpasterską i społeczną, w 2005 roku doczekał się złotego jubileuszu kapłaństwa, do harcerstwa wstąpił wiosną 1945 roku, w gniewskim Gimnazjum był przybocznym drużyny u Henryka Mrossa, był także drużynowym drużyny zuchowej w Gronowie, jako ksiądz pozostawał wiele lat kapłanem ZHP, po latach („Nowiny Gniewskie” 1999) tak skonstatował: „Rodzice, szkoła i harcerstwo przekazali mi potrzebę pielęgnowania tego, co można nazwać człowieczeństwem”.

Krystyna Dettlaff (Zakrzewska) – urodziła się w 1937 roku w Baldowie koło Tczewa, absolwentka tczewskiego LO im. Marii Skłodowskiej-Curie (1956) i PKN przy Liceum Pedagogicznym, z zawodu nauczycielka, polonistka, niosła kaganek oświaty w szkołach wiejskich obecnej gminy Tczew, od 1962 roku pracowała w SP w Miłobądku, w 1986 roku przeszła na emeryturę, wychowała czworo dzieci, od 1995 r. wdowa, udziela się w Tczewskim Uniwersytecie III Wieku, gdzie jest kronikarzem, w harcerstwie od najmłodszych lat, w latach 50. w OH ZMP, w okresie od 1956 do 1 września 1974 przerwa w aktywności harcerskiej na wychowanie dzieci, w ostatnich 40. latach udziela się w ZHP jako drużynowa, komendantka Szczepu przy SP w Miłobądku, z-ca komendanta Gminnego Związku Drużyn Tczew-Wieś, w latach 1986-1988 jako komendantka Hufca ZHP Tczew-Gmina, potem instruktor Hufca ZHP Tczew, członek Komisji Stopni Instruktorskich, harcmistrz od 15 lutego 1980 roku, od blisko 10 lat przewodnicząca i kronikarz SKI „Jaszczurkowcy”, posiada liczne odznaczenia państwowe i harcerskie z Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, wysoko ceniona z uwa-

gi na głębokie i bezinteresowne zaangażowanie społeczne, oddany konsultant dziejów harcerstwa.

Teresa Diller (Marcinkowska) – urodzona w 1952 w Gdyni, od 1977 roku na stałe w Gniewie, Szkołę Podstawową i Liceum Ekonomiczne ukończyła w Sopocie, absolwentka SN, ukończyła też studia oligofreno-pedagogiczne na Uniwersytecie Gdańskim, wiele lat pracowała jako nauczyciel i pedagog w różnych szkołach, na emeryturę przeszła z SP nr 1 w Gniewie, pracowała jeszcze 9 lat w niepełnym wymiarze w SP w Piasecznie, w harcerstwie od podstawówki, w szkole średniej prowadziła drużynę „Błękitnej róży” w Sopocie, współpracowała z prof. UG Haliną Borzyszkowską (1929-2008) – wybitnym specjalistą od pedagogiki specjalnej i rewalidacji przy drużynach Nieprzetartego Szlaku, w 1980 roku została komendantem Hufca ZHP Gniew, za jej „kadencji” drużyny harcerskie działały w każdej szkole, w stanie wojennym zorganizowała duży biwak 78 harcerzy w Rakowcu, w 1983 roku przekazała komendę Hufca Michałowi Spankowskiemu.

ks. Jan Dominik (1919-?) – bratanek Sługi Bożego księdza biskupa Konstantego Dominika (1870-1942), w latach 1949-1957 przebywał na studiach w Rzymie, święcenia kapłańskie otrzymał 3 listopada 1957 roku, był wikarym w Pelplinie i Wrockach, potem wieloletni proboszcz w parafii Narzym (1963-1983), na emeryturze był kapłanem rezydentem w Pniewitem (parafia Lisewo k. Chełmna), lubił przebywać i pracować z młodzieżą, harcerstwo było jego pasją, z oddaniem opiekował się jako kapłan drużynami harcerskimi, w Diecezji Chełmińskiej, a ściślej w Pelplinie, w uroczystościach oficjalnych często występował w mundurze harcerskim, takim go też zapamiętano.

Edyta Droszkowska (Ogonowska) – urodziła się w 1944 roku w Piasecznie, tu ukończyła też szkołę powszechną, absolwentka 5-letniego Liceum Pedagogicznego w Tczewie (1963), w 1971 uzyskała dyplom magistra matematyki, zawsze lubiła pracę z dziećmi, od 1963 roku pierwsze 4 lata pracy nauczycielskiej odbyła w SP w Piasecznie (m.in. uczyła j. polskiego), w roku szkolnym 1967/1968 pracowała w Szkole 700-lecia w Tczewie, potem w SP w Łukocinie, od 1969 roku była nauczycielką w SP w Piaseckim Polu, a w latach 1973-1977 była dyrektorem tej szkoły, w latach 1973-2005 do przejścia na emeryturę uczyła ponownie w Piasecznie, łącznie nauczala przez 42 lata, do harcerstwa wstąpiła w SP w Piasecznie, wkrótce została tutaj drużynową DH im. Janusza Korczaka, w 1961 roku ukończyła Centralną Szkołę Instruktorów Zuchowych w Cieplicach Śląskich, podharc mistrz, w kronice Szkoły Podstawowej w Piasecznie w roku 1964 odnotowano: „postaawiła harcerstwo na nogi”, jako nauczycielka-opiekunka drużyny harcerskiej włączyła ją m.in. we wszystkie uroczystości lokalne, patriotyczne, polityczne i państwowe.

Wojciech Dutkiewicz – urodził się w 1953 roku w Lęborku, absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Gdańsku (1973), ukończył studia z fizyki na Uniwersytecie Gdańskim, w 1977 roku rozpoczął pracę w Szkole Podstawowej w Subkowach, gdzie pracował 10 lat, następnie pracował w przemyśle – w „Unimorze” i Rafinerii Gdańskiej S.A, od 1998 roku jest zatrudniony w Lotos Paliwa Sp. z o.o.; związał się mocno z harcerstwem w Subkowach, w latach 1978-1986 drużynowy drużyny MSR, jako instruktor ZHP osiągnął stopień podharcymistrza, w latach 1986-1987 był komendantem Hufca ZHP Subkowy, z oddaniem zajmował się organizacją harcerskiego wypoczynku letniego, uczestniczył w kadrze obozów po Kaszubach, Borach Tucholskich, Mazurach, Powiślu oraz w Bieszczadach i w Sudetach, w latach 1983-1984 brał udział w rajdzie Szlakiem Botewa w Bułgarii, od 35 lat mieszka w Subkowach.

Elżbieta Dzięciołowska – urodzona w 1940 roku w Wielkim Komórsku (pow. Świecie), z domu Ronowska, absolwentka tczewskiego LO im. Marii Skłodowskiej-Curie (1957) i Państwowego Kursu Nauczycielskiego (1958) przy Liceum Pedagogicznym, magister administracji, z zawodu nauczyciel, wiele lat pracowała w Szkole Podstawowej nr 8, Szkole Ćwiczeń przy LP, SP nr 10 oraz w SP nr 11, dwa lata była zatrudniona w CZBM Spółdzielni Mieszkaniowej w Tczewie, na emeryturze oświatowej od 1994, jesienią 1946 roku wstąpiła do drużyny zuchowej w SP nr 1 w Gniewie, od 1951 roku w Organizacji Harcerskiej Szkoły Ćwiczeń przy Liceum Pedagogicznym w Tczewie, ukończyła kurs drużynowych w CSzIZ w Cieplicach Śląskich, pierwsze praktyki pobierała u komendantki zuchowej Anny Marks, od 1969 szczepowa przy SP nr 10, współorganizowała drużyny harcerskie w Spółdzielni Mieszkaniowej, w SP nr 11 jej drużyna zuchowa otrzymała tytuł „Mistrzowskiej Drużyny Zuchowej w roku 1976/77”, jej drużyny zuchowe z powodzeniem też uczestniczyły w przeglądach wojewódzkich piosenek i piasów, opiekunka drużyny wokalnie-ruchowej ZHP „Tańczące Nutki”, która odniosła sukcesy na wojewódzkich przeglądach oraz na VIII Festiwalu Harcerskiej Młodzieży Szkolnej w Kielcach, od 1984 roku w SKI „Jaszczyrkowcy”, posiada wysokie odznaczenia państwowe i harcerskie.

Zbigniew Dziudziel (1922-2000) – urodzony w Tczewie, z zawodu nauczyciel, w latach 1945-1958 nauczyciel przedmiotów zawodowych w Zespole Szkół Zawodowych (ZSZ) nr 1 i kierownik tutejszych warsztatów, absolwent Politechniki Gdańskiej, od 1959 roku zamieszkał na stałe we Włocławku, gdzie został dyrektorem Technikum Przemysłowo-Pedagogicznego, tutaj też przeszedł na emeryturę, w harcerstwie od 1945 roku, drużynowy żeglarskiej 1 Drużyny Harcerzy im. Jana III Sobieskiego w Tczewie, w lipcu 1948 roku w kadrze zgrupowania harcerzy tczewskich na zgrupowaniu Hufca Tczew w Niechorzu – nad morzem na Pomorzu Zachodnim, kome-

dant pionierskiego żeglarskiego rejsu tczewskich harcerzy szlakiem „Odra-Wisła”, w sierpniu 1948 roku, na nieprzetartej dotychczas trasie: Niechorze – Kamień Pomorski – Szczecin – Stepnica – Kostrzyn – Gorzów Wlkp. – Santok – Nakło – Bydgoszcz – Grudziądz – Tczew, zakończonej po miesiącu wysiłków i zmagani sukcesem, opiekował się harcerzami w ZSZ nr 1 w Tczewie, budował z nimi sprzęt żeglarski, wyzwał w nich pasję i zainteresowania, niewątpliwie jeden z pionierów żeglarstwa tczewskiego po 1945 roku.

Renata Ehlert (Kamińska) – urodzona w Tczewie w 1939 roku, z zawodu nauczyciel, magister po Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku, z oddaniem uczyła w kilku szkołach Tczewa, w tym w SP nr 5 i SP nr 10, potem była blisko 10 lat dyrektorem Szkoły Podstawowej w miejscowości Turze (gm. Tczew), w 1989 roku przeszła na emeryturę, posiada odznaczenia resortowe i oświatowe, w tym Krzyż „Za Zasługi dla ZHP” oraz „Zasłużony Ziemi Gdańskiej”, harcerka od najmłodszych lat (SP nr 4), kolejno drużynowa drużyny zuchowej i harcerskiej (SP nr 5), już 16 stycznia 1971 roku otrzymała „Patent drużynowego zuchów”, w 1976 roku „Obozowy Znak Jakości” za HAL-76, w latach 1970-1979 sprawdzała się na wielu koloniach i zimowiskach zuchowych, w uznaniu jej dorobku w latach 1976-1980 została komendantem Gminnego Hufca ZHP Tczew przy Zbiorczej Szkole Gminnej (potem SP nr 10), od 1975 roku harcmistrz, a potem harcmistrz PL, następnie jako dyrektor Szkoły Podstawowej w Turzy sprzyjała rozwojowi harcerstwa, jej pracę wysoka ceniła komendant Hufca ZHP Tczew (1971-1980) hm. Danuta Zagórska.

Jan Ejankowski – urodzony w 1929 roku w Sarnowie (pow. Chełmno), prawie całe swoje życie związał z Ziemią Gniewską, ukończył gimnazjum w Gniewie i Liceum Pedagogiczne w Tczewie, delegat na Kongres Kultury Polskiej w 1966 roku, magister historii Uniwersytetu Gdańskiego, początkowo uczył w Piasecznie, gdzie w 1961 roku został kierownikiem szkoły, animator miejscowego życia społecznego i politycznego, następnie gminny dyrektor szkół w Gniewie, w oświacie i kulturze przepracował łącznie 63 lata, promotor Muzeum Historii Ruchu Ludowego w Piasecznie, patron zespołu folklorystycznego „Piaseckie Kociwiaki” z 30-letnim (2014) dorobkiem, organizator 20. Kociewskich Przeglądów Zespołów Folklorystycznych i 15. „Przeglądów Pomorskich”, wciąż aktywny na niwie społecznej, autor 9. książek indywidualnych i 4. zbiorowych, napisał również kilkanaście zeszytów wspomnień pt. „Refleksje nad własnym życiem”, wielokrotnie wyróżniany i odznaczany, do harcerstwa wstąpił jesienią 1945 roku do DH im. Jana III Sobieskiego, odbył kurs harcerski w Tczewie, założył drużynę harcerską w Gogolewie, współtworzył harcerstwo w Piaseckim Polu i w Rudnie, w 1948 roku został aresztowany w mundurze harcerskim, w 1949

roku skazany przez Sąd Rejonowy Wojskowy w Gdańsku na 2 lata więzienia w zawieszeniu – za udział w organizacji podziemnej pod nazwą „Związek Mścicieli Polski”, aktywny w odbudowie harcerstwa po 1956 roku, w 1973 roku otrzymał nagrodę Komendy Głównej ZHP w konkursie na pamiętnik wychowawcy, harcerstwo uważa za apolityczną, patriotyczną i bardzo użyteczną organizację młodzieżową, promuje bohaterów ZHP Ziemi Gniewskiej, wierzy, że harcerstwo – jak dawniej – stanie się „wiodącą organizacją młodego pokolenia”.

Stanisław Feisel (1906-1939) – pochodził z Kresów Wschodnich (Brzeżany), miał pochodzenie chłopskie, po LO odbył służbę w Szkole Podchorążych, uzyskał stopień ppor. rezerwy, z zawodu nauczyciel, do Tczewa przybył w 1932 roku, uczył w SP nr 4, z miejsca podjął współpracę z tczewskim harcerstwem, był drużynowym 45. Pomorskiej Drużyny, wkrótce podjął pracę w Komendzie Hufca, już w listopadzie 1933 roku został mianowany Komendantem Hufca Tczewskiego, troszczył się o szkolenie kadr i powoływanie nowych drużyn, w maju 1934 roku brał udział w Walnym Zjeździe ZHP w Wilnie, przewodniczył odprawie drużynowych w Gdyni oraz odprawie drużynowych Chorągwi Pomorskiej w Chojnicach, 4 marca 1935 roku został mianowany podharcymistrzem, organizował liczne narady i szkolenia Komendy Hufca, 10-24 lipca 1935 roku uczestniczył z podopiecznymi w Międzynarodowym Zlocie Harcerzy w Spale, 30 sierpnia tego samego roku przeniesiony służbowo do Okręgu Szkolnego Lwowskiego, nadal służył harcerstwu, we wrześniu 1939 roku zginął na „Polu Chwały”.

Ignacy Fortuna (1907-1972) – urodzony w Jażwiskach, z zawodu drukarz-zecer, od 1931 roku w Tczewie, miał ogromną żylkę do interesów, pomógł wielu „Tczewiakom” otworzyć samodzielną działalność gospodarczą, udzielał się w Cechu Rzemiosł Różnych, wierny i stały przyjaciel harcerstwa, skarbnik Powiatowej Rady Przyjaciół Harcerstwa, uczestnik legendarnego rejsu wraz z grupą tczewian na żaglowcu „Zawisza Czarny” (1963) do Francji i Anglii, pociągała go turystyka, jako przedsiębiorca w trudnych warunkach PRL stale wspomagał materialnie Kościół i harcerstwo, nie skąpił środków na zakup instrumentów muzycznych dla Harcerskiej Orkiestry Dętej, z Głównej Kwatery ZHP otrzymał Honorową Odznakę Ruchu Przyjaciół Harcerstwa, odznaczony medalem 700-lecia Tczewa, współzałożyciel Towarzystwa Miłośników Ziemi Tczewskiej, jego nazwisko symbolizuje bezinteresowną i ideową służbę na rzecz harcerstwa.

Jadwiga Fortuńska-Dias (1917-1981) – urodziła się w Janiszewku koło Pelpina, ukończyła Gimnazjum Żeńskie w Tczewie oraz Wyższą Szkołę Handlową (WSH) w Wolnym Mieście Gdańsku, pracowała jako księgowa

i ekonomistka – najdłużej w PLO Gdynia, społecznie działała w komitetach osiedlowych w Gdyni, w harcerstwie od 1932 roku, w latach 1945-1949 była komendantką Hufca Harcerek w Tczewie, udzielała się też na terenie Hufca ZHP Gdynia, działała w także Kręgu Seniorów Instruktorów przy Komendzie Chorągwi w Gdańsku, od 1975 r. „szczególnie duże zaangażowanie wykazała w pracach Starszoharcerskiego Kręgu Instruktorskiego „Jaszczurkowcy” w Tczewie”, powszechnie lubiana i szanowana, miała w sobie pogodę ducha, dużo optymizmu, radości i humoru; przedwcześnie zmarła (zaledwie 64 lata) na atak serca, pochowana została w Gdyni – na Cmentarzu Witomino.

Ks. Stefan Wincenty Frelichowski (1913-1945) – z czasem druh „Wicek” pisał, że „idea harcerstwa: wychowania młodzieży przez młodzież jest najdziwniejszą, ale najlepszą”, urodził się w Chełmży, w mieście rodzinnym dojrzał i ukształtował się w okresie II Rzeczypospolitej, w czerwcu 1931 roku uzyskał świadectwo dojrzałości w Państwowym Gimnazjum Humanistycznym w Chełmży, wybrał życiową drogę powołania kapłańskiego, w 1937 roku otrzymał święcenia kapłańskie w Seminarium Duchownym w Pelplinie, był kapłanem bpa Stanisława Okoniewskiego i wikariuszem parafii Wniebowzięcia NMP w Toruniu, aresztowany przez hitlerowców w 1939 roku, więziony w Stutthofie i w Dachau, gdzie zmarł 23 lutego 1945 roku wskutek niesienia pomocy bliźnim do końca i w najtrudniejszych warunkach, w 1999 roku beatyfikowany przez Jana Pawła II, do harcerstwa wstąpił w IV klasie gimnazjum, brał udział w zlocie 10-lecia powstania harcerstwa na Pomorzu (1927), ukończył kurs drużynowych, w seminarium pelplińskim został komendantem Kręgu Starszoharcerskiego Zrzeszenia Kleryków, zajmował się też drużyną harcerską w Collegium Marianum i w szkole powszechnej w Pelplinie, uczestnik Jubileuszowego Międzynarodowego Zlotu Harcerskiego w Spale (1935), tutaj uzyskał stopień „Harcerza Rzeczypospolitej”, w służbie phm., w 1938 roku mianowany kapłanem Chorągwi Pomorskiej ZHP, w 2002 roku Papież-Polak ustanowił go Patronem Polskich Harcerzy, mówiąc: „niech się stanie dla was patronem, nauczycielem szlachetności i orędownikiem pokoju i pojednania”.

Kmdr Antoni Garnuszewski (1886-1964) – urodził się pod zaborem rosyjskim w Warszawie, ukończył Wydział Nawigacyjny Szkoły Morskiej w Odessie i Wydział Budowy Okrętów Politechniki w Petersburgu oraz Wojenną Szkołę Inżynierów Morskich w Kronsztadzie, praktyczną żeglugę morską poznał na linii Odessa-Władywostok, organizator i dyrektor Szkoły Morskiej w Tczewie (1920-1929), w 1926 roku zorganizował w Tczewie Szkołę Rzemieślniczo-Przemysłową, w latach 30. ubiegłego wieku wicedyrektor Urzędu Morskiego w Gdyni, po wojnie w 1945 roku uczestniczył w odbu-

downie gospodarki morskiej, przez dwa lata ponownie dyrektor Państwowej Szkoły Morskiej (Gdynia), następnie starszy inspektor Urzędu Morskiego, nade wszystko w życiu niesłychanie pracowity, obowiązkowy, skromny i uczciwy, na emeryturze poświęcał się sprawom przemysłu okrętowego, poświęcono jemu film pt. „Morski inżynier”, przyjaciel harcerstwa w Tczewie, opiekował się miejską drużyną pozaszkolną, dla młodzieży i branży morskiej stanowił nieposzlakowany autorytet.

Małgorzata Gdaniec (1916-2000) – urodzona w Tczewie, z zawodu instruktor w-f, udzielała się w Wojewódzkiej Komendzie Kultury Fizycznej i Sportu, miała uprawnienia i staż sędziego w lekkoatletyce oraz w wioślarstwie, wiele lat pracowała na PKP Magazyn Główny w Tczewie, działacz związkowy i sportowy, wśród nadanych medali i wyróżnień posiada m.in.: medal 10-lecia Polski Ludowej (1955), medal „XV-lecia Sportu Gdańskiego” (1960), Złota Odznaka GOZPN (1960), odznaka honorowa „Zasłużony Ziemi Gdańskiej” (1969), Krzyż „Za Zasługi dla ZHP” (1971), odznaka „Sprawności obronnej” (1977), brązowa odznaka „Zasłużony Działacz LOK” (1978), odznaka Srebrny Krzyż Zasługi (1978), Odznaka „Zasłużony Działacz FJN” (1980), Złote Odznaczenie im. Janka Krasickiego (1980), Złotym Krzyż „Za Zasługi dla ZHP” (1981), Medal 40-lecia Polski Ludowej (1984), Medal „Za udział w wojnie obronnej 1939” (1985), Odznaka Honorowa PCK I stopnia (1985), Krzyż Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1987), medal 70-lecia PCK, od 1993 roku członek Związku Kombatantów RP i b. Więźniów Politycznych, posiadała uprawnienia kombatanckie za wojnę obronną w 1939 roku, przyrzeczenie harcerskie złożyła dnia 7 lipca 1945 roku, harcmistrz, współorganizator wielu obozów harcerskich, komendant Szczepu ZHP przy Spółdzielni Mieszkaniowej w Tczewie im. Bohaterów Monte Cassino, harcmistrz PL, w Komendzie Hufca Tczew wieloletnia przewodnicząca Komisji Rewizyjnej.

Urszula Giełdon – urodzona w 1942 roku w Tczewie, absolwentka Liceum Pedagogicznego w Tczewie (1960), mgr biologii po UMK w Toruniu, ukończyła też studia podyplomowe i kilka kursów specjalistycznych, praktykę nauczycielską podjęła w Rajkowach, potem pracowała w Domu Kultury Dzieci i Młodzieży w Tczewie, uczyła w kilku tczewskich szkołach, w latach 80. minionego wieku zasłużona, wieloletnia dyrektor Domu Dziecka w Tczewie, od 1990 roku radna Rady Miejskiej czterech kadencji, zasiadała także w Zarządzie Miasta Tczewa, w latach 90. inicjator i kierownik Ośrodka Terapii Osób Niepełnosprawnych w Tczewie przy ul. Wigury 84, cieszy się opinią uznanego społecznika – oddanego sercem osobom niepełnosprawnym, kilkakrotnie odznaczona i wyróżniana, m.in. Brązowym Krzyżem Zasługi, jest laureatem Medalu „Pro Domo Trsoviensi”, wysoko sobie

ceni Nagrodę „Bursztynowego Mieczyka” dla jej Ośrodka, z harcerstwem bliżej zetknęła się w klasie harcerskiej Liceum Pedagogicznego, z przekonaniem zaangażowała się w harcerstwo, jako swoich mistrzów harcerstwa wymienia Helenę Godlewską, Witolda Bieleckiego i Brunona Terczakowskiego, w 1975 roku była m.in. komendantem kolonii zuchowej w m. Góra, w 1976 roku prowadziła obozowi wędrownemu po Zakopanem i okolicy, w sumie ma „na koncie” 15 obozów harcerskich i środowiskowych, metodę harcerską z powodzeniem stosowała również w pracy ze środowiskiem osób niepełnosprawnych, harcmistrz.

Wojciech Głowiński – zalicza się do ścisłej czołówki tczewskiego żeglarsstwa w minionym półwieczu, urodzony w 1959 roku w Tczewie w rodzinie harcerskiej, ojciec Mieczysław Głowiński zakładał drużyny harcerskie na Ziemi Gniewskiej, po ukończeniu LO w Tczewie Wojciech studiował na UG, w AKM szef sekcji żeglarskiej, w AZS członek zarządu, w 1984 roku przygotowywał jubileusz 60-lecia powstania Polskiego Związku Żeglarskiego (PZZ) w Tczewie, z tej okazji otrzymał honorową odznakę „Zasłużony dla PZZ”, do harcerstwa należał od czasów LO, był drużynowym drużyny żeglarskiej, następnie uczestnik spływów żeglarskich głównie w kierunku na Jeziorak, kolejno zdobywał stopnie żeglarskie-żeglarza jachtowego, sternika jachtowego i jachtowego sternika morskiego, pływał na harcerskich jachtach morskich („Alf”, „Zawisza Czarny”), w 1980 roku jeden z głównych organizatorów rejsu z okazji 10-lecia UG pod hasłem „Bandera uniwersytecka na Atlantyku”, Sztorman Hufca ZHP Tczew w latach 1980-1986, jego zastępcami byli Lech Stoliński i Waldemar Gil, a wieloletnim i zasłużonym bosmanem był Zbigniew Grubich (ps. „Bilu”), w latach 80. kilkakrotnie pływał na wodach Bałtyku i dookoła Europy na flagowym jachcie AKM „Wojewoda Pomorski”, wraz z Wojciechem Chabałowskim przyczynił się do uwłaszczenia „hangaru ZHP” nad Wisłą, pozostaje wierny pasjom żeglarskim.

Barbara Gniazdowska – urodziła się w 1936 roku w Pieniążkowie, pochodzi z wielodzietnej i patriotycznej rodziny (Lietz), ojciec Kazimierz (kierownik szkoły w Pieniążkowie) został rozstrzelany w 1939 roku (w Mniszku), ukończyła SP w Gniewie, absolwentka Liceum Pedagogicznego w Łęborku (profil w-f) (1954), potem SN, od 1979 roku magister pedagogiki specjalnej UG, z nakazu pracy trafiła do SP nr 5 w Tczewie, utworzyła tutaj m.in. zespół taneczny, w 1961 roku wyszła za mąż za harcerza Zbigniewa Gniazdowskiego, jej dwaj synowie należeli do drużyny żeglarskiej, w 1963 roku podjęła pracę w Specjalnej Szkole Podstawowej nr 9, w 1985 roku przeszła na emeryturę, była zatrudniona na godziny w MOPS-ie, SP nr 5 i w OSzW w Tczewie, w 2011 roku zakończyła aktywność zawodową, już w latach 1948-1949 brała udział w obozach harcerskich (Dziemiany, Krantowo),

w 1957 roku założyła drużynę zuchową w SP nr 5, rok później ukończyła obóz szkoleniowy w Borowicach pod Cieplicami, kwatermistrz kolonii zuchowej w Dzierzgoniu pod kierownictwem Anny Marks, absolwentka kursu instruktorskiego Nieprzetartego Szlaku (NS) w Rabce (1974), jedna z liderek drużyn NS w Tczewie, od 1974 roku komendant Szczepu NS w Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Tczewie, sekretarz Komisji Rewizyjnej Hufca ZHP Tczew, uczestniczyła w wielu biwakach, wycieczkach, zlotach i rajdach harcerskich, wielokrotnie nagradzana i wyróżniana.

Helena Godlewska (1912-1991) urodziła się na terytorium Rosji w Wołgdzie, córka powstańców styczniowych Bronisława i Eleonory, ukończyła Seminarium Nauczycielskie w Wilnie oraz Wyższy Kurs Nauczycielski (WKN), w latach 1935-1939 uczyła w szkołach polskich w powiecie Wilno-Troki, okres okupacji hitlerowskiej spędziła w tajnym nauczaniu w Wilnie, pod pseudonimem „Helena” brała udział w walkach AK o Wilno, po 1945 roku na Pomorzu, od 1947 roku na zawsze w Tczewie, w „Grodzie Sambora” ponad 25 lat uczyła biologii, geografii i fizyki w SP nr 5, SP nr 4 i SP nr 2, z obowiązków swoich wywiązywała się zawsze bardzo sumiennie, pilna i pracowita, nauczycielka-entuzjastka, bezpartyjna, członek ZNP, chętnie udzielała się społecznie na terenie szkoły, w SP nr 4 prowadziła drużynę harcerską, szczególnie aktywna przy odbudowie ZHP po 1956 roku, zastępca komendanta Hufca Tczew, często wyjeżdżała z młodzieżą harcerską na obozy, ceniona za odwagę i kultywowanie tradycyjnych wartości i ideałów wychowawczych, dla swoich uczniów, w tym dla Urszuli Giedon stanowiła znakomity wzorzec wychowawczy, w 1973 roku otrzymała od Rady Państwa Krzyż Partyzancki, zmarła 14 maja 1991 roku w Wąbrzeźnie.

Bronisław Goździelewski (1914-1984) – pochodził spod Świecia (Piskarki), z zawodu nauczyciel, 40 lat przepracował w różnych szkołach Tczewa i okolicy, w latach 1948-1969 radny MRN w Tczewie, politycznie działał w SD, w okresie 1958-1961 etatowy Przewodniczący Prezydium MRN, skutecznie przewodniczył Komitetowi Obchodów 700-lecia miasta Tczewa, w działalności publicznej zgromadził ponad 60 dyplomów i około 40 odznaczeń, w 1984 roku udekorowany medalem „Zasłużony Nauczyciel PRL”, jeden z najbardziej zasłużonych tczewskich harcerzy, współtworzył tczewskie harcerstwo w latach II Rzeczypospolitej i w epoce PRL, realizował w życiu harcerskim hasło: „Szanujemy przeszłość, pracujemy dla przyszłości”; od 1937 roku przewodniczył Kręgowi Starszoharcerskiemu w Tczewie, w 1939 roku był już podharcemistrzem, w latach 1947-1948 komendant Hufca Harcerzy w Tczewie, w latach 1959-1966 przewodniczył Powiatowej Radzie Przyjaciół Harcerstwa, w 1964 roku mianowany harcmistrzem, inicjator Pomnika Harcerskiego w Parku Miejskim, współzałożyciel i pierwszy Przewodniczący SKI „Jaszczurkowcy”.

Aleksandra Graban (Sikorska) – urodzona w 1964 roku w Pelplinie, wykształcenie wyższe, mgr filologii polskiej UG, nauczycielka z 29-letnim stażem, od wielu lat pracuje w Zespole Szkół w Morzeszczynie, hufiec ZHP Morzeszczyn przejęła po Bogusławie Kurowskiej, ówczesny hufiec obejmował drużyny harcerskie i zuchowe na terenie 4. szkół podstawowych – Kierwałd, Lipia Góra, Morzeszczyn i Nowa Cerkiew, główny okres jej aktywnej działalności harcerskiej przypada na lata 1984-1989, organizowano zimowiska, biwaki i wycieczki, były one dofinansowywane przez zakłady pracy, w tym miejscowy SKR, w sumie dysponowano dobrymi środkami finansowymi, dobrze sprawdzały się manewry harcerskie, konsekwentnie zdobywano stopnie i sprawności harcerskie, wiele nauczono się podczas odpraw hufcowych w Komendzie Chorągwi w Gdańsku, w nagrodę za aktywność Hufiec ZHP Morzeszczyn otrzymał także trzy miejsca na wycieczkę do Leningradu, harcerstwo uczyło wtedy poszanowania autorytetów oraz dyscypliny, w jej przekonaniu warto by powrócić do sprawdzonej metodyki harcerskiej w wychowaniu dzieci i młodzieży.

Józef Grabowski (1917-1939) – urodził się 12 marca 1917 roku w Tczewie, w 1931 roku ukończył szkołę powszechną, następnie uczył się w Gimnazjum Humanistycznym w Tczewie, w roku 1926 wstąpił do ZHP w Tczewie, w 1931 powierzono mu funkcję drużynowego 45 DH przy Liceum i Gimnazjum Ogólnokształcącym, stał się wzorem dla innych harcerzy, w 1936 roku uzyskał maturę, także w 1936 został starszym Kręgu Starszoharcerskiego im. Władysława IV w Tczewie, rok później otrzymał stopień podharcemistrza, następnie odbył roczny kurs wojskowy podchorążych rezerwy w Grudziądzu, do Tczewa powrócił jako instruktor Komendy Hufca Harcerzy, jako podchorąży brał udział w wojnie obronnej Polski we wrześniu 1939 roku (Grudziądz, Toruń, Warszawa, Łódź), został ciężko ranny i wkrótce zmarł, miał zaledwie 22 lata, harcerstwo tczewskie straciło „wielkiego harcerza, organizatora i patriotę polskiego”.

Gertruda Groos (1915-2004) – z domu Czajkowska, urodziła się w Wąbrzeźnie, ale od 1922 roku zamieszkała z rodzicami w Tczewie, tutaj przeżyła 82 lata, również w Tczewie ukończyła szkołę powszechną i nobiletujące Gimnazjum Żeńskie (1932), po wojnie wyszła za mąż za Franciszka Groosa, oficera AK, została matką trojga dzieci, jej córka Ewa Groos jest znaną w Tczewie polonistką, w 1999 roku państwo Groos obchodzili złoty jubileusz małżeństwa, wiele lat pracowała jako kierownik administracyjno-gospodarczy w Spółdzielni Rybackiej „Troć” w Tczewie, do harcerstwa wstąpiła już w gimnazjum, aktywnie włączyła się w odbudowę harcerstwa po 1945 roku, w 1947 roku zorganizowała obóz harcerski w Ocyplu i była jego komendantką, po odnowie 1956 roku ponownie była komendantką obozu harcerskiego

w Ocyplu, na obóz zabrała także dwie córki i syna, w 1960 roku wraz z Ireną Wiką należały do liderek żeńskiego harcerstwa w Tczewie, wraz z upolitycznianiem harcerstwa w PRL, wycofała się z dalszej działalności, jednakże do końca życia miała w swoim sercu krzyż harcerski ze złotą lilijką, imponowała środowisku piękną polszczyzną i była wzorem dla swoich dzieci.

Anna Grudniewska – harcerska z krwi i kości, rodowita pelplinianka, urodzona w 1950 roku, ukończyła LO w Pelplinie, absolwentka SN, magisterium z teologii uzyskała na UKSW w Warszawie, wieloletnia nauczycielka matematyki, pracę nauczycielską rozpoczynała w Gniewie, w sumie uczyła 41 lat, głównie w SP nr 2 w Pelplinie, w 2011 roku przeszła na emeryturę, warto podkreślić, że pomimo licznych obowiązków zawodowych i społecznych jest oddaną matką sześciorga dzieci, od 10. roku życia była w drużynie zuchowej, silny wpływ wywarła na jej harcerskie wychowanie dh Wanda Zajac, była też w znakomitej drużynie Jolanty Czyżmy, potem została drużynową 71 Drużyny Harcerskiej im. T. Kościuszki w Pelplinie, zobowiązanie instruktorskie złożyła w 1966 roku, osobiście jako nauczycielka harcerstwo prowadziła już podczas pierwszej pracy w Gniewie, następnie została komendantem Szczepu Harcerskiego przy SP nr 2 w Pelplinie, tutaj zorganizowała m.in. Drużynę Artystyczną, drużyna ta w nagrodę za osiągnięcia artystyczne pojechała na wycieczkę do Austrii (1983), zachowała w sobie ideały oraz tradycyjne wartości harcerskie, dodajmy też – była stałą konsultantką ze środowiska Pelplin niniejszej publikacji.

Tadeusz Grudniewski – urodził się na Kielecczyźnie w 1948 roku, służył w Tczewskim Batalionie Saperów, tutaj prowadził drużynę harcerską dla dzieci kadry, następnie nauczyciel zawodu w Gniewie, potem uczył w SP w Pelplinie, od 1980 roku magister Uniwersytetu Gdańskiego, w latach 1986-1994 dyrektor Szkoły Podstawowej nr 2 w Pelplinie, w 1974 roku był komendantem kursu drużynowych i funkcyjnych HSPS w Gniewie, w 1975 roku współorganizował Hufiec ZHP w Pelplinie, był wieloletnim komendantem Hufca ZHP Pelplin, kierował wieloma inicjatywami i działaniami harcerskimi, nagrodzony przez Kwaterę Główną ZHP za organizację HAL w 1978 roku, reprezentował Ziemię Tczewską w Radzie Chorałwi Gdańskiej, został również wybrany do władz krajowych harcerstwa – do Rady Naczelnej ZHP w kadencji 1981-1985, napisał także pracę magisterską o historii harcerstwa w Pelplinie (1945-1975), potem uzyskał doktorat, obecnie Rektor Wyższej Szkoły Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrowcu Świętokrzyskim, w tym mieście też mieszka na stałe.

Bronisław Grzymowicz (1909-1939) – urodził się w Mortągach pod Lubawą, uczył się w Seminarium Nauczycielskim w Lubawie, tutaj też wstą-

pił do harcerstwa, harcerstwo stało się jego pasją życiową. Przrzeczenie harcerskie i prawo harcerskie – to były drogowskazy jego życia, po maturze uczył krótko w Szkole Powszechnej w Czatkowach, w edukacji posługiwał się metodami pracy harcerskiej, w Tczewie założył dwie drużyny im. A. Mickiewicza i im. Zawiszy Czarnego, z dniem 9 listopada 1931 roku został pierwszym Komendantem Hufca Męskiego w Tczewie, równolegle pełnił obowiązki drużynowego VI Tczewskiej Drużyny Harcerskiej, organizował od 1932 roku zgrupowania drużyn tczewskich, w tym samym roku zorganizował w Tczewie manifestację antyhitlerowską, z jego inicjatywy powstał w 1932 roku zastęp harcerzy pozaszkolnych, Hufiec Tczewski prowadził do 15 lutego 1935 roku, kiedy został służbowo przeniesiony do Lubawy, od 1935 komendant Hufca Lubawskiego, popularyzował folklor Ziemi Lubawskiej, w 1939 roku stał na czele organizacji obronnej Lubawy, aresztowany w październiku tego samego roku, wkrótce zamordowany przez władze hitlerowskie, w wieku zaledwie 30. lat oddał życie za Ojczyznę, zawsze skromny, dążył do szlachetnego wychowania kochanej młodzieży.

Alfons Guziński (1894-1982) – urodził się 21 lipca 1894 roku w Morzeszczynie w ubogiej rodzinie, matce zawdzięczał możliwość nauki w progimnazjum, absolwent Collegium Marianum, w latach 1912-1914 członek Towarzystwa Tomasza Zana (TTZ) i skaut w Gimnazjum w Świeciu, studiował w Uniwersytecie Poznańskim, w 1929 roku uzyskał dyplom nauczyciela szkół średnich, w okresie międzywojennym uczył łaciny i j. niemieckiego w dwóch gimnazjach Tczewa, współzałożyciel i Prezes Klubu Sportowego „Wisła”, okres okupacji spędził w Chełmie Lubelskim, gdzie udzielał się w AK i w tajnym nauczaniu, w 1945 roku ponownie uczył w tczewskich szkołach średnich, łącznie w oświacie przepracował 47 lat, do końca życia pasjonował się sportem, Prezes rzeczywisty i Prezes Honorowy MKS „Wisła” Tczew, społecznie działał też w spółdzielczości, a politycznie w Stronnictwie Demokratycznym (SD), słusznie uważany za nestora tczewskich nauczycieli, kochał młodzież i był lubiany przez młodzież, na emeryturze doradzał trenerom i zawodnikom, działał też w Sekcji Emerytów i Rencistów ZNP w Tczewie, „Grodowi Sambora” oddał wszystko, co miał najlepsze, tu była jego „Mała Ojczyzna”.

Maria Halmann – urodziła w 1946 roku w Lubichowie na Kociewiu, absolwentka Liceum Pedagogicznego w Tczewie, wykształcenie wyższe, nauczycielka fizyki i pedagog szkolny, uczyła w szkołach podstawowych w Dąbrowce k. Starogardu Gd., w Piasecznie, Czarnej Wodzie i od 1978 roku w Gniewie aż do przejścia na emeryturę w 1995 roku, do harcerstwa wstąpiła w szkole średniej (1962), gdzie drużynowym był B. Goździelewski, od roku 1976 prowadziła gromadę zuchową, w Gniewie (od 1978) na stałe związana

jest z harcerstwem, po nastaniu transformacji ustrojowej wstąpiła do Związku Harcerstwa Rzeczypospolitej (ZHR), od 16 lat działa jako instruktor ZHR w Gniewie, m.in. drużynowa I Gniewskiej Drużyny Harcerek „Gniazdo”, w 1997 roku brała udział w Międzynarodowym Zlocie Harcerzy i Skautów z okazji 1000-lecia Gdańska, a w roku 1999 roku w zlocie drużyn ZHR w Lednicy, współorganizatorka „Wystawy harcerskiej” w Gniewie, była także opiekunką 11. Gniewskiej Gromady Zuchowej „Strażniczki Nadwiślańskiego Grodu” oraz I Kociewskiej Drużyny Harcerek, regularnie uczestniczy w zimowiskach i obozach harcerskich, nagradzana nie tylko przez władze miasta i gminy Gniew, podkreśla znaczenie zdobywanych stopni w ZHR oraz pielęgnowanie wartości religijnych i patriotycznych, udziela się też w Klubie Abstynenta w Gniewie.

Hanna Janina Hass (1909-1939) – urodziła się w Łowiczu 4 marca 1909 roku, rodem z Mazowsza, w 1930 roku ukończyła studia matematyczne na Uniwersytecie Warszawskim, podjęła pracę jako nauczycielka (Nowe Miasto, Warszawa), uczestniczka Międzynarodowego Zlotu Harcerskiego w Spale w 1935 roku, w 1936 roku została nauczycielką matematyki w Państwowym Gimnazjum i Liceum Humanistycznym Żeńskim w Tczewie, w 1939 roku w czasie walki o tczewskie mosty zorganizowała harcerską służbę sanitarną i łączności, do harcerstwa wstąpiła w szkole średniej, od początku swojej pracy zawodowej jako instruktor opiekowała się harcerstwem, w Gimnazjum Żeńskim w Tczewie prowadziła drużynę harcerską, która wyspecjalizowała się w turystyce i sporcie (krajoznawstwo, jazda na rowerach, piłka siatkowa), zorganizowała wzorcową drużynę harcerską pozaszkolną, organizowała kursy szkoleniowo-sanitarne, wkrótce została zastępcą komendantki hufca żeńskiego w Tczewie, z kolei po 1 września 1939 roku oświadczyła najbliższym „póki choć jedna harcerka jest w Tczewie, ja muszę być z nią”, za działalność patriotyczną wśród tczewskiej młodzieży została aresztowana (20.10.1939 r.) przez gestapo, więziona w b. Szkole Metalowej przy ul. Sobieskiego, uznano ją za „niebezpieczną” dla reżimu III Rzeszy, w konsekwencji została rozstrzelana w tczewskich koszarach, jej rodzeństwo (Maria, Wojciech) zginęło w Powstaniu Warszawskim, w 1946 roku ekshumowano zwłoki dh. Hanny, w powojennej Polsce imię „Hanny Hass” nosiło Liceum Medyczne w Tczewie, nie przypadkiem ma też swoją ulicę w „Grodzie Sambora”.

Leon Hejnowski – ps. Ali (Alibaba), urodził się w 1939 roku w Tczewie, od drugiego roku życia wychowywał się bez rodziców (zmarli), ukończył SP nr 6 przy ul. Wodnej, absolwent Zasadniczej Szkoły Metalowej w Tczewie, z zawodu galwanizer, z praktyki życiowej malarz i rzemieślnik, blisko 25 lat z przerwami prowadził warsztat rzemieślniczy, 4 lata pracował w PBRol, 6 lat w FPS „Polmo”, został tutaj brygadzystą, później otworzył warsztat rze-

mieślniczy, następnie rencista i emeryt, wieloletni instruktor harcerski, w SP nr 6 od 1957 roku jako drużynowy kształcił na harcerzy trudną młodzież ze „Starego Miasta”, we „Wiatraku” kierował drużyną starszoharcerską, ukończył kurs żeglarski w Rzućwie (1958), uprawiał żeglarstwo w 1 HDŻ, z drużyną budował łódki typu „BM” w hangarze nad Wisłą, każdą łódkę bardzo uroczyście wodowano, w żeglarstwie sternik jachtowy, w ZHP harcmistrz, prowadził obozy żeglarskie (Garczyn, Kąty Rybackie – 3, Suchacz) i spływy (Tczew – Gdańska Głowa – Szarpawa – Zalew Wiślany, Tolkmicko, Krynica Morska, Frombork, Kąty Rybackie, Nogat – Biała Góra – Wisła – Tczew), uczestnik sławnego rejsu „Zawisza Czarny” do Francji i Anglii w 1963 roku, z kolei w 1968 roku odbył rejs do Jugosławii (kpt. Sieradzki, kpt. Wysoczański), prowadził także spływy żeglarskie Kanałem Elbląskim, rzeką Drwęcą i jeziorami Ziemi Brodnickiej oraz Golub – Dobrzyń, kolejno obóz w Trzechowie, odbył także kurs instruktorów narciarskich „Głodówka”, w domu był gościem, „siedem dni byłem w hangarze” wspomina, ma na swoim koncie 25. lat b. wysokiej aktywności w harcerstwie, szczególnie w żeglarstwie, w tym okresie raz był na urlopie nieharcerskim, wieloletni sztorman Hufca ZHP Tczew, wyszkolił wielu znakomitych tczewskich żeglarzy, po nim obowiązki żeglarskie w ZHP przejął Henryk Sołtanowicz.

Norbert Jatkowski – urodził się 7 czerwca 1933 roku w Subkowach, od 1945 roku mieszkaniec Tczewa, tu ukończył szkołę zawodową, pracował jako ślusarz w FPS „Polmo” aż do przejścia na emeryturę, w harcerstwie działa od 1948 roku, był także czołowym lekkoatletą w Harcerskim Klubie Sportowym, w 1956 roku aktywnie zaangażował się w odbudowę harcerstwa, współtworzył legendarną I Harcerską Drużynę Żeglarską (HDŻ), w której w latach 1956-1966 był instruktorem i sztormanem odpowiadającym za szkolenie żeglarzy, także drużynowy DH im. T. Kościuszki, w 1966 roku zastąpił B. Terczakowskiego na stanowisku komendanta drużyny i wkrótce Szczepu ZHP im. S. Moniuszki, czyli Harcerskiej Orkiestry Dętej, od 47 lat odpowiada za szkolenia i organizację obozów (głównie Stare Polaszki, Leśno i od wielu lat Olpuch) Orkiestry Harcerskiej, znakomity organizator i oddany społecznik, prawie zawsze w cieniu bardziej znanych postaci, w 1980 roku został wybrany zastępcą komendanta Hufca ZHP Tczew, posiada odznaczenia państwowe (np. Zasłużony Działacz Kultury) i harcerskie (w tym harcmistrz PL), jest Kawalerem Medalu „Pro Domo Trsoviensi”, pomimo ukończonych 80 lat, nadal aktywnie współpracuje z Orkiestrą Harcerską, jak również z Komendą Hufca ZHP Tczew.

Władysław Jędruch (1914-1985) – społecznik z powołania, po 1945 roku przeniósł się na Pomorze, wieloletni i zasłużony kierownik Państwowego Domu Dziecka w Tczewie, działacz tczewskiej oświaty, udzielał się w Sekcji

Emerytów ZNP, w harcerstwie lwowskim od 1929 roku, w latach 1933-1935 był już drużynowym, do 1939 roku opiekun harcerski w szkole powszechnej, w 1935 roku brał udział Międzynarodowym Zlocie Harcerskim w Spale, uczestnik licznych obozów stałych i wędrownych z ramienia Komendy Chorągwi ZHP Lwów i Komendy Hufca w Mościskach, na emeryturze włączył się do tczewskiego harcerstwa, od 1979 roku należał do SKI „Jaszczurkowcy”, sumiennie wykonywał wszystkie zadania dla „umiłowanego harcerstwa”, także jego żona Jadwiga (śp. 1998) działała w harcerstwie, opiekowała się drużyną, udzielała się w SKI „Jaszczurkowcy”. Wiersze jej autorstwa poświęcone są harcerstwu: „Krąg”, „Kwiecień 1980”, „Szare Szeregi”, „Tczewskim Harcerzom poległym w walce z hitlerowskim najeźdźcą w latach 1939-1945” i „Krąg Instruktorski starszoharcerski – Jaszczurkowcy”.

Władysław Sławomir Jurgo (1920-1944) – to przede wszystkim patron Hufca ZHP Tczew, syn Władysława i Ireny z d. Truchlińska, matka nazywała go „słonecznym chłopcem”, miał czworo rodzeństwa, rodzina przybyła do Tczewa w maju 1922 roku, wiosną 1939 roku ukończył Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcące, uprawiał sport i miał tutaj liczne sukcesy, grał także na kilku instrumentach muzycznych, miał zamiar studiować w Centralnym Instytucie Wychowania Fizycznego, w ostatnich dniach sierpnia 1939 roku powrócił do Tczewa z występów artystycznych za granicą, do harcerstwa wstąpił w Gimnazjum, uzyskał stopień ćwika, po 1 września 1939 roku na ochotnika zgłosił się do wojska, wkrótce znalazł się na hitlerowskiej „czarnej liście” tczewskich patriotów, aresztowany zbiegł z obozu, zamieszkał w Lublinie, opiekował się tu młodszym rodzeństwem, udzielał się w lubelskich strukturach AK, aresztowany 30 listopada 1943 roku i więziony na Zamku w Lublinie, w czasie śledztwa nikogo nie wydał, był na liście straceń, 21 lipca 1944 roku heroicznie stanął w obronie maltretowanych i mordowanych więźniów, po desperackim zabójstwie hitlerowskiego kata, aby uchronić kolegów przed represjami – popełnił samobójstwo, współwięźniowie przeżyli wojnę, druh Władysław zginął śmiercią bohatera, pośmiertnie odznaczony Krzyżem Srebrnym Virtuti Militari, o jego bezprzykładnym męstwie pisała prasa krajowa i regionalna w 1971 roku, dnia 14 maja 1972 roku Hufiec ZHP Tczew przyjął imię bohaterskiego harcerza Władysława Sławomira Jurgo.

Bronisław Kalkowski (1916-1984) – urodził się Dzierżążnie koło Morzeszczy, przed wojną ukończył Seminarium Nauczycielskie, żołnierz września 1939 roku, następnie jeniec wojenny, po wojnie uzupełnił wykształcenie, uczył w SP nr 2, w latach 1953-1966 dyrektor Liceum Ogólnokształcącego przy ul. Parkowej w Tczewie, potem wicedyrektor Technikum Mechanicznego i dyrektor ZSZ Doksztalającej w „Grodzie Sambora”, na emeryturę przeszedł w 1977 roku, udzielał się społecznie w ZNP i Klubie Oficerów Re-

zerwy, wielokrotnie wyróżniany i odznaczany, harcerstwem zajmował się jako instruktor po 1945 roku, od marca 1946 do lutego 1947 roku komendant Hufca ZHP w Tczewie, brał udział w organizacji obozów, zlotów i alertów harcerskich, w latach emerytalnych zaangażował się w działalność Starszo-harcerskiego Kręgu Instruktorskiego „Jaszczurkowcy”.

Jerzy Kapejewski – urodził się w 1950 roku w Malborku, tutaj się też wychował, w latach 1964-1969 uczył się w Liceum Pedagogicznym w Tczewie, magister historii UG, ukończył również studia podyplomowe, pracował w szkołach podstawowych w Rzeżęcinie, Kulicach i Królów Lesie oraz w Zbiorczej Szkole Gminnej w Morzeszczynie jako wicedyrektor, w 1986 roku został naczelnikiem gminy Morzeszczyn, w latach 1990-1998 był demokratycznie wybranym wójtem gminy Morzeszczyn, na emeryturze mieszka w Malborku i jest prezesem Koła Stowarzyszenia Przewodników Malborskich, do harcerstwa wstąpił w Szkole Podstawowej w Malborku, w szkole średniej był drużynowym 75 DH im. Mariusza Zaruskiego, w 1966 roku złożył zobowiązanie instruktorskie, odbył fachowe przeszkolenia (np. Korbielów), w 1980 roku został harcmistrzem, od 17 listopada 1980 roku komendant Hufca ZHP Morzeszczyn, a następnie (od 1986 r.) społeczny zastępca komendanta, do harcerstwa zachował sentyment oraz przekonanie do ciekawej, wartościowej i skutecznej „szkoły życia”.

Fryderyk Kapinos (1936-1997) – urodził się w Izbiskach w woj. rzeszowskim, po 1945 r. rodzina osiadła na wsi kociewskiej (Łukocin), absolwent tczewskiego Liceum Pedagogicznego (1956), od 1969 roku mgr geografii po WSP w Gdańsku, uczył w Szkole Podstawowej nr 1 w Gniewie, z czasem został tutaj zastępcą kierownika, kolejno gminny dyrektor szkół w Gniewie, w latach 70. radny stopnia miejskiego, powiatowego i WRN w Gdańsku, od 1975 roku dyrektor SP nr 2 w Gniewie, wśród jego kadry wyróżniał się m.in. przyszły burmistrz Gniewa Bogdan Badziąg, po 1991 roku pracował w hurtowni książek „Wkra”, harcerstwo, sport oraz turystyka stanowiły jego główne pasje społeczne, jako nauczyciel był drużynowym drużyny harcerskiej, jego żona Henrietta (którą poznał na obozie harcerskim) prowadziła drużynę harcerską żeńską, w latach 1964-1971 był komendantem Rejonu ZHP w Gniewie, w latach 70. minionego wieku wciąż zaangażowany w swojej drużynie harcerskiej, w 1998 roku mocą uchwały Rady Miejskiej w Gniewie jednej z ulic miasta nadano imię „Fryderyka Kapinosa”, uzasadniając to następująco: „Był lokalnym patriotą i wspaniałym pedagogiem. Jako nauczyciel wykształcił wiele pokoleń. Był człowiekiem o nienagannej postawie społecznej i etycznej. Zawsze służył ludziom, a w szczególności dzieciom. Budowniczy gniewskiego harcerstwa i drużyn sportowych”, w Gniewie wciąż cieszy się szacunkiem i uznaniem.

Ryszard Karczykowski – urodził się w 1942 roku w Tczewie, wychował się na tczewskim osiedlu kolejowym (Kozen), absolwent LO im. A. Mickiewicza w Tczewie (1961), wychowanek muzyczny Tadeusza Abta, występował w tczewskim zespole „Kamyki”, edukację muzyczną rozpoczął w Państwowej Filharmonii i Operze Bałtyckiej w Gdańsku, z kolei w Operetce Szczecińskiej i w Wyższej Szkole Muzycznej w Berlinie rozwinął się jego wielki talent tenora i reżysera muzycznego, jeden z najznakomitszych polskich śpiewaków operowych, koncertował z najwybitniejszymi orkiestrami symfonicznymi Europy i świata, profesor muzyki, Honorowy Obywatel Miasta Tczewa, należał do harcerstwa, prowadził drużynę zuchów, był wychowawcą kolonii zuchowej na obozie w Ocyplu, w swoich wspomnieniach z czasów tczewskich z nutą sympatii mówił: „Należałem do harcerstwa, prowadziłem nawet drużynę zuchów”.

Piotr Kleina (1904-1978) – urodził się na Ziemi Tczewskiej, w Królów Lesie (gm. Morzeszczyn), jeden z najbardziej zasłużonych tczewskich nauczycieli i dyrektorów, z zawodu nauczyciel już od 1923 roku, wybitny pedagog, uczył języka polskiego i geografii, po wrześniu 1939 roku intensywnie ścigany przez okupanta, uciekł spod kul Niemców w Lesie Szpęgawskim w październiku 1939 roku, ukrywał się w Borach Tucholskich, po 1945 roku jeden z pierwszych pionierów odbudowy szkolnictwa polskiego w Tczewie, organizator życia związkowego, w latach 1947-1968 bezpartyjny kierownik Szkoły Podstawowej nr 5 w Tczewie, jeden z pierwszych laureatów nagrody Prezydenta Miasta – „Panoramy Tczewa”, aktywny działacz Sekcji Emerytów ZNP w Tczewie, należał do najwybitniejszych przyjaciół harcerzy, szczególne zasługi położył przy odbudowie harcerstwa w Tczewie w latach 1956-1960, w 1971 roku otrzymał Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, zawsze życzliwy i przyjazny młodzieży, powszechnie szanowany i lubiany, posiadał wiele odznaczeń i wyróżnień państwowych i resortowych, w życiu pozostał konsekwentny względem wyznawanych wartości, zachował swój autorytet.

Henryk Klimek – urodził się w 1943 roku w Dąbrówce pow. Świecie, uczył się w Szkole Podstawowej nr 2 w Pelplinie, absolwent Liceum Pedagogicznego w Tczewie (1962), ukończył również WSN, wieloletni nauczyciel matematyki, na przełomie lat 60. i 70. minionego wieku dyrektor SP nr 1 w Pelplinie, następnie zastępca dyrektora Zbiorczej Szkoły Gminnej w Pelplinie, w latach 1980-1994 ponownie dyrektor SP nr 1 w Pelplinie, w 1994 przeszedł na emeryturę, w 1998 roku zamieszkał na stałe w Kartuzach, jako emeryt kierował dziecięcym Zespołem Pieśni i Tańca „Słonuszka” przy SP nr 2 w Kartuzach, z którym odniósł wiele sukcesów w regionie i w kraju, koncertował też zagranicą, w harcerstwie od 1957 roku, w SP nr 6 Tczewie

prowadził drużynę muzyczną, instruktor-podharc mistrz, również w SP nr 1 w Pelplinie prowadził drużynę harcerską, tutaj kierował harcerskim estradowym zespołem muzycznym „Młodość”, harcerstwo traktował jako swoistą przygodę życia – uczące nade wszystko dyscypliny, obowiązkowości i odpowiedzialności, niejako przy okazji wydobywał u młodzieży różnorakie talenty muzyczne.

Ada Kołakowska (Rusiecka) – urodzona w 1936 roku w Tczewie, edukację rozpoczęła w SP nr 3 w Tczewie, absolwentka tutejszego LO im. Adama Mickiewicza (1960), pracę zawodową rozpoczęła już w 1951 roku, z wyboru zawodowego nauczycielka, dyrektor Zbiorczej Szkoły Gminnej w Subkowach (1975-1981), zaliczyła SN, potem ukończyła studia magisterskie, także studia podyplomowe, doktorat uzyskała na Uniwersytecie Warszawskim, habilitację zrobiła w Moskwie z pedagogiki społecznej (2001), ponad ćwierć wieku nauczala w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Słupsku, od kilku lat na emeryturze i ponownie zamieszkała w Tczewie, łącznie przepracowała zawodowo 61 lat, do harcerstwa wstąpiła już w „podstawówce”, następnie prowadziła drużynę harcerską, organizatorka uroczystości szkolnych z udziałem harcerzy, uzyskała stopień podharc mistrza, podczas pracy na WSP w Słupsku prowadziła m.in. przedmiot pn. „metodyka wychowania harcerskiego”, z wybitnych tczewskich harcerzy przywołuje wzór Witolda Bieleckiego, obawia się, że harcerstwo zaginie, jeśli nikt się nim na serio i konsekwentnie nie zajmie, autorka cennej publikacji pt. „Związek Harcerstwa Polskiego jako środowisko wychowawcze” (Słupsk 1990) wydanej na podstawie rozprawy doktorskiej.

Zofia Konracka – urodziła się w 1936 roku w Gdyni, Szkołę Podstawową ukończyła w Rakowcu, absolwentka Liceum Pedagogicznego w Łęborku (1954), studia magisterskie odbyła w Uniwersytecie Gdańskim, ukończyła także studia podyplomowe z filologii rosyjskiej, w życiu osobistym pozostała stanu wolnego, uczyła języka rosyjskiego w wielu szkołach tczewskich, pracowała jako nauczycielka w szkole podstawowej i w tym LO im. A. Mickiewicza u dyrektora A. Tomczyka, prowadziła tutaj zespół muzyczny, z którego wyrosły sławne „Kubanki”, 10 lat była metodykiem przy SP nr 10, na emeryturę przeszła z Liceum Ekonomicznego, w sumie w szkolnictwie przepracowała 46 lat, z harcerstwem związała się już w „Jedenastce”, założyła tutaj i wiele lat prowadziła drużynę zuchową, ma w swoim dorobku dyplom Szkoły Instruktorów Zuchowych w Cieplicach Śląskich, szlify instruktorskie zdobywała w „Szkołach” Anny i Konrada Marksów, była aktywnym członkiem Kręgu Instruktorów Zuchowych w Tczewie, brała udział w kadrze wielu obozów harcerskich z ramienia Hufca ZHP Tczew, blisko współpracowała z legendą żeńskiego harcerstwa w Tczewie tj. z hm. Zofią Czerny.

Roman Kopitkowski – rodowity tczewianin, urodzony w 1949 roku, absolwent Technikum Mechanicznego w Tczewie i Studium Pedagogicznego w Gdańsku, w latach 1964-2000 pracował w Metrix S.A., okresowo był zatrudniony jako wychowawca w internacie Zespołu Szkół Budowlanych oraz Zespołu Szkół Ekonomicznych w Tczewie, do harcerstwa wstąpił w 1961 roku w SP nr 5, potem drużynowy 62 HDOW, wraz z hm. W. Bieleckim współorganizator Szczepu HDOW im. Szarych Szeregów, od 1969 roku członek Rady Hufca Tczew, od 1973 roku harcmistrz, w 1975 roku został kierownikiem Referatu Starszoharcerskiego, od 1977 roku członek Komendy Hufca Tczew pełniący również funkcję zastępcy Komendanta Hufca, wieloletni przewodniczący Komisji Stopni Instruktorskich Hufca Tczew, od 1984 roku harcmistrz PL, w 1985 roku wybrany członkiem Rady Chorągwi Gdańskiej, od kilku kadencji jest też zastępcą Przewodniczącego Komisji Rewizyjnej Chorągwi Gdańskiej, aktualnie także członek Komisji Historycznej Chorągwi Gdańskiej, delegat na VIII Zjazd ZHP (1985) i XXVIII Zjazd ZHP (1990), uczestnik Zlotu 80-lecia ZHP i Światowych Dni Młodzieży w 1991 roku w Częstochowie – z udziałem papieża Jana Pawła II, brał także udział w Zlocie 100-lecia ZHP w Krakowie w 2010 roku, wielokrotnie nagradzany i odznaczany wyróżnieniami państwowymi oraz harcerskimi, w tym Brązowym Krzyżem Zasługi, Krzyżem „Za Zasługi dla ZHP”, „Zasłużony Instruktor Chorągwi Gdańskiej”, od początku jeden z trzech głównych konsultantów obecnej publikacji.

Leszek Kosedowski – urodził się w 1954 roku, rodem z Pelplina, wychowywał się w ubogiej rodzinie wielodzietnej (pięcioro rodzeństwa), absolwent Technikum Budowy Okrętów w Gdańsku (1975), magister AWF (1986), znany sportowiec (bokser), wychowanek LZS „Wierzyca Pelplin”, zawodnik „Wisły Tczew” i „Stoczniozca Gdańsk”, srebrny medalista Mistrzostw Europy juniorów (1974), czterokrotny mistrz Polski, brązowy medalista olimpijski (waga piórkowa) w Montrealu w 1976 roku, w harcerstwie od szkoły powszechnej w Pelplinie (SP nr 1), członek Harcerskiej Orkiestry Dętej w Pelplinie, instruktor harcerski, pozytywnie go wspomina wieloletni pracownik Komendy Hufca Tczew hm. Janina Lesner, jako instruktor odbywał praktykę harcerską na tczewskich obozach.

Wiesław Kostrzewa – urodził się w Tczewie w 1957 roku, absolwent Technikum Mechanicznego w Tczewie, posiada wykształcenie pedagogiczne i ekonomiczne, od lat finansista, dyrektor Centrum Korporacyjnego BOŚ S.A. w Gdańsku, do harcerstwa wstąpił już w SP nr 3, chodził tutaj do jednej klasy z Grzegorzem Ciechowskim, w Technikum Mechanicznym w Tczewie drużynowy 98. starszoharcerskiej drużyny a potem komendant Szczepu ZHP, 10 listopada 1980 roku powołany do Rady Hufca Tczew, w 1984 roku kierow-

nik Wydziału Starszoharcerskiego Chorągwi Gdańskiej ZHP, zastępca komendanta Chorągwi Gdańskiej, od 1973 roku delegat na kilka zjazdów ZHP, pracownik Głównej Kwatery ZHP w Warszawie, komendant Szkoły Harcerstwa Starszego „Perkoz” (1985-1988) k. Olsztynka, komendant Operacji Harcerskiej „Hel 600”, komendant Polowej Zbiórki Harcerstwa Starszego na Polance Redłowskiej (Gdynia 1986), komendant Operacji „Frombork” (1987), w której wzięło udział blisko 10 tysięcy harcerzy, Honorowy Obywatel Fromborka.

Antoni Kowalski – urodził się w 1945 roku w Wilnie, w 1946 roku rodzina osiadła w Polsce, ukończył szkołę podoficerską w Grudziądzu, mgr geografii UG, zasłużony nauczyciel LO im. Marii Skłodowskiej-Curie w Tczewie, następnie pracował w POM Gniew oraz w Ośrodku Sportu i Rekreacji w Tczewie, w połowie 2010 roku przeszedł na emeryturę, instruktor ZHP od 1970 roku, komendant Szczepu Harcerskiego przy LO w Tczewie w latach 1973-1977, inicjator i „główny budowniczy” licealnej harcówki, organizator rajdów, obozów rowerowych i zimowisk, delegat na VII Konferencję Sprawozdawczo-Wyborczą w Gdańsku, wychował kilku następców w tczewskim ZHP (np. Leszek Sikorski), ideały harcerskie miały istotny wpływ na jego dalsze życie.

Czesława Kubicka – z domu Klamann, potocznie nazywana Danutą, urodziła się w Tczewie w 1945 roku, absolwentka LO im. A. Mickiewicza w Tczewie (1964), następnie ukończyła Studium Nauczycielskie w zakresie nauczania początkowego, u progu pracy pedagogicznej uczyła w szkołach podstawowych w Swarzędzie, Subkowach i w Tczewie, w latach 1967-2005 była nauczycielką nauczania początkowego w Sportowej Szkole Podstawowej nr 2, od roku 2005 na emeryturze, w dorobku posiada m.in. nagrody Ministra Oświaty i Prezydenta Tczewa, do harcerstwa wstąpiła w 1957 roku, pierwsze szlify zdobywała w drużynie żeglarskiej, wcześniej związała się z Harcerską Orkiestrą Dętą, od 1965 roku była tutaj zatrudniona jako instruktor programowo-wychowawczy, z czasem na obozach Orkiestry objęła obowiązki kwatermistrza, w latach 1973-1977 była zastępcą komendanta Hufca ZHP Tczew, żona Jerzego Kubickiego i matka nowego pokolenia harcerzy Magdy (Kubicka-Netka) i Jakuba, pomimo emerytury od wielu lat regularnie pracuje w kadrze letnich obozów Orkiestry Harcerskiej, nadal życzliwie i uczynnie żyje sprawami Orkiestry Harcerskiej.

Jan Kubicki (1898-1967) – urodził się w Barłóżnie, na Kociewiu, w wielodzietnej rodzinie chłopsko-robotniczej, muzykowanie wyniósł z domu rodzinnego, miał wykształcenie podstawowe, wybitny samouk, od 1920 roku jako ochotnik w Wojsku Polskim, kolejno podoficer zawodowy w Orkiestrze 83 Pułku Piechoty na Kresach Wschodnich, od 1930 roku w 2 Batalionie

Strzelców w Tczewie, tu został kapelmistrzem, brał udział w wojnie obronnej 1939 roku, od 1945 roku krótko pracował w administracji państwowej w Tczewie, w 1947 roku zorganizował Orkiestrę Harcerską, kierował nią 12 lat, orkiestra pod jego batutą odnosiła duże sukcesy – nawet w skali kraju, wiele lat uczył w Państwowej Szkole Muzycznej I stopnia w Tczewie, do kresu swojego życia pozostawał czynny i pomagał w szkoleniu adeptów Orkiestry Harcerskiej, posiadał wiele odznaczeń i wyróżnień.

Jerzy Kubicki – urodzony 9 marca 1933 roku w Tczewie, syna znanego muzyka Jana Kubickiego i matki Emilii, absolwent Liceum Ogólnokształcącego w Tczewie, uczył się w Państwowej Szkole Muzycznej II stopnia na Wydziale Instruktorskim w Gdańsku, posiada kategorię instruktorską „S” w dziedzinie muzyki, zawodowo związany był z PKP (1952-1968) i FPS „Polmo” (1968-1992), w 1995 roku przeszedł na emeryturę, karierę muzyczną rozpoczął w 1949 roku w Orkiestrze Harcerskiej, w 1957 roku faktycznie przejął rolę jej kapelmistrza, kierował orkiestrą blisko 45 lat, za jego dyrygentury Orkiestra Harcerska odniosła wiele sukcesów w regionie i w kraju, uzyskując klasę Reprezentacyjnej Orkiestry Harcerskiej, koncertowała również za granicą, znakomicie promuje miasto Tczew, druh Jerzy wciąż służy młodym adeptom Orkiestry Harcerskiej radą i pomocą, za swoją niezwykłą pracowitość i liczne sukcesy otrzymał wysokie odznaczenia państwowe, harcerskie i samorządowe – w tym Złoty Krzyż „Za Zasługi dla ZHP” oraz Medal „Pro Domo Trsoviensi” i Honorowe Obywatelstwo Miasta Tczewa, jego dzieło pięknie kontynuuje córka Magdalena Kubicka-Netka.

Magdalena Kubicka-Netka – urodziła się 7 marca 1977 roku w Tczewie, absolwentka LO im. Marii Skłodowskiej-Curie w Tczewie, absolwentka Państwowej Szkoły Muzycznej II stopnia im. F Chopina w Gdańsku Wrzeszczu, legitymuje się również dwoma dyplomami magisterskimi tj. Akademii Muzycznej (2002) im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku o specjalności dyrygentura chóralska oraz Uniwersytetu Gdańskiego (UG 2004) o specjalności ekonomika przedsiębiorstw, wraz z bratem Jakubem (też profesjonalnym muzykiem) wychowała się w tczewskiej Orkiestrze Harcerskiej, udzielała się także w Akademickim Chórze UG, od połowy 2002 roku faktycznie sprawuje obowiązki dyrygenta Harcerskiej Orkiestry Dętej, w 2003 roku została zatrudniona w Centrum Kultury i Sztuki w Tczewie, podziela przekonanie ojca, że droga do sukcesu artystycznego wiedzie od talentu i pasji – poprzez ciężką pracę oraz wytrwałość w dążeniu do celu, lubi i ceni sobie pracę z młodzieżą.

Helena Kuchta (Warnke) – urodzona 6 sierpnia 1939 roku w Pelplinie, wykształcenie wyższe, z zawodu nauczycielka, zawodowo związana z SP nr 2 w Pelplinie, komendantka Szkolnej Komendy OHP, zastępca dyrektora

Gminnego Zespołu Szkół, w 1983 roku została dyrektorem Zbiorczej Szkoły Gminnej w Pelplinie, potem Inspektor Oświaty i Wychowania w Pelplinie, od 1989 roku na emeryturze, wieloletnia radna miasta i gminy Pelplin, z harcerstwem związała się już w Liceum Pedagogicznym w Tczewie, była w klasie harcerskiej pod kierownictwem Danuty (Stanielewicz) Zagórskiej, ukończyła Centralną Szkołę Instruktorów w Oleśnicy (1977), brała udział w szkoleniach Gdańskiej Chorągwi, działała w Szczepie ZHP i Hufcu Pelplin, harcmistrz, odznaczona Krzyżem „Za Zasługi dla ZHP”, sprawy harcerskie wciąż są jej bliskie.

Stefan Kukowski – urodzony w 1946 roku, absolwent LO im. Marii Skłodowskiej-Curie w Tczewie (1964), ukończył Wydział Matematyczno-Fizyczno-Chemiczny UG i Wydział Sztuk Pięknych Uniwersytetu M. Kopernika w Toruniu, w latach 1969-1982 nauczyciel w macierzystym LO, uczył również w tczewskim Centrum Edukacji Dorosłych, od 1985 roku właściciel Pracowni Usług Plastycznych w Tczewie, inicjator i współorganizator „Wigilii z mieszkańcami Tczewa”, przeor Przeoratu Pomorskiego Orderu Świętego Stanisława, odznaczony przez Prezydenta RP B. Komorowskiego Złotym Krzyżem Zasługi, do harcerstwa wstąpił w Szkole Podstawowej nr 6, jako instruktor ZHP prowadził drużynę (38 TDH im. A. Małkowskiego) w Szkole Podstawowej nr 5, jako nauczyciel i animator harcerstwa uczestniczył w wielu obozach Hufca ZHP Tczew, najczęściej pełnił funkcję oboźnego, 10 listopada 1980 roku powołany do Rady Hufca Tczew, blisko współpracował z legendą tczewskiego harcerstwa hm. Witoldem Bieleckim, jest autorem projektu okładki i opracowania graficznego jego wspomnień pt. „Na maszcie flaga”.

Jan Kulas – urodził się w 1957 roku, pierwsze 15 lat życia spędził na wsi kociewskiej (Stara Kiszewa-Strzelki i Nowa Cerkiew gm. Morzeszczyn), od ponad 40 lat mieszka i aktywnie uczestniczy w życiu Tczewa i regionu, absolwent LO im. Marii Skłodowskiej-Curie w Tczewie, magister historii po UG (1980), z zawodu nauczyciel, blisko 10 lat uczył w Zespole Szkół Kolejowych w Tczewie, Przewodniczący Rady Miejskiej w Tczewie (1990-1991), kilkakrotnie radny województwa, trzykrotny poseł na Sejm RP, inicjator i redaktor kilku książek biograficznych o wybitnych tczewianach, do harcerstwa wstąpił w Szkole Podstawowej w Nowej Cerkwi, wychowanek tu-tejszej nauczycielki Franciszki Białkowskiej, w LO nie należał do harcerstwa z powodu wprowadzenia programu HSPS, w Zespole Szkół Kolejowych w Tczewie był wieloletnim opiekunem harcerstwa, kilkakrotny uczestnik i opiekun drużyny podczas Operacji – Bieszczady 40, w 2004 roku został sekretarzem Pomorskiej Rady Przyjaciół Harcerstwa w Gdańsku, autor trzech opracowań o tradycjach harcerskich na Pomorzu, podczas jubileuszu

100-lecia harcerstwa opracował wnioski i postulaty do władz państwowych w sprawie odrodzenia i promocji harcerstwa, pozostają one wciąż aktualne, inicjator, autor i organizator prac nad „Panoramą harcerstwa Tczewa i Powiatu Tczewskiego w latach 1921-2011”.

Bogusława Kurowska (Dąbrowska) – urodzona w 1945 roku w Kierwładzie (gm. Morzeszczyn) w wielodzietnej rodzinie, uczęszczała do LO im. Marii Skłodowskiej-Curie w Tczewie oraz korespondencyjnego Liceum Pedagogicznego, legitymuje się dwiema maturami, ukończyła SN, studiowała też na UG, gdzie w 1989 roku obroniła pracę magisterską pt. „Wpływ harcerstwa na aktywizację wychowawczą i społeczną uczniów szkoły podstawowej”, nauczycielka z powołania, 25 lat była dyrektorem Szkoły Podstawowej w Kierwładzie, dwie kadencje pełniła mandat radnej, ceniona i lubiana animatorka kultury, do harcerstwa wstąpiła w VI klasie SP, w 1970 roku założyła drużynę harcerską, po hufcowym Jerzym Kapejewskim została komendantem Hufca ZHP Morzeszczyn, drużyny harcerskie funkcjonowały w Kierwładzie, Lipiej Górze, Morzeszczynie i Nowej Cerkwi, w szczytowym okresie szeregi harcerskie skupiały 250 osób, udzielała się w Gdańskiej Chórągwi ZHP, uczestniczyła w VIII Zjeździe ZHP w Warszawie (1985), brała udział w wielu zimowiskach i obozach, w pełni oddana młodzieży i społeczności lokalnej.

Adam Kwidziński – urodzony w 1962 roku w Tczewie, praktycznie całe życie spędził w Pelplinie, uczęszczał do miejscowej Szkoły Podstawowej nr 2, absolwent LO w Pelplinie (1980), wychowanek Zygmunta Włostowskiego, uzyskał pomaturalne wykształcenie fachowe, po nastaniu czasów wolności wyjechał do Niemiec, zarobione tam pieniądze zainwestował we własną firmę, wieloletni prezes firmy „PELBUD”, w latach nauki licealnej bardzo mocno zaangażował się w harcerstwo, był tu m.in. drużynowym 3 DH im. M. Kopernika, członkiem Rady Hufca Pelplin, a następnie zasiadał w Komisji Rewizyjnej, okazał się znakomitym instruktorem ZHP, odpowiedzialny, solidny i dokładny, zapamiętano go również jako wrażliwego i opiekuńczego druha, uczestniczył w wielu obozach Hufca ZHP Pelplin – najczęściej jako oboźny, często był prawą ręką komendanta, w ostatnich latach skupił się na sprawach biznesowych.

Grzegorz Lemańczyk – urodzony w 1965 roku, rodowity pelplinianin, harcerz z krwi i kości, ps. „Słoń”, uczęszczał do SP nr 2 w Pelplinie, absolwent miejscowego LO (1984), studiował geografię na UG, magister ekonomii po Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, ukończył podyplomowe studium zarządzania i marketingu w łączności, wieloletni dyrektor Urzędu Poczтового w Witkowie k. Gniezna, do harcerstwa wstąpił już w „pod-

stawówce", w pelplińskim LO był instruktorem ZHP, drużynowy 7. DH w SP nr 2, a następnie drużynowy DSH przy macierzystym „ogólniaku”, w harcerstwie działał także podczas pierwszych lat studiów, został członkiem Rady Chorągwi Gdańskiej, podczas służby wojskowej w Elblągu założył Krąg Instruktorski ZHP, brał udział w wielu obozach, biwakach i zimowiskach – często udzielał się w służbach kwatermistrzowskich, pełnił aktywną rolę w 10-osobowej grupie Hufca ZHP Pelplin pod kierownictwem dh Danuty Leszczyńskiej – podczas historycznego Zlotu w Krakowie w 1981 roku dla upamiętnienia 70. rocznicy powstania harcerstwa na ziemiach polskich, z nadzieją przyjmował zmiany posierpniowej odwilży 1980 roku w harcerstwie, w Hufcu ZHP Pelplin młodzież daleka była od dominującej wówczas ideologii, poświęcano się autentycznej pracy harcerskiej.

Janina Lesner – popularnie nazywana „Danutą”, z domu Pik, urodzona w 1943 roku w Czernikach k. Starej Kiszewy, prawie całe życie spędziła w Tczewie, uzyskała wykształcenie średnie, żona druha Jerzego, od 1992 roku na wcześniejszej emeryturze, wstąpiła do harcerstwa w 1959 roku w ZSZ „Gospodarstwa Domowego” w Tczewie, była w drużynie harcerskiej Zofii Czerny, ukończyła kurs drużynowych w Cieplicach Śląskich, 30 lat była pracownikiem etatowym Komendy Hufca ZHP Tczew – aż do roku 1991, organizator i współorganizator zgrupowań obozów harcerskich, szereg lat pełniła funkcję zastępcy Komendanta Hufca ZHP Tczew, jako druha „Danusia” symbolizowała aktywność harcerstwa tczewskiego w latach 1962-1991, z dniem 17 lutego 1992 roku rozstała się z komendą Hufca ZHP Tczew, laureatka wielu odznaczeń harcerskich i państwowych, w tym Złoty Krzyż Zasługi (1986), Złoty Krzyż „Za Zasługi dla ZHP” (1988) oraz „Zasłużony Ziemi Gdańskiej”, chętniej wskazuje na zasługi innych harcerzy niż własne.

Danuta Krystyna Leszczyńska – urodzona w 1956 roku w Pelplinie, całe życie związała z miastem swojego urodzenia, absolwent Technikum Chemicznego w Starogardzie Gd., magister pedagogiki, ukończyła studia podyplomowe, od 30. lat pracuje w Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Pelplinie, z przekonaniem i satysfakcją wykonuje tutaj trudną pracę wychowawczą, do harcerstwa wstąpiła w 1966 roku w SP nr 2 w Pelplinie, drużynowa, od roku szkolnego 1979/1980 instruktor Hufca ZHP Pelplin, w 1983 roku ukończyła Centralną Szkołę Instruktorów ZHP w Oleśnicy, podharc mistrz od 1983 roku, uczestniczyła w kadrze instruktorskiej obozów, biwaków, animatorka obozów wędrownych w Sudetach i Bukowinie Tatrzańskiej, okresowo pracownik etatowy Chorągwi Gdańskiej i Hufca ZHP Pelplin, także zastępca Komendanta Hufca Pelplin, brała udział w sławnym Zlocie ZHP w Krakowie z okazji 70-lecia powstania harcerstwa (1981), prowadziła dru-

żyne zuchów NS w pelplińskim Ośrodku Szkolno-Wychowawczym, autoritetami harcerskimi na Ziemi Pelplińskiej byli dla niej hm. Tadeusz Grudniewski i hm. Bogdan Wiśniewski, ideały harcerskie z oddaniem realizuje w pracy społecznej.

Jerzy Lewandowski – urodzony w 1943 roku w Tczewie, absolwent LO im. A. Mickiewicza, z wykształcenia prawnik, od 1990 roku Prokurator Wojewódzki w Elblągu, był na pierwszych obozach harcerskich po 1956 roku w Młynkach i Swornygaciach, działał głównie w 1 HDŻ, brał udział w dziele „Budujemy w czynie społecznym Jednostkę Flagową Harcerskiej Floty m. Tczewa”, uczestniczył w różnorodnych akcjach, biwakach, obozach, zlotach i szkoleniach, tak doszedł do stopnia harcmistrza, z przekonaniem podkreśla, że w harcerstwie żeglarskim „ogromną rolę odegrał druż Witold Bielecki, który swoją energią, dynamicznością i zapałem porwał nas wszystkich”, z wdzięcznością wspomina też Leona Hejnowskiego („Ali”) i dh. Zofię Czerny, jednoznacznie ocenia, że „ich wkład w harcerstwo tczewskie jest niekwestionowany”.

Kazimierz Lietz (senior 1902-1939) – urodził się w Lubawie, po gimnazjum ukończył Seminarium Nauczycielskie, pracował jako nauczyciel w Lisówku, Gniewie, od 1927 roku uczył w Pieniążkowie (gm. Gniew), tutaj został kierownikiem szkoły, udzielał się na szerokiej niwie społecznej, włożył dużo wysiłku w elektryfikację tej wsi, publikował artykuły w „Słowie Pomorskim” i w „Gazecie Grudziądzkiej”, napisał patriotyczną książeczkę pt. „Nowe nad Wisłą i okolice”, działał w Związku Weteranów Powstań Narodowych oraz we wpływowym, prestiżowym Związku Zachodnim, brał udział w wojnie obronnej 1939 roku, po wyjściu z niewoli postanowił wrócić do „żony i pięciorga małych dzieci”, aresztowany w Nowym, znajdował się w czołówce hitlerowskiej listy proskrypcyjnej, został rozstrzelany 26 października 1939 roku w Górnej Grupie, już w młodości wstąpił do harcerstwa, działał też w klubie sportowym i chórze szkolnym, jako kierownik szkoły w Pieniążkowie wspierał rozwój harcerstwa, nie przypadkiem tradycje oświatowe i harcerskie kontynuowały jego dzieci.

Kazimierz Lietz (junior) – urodził się w patriotycznej rodzinie Kazimierza i Marii dnia 24 listopada 1929 roku w Pieniążkowie, wychowywał się w wielodzietnej rodzinie nauczycielskiej, większość swojego życia związał z Ziemią Gniewską, z powodu represji stalinowskich miał utrudniony dostęp do edukacji, w systemie wieczorowym uczył się w liceum oraz ukończył później Technikum Budowlane w Gdańsku, pracował w kilku zakładach produkcyjnych w Tczewie i w Gniewie, na emeryturę odszedł z Urzędu Miejskiego w Gniewie, potem zamieszkał w Toruniu, do harcerstwa wstąpił

w gniewskim gimnazjum, jego drużynowym był ks. Henryk Mross, osobiście również prowadził drużynę, uzyskał stopień ćwika, udzielał się na forum Hufca ZHP Tczew, za działalność w podziemnej organizacji „Związku Mścicieli Polskich” został skazany na dwa lata więzienia w zawieszeniu, po likwidacji ZHP w 1950 roku wraz druhem Ryszardem Żmudą ukrył (skutecznie) sztandar Hufca ZHP Tczew, po 1956 roku wziął udział w odbudowie harcerstwa oraz w uroczystym przekazaniu sztandaru w Gniewie na ręce Komendy Hufca ZHP Tczew, został drużynowym 10. DH im. Jana III Sobieskiego, a następnie kierownikiem Środowiska Harcerstwa na terenie Gniewa, ideały i tradycje harcerskie na zawsze pozostały mu bliskie.

Aleksandra Lisewska (Zachorowska) – urodziła się w Gniewie w 1960 roku, prawie całe jej życie społeczne i rodzinne związane jest z Opaleniem, absolwentka Liceum Zawodowego w Gniewie, ukończyła też Studium Nauczycielskie, świadomie wybrała pracę w wsi, wiele lat uczyła w Szkole Podstawowej w Opaleniu, pracowała również jako „kaowiec” w Bałtyckim Uniwersytecie Ludowym (BUL) w Opaleniu, z harcerstwem zetknęła się w „podstawówce”, ukończyła kurs instruktorów zuchowych w Oleśnicy (1983) i kurs drużynowych w Komendzie Chorągwi w Gdańsku, znana i ceniona w Hufcu ZHP Gniew i Hufcu ZHP Pelplin, w najtrudniejszych latach 80. minionego wieku harcerstwu w Opaleniu nadała wysoką jakość i dynamikę działania, dodaje, że „tu wszyscy chcieli być harcerzami”, organizatorka obozów, zimowisk i biwaków harcerskich, także zagranicznych (Węgry, NRD), regularnie wraz z drużyną brała udział w Harcerskim Rajdzie „Rოდło”, z Hufca ZHP Gniew – podkreśla – duże znaczenie pracy i aktywności instruktorskiej Beaty Lisewskiej i Lucyny Szrajdy; tak wspomina po latach: „dla mnie harcerstwo było życiem”, oraz że „w harcerstwie spędziłam najlepsze lata w moim życiu”.

Ewa Łangowska – urodziła się w 1954 roku w Tczewie, córka Aleksego i Jadwigi, z zawodu nauczycielka, obecnie pracuje w Niepublicznym Przed-szkolu „Siedem Darów” w Tczewie, od najmłodszych lat w harcerstwie, była komendantem Szczepu ZHP przy SP nr 3, kierowała Referatem Młod-szoharcerskim i Zuchowym w Komendzie Hufca Tczew, pracowała w Komisji Rewizyjnej tegoż Hufca, uczestniczyła w wielu obozach harcerskich, posiada patent „Czerwonego Beretu”, 27 grudnia 1983 roku została miano-wana Namiestnikiem Zuchowym Komendy Hufca Tczew, w latach 1992-1997 stała na czele Komendy Hufca w Tczewie, okresowo była członkiem Komisji Rewizyjnej Gdańskiej Chorągwi ZHP, kierowała tczewskimi harce-rzami w najtrudniejszych latach transformacji ustrojowej, jako komendantka Hufca Tczew dużą wagę przykładła do organizacji świąt „Dzień Dziecka”, „Dzień Matki” oraz rajdów i obozów harcerskich, w tczewskim harcerstwie

ogromnym autorytetem dla niej był i jest druh Witold Bielecki, a na poziomie Gdańskiej Chorągwi dh profesor Maria Hrabowska (1936-2008), ideały i tradycje harcerskie wciąż są jej bliskie.

Jadwiga Ławna – urodzona w 1934 roku w Rudawie pow. Grodno (wtedy II Rzeczpospolita)), od 1946 roku wychowywała się w Starym Polu, absolwentka Liceum Pedagogicznego w Tczewie (1953), wyszła za mąż za znanego nauczyciela Jan Ławnego – wspólnie doczekali złotych godów, ukończyła studia pedagogiczne w UG, a potem studia podyplomowe w Warszawie, pracowała w kilku szkołach powszechnych Tczewa, najdłużej w SP nr 10, w 1986 roku przeszła na emeryturę, do harcerstwa wstąpiła w Starym Polu (1948), była drużynową zuchów w SP im. 700-lecia Tczewa, od 1965 roku instruktor ZHP, swoje kwalifikacje harcerskie podnosiła na kursach w Zakopanem i Cieplicach Śląskich, w czasie kariery pedagogicznej kolejno opiekowała się drużynami zuchowymi, od 1968 roku harcmistrz, do roku 1973 jako Namiestnik Zuchowy odpowiadała za drużyny zuchowe w Komendzie Hufca ZHP Tczew, była członkiem tutejszej Komendy Hufca i okresowo Komendy Chorągwi Gdańskiej, organizowała i kierowała wieloma koloniami tczewskich zuchów, nie uległa presji wstąpienia do PZPR mówiąc: „ja już płacę składki w ZHP”, od ponad pół wieku należy do ZNP, wielokrotnie odznaczana i wyróżniana – włącznie z Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski na czele.

Zdzisław Makowski – urodził się 1 września 1946 roku w Janowie (pow. kwidzyński) w rodzinie nauczycielskiej, Szkołę Podstawową ukończył w Subkowach, w 1964 roku zdał maturę w tczewskim LO im. Marii Skłodowskiej-Curie, następnie ukończył Studium Nauczycielskie w Gdańsku (1967), należał do Studenckiego Kręgu Instruktorskiego ZHP „Bakalarz”, wicedyrektor Zbiorczej Szkoły Gminnej w Subkowach, potem Gminny Inspektor Oświaty, wójt gminy Subkowy trzech kadencji (1990-2002), inicjator i główny organizator budowy nowoczesnego Zespołu Szkół w Subkowach, od 2002 roku na emeryturze, wciąż udziela się społecznie, instruktor ZHP od 1965 roku, opiekun Wodnej Drużyny Harcerskiej w Pelplinie, zorganizował Harcerską Drużynę Pożarniczą w Subkowach, komendant Gminnego Związku Drużyn ZHP, w latach 1972-1973 dwukrotnie uczestniczył w „Operacji Frombork”, od 1978 roku przez 8 lat był komendantem nowego Hufca ZHP Subkowy, członek Rady Chorągwi w Gdańsku, w 1981 roku uczestniczył w VII Zjeździe ZHP, brał udział w wielu obozach harcerskich na Pomorzu, w kraju oraz za granicą, wielokrotnie nagradzany i wyróżniany, w harcerstwie poznał też swoją przyszłą żonę Wiesławę z domu Jaśkowiak, również instruktor ZHP w stopniu harcmistrz PL, oddany konsultant dziejów harcerstwa.

Roman Maniecki – pseudonim harcerski „Bosman”, urodził się w 1959 roku, tczewianin, po podstawówce ukończył Technikum Chłodnicze w Gdyni, od wielu lat pracuje jako serwisant sprzętu AGD; już w pierwszej klasie w SP nr 2 w Tczewie złożył Obietnicę zachowawczą, uczestnik kolonii zachowawczych w Morzeszczynie (1969) i w Piecach (1970), we wrześniu 1970 roku został harcerzem, w 1972 roku brał udział w Zlocie Hufca Tczewskiego, w roku szkolnym 1972/1973 wstąpił do 2 Harcerskiej Drużyny Wodnej im. A. Garnuszewskiego działającej przy SP nr 2, uczestniczył w spływie żeglarskim do Fromborka, gdzie komendantem był L. Hejnowski, egzamin na stopień żeglarza jachtowego złożył podczas spływu na Zalewie Wiślanym pod okiem komendanta H. Sołtanowicza, ukończył kurs drużynowych drużyn wodnych w Harcerskim Ośrodku Morskim (HOM) w Pucku, brał udział w Zlocie Harcerskich Drużyn Wodnych w Gdańsku-Górkach Wschodnich, latem 1975 roku zdał egzamin na stopień sternika jachtowego w HOM w Pucku, w 1976 roku został członkiem załogi jachtu s/y „Jan Kuczyński” w rejsie bałtyckim (Gdynia – Ustka – Darłowo), był uczestnikiem wielu spływów żeglarskich i prowadził łódki typu „BM” oraz „Omega”, jako harcerz żeglował do 1984 roku, żeglarstwo uprawia nadal w życiu prywatnym.

Irena Markowska (Ossowska) – urodziła się w 1939 roku w Gołębiewku koło Skarszew, Szkołę Podstawową ukończyła w Godziszewie, absolwentka Liceum Pedagogicznego w Tczewie (1958), magister pedagogiki WSP w Gdańsku (1964), ukończyła dwa kierunki studiów podyplomowych (logopedia, terapia pedagogiczna) oraz w ODN kurs organizacji i zarządzania oświatą, 8 lat uczyła w SP nr 8, 25 lat kierowała Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Tczewie, kolejne 12 lat pracowała w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej nr 7 w Gdańsku, od kilku lat na emeryturze, do harcerstwa przystąpiła w szkole średniej, w 1957 roku złożyła przyrzeczenie harcerskie, w 1960 roku brała udział w sadzeniu „Dębu 700-lecia Tczewa, była z drużyną na jubileuszowym Zlocie na Polach Grunwaldzkich w 1960 roku, od 1963 roku instruktorka ZHP, prowadziła drużynę w SP nr 8 w Tczewie, ukończyła kurs drużynowych i kurs podharcemistrzowski w Karpaczu, w 1964 roku była delegatem na III Walny Zjazd ZHP w Warszawie, uczestniczyła w wielu obozach harcerskich – w tym w obozach Konrada i Anny Marksów po Tatrach polskich i słowackich, zorganizowała i poprowadziła obozy drużyny żeńskiej po Warmii (1961) i po Kaszubach (1962).

Anna Marks (1923-2010) – urodziła się w Tczewie w 1923 roku, do harcerstwa przystąpiła we wczesnych latach szkolnych w II Rzeczypospolitej, w nim nauczyła się poczucia wspólnoty i odpowiedzialności, wyrobiła w sobie silną wolę i wiarę, w 1939 roku w wieku 16. lat „witała” wojska niemieckie w mundurze harcerskim, potem była na robotach przymusowych

w Prusach Wschodnich, w 1946 roku wyszła za mąż za Konrada Marks, przez pewien czas pracowała zawodowo w PSS „Społem”, Centrali Technicznej i oczywiście w Gdańskiej Komendzie Chorągwi ZHP, to mąż wciągnął żonę do aktywnej działalności w harcerstwie, w latach 1956-1960 liderka i autorytet tczewskiego ruchu zuchowego, wtedy drużyny zuchowe z Tczewa zaliczały się do najlepszych w Chorągwi Gdańskiej, w latach 1959-1960 członek Komendy Hufca ZHP Tczew jako namiestnik zuchowy, nieoczekiwanie z dniem 1 września 1960 roku pożegnała się ze służbą w ZHP, zapewne miało to związek z upolitycznianiem ZHP i zmianami obyczajowymi, odszedł wtedy również autorytet harcerstwa polskiego druha Aleksander Kamiński, w latach 80. podjęła działalność w SKI „Jaszczurkowcy” w Tczewie, tu pielęgnowała historię i tradycje harcerskie.

Konrad Marks (1923-1984) – wraz z żoną Anną należy do legendy tczewskiego harcerstwa, wywodzi się z holenderskiej rodziny Marksów, urodził się w Tczewie, w 1939 roku ukończył tu Gimnazjum Kupieckie, z zawodu ekonomista, prawie całe życie zawodowe spędził w Tczewskiej Stoczni Rzecznej (1952-1978), od 1978 roku na rencie, do harcerstwa przystąpił w okresie II Rzeczypospolitej, brał udział w odtwarzaniu ZHP po 1945 roku, w 1948 komendant zgrupowania tczewskich harcerzy w Niechorzu, razem z żoną stworzyli silny i prężny duet harcerski, ogromnie zaangażował się w odbudowę harcerstwa po stalinowskiej likwidacji (1950-1956) – jesienią 1956 roku, jako namiestnik ruchu zuchowego w Tczewie zapewnił mu wysoką jakość i niepospolitą siłę rozwoju, ze „Szkoły Marksów” wyszło wiele znakomych instruktoerek, tczewskie dokonania zuchowe były upowszechniane w całej Chorągwi Gdańskiej ZHP, w latach 1959-1960 był zastępcą komendanta Hufca ZHP Tczew, z dniem 1 września 1960 roku razem z żoną rozstał się z władzami ZHP, nie stronił jednak od indywidualnych rad i porad oraz działań praktycznych, w 1965 roku na zgrupowaniu tczewskich obozów w Skarszewach był „instruktorem Zgrupowania”, w 1966 roku na zgrupowaniu obozów Hufca Tczew w Rybakach pod Kościerzyną pełnił funkcję zastępcy komendanta zgrupowania (komendantem był hm. Witold Bielecki), do końca życia zachował opinię człowieka uczciwego, skromnego i wymagającego oraz prawdziwego harcerza, niewątpliwie autorytet tczewskiego harcerstwa.

Wanda Merdasińska (Donarska) – urodziła się 26 lutego 1912 roku w wielodzietnej i patriotycznej rodzinie emigrantów polskich z Wielkopolski w mieście Essen (Nadrenia-Westfalia), w 1919 roku rodzina Merdasińskich osiedliła się w Tczewie, tutaj Wanda uczyła się w Gimnazjum Żeńskim, w 1931 roku ukończyła Państwowy Kurs Nauczycielski w Toruniu, została nauczycielką, ciągle podnosiła swoje kwalifikacje, w 1938 roku ukoń-

czyła Wyższy Kurs Nauczycielski, uczyła (głównie j. polskiego) m.in. 3 lata w szkole powszechnej na „Nowym Mieście” w Tczewie, w okresie okupacji mieszkała w Kępiaczu, brała udział w tajnym nauczaniu, kilka miesięcy spędziła w więzieniu w Starogardzie Gdańskim, po 1945 roku uczyła w szkołach powiatu toruńskiego, w Walentowie była 8 lat kierownikiem Szkoły Podstawowej, na emeryturę przeszła z SP w Czernikowie, do harcerstwa wstąpiła w tczewskim Gimnazjum Żeńskim, prowadziła drużynę harcerską, brała udział w obozach harcerskich, harcerstwo stało się jej życiową pasją, w połowie lat 30. została zastępcą komendanta hufca żeńskiego w Tczewie, we wrześniu 1939 roku wraz z innymi harcerkami uczestniczyła w służbie pomocniczej dla wojska polskiego, po 1945 roku nie podjęła działalności w nowym i jej zdaniem „obcym ideowo systemie harcerskim”, w duszy i przekonaniu pozostała tradycyjną przedwojenną harcerką, konsekwentnie przestrzega 10. punktu Prawa harcerskiego, w 2012 roku w setną rocznicę urodzin dała jednorazową „lekcję z życia” w SP w Czernikowie, Tczew wspomina jako miasto rodzinne i dla jej edukacji oraz młodości – najważniejsze, dziś ma 102 lata.

Ks. Henryk Mross (1928-2000) – urodził się w Gniewie, w dzieciństwie poważnie chorował, edukację podstawową rozpoczął w Gdyni Witominie, następnie absolwent Państwowego Gimnazjum i Liceum w Gniewie, zdolny i niezwykle pracowity, rok uczył dzieci w szkole powszechnej w Gródku, w 1950 roku wstąpił do Seminarium Duchownego w Pelplinie, 10 maja 1956 roku otrzymał święcenia kapłańskie, jako wikariusz i proboszcz bardzo oddany swoim wiernym, kolejno dyrektor Biblioteki WSD w Pelplinie, realizował się przede wszystkim jako znakomity historyk i autor wielu opracowań biograficznych kapłanów Diecezji Chełmińskiej, m.in. autor pracy „Pracownicy naukowo-dydaktyczni Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie w latach 1939-1995”, aktywny współpracownik „Encyklopedii Katolickiej”, laureat Medalu Stołema, Honorowy Obywatel Miasta i Gminy Gniew, do harcerstwa przystąpił w Gdyni w 1936 roku, w okresie okupacji nadal udzielał się w harcerstwie, po 1945 roku uczestniczył w odbudowie ZHP, posiadał 22 sprawności, drużynowy II Drużyny Harcerskiej im. Króla Jana III Sobieskiego w Gniewie, następnie zakładał drużyny harcerskie w środowiskach wiejskich gminy Gniew, w 1947 roku został Komendantem Środowiska Harcerzy w Gniewie, od 1948 roku „Harcerz Rzeczypospolitej, mówił: „Harcerstwo kształtowało nasze młode charaktery”

Lidia Mułkowska (Krużycka) – urodzona w 1947 roku w Tczewie, rodowita tczewianka, absolwentka Liceum Pedagogicznego w Tczewie (1967), magister pedagogiki Uniwersytetu Gdańskiego (nauczanie początkowe), zawodowo prawie całe życie związała z nauczaniem w Subkowach, od 1990

roku Prezes Zarządu Oddziału ZNP w Subkowach, od kilku lat na emeryturze, pracę instruktorską podjęła w Szkole Podstawowej w Subkowach w 1967 roku, kolejno drużynowa drużyny zuchowej i harcerskiej, a następnie szczepowa Szczepu Harcerskiego im. płk Dąbka w SP w Subkowach, zorganizowała tutaj przy szczepie zespół taneczny, uczestniczyła w kursie dokształcającym kadrę instruktorską w Oleśnicy (1975), w latach 1975-1979 była komendantem Gminnego Związku Drużyn ZHP Subkowy, od roku 1979 pełniła funkcję zastępcy komendanta Hufca ZHP Subkowy, była współorganizatorem szeregu zlotów, rajdów i biwaków na terenie gminy Subkowy, uczestniczyła również w kadrze instruktorskiej na obozach i zimowiskach harcerskich na terenie kraju, jak też na obozach zagranicznych w Bułgarii i NRD, znacząco przyczyniła się do rozwoju Ruchu Przyjaciół Harcerstwa, wielokrotnie odznaczona i nagradzana.

Andrzej Okęcki (1919-1986) – urodził się w Sankt Petersburgu, syn Mieczysława Okęckiego (1882-1952) inżyniera i pierwszego wojewody gdańskiego, w okresie II Rzeczypospolitej ukończył Gimnazjum, brał udział w wojnie obronnej 1939 roku, uczestnik tajnego kolportażu, aresztowany 1 maja 1943 roku, więziony na Pawiaku oraz w Oświęcimiu i Mauthausen-Gusen, po wojnie ciężko schorowany powrócił na Pomorze, pracował w instytucjach Gdańska i Tczewa, a od 1966 roku w Państwowym Domu Pomocy Społecznej (PDPS) dla Dzieci w Pelplinie, ojciec sześciorga dzieci, od 1977 roku na emeryturze, społecznik i działacz ZBOWiD-u, w harcerstwie od lat gimnazjalnych, wiosną 1939 roku był już instruktorem ZHP, harcerstwo stało się jego pasją, w 1966 roku przejął drużynę harcerską Nieprzetartego Szlaku (NS) w państwowym DPS w Pelplinie, przeszedł fachowe przeszkolenie NS w Rabce, prowadził drużynę NS także w latach 1967-1968, w 1968 roku został komendantem Szczepu NS, od 1968 roku był on także sekretarzem Rejonu ZHP Pelplin, w 1973 roku jako komendant prowadził obóz Szczepu NS w Twardym Dole, zasiadał we władzach Hufca ZHP Pelplin, udzielał się także w Komisji Rewizyjnej Chorągwi Gdańskiej, z relacji młodszej kadry instruktorskiej wynika, że korzystano z jego doświadczenia życiowego i harcerskiego, ceniony i lubiany gawędziarz, często mówił o tradycjach patriotycznych i narodowych polskich wojen i powstań, harcmistrz PL.

Mieczysław Olejniczak – urodził się w 1929 roku w Zblewie, jednak prawie całe życie spędził w Tczewie, początkowo uczęszczał do szkoły powszechnej na pl. św. Grzegorza w Tczewie, podczas okupacji zaliczył też cztery klasy szkoły niemieckiej, po wojnie ukończył średnią szkołę zawodową, w 1955 roku na całe życie zawodowe związał się z PKP, pracował tutaj jako instruktor ds. bezpieczeństwa, przeszedł stąd na emeryturę w 1990 roku, do harcerstwa wstąpił 5 maja 1945 roku, był wychowankiem sławne-

go dha Wacława Żukowskiego, należał do legendarnej VI Drużyny Harcerzy im. Księcia J. Poniatowskiego (potem 39 DH), gdzie był zastępowym, w 1947 roku krótko grał w Orkiestrze Harcerskiej, uczestniczył w historycznych obozach tczewskich harcerzy w Kaniewie (1947), w Niechorzu (1948), w Ocyplu (1949), Stegnie (1950) oraz w Rybakach (1958), jest jednym z kilku konsultantów historii tczewskiego harcerstwa po 1945 roku, w znaczący sposób przyczynił się do odzyskania „Kroniki VI T.D.H. im. Księcia Józefa Poniatowskiego”.

Halina Olszewska (Deka) – urodzona w 1946 roku w Warszawie, ale prawie całe życie spędziła na Kociewiu, od 45. lat mieszka w Pelplinie, wykształcenie wyższe zawodowe, oddana opiekunka dzieci niepełnosprawnych, ma za sobą ponad 30 lat pracy w DPS, na wcześniejszej emeryturze od 1995 roku, matka czwórki dzieci – w tym syna niepełnosprawnego, harcerstwem „zarazili” ją dh A. Okęcki i dh J. Szwarczyński, od 13 roku życia w harcerstwie, kolejno drużynowa, komendantka Szczepu NS, w 1970 roku ukończyła kurs instruktorski NS w Rabce, potem komendant (ostatni) Hufca ZHP Pelplin, organizowała Drużyny Nieprzetartego Szlaku (NS) przy DPS w Pelplinie, w latach 1968-1975 prowadziła drużynę NS, uczyła się tam wraz z niepełnosprawnymi cierpliwości, pokory, dobroci i uczciwości, organizowała i prowadziła obozy harcerskie (Twardy Dół, Głuche, Lipusz), troszczyła się o wyrównywanie szans rozwojowych dzieci wiejskich, harcerstwo było i jest dla niej wychowaniem dzieci i młodzieży przez radość, zabawę i patriotyzm oraz wiarę, harcmistrz (1971) z licznymi wyróżnieniami i odznaczeniami m.in. Nagroda Ministra Zdrowia (dwukrotnie), „Krzyż Harcerski”, odznaka „Przyjaciel Dziecka” od PTD oraz znaczek „Słoneczko” ZHP NS.

Józef Ostrowicki (1932-2002) – urodził na Ziemi Bydgoskiej (Osiek), po 1945 roku związany integralnie z Kociewiem, szkołę podstawową ukończył w Pelplinie, absolwent tczewskiego Liceum Pedagogicznego (1952), z nakazu pracy pracował jako instruktor w-f w „Domu Harcerza” w Tczewie, uzyskał dyplom magistra matematyki w WSP w Gdańsku, ukończył również studia podyplomowe z organizacji i zarządzania oświatą, kolejno uczył w tczewskich „podstawówkach” w SP nr 2, SP nr 1 im. 700-lecia i SP nr 7, w 1973 roku został dyrektorem Szkoły Podstawowej nr 3 w Tczewie, społecznie udzielał się w Zarządzie Oddziału Powiatowego ZNP, kilkakrotnie odznaczany i wyróżniany, jako nauczyciel prowadził drużynę harcerską, organizował obozy harcerskie, w których często pełnił funkcję ich komendanta, w Komendzie Hufca Tczew prowadził Referat Młodszo harcerski, szkolił drużynowych, jako dyrektor tworzył korzystne warunki dla rozwoju harcerstwa, niewątpliwie wybitnie zasłużony dla tczewskiego harcerstwa.

Roman Paluszkiewicz – jedna z największych indywidualności tczewskiego żeglarstwa harcerskiego, rodowity tczewianin, urodzony w 1954 roku, ukończył Technikum Mechaniczne, potem studia wyższe, inżynier, pracował w FPS „Polmo”, był prezesem Spółdzielni Mieszkaniowej w Tczewie (1987-1993), współtwórca TBS w Tczewie, od 1993 roku prowadzi własną działalność gospodarczą, od lat menedżer w zakresie rynku nieruchomości, obecnie właściciel „Agencji Nieruchomości Paluszkiewicz”, w 1965 roku wstąpił do harcerstwa, zaangażował się w żeglarstwo, brał udział w budowie łódek żeglarskich, uczestnik wielu spływów na akwenach śródlądowych, konsekwentnie zdobywał stopnie żeglarskie w HOM w Pucku – żeglarza jachtowego, sternika jachtowego i jachtowego sternika morskiego, 1 lutego 1977 roku został mianowany Sztormanem Hufca ZHP Tczew, w latach 1980-1988 był komendantem Hufca ZHP Tczew, w marcu 1981 roku był delegatem na VII Zjazd ZHP w Warszawie, jako żeglarz pływał m.in. po Bałtyku i Morzu Czarnym oraz Morzu Śródziemnym, w harcerstwie i żeglarstwie wzorem dla niego był dh Witold Bielecki, a w historii polskiego harcerstwa Mariusz Zaruski, nawet po latach podkreśla, że „moja miłość to żeglarstwo i harcerstwo”.

Ks. Janusz St. Pasierb (1929-1993) – urodził się w Lubawie na Pomorzu, wychował się w rodzinie nauczycielskiej, dzieciństwo spędził w Tczewie, tutaj zdał maturę w 1947 roku, w latach 1947-1952 odbył studia teologiczne w Wyższym Seminarium Duchownym w Pelplinie, studiował w ATK w Warszawie, na Uniwersytecie Jagiellońskim, Uniwersytecie Warszawskim oraz w Rzymie i w Fryburgu (Szwajcaria), uzyskał 3 doktoraty (teologia, archeologia, historia sztuki), uznany profesor historii sztuki, jako uczony cieszył się najwyższym szacunkiem i uznaniem, w latach 70. i 80. czołowy intelektualista w Polsce, wybitny znawca i animator kultury, w 1950 roku debiutował w „Tygodniku Powszechnym”, po 1971 roku poeta, łącznie bibliografia jego prac liczy ponad 400 pozycji – w tym 7 tomów esejów i 16 zbiorów poetyckich, 16 listopada 1947 roku złożył przyrzeczenie harcerskie, w następnym roku został drużynowym w drużynie harcerskiej „Milites Christi” w Komendzie Hufca ZHP w Pelplinie, przez pewien czas działał w harcerstwie jako kleryk, niestety, w 1950 roku harcerstwo zostało zlikwidowane, jednakże aktywny i harcerski tryb życia zachował na zawsze.

Marian Pelc (1899-1985) – uczestnik I i II wojny światowej, hallerczyk, żołnierz 2 Batalionu Saperów, obrońca tczewskich mostów w 1939 roku, wykładowca Akademii Medycznej w Gdańsku, wieloletni radny MRN w Tczewie, podpułkownik Wojska Polskiego, do drużyny harcerskiej wstąpił w Lwowie w 1914 roku, gdzie pracował do 1930 roku, w latach 1930-1939 był członkiem Koła Przyjaciół ZHP w Tczewie, w okresie 1959-1966 udzielał

się w Powiatowej Radzie Przyjaciół Harcerstwa, odpowiadał za wyposażenie tczewskich harcerzy w sprzęt sanitarny, sportowy i obozowy, wedle kronik SKI „Jaszczurkowcy” w latach 1962-1970 szkolił młodzież w porze letniej w zakresie topografii, wykonywania szkiców oraz strzelania z broni małokalibrowej, w 1980 roku został mianowany harcmistrzem, od samego początku należał do SKI „Jaszczurkowcy”, oddany społecznik.

Teresa Petka – urodziła się w 1941 roku w Tczewie, społecznik i nauczyciel z powołania, polonistka, magister Uniwersytetu Gdańskiego, wiele lat pracowała w Szkole Specjalnej, a następnie w Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Tczewie, na emeryturę przeszła w 2003 roku, przekonana do harcerskiego systemu wychowawczego, wyspecjalizowała się w drużynach Nieprzetartego Szlaku, instruktor harcerski i drużynowa NS, na współorganizowanych półkoloniach odnosiła sukcesy harcerskie i pedagogiczne.

Kazimierz Piechowski – urodził się w 1919 roku w Rajkowach koło Pelplina, praktycznie cały okres międzywojenny spędził w Tczewie, wychowywał się w rodzinie maszynisty kolejowego, uczęszczał do szkoły powszechnej nr 4, następnie uczył się w Państwowym Gimnazjum i Liceum w Tczewie, tutaj zdał maturę w 1939 roku, w okresie okupacji dwa lata spędził w Oświęcimiu, w 1942 roku zorganizował najbardziej brawurową ucieczkę w dziejach tej „fabryki śmierci”, trzy lata walczył w szeregach AK, po wojnie został skazany przez komunistów na 10 lat więzienia, odsiedział aż 7 lat (głównie w Sztumie i kopalniach węgla kamiennego), po 1956 roku podjął studia i ukończył Politechnikę Gdańską z dyplomem inżyniera-mechanika, wiele lat pracował w branży przemysłu okrętowego, w 1979 roku przeszedł na wcześniejszą emeryturę, od blisko 30 lat daje świadectwo swojego życia – jeżdżąc po całym świecie, jest autorem popularnej książki pt. „Byłem numerem”, do harcerstwa wstąpił już w gimnazjum, jak wspomina „ciałem i duszą oddałem się harcerstwu”, miał zaszczyt pływać na żaglowcu „Zawisza Czarny”, harcerstwo ugruntowało w nim patriotyczny charakter, bardzo sobie cenił zdobyty stopień „Harcerz Orli”, na emeryturze uczestniczy w zbiorkach senioralnego HKI „Korzenie” w Gdańsku, dodajmy, że harcerski styl życia zachowywał także w życiu dorosłym.

Mariusz Portjanko – urodzony w 1980 roku w Kwidzynie w patriotycznej rodzinie, absolwent Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Elblągu oraz Uniwersytetu Gdańskiego, służył w Tczewskim Batalionie Saperów, członek ZHP od 1998 roku, instruktor harcerski, drużynowy 1 Tczewskiej Drużyny Harcerskiej „AWANGARDA”, komendant Szczepu, w latach 2003-2011 komendant Hufca ZHP Tczew, członek Rady Chorągwi Gdańskiej ZHP, z du-

zym zaangażowaniem zabiegał o poprawę wizerunku harcerstwa w tczewskim społeczeństwie, doprowadził do bliskiej współpracy z samorządami lokalnymi, odznaczony „Brązowym Krzyżem za Zasługi dla ZHP”, jak też odznaką „Zasłużony Instruktor Chorągwi Gdańskiej ZHP”.

Stanisław Pstrong – rodem z Pelplina, urodzony w 1949 roku (Rożental), w rodzinie o tradycjach muzycznych, absolwent LO w Pelplinie (1967), wykształcenie wyższe rolnicze, ojciec trójki dzieci, z tego do harcerstwa przystąpili córka Jadwiga i syn Mariusz, druh Stanisław od roku 1972 mieszka w Tczewie, do harcerstwa należy od czasów szkoły średniej, wychowanek dh Wandy Zajęc, w 1963 roku ukończył „Szkołę Harcerską” w Cieplicach Śląskich, jedna ze sztandarowych postaci Harcerskiej Orkiestry Dętej w Pelplinie, jej inicjator i główny organizator w latach 1963-1964, w latach 1964-1972 drużynowy 80. Drużyny Harcerskiej im. K. Szymanowskiego w Pelplinie, w 1985 roku powrót do aktywnej działalności w ZHP, komendant Hufca ZHP Tczew w przełomowych latach 1988-1995, główny organizator VIII Harcerskiego Rajdu „Rodło” w dniach 28-31 maja 1992 roku – z finałem w Tczewie, odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi przez Prezydenta RP Lecha Wałęsę.

Kazimierz Pyzik (1902-1981) – urodził się 21 lutego 1902 roku w Borzynowie na kielecczyźnie, wychowywał się w ubogiej rodzinie chłopskiej, od najmłodszych lat musiał zarabiać na własne utrzymanie, zdołał ukończyć 8-klasowe gimnazjum w Staszowie, w 1925 roku został nauczycielem, potem ukończył również Wyższy Kurs Nauczycielski, po 7 latach kierownik szkoły powszechnej w Sukowie, równolegle szkolił instruktorów w Kieleckiej Chorągwi Harcerzy, podczas okupacji hitlerowskiej zaangażowany w tajne nauczanie i AK (szef podobwodu), w 1945 roku przeniósł się do Liceum Pedagogicznego w Kielcach, w 1948 roku przeprowadził się na stałe do Tczewa, gdzie został kierownikiem Szkoły Ćwiczeń przy Państwowym Liceum Pedagogicznym (1948-1949), następnie uczył języka polskiego w Zasadniczej Szkole Zawodowej przy ul. Sobieskiego, w 1955 roku uzyskał dyplom nauczyciela szkół średnich, jako hm. przewodniczył 16 grudnia 1956 roku odnowicielskiemu zebraniu ZHP w Tczewie, udzielał się następnie w czasopiśmiennictwie instruktorów ZHP, po 1956 roku był członkiem Wojewódzkiej Komisji Rehabilitacyjnej dla nauczycieli, w 1962 roku przeszedł na podstawową emeryturę, ale pracował dodatkowo w szkolnictwie do 1968 roku, w ostatnich pięciu latach życia spisał swoje wojenne wspomnienia z AK, druh Kazimierz cieszył się ogromnym autorytetem, do końca życia zachował prawość charakteru, co w czasach PRL nie było łatwe, u schyłku życia doczekał się wysokich odznaczeń, praktycznie oświacie i harcerstwu poświęcił całe swoje życie, zmarł w 1981 roku, kiedy odnowa moralna i społeczna objęła już miliony Polaków.

Tadeusz Rataj – urodził się w 1952 roku w Tczewie, legitymuje się średnim wykształceniem, w 1980 roku podjął pracę nauczyciela zawodu w ZSZ nr 1 w Tczewie, wiele lat prowadził własną działalność gospodarczą, do harcerstwa wstąpił jako uczeń Szkoły Podstawowej nr 5 w Tczewie, udzielał się również w 16. Drużynie Harcerskiej o specjalności Młodzieżowa Służba Ruchu (MSR), z czasem przyboczny i drużynowy 14. DH MSR, po odbyciu służby wojskowej związał się ze Szczepem HDOW przy FPS „Polmo”, w 1978 roku został mianowany na stopień instruktorski podharc mistrza, w latach 1978-1981 zastępca komendanta tutejszego Szczepu ZHP, od 1981 roku komendant Szczepu ZHP przy Szkole Podstawowej nr 2, od 1982 roku mianowany zastępcą komendanta Szczepu ZHP przy ZSZ nr 1, od 1984 roku został komendantem tego Szczepu.

Franciszek Ratajczak (1920-2002) – pochodził z Bydgoszczy, podczas okupacji na robotach przymusowych i w obozie koncentracyjnym Stutthof, ożenił się z tczewianką (1944) i na stałe zamieszkał w naszym mieście, Średnią Szkołę Muzyczną ukończył w Gdańsku, z zawodu nauczyciel muzyki, grał na fortepianie i akordeonie, od 1948 roku pracował w Państwowej Szkole Muzycznej (PSM) w Tczewie, od 1959 roku był kierownikiem Państwowego Ogniska Muzycznego w Pelplinie, które wcześniej zorganizował, potem został kierownikiem filii PSM w Pelplinie (1972-1980), społecznie aktywizował muzycznie chorych w DPS w Bielawkach, 31 lipca 1980 roku przeszedł na emeryturę, inicjator i współzałożyciel (1964) oraz pierwszy dyrygent Harcerskiej Orkiestry Dętej w Pelplinie, w latach 1973-1975 drużynowy 80. Drużyny Harcerskiej im. K. Szymanowskiego, został zapamiętany jako profesjonalista i porządny człowiek, Jerzy Kubicki uważa go za jednego z najlepszych muzyków Ziemi Tczewskiej.

Piotr Rezmer – urodził się w 1961 roku, tczewianin, edukację rozpoczął również w „Grodzie Sambora”, absolwent miejscowego LO im. Marii Skłodowskiej-Curie, jeden z najbardziej znanych i cenionych tczewskich restauratorów, właściciel popularnej restauracji „Piaskowa”, w tczewskim LO jako uczeń zainicjował powstanie drużyny harcerskiej im. Aleksandra Kamińskiego, uczestnik i współorganizator Rajdów Księżycowych Szlakiem Siedmiu Jezior, aktywny członek zwycięskiej drużyny, która zdobyła Puchar Komendanta Hufca w Marszach Szlakiem Bojowym Wyzwolenia Wybrzeża (HDOW), od 1979 roku zastępca komendanta Szczepu ZHP w tczewskim LO, świetny gitarzysta, razem z Adamem Wendtem i Markiem Jażdżewskim zapewniał oprawę muzyczną wielu imprezom harcerskim i ogólnoszkolnym.

Kazimierz Rozmawitti (1937-2006) – urodzony na Kociewiu, w Zblewie, obok Wandy Zając zasługuje na szczególne uznanie w harcerstwie Ziemi Pelplińskiej, bardziej znany był pod pseudonimem „Struś”, wspaniale opa-

nował metodę zuchową, w latach 1957-1963 prowadził Drużynę Zuchów „Młode Wilki”, wprowadził własną metodę prowadzenia drużyn zuchowych, formalnie instruktorem ZHP był od 1961 roku, w 1962 roku otrzymał Honorową Odznakę Ofensywy Zuchowej, niestety, ten powszechnie lubiany i szanowany druh, nieoczekiwanie – w 1965 roku, na zawsze wyjechał z Pelplina, zmarł po wielu latach już w zjednoczonych Niemczech (Dusseldorf).

Zygmunt Romanowski (1922-1992) – rodowity tczewianin, uzyskał wykształcenie wyższe, z zawodu nauczyciel, w latach 1956-1960 kierownik Szkoły Podstawowej nr 3 w Tczewie, uczył następnie w kilku tczewskich szkołach, zastępca dyrektora Zbiorczej Szkoły Gminnej w Tczewie, od roku szkolnego 1974/1975 dyrektor Szkoły Podstawowej w Miłobądku, do harcerstwa wstąpił w 1933 roku, w roku szkolnym 1937/1938 był drużynowym DH im. Księcia J. Poniatowskiego w SP nr 3, już 19 marca 1945 roku uzyskał zgodę nowych władz na odbudowę harcerstwa na Ziemi Tczewskiej, w latach 1945-1946 był komendantem Hufca ZHP Tczew, kolejne 2 lata pozostawał zastępcą komendanta i ponownie w latach 1949-1950 był komendantem hufca, w latach 1950-1956 opiekun drużyn OH przy SP nr 3 i SP nr 5, w latach 1956-1960 kierował referatem drużyn wiejskich przy Komendzie Hufca ZHP Tczew, w następnych latach członek komendy Hufca ZHP Tczew, brał udział w 14. obozach harcerskich – w tym 8 z nich organizował i prowadził, współzałożyciel SKI „Jaszczurkowcy”, z czasem zastępca przewodniczącego Kręgu, istotnie przyczynił się do rozwoju harcerskiej kadry instruktorskiej oraz drużyn zuchowych, posiadał najwyższe odznaczenia harcerskie i państwowe.

Barbara Różanowska-Bieszke – urodzona w 1941 roku w Generalnej Guberni (Sokółka) w patriotycznej rodzinie, absolwentka tczewskiego Liceum Pedagogicznego (1959), nie należała do ZMP, ukończyła SN na kierunku śpiew z muzyką, w 1965 roku uzyskała tytuł magistra historii w WSP w Gdańsku, pierwszą pracę jako nauczyciel podjęła w Szkole Podstawowej w Miłobądku, następnie uczyła w Elblągu i w Olsztynie, w sumie w oświacie przepracowała 50 lat, w 1959 roku w Szkole Podstawowej w Miłobądku założyła pierwszą drużynę harcerską, następnie prowadziła tutaj Szczep Harcerski, pełniła funkcję komendanta podobozu Sztab „Wieś” na Zgrupowaniu Obozów Hufca ZHP Tczew (1960), blisko współpracowała z dh Janem Szymałą, w skali kraju autorytetem dla niej był dh Aleksander Kamiński, a w Hufcu ZHP Tczew dh Witold Bielecki, do dzisiaj przestrzega Prawa harcerskiego z 10. punktem włącznie, harcerstwo było dla niej „szkołą kształtowania charakterów”, dużą wagę przykładła do rodzinnych tradycji harcerskich, obecnie mieszka w Olsztynie, regionalnie czuje się Pomorzanką.

Franciszek Różanowski (1914-1989) – urodził się w Godziszewie, młodszy brat Pawła współtwórcy harcerstwa na terenie Miłobądz, w 1920 roku owdowiała matka Leokadia zamieszkała z dziećmi w Miłobądz, w 1939 roku została rozstrzelana przez hitlerowców, Franciszek dużo się uczył, ukończył przedwojenne Seminarium Nauczycielskie, po służbie wojskowej został zatrudniony jako praktykant w szkołach w Turzu, Godziszewie i Mieście, w 1938 roku podjął stałą pracę w tczewskiej szkole na os. Suchostrzygi, aktywny w wojnie obronnej 1939 roku, okupację przeżył w Generalnej Guberni, brał udział w AK (ps. „Brzoza”), tajnym nauczaniu i ratowaniu Żydów, po 1944 roku porucznik LWP, uczestniczył również w walkach o Berlin, dnia 3 listopada 1945 roku objął kierownictwo szkoły w Miłobądz, wybitnie zasłużony kierownik i dyrektor Szkoły Podstawowej w Miłobądz w latach 1945-1974, zaprzyjaźniony z prof. Edwinem Rozenkranzem, przyjaciel harcerzy, osobiście kierował obozami harcerskimi w latach 1970-1972 po Szwajcarii Kaszubskiej, w wycieczkach szkolnych z reguły preferował jako najlepszych uczniów, harcerzy i harcerki, nie przypadkiem w SP w Miłobądz mieściła się siedziba Hufca Tczew-Gmina (Wieś), warto też podkreślić, że w harcerstwie udzielały się jego córki: Barbara Bieszke, Maria Silarska, Aleksandra Kaszuba, a syn Czesław Różanowski (ceniony komendant i pedagog OHP w Tczewie) doszedł do stopnia podharczmistrza.

Paweł Różanowski (1913-1999) – urodził się w Tczewie (16.06.1913), Paweł uczył się w słynnym Collegium Marianum w Pelplinie, przed wojną pracował w Urzędzie Celnym w Tczewie, a od wiosny 1939 roku w Miłobądz, aktywnie uczestniczył w wojnie obronnej 1939 roku, okupację przeżył na terenie Generalnej Guberni (Korczew n. Bugiem), działał w konspiracyjnej organizacji wojskowej „Jeżyki” pod ps. „Rekin”, po wojnie pracował w Zakładach Sprzętu Motoryzacyjnego i FPS „Polmo”, zajmował się także gospodarstwem rolnym, w 1988 roku otrzymał prestiżowy Medal „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata”! – za uratowanie Żydówki Dory („Janeczki”) Paszut, w służbie wojskowej dosłużył się stopnia podporucznika, był jednym z inicjatorów budowy pomnika (1964) bohaterskiego żołnierza WP (16.VIII.1939) Michała Różanowskiego, w 1933 roku założył I drużynę harcerską w Miłobądz, w latach 30. minionego wieku organizował biwaki nad jeziorem w Lubiszewie, uczestniczył w wycieczkach i obozach harcerskich, w 1966 roku w Szkole Podstawowej w Miłobądz uświetnił Harcerski Związek 1000-lecia, wygłosił wtedy okolicznościową gawędę, dbał także o tradycje ideowo-wychowawcze, nie przypadkiem jego dzieci – Urszula, Zenon i Wiesława również należały do harcerstwa.

Sylwester Sałata (1937-2002) – urodził się w Juracie, nauczyciel, pierwszą pracę oświatową rozpoczynał na Helu, ożenił się z tczewianką, podjął pracę

w LO im. Marii Skłodowskiej-Curie w Tczewie, był nauczycielem przysposobienia obronnego i kierownikiem internatu, w „Grodzie Sambora” zainteresował się harcerstwem, w 1969 roku był komendantem obozu harcerskiego w Osieku, razem z harcerzami oglądał wtedy transmisję telewizyjną z lądowania kosmonautów amerykańskich na księżycu, był komendantem Hufca ZHP Tczew w okresie wrzesień 1968 – wrzesień 1971, kadencja została przerwana; w latach 70. minionego wieku opuścił Tczew i przeniósł się do Pucka, został tam komendantem Harcerskiego Ośrodka Żeglarskiego (HOM), ośrodek ten znacznie rozbudował nie szczędząc sił, praktycznie HOM powiększył o 2/3 obszaru i możliwości praktycznych działań, w ostatnich latach życia pracował w Szkole Rolniczej w Mariampolu, gdzie pod jego okiem działała drużyna harcerska.

Piotr Sarach (1947- 1995) – urodził się w 1947 roku w Tczewie, uczęszczał do Szkoły Ćwiczeń przy Liceum Pedagogicznym w Tczewie, z wykształcenia technik mechanik, od listopada 1967 roku zatrudniony w FPS „Polmo” na różnych stanowiskach, w połowie 1981 roku podjął pracę jako nauczyciel przedmiotów zawodowych w niepełnym wymiarze w Zespole Szkół Zawodowych FPS „Polmo” w Tczewie, awansował na zastępcę kierownika tutajszych Warsztatów Szkolnych, od 1964 roku czynny instruktor ZHP, w SZS przy FPS „Polmo” współpracował z legendarnym dh Witoldem Bieleckim, w 1977 roku został komendantem Szczepu ZHP przy Liceum Zawodowym FPS „Polmo”, w 1985 roku został mianowany przewodniczącym Komisji Kształcenia i Stopni Instruktorskich Hufca ZHP Tczew, ma on swój znaczący udział w wysokiej aktywności macierzystego Szczepu harcerskiego, udzielał się również w działalności harcerskiej na terenie miasta.

Leszek Sikorski – urodził się w Gdańsku w 1956 roku, później mieszkał w Elblągu, od 1970 roku mieszka w Tczewie, absolwent LO im. Marii Skłodowskiej-Curie w Tczewie, ukończył Politechnikę Gdańską, od wielu lat pracuje jako inżynier mechanik, obecnie prezes firmy „Promet” w Gdyni, członek zarządu Towarzystwa Przyjaciół LO im. Marii Skłodowskiej-Curie w Tczewie, w 1971 roku jako uczeń wstąpił w LO do 99. Drużyny Harcerskiej „Czerwonych Beretów”, z czasem jej drużynowy, drużyna wyspecjalizowała się w sportach obronnych, w 1975 roku w kategorii drużyn starszoharcerskich, jego drużyna zdobyła tytuł najlepszej drużyny ZHP w woj. gdańskim, podczas studiów instruktor Wydziału HSPS Gdańskiej Chorągwi ZHP, komendant wielu kursów instruktorskich (szczególnie drużyn obronnych), prowadził liczne obozy piesze i rowerowe, w latach 1979-1981 organizator Centralnej Akcji Hel 600, uczestnik międzynarodowego zgrupowania w NRD oraz krajowego Centralnego Rajdu Zwycięstwa Łeba – Gdańsk, kierownik Inspektoratu Wychowania Obronnego Gdańskiej Chorągwi ZHP, harcmistrz, pozostaje wierny tradycji harcerskiej.

Teresa Sitkiewicz (1937-1988) – rodem z Pelplina, w 1957 roku rozpoczęła pracę w zawodzie nauczycielskim, z miejsca wstąpiła wtedy do harcerstwa, regularnie podnosiła swoje kwalifikacje zawodowe, od 1976 roku magister pedagogiki UG, pracowała w kilku szkołach podstawowych w Tczewie (SP nr 1 i nr 3), a od 1 września 1976 roku wieloletnia nauczycielka w Zespole Szkół Ekonomicznych w Tczewie, gdzie zbudowała duży i liczny (12 drużyn) Szczep ZHP im. Generała Waltera, okresowo była zastępcą Komendanta Hufca Tczew, zasłużony instruktor, pełniła ważne funkcje w kadrze obozów Hufca ZHP Tczew, m.in. w 1973 roku w międzynarodowym obozie harcerskim nad Adriatykiem w Jugosławii, w 1979 roku przeprowadziła w ZSE finał wojewódzki XIX Olimpiady Wiedzy o Polsce i Świecie Współczesnym, w 1979 roku jej Szczep został wyróżniony tytułem „Szczepu Sztandarowego”, w ZHP w swojej szkole wychowała następczynię (1978/1979) w osobie phm. Marioli Zebell, Teresa Sitkiewicz, w wieku zaledwie 51 lat, zginęła śmiercią tragiczną, pozostała po niej pamięć 30. lat solidnej pracy pedagogicznej i życzliwość w sercach młodzieży oraz środowiska oświatowego.

Franciszek Smukała – urodził się we wsi Suchostrzygi (dziś Tczew) w 1931 roku, ukończył średnią Szkołę Żegarmistrzowską w Gdańsku, podczas służby wojskowej związany był z WSK Warszawa Praga, po powrocie do Tczewa prawie całe życie przepracował z w Pomorskiej Fabryce Gazomierzy, przez pewien czas pracował w Biurze Konstrukcyjnym PFG u inż. Mieczysława Polewicza, do ZHP wstąpił dnia 18 maja 1945 roku, początkowo należał do Drużyny Harcerzy im. Jana H. Dąbrowskiego, potem dłuższy czas działał w 39. Drużynie Harcerzy im. Księcia J. Poniatowskiego, udzielał się również w Zastępie Modelarzy, gdzie był „zastępcą sprawnego modelarstwa”, uczestniczył w historycznych obozach tczewskich harcerzy w Kaniewie (1947), w Niechorzu (1948) i w Krantowie (1949), bliskie mu są początki Orkiestry Harcerskiej, gdzie początkowo grał na trąbce, w okresie nasilającej się indoktrynacji PRL, nie powrócił już do ZHP konstatując: „To nie było już nasze harcerstwo”, ma istotne zasługi w odzyskaniu „Kroniki VI T.D.H. im. Księcia Józefa Poniatowskiego”, ideały i tradycje harcerskie wciąż są mu bardzo bliskie.

Maciej Sodkiewicz – tczewianin, urodzony w 1978 roku w Gdańsku, absolwent LO im. Marii Skłodowskiej-Curie w Tczewie (1997), absolwent Politechniki Gdańskiej, uzyskał pełne kwalifikacje żeglarskie w Harcerskim Ośrodku Morskim (HOM) w Pucku, z pasji żeglarz, podróżnik i fotograf, wielkie podróżowanie rozpoczął w 2005 roku, był na pięciu kontynentach, dwukrotnie opłynął przylądek Horn, podziwiał pingwiny na Antarktydzie, żeglował wzdłuż Alaski i Spitsbergenu, przemierzał rosyjską Arktykę, łącznie trasa wszystkich jego podróży morskich sięga trzech okrążeń świata, z „Grodu Sambora” zarządza szkołą żeglarstwa „Sekstant”, profesjonalny

organizator wielkich wypraw i rejsów, uczeń znanego tczewskiego żeglarza Henryka Sołtanowicza, z harcerstwem zetknął się już w SP nr 4 w Tczewie, nie dane mu było jednak złożyć przeczenia harcerskiego, na serio i z wielkim rozmachem związał się ponownie z harcerstwem jako kapitan flagowego żaglowca ZHP „Zawisza Czarny”, uczestniczy w programie „Klasa pod żaglami”, na otwartym spotkaniu w tczewskiej „Fabryce Sztuk” w dniu 23 maja 2013 roku podkreślał swoje naturalne związki z „Grodem Sambora” i zachęcał do żeglowania i poznawania świata.

Henryk Sołtanowicz – rodem z Wilna, urodził się tam 9 lutego 1945 roku, najbardziej znany żeglarz z Tczewa w regionie pomorskim, ukończył Technikum Spożywcze w Białymstoku, mgr inżynier mechanizacji rolnictwa, od 1969 roku w Tczewie – skąd było bliżej morza, był dyrektorem Ośrodka Sportu i Rekreacji w Tczewie, od lat szkoli profesjonalnie młodzież w nauce żeglowania, w harcerstwie od 1970 roku, drużynowy 3 HDW, w Tczewie żeglarstwo harcerskie przejął po Leonie Hejnowskim, w latach 1972-1978 sztorman Hufca Tczew, od 1974 roku harcmistrz, wielki pasjonat żeglarstwa, szczególnie żeglarstwa morskiego, w HOM Puck uzyskał stopień sternika jachtowego, jachtowego sternika morskiego (1974), a następnie jachtowego kapitana żeglugi bałtyckiej (1986), pływał po wielu rzekach i jeziorach Polski, a następnie po morzach i oceanach, jako jedyny tczewianin uczestniczył na s/y „Zawisza Czarny” w rejsie (pół roku) dookoła świata 1989/1990 (od Nachodki do Kadyksu) jako oficer wachtowy, pełnił służbę oficerską podczas wielu rejsów morskich, pod koniec lat 80. prowadził już jachty żeglarskie jako kapitan, z dawnych lat z dużą sympatią wspomina patriotyczne obozy harcerskie z dh Witoldem Bieleckim.

Alina Stajniak (Zabłotna) – urodziła się w 1941 roku w Jędrzejowie, w 1945 roku rodzina przeniosła się na Ziemię Odzyskane, wychowała się w Międzyłężu, absolwentka tczewskiego Liceum Pedagogicznego (1961), ukończyła też SN, z zawodu nauczycielka języka rosyjskiego, jako nauczyciel i wychowawca SP nr 1 w Gniewie potrafiła swoich wychowanków zainteresować sławnymi, historycznymi postaciami „swojego miejsca zamieszkania”, założycielka drużyny harcerskiej po odnowie październikowej 1956 roku, jak wspomina dzieci garnęły się do harcerstwa, gdyż było dla nich odskocznią od „szarości dnia codziennego”, instruktor ZHP w randze podharcmistrza, opiekunka obozów harcerskich na Pomorzu i Mierzei Wiślanej, zrobiła dużo dobrego dla harcerstwa Ziemi Gniewskiej, od wielu lat mieszka w Legnicy, tutejsi zwierzchnicy wysoko oceniali jej pracę w oświacie, za 25 lat nienagannej pracy otrzymała Złoty Krzyż Zasługi, z życzliwością i wzruszeniem wspomina „czasy gniewskie”, wierzy, że „ideały prawdziwego harcerstwa zawsze będą aktualne”.

Albin Stangenberg (1916-1993) – urodzony w Pelplinie, całe dorosłe życie związał z Tczewem, starszy brat Huberta, edukację powszechną rozpoczął w Gorzędzieju, ukończył Humanistyczne Gimnazjum Męskie w Tczewie, brał udział w wojnie obronnej 1939 roku, z zawodu ekonomista, wiele lat przepracował w FPS „Polmo”, po 1945 roku aktywny przy odbudowie życia społecznego w Tczewie, animator wielu inicjatyw społecznych, politycznie udzielał się w SD, radny Miejskiej Rady Narodowej w Tczewie, w harcerstwie od 1927 roku, drużynowy 82. DH w gimnazjum, namiestnik zuchowy, do 1949 roku instruktor ZHP w Gniewie i Tczewie, w 1956 roku Zastępca Komendanta Hufca, w latach 1959-1964 Komendant Hufca ZHP Tczew, współzałożyciel i zastępca Kręgu SKI „Jaszczurkowcy”, w latach 1975-1993 Komendant Szczepu im. Szarych Szeregów przy FPS „Polmo”, w latach 1985-1993 przewodniczący SKI „Jaszczurkowcy”, w 1987 roku odznaczony Złotym Krzyżem „Za Zasługi dla ZHP”, w 1988 roku otrzymał Honorowy tytuł „Instruktor-Senior ZHP”, posiadał też wiele odznaczeń państwowych (w tym nadany w 1971 roku Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski), prawie całe dorosłe życie poświęcił harcerstwu.

Hubert Stangenberg (1919-1944) – urodził się w Pelplinie, ojciec Antoni był kierownikiem Szkoły Powszechnej w Gorzędzieju, cała czwórka jego dzieci (Jadwiga, Albin, Witold, Hubert) należała do harcerstwa, absolwent Humanistycznego Gimnazjum Męskiego w Tczewie (1939), zapalony harcerz i sportowiec, w 1938 roku zdobył mistrzostwo juniorów Pomorza w rzucie oszczepem, dyskiem i granatem, a następnie został powołany do sportowej kadry narodowej juniorów, w okupowanej Warszawie jeden z aktywniejszych członków pokolenia Kolumbów, do harcerstwa wstąpił w 1930 roku (SP nr 5 drużyna im. A. Mickiewicza), w latach 1933-1939 pełnił liczne funkcje w drużynach i tczewskich obozach harcerskich, drużynowy DH im. T. Kościuszki w Gorzędzieju, zdobył 32 sprawności harcerskie, ukończył Kurs Podchorążych „Agrikola”, żołnierz AK, brał udział w akcjach zbrojnych w Warszawie i Generalnej Guberni, w Powstaniu Warszawskim dowodził powstańczym plutonem, poległ śmiercią bohatera w nocy z 24/25 sierpnia 1944 roku, pośmiertnie mianowany podporucznikiem, odznaczony Krzyżem Walecznych, imię Huberta Stangenberga nosiła Szkoła Podstawowa w Gorzędzieju.

Stanisława Sterczewska (1934-1995) – rodem z Kresów Wschodnich (Równe), młodość spędziła w Łęborku, w systemie zaocznym ukończyła studia pedagogiczne w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku, początkowo pracowała w „Szkole Pielęgniarskiej” w Łęborku, krótko w Elblągu, a następnie wieloletni i zasłużony dyrektor Liceum Medycznego w Tczewie (1974-1990), cieszyła się tutaj szacunkiem i zaufaniem uczennic, rodziców

i władz szkolnych, zasłużyła sobie także na duże zaufanie społeczne, dlatego w 1989 roku przewodniczyła Okręgowej Komisji Wyborczej nr 23 z siedzibą w Tczewie – w historycznych wyborach parlamentarnych 4 czerwca, po przejściu na emeryturę udzielała się w Ruchu Trzeźwości im. św. M. Kolbe, zawsze życzliwa i przyjazna harcerzom, w macierzystym liceum wspierała drużyny harcerskie, miała poczucie satysfakcji i dumy z rozwoju 5-6 drużyn harcerskich, w istotny sposób przyczyniała się do nadania imienia Hanny Hass Szczepowi ZHP przy Liceum Medycznym w Tczewie, zmarła 26 lipca 1995 roku w Gdańsku, jej zasługi na rzecz harcerstwa przywołuje m.in. Bożena Cyrulik.

Lech Stoliński (1957-2010) – urodzony w Tczewie, absolwent Technikum Mechanicznego w Tczewie, mgr AWF w Gdańsku, wicedyrektor Sportowej Szkoły Podstawowej nr 2 w Tczewie, a potem dyrektor Gimnazjum nr 3, inicjator i główny organizator nadania Gimnazjum nr 3 zaszczytnego imienia Stefana Kardynała Wyszyńskiego, do harcerstwa przystąpił w Szkole Sportowej w Tczewie, jeden z najlepszych drużynowych 1 HDŻ w Technikum Mechanicznym, wyróżniał się wraz z drużyną aktywnością i sprawnością w skali całego Pomorza, w latach 1974-1980 uczestnik i członek kadry instruktorskiej corocznych spływów żeglarskich, doświadczony i wypróbowany technik sztuki żeglarskiej, znakomity organizator, podharc mistrz, wraz z Jarosławem Mykowskim „za zasługi dla żeglarstwa” wyruszył na rejs jachtem „Wędrownik” po Bałtyku, w latach 1980-1983 zastępca Sztormana Hufca ZHP Tczew w zakresie organizacji rejsów i szkoleń.

Aniela Stoppel – urodzona w 1922 roku w Zelewie koło Wejherowa, w okresie międzywojennym związana z Tczewem, tutaj ukończyła Gimnazjum Żeńskie (1939), po wybuchu II wojny światowej jej rodzina była szykanowana przez hitlerowców, Aniela przymusowo pracowała u niemieckiego bauera, z zawodu nauczycielka, ukończyła warszawską AWF i germanistykę na UAM w Poznaniu, w zawodzie nauczycielskim przepracowała 64 lata (!), początkowo uczyła w placówkach oświatowych w Gniewie, od 1953 uczy nieprzerwanie w LO w Pelplinie przez ponad pół wieku, w pierwszym okresie uczyła wychowania fizycznego, ponad 40. lat uczyła języka niemieckiego, znany, lubiany i niezwykle ceniony pedagog Ziemi Tczewskiej, do harcerstwa wstąpiła już w szkole powszechnej w Gniewie, następnie udzielała się w Gimnazjum Żeńskim w Tczewie w latach 30-tych minionego wieku, po wojnie prowadziła drużynę harcerską w Gniewie, w pelplińskim LO wiele lat była opiekunem harcerstwa, wierny przyjaciel harcerzy, lubiła młodzież i dawała jej przykład dobrego i prawego życia, otrzymała najwyższe odznaczenia państwowe, oświatowe i kościelne.

Józef Szwabe – urodził się w 1919 roku Liniewie w pow. kościerskim, zdobył wykształcenie średnie ekonomiczne, okres okupacji spędził w Generalnej Guberni, po 1945 roku powrócił do Tczewa, rozpoczął zawodową pracę w bankowości, w 1958 roku został dyrektorem PKO w Tczewie, politycznie działał w SD, również członek MK FJN, w latach 1961-1969 w MRN przewodniczący Komisji Planu i Budżetu, wieloletni skarbnik Towarzystwa Miłośników Ziemi Tczewskiej, przyjaciel harcerstwa, w latach 1959-1969 sekretarz Powiatowej Rady Przyjaciół Harcerstwa, przez wiele lat wspierał materialnie organizację obozów harcerskich.

Jan Szymała – urodził się w 1932 roku w Tczewie, praktycznie całe życie związał z „Grodem Sambora”, w 1939 roku zamiast pójść do szkoły polskiej, musiał przez 5 lat uczęszczać do szkoły niemieckiej, w 1951 roku ukończył Gimnazjum i LO w Tczewie, absolwent UG, z zawodu nauczyciel, pierwszą pracę podjął w Szkole Podstawowej w Miłobądku, 5 lat uczył tu geografii i prowadził zajęcia kulturalno-oświatowe, w 1956 roku prawie na zawsze przeniósł się do SP nr 8 w Tczewie, pełnił tutaj również funkcję zastępcy dyrektora (27 lat), w latach 1983-1985 uczył i był wicedyrektorem SP nr 4 w Tczewie, w 1985 roku przeszedł na emeryturę i przez 6 kolejnych lat pracował jeszcze na pół etatu, do dziś aktywnie udziela się w Sekcji Emerytów i Rencistów ZNP w Tczewie, do harcerstwa wstąpił po odnowie październikowej 1956 roku, wieloletni drużynowy w SP nr 8, prowadził wiele obozów harcerskich stałych i wędrownych, przeszedł wszystkie szczeble kariery harcerskiej, jeden z najlepszych tczewskich instruktorów ZHP, obdarzony talentem poetyckim, literackim i plastycznym, pozostawił w SP nr 8 pięć tomów pięknych kronik harcerskich, jeden z najwytrwalszych konsultantów obecnej publikacji, uczynny i dobry człowiek.

Feliks Śliwiński (1924-2007) – jedna z wybitniejszych postaci w dziejach tczewskiego harcerstwa, urodził się w Gniszewie koło Tczewa, jego rodzina pochodziła z Wielkopolski, dzieciństwo spędził na Kociewiu, w czasie wojny jako młodzieniec tułał się po Hiszpanii i Francji, poprzez partyzantkę francuską trafił do Wielkiej Brytanii, wstąpił do Polskich Sił Zbrojnych, został spadochroniarzem, we wrześniu 1944 roku wraz z legendarną Brygadą Spadochronową gen. Stanisława Sosabowskiego lądował w Holandii, w 1947 roku powrócił w strony rodzinne, w Tczewie ukończył średnią szkołę zawodową i zamieszkał tutaj na stałe (1949), wiele lat pracował w Predom-Metrix, miał liczne pasje społeczne, do harcerstwa wstąpił już w czasie pobytu w Anglii, uczestniczył w kilkunastu tczewskich obozach harcerskich, często był kwatermistrzem, promował tzw. harcerstwo pożarnicze, oddawał się kajakarstwu, wędkarstwu i krajoznawstwu, zapisał piękne karty w Nadwiślańskim Klubie Krajoznawczym „Trsov, należał do jego współzałożycieli,

uwielbiał wędrówki piesze, rozwijał przyszłościową ideę zwiedzania Polski i wspólnej Europy, był niewątpliwie żarliwym patriotą, oddany swojemu miastu, bowiem Tczew stanowił jego „małą ojczyznę”.

Zofia Terczakowska – żona Brunona Terczakowskiego, urodzona w 1932 roku w Tczewie, jedna z najwybitniejszych animatorek tczewskiego harcerstwa po 1956 roku; od stycznia 1957 roku prowadziła I Drużynę Harcerzek im. Emilii Plater, w 1958 roku była przewodnikiem, a od 10 kwietnia 1959 roku podharc mistrzem, jej awans podpisała Naczelnik Harcerstwa hm. Zofia Zakrzewska, była ulubioną drużynową tczewskich harcerzek, harcerstwo stało się jej pasją, w Komendzie Hufca Tczew przez kilka lat pełniła obowiązki sekretarza (od grudnia 1959 r.), umiejętnie łączyła obowiązki rodzinne z aktywnością w ZHP, w 1960 roku działała w Komitecie Wykonawczym Sztandaru dla Hufca ZHP Tczew, w czasach PRL prowadziła działalność gospodarczą, kilka lat sprawowała heroiczną opiekę nad ciężko chorym małżonkiem, swoim życiem dochowuje wierności ideałom harcerskim – w tym służbie Bogu i bliźnim, zachowała także piękną i uporządkowaną dokumentację harcerską z dawnych lat.

Brunon Terczakowski (1928-2013) – urodził się w 1928 roku w Tczewie, posiadał wykształcenie średnie zawodowe, pracował jako nauczyciel zawodu w Warsztatach Szkolnych FPS „Polmo”, był jednym z najaktywniejszych instruktorów harcerskich po odnowie harcerstwa w 1956 roku, prowadził Referat Drużyn Starszoharcerskich w Komendzie Hufca Tczew, drużynowy 19. TDH Harcerskiej Orkiestry Dętej (1960-1967), już w 1959 roku został podharc mistrzem, a wkrótce harc mistrzem, członek Rady Hufca, przewodniczący Komisji Rewizyjnej Hufca Tczew (1978-1981), zastępca komendanta Szczepu HDOW przy ZSZ FPS „Polmo”, był w kadrze 15. obozów harcerskich, w połowie lat 60. był także radnym MRN w Tczewie, w 1967 roku otrzymał od Komendanta Hufca Tczew hm. W. Bieleckiego List pochwalny – „podziękowanie za społeczną pracę w orkiestrze dętej Z.H.P na przełomie XX-lecia jej istnienia”, zasłużony działacz LOK, laureat odznaki honorowej „Zasłużony Ziemi Gdańskiej”, w 1971 roku uchwałą Głównej Kwatery ZHP otrzymał Krzyż za Zasługi dla ZHP, w 1973 roku został mianowany harc mistrzem PL, w życiu codziennym przestrzegał zawsze Prawa harcerskiego i jego ducha.

Bogdan Tobieński – urodził się w 1950 roku w Tczewie, uczył się w SP nr 4 przy ul. Czyżykowskiej i w SP im. 700-lecia Tczewa, w 1963 roku ukończył Technikum Melioracji Wodnych w Gdańsku, następnie doskonalił swoje kwalifikacje zawodowe hydrotechnika, od 4 lat na emeryturze, wciąż pracuje w ograniczonym wymiarze czasu, do harcerstwa wstąpił w hangarze nad Wisłą, jego prawdziwym mistrzem żeglarstwa i harcerstwa był Leon

Hejnowski („Ali”), hangar nad Wisłą stał się jego drugim domem, tutaj uczył się, szkolił, budował, remontował, konserwował, upiększał sprzęt pływający (głównie łódki, żaglówki), należał do najaktywniejszych harcerzy I Harcerskiej Drużyny Żeglarskiej im. T. Kościuszki, z czasem bosman tczewskiego żeglarstwa, w żeglarstwie sternik jachtowy, do roku 1985 z pełnym oddaniem udzielał się w żeglarstwie harcerskim, szczególnie na obozach letnich, odznaczony – „Zasłużony Działacz Żeglarstwa Polskiego”, posiada również złotą odznakę „Budowniczego Floty Harcerskiej”, na trwałe wpisał się w historię tczewskiego żeglarstwa i harcerstwa, wciąż lubi i pływa łódkami, jachtami na wodach śródlądowych.

Antoni Tomczyk (1909-1980) – rodem z Wielkopolski, w Tczewie od 1933 roku, nauczyciel, w okresie okupacji w AK i w tajnym nauczaniu, już wiosną 1945 roku uczestniczył w odbudowie szkolnictwa tczewskiego, legendarny dyrektor LO im. A. Mickiewicza w Tczewie (1957-1967), wychowawca kilku pokoleń tczewskiej młodzieży, był już w harcerstwie Polski międzywojennej, w 1933 roku został drużynowym DH im. Księcia J. Poniatowskiego, w okresie od 1 września 1935 do 1 września 1936 komendant Hufca Harcerzy w Tczewie, uczestnik wielu krajowych i międzynarodowych obozów harcerskich, w tym w Spale w 1935 roku, wyznawał dewizę: „Służba Ojczyźnie – dla niej żyć i dla niej umierać”, osobiście na stałe przyjął harcerski styl życia, jako dyrektor LO im. A. Mickiewicza zawsze pozostawał życzliwy i przyjazny tczewskim harcerzom, umiejętnie wspierał ich działalność, ale do powojennego ZHP formalnie nigdy nie przystąpił, nie tylko w tczewskim środowisku cieszył się szacunkiem i autorytetem, jego pracę wysoko ceniło Kuratorium Oświaty w Gdańsku.

Józefa Traczewska (1899-1972) – rodem z Kresów Wschodnich, urodziła się dnia 2 czerwca 1899 roku w Kijowie, na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie uzyskała dwa dyplomy – z filologii polskiej i pedagogiki, organizatorka i dyrektor Gimnazjum Żeńskiego w Brodnicy (1930-1933), w latach 1933-1939 zasłużony dyrektor Humanistycznego Gimnazjum Żeńskiego w Tczewie, okres okupacji spędziła w Generalnej Guberni, czynna w AK i na polu tajnego nauczania, po wojnie pracowała w placówkach oświatowych na Dolnym Śląsku, w latach 1958-1969 pracownik WSP w Krakowie w Katedrze Języka i Literatury Rosyjskiej, w tutejszej WSP już w 1961 roku uzyskała dyplom magistra (po raz trzeci) filologii rosyjskiej, ceniono ją za wiedzę i solidność oraz za umiłowanie nauki, literatury, sztuki i muzyki, do harcerstwa wstąpiła już w Gimnazjum Żeńskim w Winnicy (Ukraina), jako dyrektorka Gimnazjum Żeńskiego w Tczewie kierowała równocześnie tutejszym żeńskim hufcem, dała się zapamiętać jako żarliwa patriotka, znakomita organizatorka, społeczniczka – w pełni oddana tczewskiemu i pomor-

skiemu harcerstwu, godnie reprezentowała tczewski hufiec na forum całego Pomorza, umiejętnie dobierała swoich najbliższych współpracowników, w tym zastępcę hufca żeńskiego dh Wandę Merdasińską, dla tczewskiego środowiska kulturalno-oświatowego, w tym harcerzy i nauczycieli, niewątpliwie stanowiła autorytet, w 1973 roku opublikowano jej wspomnienie w „Roczniku Naukowo-Dydaktycznym” WSP w Krakowie, podkreślając, że była „wzorem prawdziwego Człowieka”.

Helena Trzcińska (1920-2005) – rodowita tczewianka, wcześniej utraciła rodziców, związana z rodziną Albina Stangenberga, w 1939 roku ukończyła Publiczną Szkołę Doksztalcającą Zawodową, po 1945 roku uzupełniła wykształcenie średnie, pracowała w PKP, w latach 1961-1980 była zatrudniona jako kasjerka w aptece, od 1981 roku na emeryturze, udzielała się w PKPS, radna MRN w Tczewie (1958-1969), od 1976 roku politycznie należała do SD, do harcerstwa wstąpiła w 1931 roku w Szkole Powszechnej nr 5 w byłym gmachu Szkoły Morskiej, jej drużynową była Halina Chobotówna z Gimnazjum Żeńskiego, w 1935 roku podczas sławnego Zlotu w Spale złożyła przyrzeczenie harcerskie, angażowała się w pomoc dla harcerzy Szkoły Macierzy Polskiej w Szymankowie, gdzie dyrektorem był Franciszek Preuhs, współpracowała z Wandą Merdasińską i Hanną Hass, po 1956 roku bardzo aktywna w Hufcu ZHP Tczew, m.in. drużynowa i komendant Szczepu ZHP w Liceum Medycznym im. H. Hass, organizowała harcerstwo w ZSE w Tczewie, w latach 1984-2002 przewodnicząca SKI „Jaszczurkowcy”, otrzymała wiele odznaczeń państwowych i harcerskich w tym: Honorowy tytuł „Instruktor-Senior” (1998), Złoty Krzyż „Za Zasługi dla ZHP” (2001), jedna z ikon tczewskiego harcerstwa.

Maria Wasiewicz-Galińska – urodziła się w 1956 roku w Stanisławiu koło Tczewa, w 1975 roku ukończyła tczewskie LO, absolwentka Uniwersytetu Gdańskiego – magister pedagogiki resocjalizacyjnej, odbyła również studia podyplomowe w zakresie organizacji i zarządzania oświatą, pracowała w tczewskim ZOZ-ie, a następnie przez 15 lat była zatrudniona w szkołach podstawowych w Boroszewie, Lubiszewie i Zespole Szkół nr 2 w Tczewie, od roku 2001 jest właścicielem i dyrektorem Centrum Kształcenia Zawodowego „NAUKA” w Tczewie, do harcerstwa wstąpiła w SP w Lubiszewie, jako instruktor-przewodnik prowadziła drużynę zuchową w Lubiszewie, w latach 1986-1995 była komendantem Szczepu ZHP w Lubiszewie, w 1987 roku jako komendant prowadziła obóz harcerski w NRD, w tym też roku była komendantem obozu ZHP w Sobieszewie w ramach akcji „Wypoczynek dzieci wiejskich w mieście”, w latach 1995-2000 udzielała się jako instruktor w Hufcu ZHP Tczew, wielokrotnie uczestniczyła w kadrze obozów i zimowisk harcerskich, w 1992 roku uzyskała podzięko-

wanie komendanta Hufca Tczew hm. S. Pstronga za pomoc w przeprowadzeniu XIII Jesiennej Gry Polowej Chorągwi, także uczestnika Rajdu „Rodo” i Akcji „Bieszczady”.

Zenon Weiss – urodzony w 1932 roku w Tczewie, absolwent Państwowego Liceum Administracyjno-Gospodarczego w Tczewie (1951), po maturze skierowany do obowiązkowej służby w Powszechnej Organizacji „Służba Polsce”, po odbyciu służby wojskowej został awansowany do stopnia podchorążego, ukończył Wyższą Szkołę Ekonomiczną w Poznaniu (1955), z nakazu pracy został zatrudniony w Zakładach Mięsnych w Tczewie, następnie pracował na stanowiskach kierowniczych w różnych przedsiębiorstwach w Gdańsku, w 1992 roku przeszedł na emeryturę, od lat udziela się w tczewskich organizacjach kombatanckich, w 1946 roku uczestniczył w obozie harcerskim w Tleniu, należał do pozaszkolnej VI Tczewskiej Drużyny Harcerskiej im. Księcia Józefa Poniatowskiego, współzałożyciel Harcerskiej Orkiestry Dętej (grał na klarnecie) w 1947 roku, w lipcu 1948 roku brał udział w obozie Hufca tczewskiego (31 osób, w tym 10. orkiestrantów) w Niechorzu, pod koniec 1948 roku wskutek nacisków ZMP wycofał się z działalności w ZHP, na emeryturze organizował zjazdy muzyków harcerskiej Orkiestry Dętej – głównie z jej okresu założycielskiego.

Irena Wika (1921-1974) – urodziła się w Tczewie w wielodzietnej rodzinie, do ZHP wstąpiła już w 1934 roku, po wojnie niezwykle czynna w odbudowie harcerstwa po 1956 roku, kochała dzieci i młodzież, wniosła duży wkład w wieloletnią akcję „Nieobozowe lato”, w 1961 roku jako „szef sztabu” znakomicie zorganizowała przykładowe „Nieobozowe lato”, w której udział wzięło 350 dzieci i 60 osób dorosłych z Tczewa, wiele lat kierowała Nieobozową Akcją Letnią w Tczewie, prowadziła też 7 TDH im. Królowej Jadwigi, harcerstwo było jej drugim domem, od początku członek i animator SKI „Jaszczurkowcy”, phm. Irena Wika zmarła przedwcześnie w wieku niespełna 53 lat, powszechnie lubiana i mile wspominana.

Edward Winiarz (1944-1998) – pseudonim „Hipo”, urodził się i wychował w Tczewie, uzyskał wykształcenie średnie, swoją karierę zawodową związał z PKP, czuł się dobrze w zawodzie kolejarskim, od 1983 roku działał w Kolejowym Klubie Sportowym (KKS) „Unia” Tczew, w latach 1991-1998 był prezesem KKS „Unia” Tczew, sport do końca życia pozostał jego pasją; z harcerstwem związał się już w szkole powszechnej, z czasem został cenionym instruktorem harcerskim, prowadził Szczep Harcerski im. „Grodu Sambora” w Szkole Podstawowej nr 3 w Tczewie, uczestniczył w kadrze wielu obozów harcerskich, był m.in. komendantem obozów harcerskich w Kamienicy Królewskiej (pow. kartuski) w 1968 i 1969 roku, podharc mistrz, w roku 1969

został zastępcą komendanta Hufca ZHP Tczew; zmarł nagle 8 kwietnia 1998 roku w wieku zaledwie 54 lat.

Andrzej Winter (1959-1986) – urodził się w Tczewie 22 lutego 1959 roku, tu wychował się nad Wisłą, edukację rozpoczął w Szkole Podstawowej im. 700-lecia Tczewa, absolwent ZSZ Przyzakładowej FPS „Polmo”, z zawodu tokarz, pracownik FPS „Polmo”, w latach 1979-1981 odbywał służbę wojсковą w Marynarce Wojennej (Ustka, Gdynia, Hel), został z niej przedterminowo zwolniony z uwagi na chorobę serca, żonaty, ojciec dwojga dzieci; od najmłodszych lat w harcerstwie, potem ceniony instruktor, początkowo był kwatermistrzem na obozach, a następnie komendantem lub zastępcą kilkunastu zimowisk i obozów harcerskich np. w 1984 roku w Gdańsku Oliwie i w 1985 roku w Poznaniu; odbywał szkolenia w Komendzie Chorągwi Gdańskiej ZHP – z jej też ramienia brał udział w III brygadzie Młodzieży Polskiej na Kubie, edukował harcerzy w Swarzędzie i w Miłobądzu; w bardzo młodym wieku został komendantem Hufca ZHP Tczew-Gmina (1981) po dh. Renacie Ehlert, powszechnie lubiany i szanowany, w 1985 roku został harcmistrzem, 30 października 1986 roku, w wieku niespełna 27 lat, zmarł na zawał serca, pozostał w serdecznej pamięci wielu harcerzy jako dobry harcerz-instruktor i znakomity organizator, bardzo wysoką ocenę wystawiła jemu jako człowiekowi i harcerzowi hm. Krystyna Dettlaff.

Bogdan Wiśniewski – urodził się w 1952 roku w Gdańsku, absolwent Uniwersytetu Gdańskiego (1977), od 39. lat nauczyciel języka polskiego, uczył m.in. w ZSZ w Gniewie, współzałożyciel NSZZ „Solidarność” Oświaty i Wychowania w Pelplinie, współzałożyciel Komitetu Obywatelskiego Miasta i Gminy Pelplin, red. nacz. „Ziemi Pelplińskiej”, Przewodniczący Kapituły Stypendiów im. Rodziny Ornassów, wieloletni wicedyrektor, a od 1 września 2012 roku dyrektor LO im. ks. Janusza St. Pasierba w Pelplinie, autor kilku cennych publikacji źródłowych o ks. prof. Januszu Pasierbie, inicjator i główny organizator Pomorskiego Festiwalu Poetyckiego im. ks. prof. Janusza Pasierba w Pelplinie, czołowy działacz ZKP na Kociewiu, w harcerstwie od blisko 40 lat, w Gniewie zakładał drużynę harcerską, od 1977 roku komendant Szczepu Starszoharcerskiego im. Kamila Baczyńskiego przy LO w Pelplinie, wieloletni kwatermistrz Hufca ZHP Pelplin (1981-1992), potem zastępca komendanta Hufca ZHP Pelplin, wielokrotny komendant lub z-ca komendanta obozów harcerskich, dbał o promocję tradycji harcerskich, harcmistrz, odznaczony m.in. Krzyżem „Za Zasługi dla ZHP”.

Barbara Witkiewicz-Kozłowska (1949-2004) – urodzona w 1949 roku w Tczewie, związana z harcerstwem Ziemi Pelplińskiej, pochodzi z rodziny o dużych tradycjach harcerskich, magister pedagogiki specjalnej, pracownik

państwowego DPS w Pelplinie, w Szkole Specjalnej prowadziła tzw. szkołę życia, do harcerstwa wstąpiła w 1957 roku, zobowiązanie instruktorskie złożyła w 1966 roku, 10 lat prowadziła drużynę zuchów, animatorka drużyn harcerskich Nieprzetartego Szlaku, pełniła ważne funkcje w Komendzie Hufca ZHP Pelplin, brała udział w kursie dla „Aktywu Chorałwi Gdańskiej ZHP” w Czarnym Potoku (1977), w 1979 roku była zastępcą Komendanta Hufca ZHP Pelplin, kilka lat zasiadała w tutejszej Komendzie Hufca, często i z dużym zaangażowaniem uczestniczyła w wielu obozach i biwakach harcerskich, uzyskała stopień harcmistrza, zmarła przedwcześnie w wieku 55 lat.

Jerzy Witkiewicz (1942-2012) – znany pod pseudonimem „Izabandy”, urodził się w 1942 roku w Zblewie, po szkole średniej ukończył SN, nauczyciel przedmiotów zawodowych w szkole zawodowej przy ul. Sobieskiego w Tczewie, wieloletni kierownik Warsztatów ZSZ nr 1, lubił młodzież i był przez młodzież lubiany, młodzież traktował po partnersku, popularyzator techniki, miłośnik motoryzacji, egzaminator Karty Ruchu Drogowego, organizator edycji Centralnego Turnieju Wiedzy o Ruchu Drogowym, od najmłodszych lat w harcerstwie, w 1958 roku złożył przyrzeczenie harcerskie, animator i propagator harcerskich drużyn Młodzieżowej Służby Ruchu (MSR – „białe berety”), komendant Szczepu ZHP w ZSZ nr 1 w Tczewie, organizator i często komendant wielu obozów harcerskich, biwaków i zimowisk, za kadencji hm. Danuty Zagórskiej zastępca komendanta Hufca ZHP Tczew, jak podkreśla jego żona Maria Witkiewicz „on żył harcerstwem”, harcerstwu poświęcił ponad 20 lat pracy społecznej, wielokrotnie odznaczany i nagradzany m.in. Złotym Krzyżem Zasługi i Krzyżem „Za Zasługi dla ZHP” oraz „Odznaką Przyjaciół Dziecka”, osiągnął najwyższy stopień instruktorski w ZHP – harcmistrz PL, pozostał w przyjaznej pamięci swoich wychowanków.

Maria Witkiewicz – urodziła się w 1950 roku w Gniewie, prawie całe życie związała z Tczewem, z wykształcenia polonistka, wiele lat uczyła ojczystego języka w Szkole Podstawowej nr 1 im. 700-lecia w Tczewie, wieloletni instruktor ZHP, łączyła harcerską pracę społeczną i zawodową, od kilku lat na emeryturze, swojego męża Jerzego Witkiewicza poznała na obozie harcerskim, prowadziła Szczep Harcerski im. gen. Jana H. Dąbrowskiego przy SP nr 1 im. 700-lecia, w ZHP konsekwentną pracą społeczną i pedagogiczną (tzw. godziny harcerskie) doszła do stopnia harcmistrza, w ramach Tczewskiego Uniwersytetu III Wieku, gdzie pełni funkcję sekretarza, promuje dzieje i tradycje harcerskie, jako pierwsza orzekła, że „Tczew sobie zasłużył na książkę o harcerstwie”, dlatego też wspiera inicjatywy i działania temu służące.

Janusz Woroniecki – urodzony w 1957 roku w Toruniu, od 7 roku życia mieszka i działa na Kociewiu, ukończył SP nr 2 w Pelplinie, absolwent Liceum Zawodowego w Gniewie, następnie zdobył kwalifikacje technika-technologa żywienia o spec. przetwórstwo zbożowe, do harcerstwa wstąpił w Liceum Zawodowym w Gniewie, kolejno był drużynowym (Gniew i Pelplin), szczepowym, kierownikiem Referatu Młodszoharcerskiego Hufca ZHP Pelplin, doszedł do stopnia harcmistrza, udzielał się w kadrze obozów hufca ZHP Tczew, jego zasługi dla harcerstwa gniewskiego podkreśla wybitny pedagog i społecznik Alicja Samulewska: „zawsze był aktywny i się wyróżniał”.

Bogumiła Wujeka (Arndt) – urodzona w 1946 roku w Tczewie, ukończyła Państwowe Liceum Pedagogiczne w Tczewie (1965), absolwentka Studium Nauczycielskiego (SN), nauczycielka, w 1995 roku po przepracowaniu ponad 30. lat w tej samej Szkole Podstawowej nr 2 w Tczewie, przeszła na emeryturę, do harcerstwa wstąpiła w SP nr 4, w liceum była szczepową, a w miejscu pracy jako nauczycielka i instruktorska (z godzinami harcerskimi) prowadziła szczep w macierzystej szkole, harcmistrz, uczestniczka kilku obozów żeglarskich, gdzie uzyskała stopień żeglarza pod fachowym okiem dh. Zofii Czerny, znajdowała się w kadrze wielu obozów ogólnoharcerskich.

Danuta Zagórska (Stanielewicz) – urodzona 18 listopada 1935 roku w Tczewie, ukończyła Państwowe Liceum Pedagogiczne w Tczewie, posiada dyplom uzyskania kwalifikacji równoważnych wyższym studiom zawodowym (IKN, Warszawa 1981), z zawodu i powołania nauczycielka, od 1963 roku wiele lat uczyła w Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Tczewie, do harcerstwa wstąpiła już w trzeciej klasie SP nr 4 w Tczewie, przed 1950 rokiem ukończyła kurs drużynowych w Elblągu, w Liceum Pedagogicznym (LP) była w klasie o profilu harcerskim, uczestniczka historycznego spotkania 16.12.1956 roku w Tczewie, przywracającego do życia ZHP, instruktorka ZHP od 1957 roku, w latach 1959-1963 nauczycielka i drużynowa w Szkole Ćwiczeń przy LP, ukończyła kurs podharcmistrzowski w Cieplicach Śląskich, w 1964 roku odbyła kurs dla instruktorów Nieprzetartego Szlaku w Rabce, prekursorka drużyn harcerskich i komendant Szczepu Nieprzetartego Szlaku w Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Tczewie (1964-1971), była komendantką chorągwanego Kursu Instruktorów Zuchowych w Czernicy, jej dokonania wysoko oceniono w Komendzie Chorągwi Gdańskiej, w latach 1971-1980 komendantka Hufca ZHP Tczew, w tym okresie w strukturze powiatowej było aż 5 tysięcy zuchów, harcerzy i instruktorów, dużą wagę przykładła do szkolenia kadry ZHP, laureatka licznych odznaczeń i wyróżnień harcerskich oraz państwowych, jedna z głównych konsultantek obecnej publikacji, cierpliwie i wytrwale dzieliła się informacjami i refleksjami, wierna zawsze idei harcerskiej.

Wanda Zając-Bohdanowicz – urodziła się w 1944 roku w Pelplinie, tu w 1962 roku ukończyła Liceum Ogólnokształcące, jako nauczycielka (od 1964) była opiekunem harcerstwa w SP nr 2 w Pelplinie, prowadziła też Gminny Związek Drużyn, potem poszła w wielki świat – do Gdańska i do Warszawy, wyspecjalizowała się w prowadzeniu drużyn zuchowych, pracę instruktorską rozpoczęła w ostatniej klasie Szkoły Podstawowej, w 1961 roku prowadziła dwa turnusy kolonii zuchowej w Osowie Leśnym, z kolei w 1963 roku zorganizowała i była komendantem obozu wędrownego Drużyny Harcerskiej im. Szarych Szeregów z Pelplina, w latach 1959-1967 była drużynową drużyny harcerskiej i zuchowej („Muchomorki”, „Leśne ptaszki”) w pelplińskich szkołach podstawowych nr 1 i nr 2, jej rodaczka Anna Grudniewska uważała ją za swój wzór harcerski, zapamiętała ją również jako niezwykle wartościowego człowieka, drużna Wanda była wysoko ceniona przez Namiestnictwo Zuchowe Konrada i Annę Marksów, podkreślano jej zaangażowanie, zdolności i prężność w działaniu, potem drużna Wanda realizowała się (od 1968 roku) na forum Chorągwi Gdańskiej (kierownik Wydziału Akcji Letniej, Sportu i Turystyki) i Głównej Kwatery ZHP (od 1970), gdzie była etatowym pracownikiem ZHP, kilka lat prowadziła Wydział Zuchów, w 1977 roku wydała książeczkę o ruchu przyjaciół harcerstwa pod tytułem „Wzajemnie potrzebni”, w 1989 roku powróciła do pracy w szkolnictwie (SP nr 97 w Warszawie); prywatnie wyszła za mąż za naczelnika ZHP (1969-1974) Stanisława Bohdanowicza, od wielu lat mieszka w Warszawie, należy do największych osobowości harcerskich Ziemi Pelplińskiej i Tczewskiej.

Maria Zebell-Wett – rodowita tczewianka, urodzona w 1950 roku, w roku szkolnym 1966/1967 jako uczennica przewodniczyła „radzie uczniowskiej z dwóch szkół” (LO i Liceum Pedagogiczne), absolwentka LO im. Marii Skłodowskiej-Curie w Tczewie (1968), ukończyła studia na Uniwersytecie Gdańskim, mgr ekonomii, z zawodu nauczycielka, wiele lat uczyła przedmiotów ekonomicznych w Zespole Szkół Ekonomicznych (ZSE) w Tczewie, wielokrotnie nagradzana przez władze oświatowe, laureatka Medalu KEN, w środowisku nauczycielskim ceniona za koleżeńską postawę, bezinteresowne społecznikostwo i zdolności organizacyjne, w harcerstwie od wczesnych lat (1962), wychowanka hm. Teresy Sitkiewicz, od 1978 roku komendant Szczepu ZHP przy ZSE, od 10 grudnia 1980 roku harcmistrz jak też członek Rady Hufca ZHP Tczew, wielokrotna uczestniczka operacji harcerskich np. Bieszczady 40, znany i ceniony instruktor harcerski, oddana w pełni idei harcerskiej, lubiana również przez młodzież, z dużą życzliwością wsparła wydanie tej „Panoramy harcerstwa...”.

Andrzej Zieliński – urodził się w 1930 roku w Tczewie, pochodzi z patriotycznej rodziny, maturę zdał w LO im. A. Mickiewicza w Tczewie (1950), początkowo uczył matematyki w Gniewie, w latach 1951-1953 studiował fizykę w Wyższej Szkole Pedagogicznej we Wrocławiu, następnie był nauczycielem w macierzystym LO, a najdłużej w szkołach podstawowych Tczewa (nr 5, 6, 10 i 11), na emeryturę oświatową przeszedł w SP nr 11 w 1984 roku, należał do ZNP, od 1980 roku w NSZZ „Solidarność”, w latach 1980-1981 przewodniczący NSZZ „Solidarność” Pracowników Oświaty i Wychowania w Tczewie, w stanie wojennym udzielał się w Duszpasterstwie Ludzi Pracy „Emaus”, jeden z liderów Ruchu Trzeźwości w Tczewie, w 1989 roku odbudowywał struktury NSZZ „Solidarność”, społecznie związany bardzo blisko z parafią św. Józefa w Tczewie, będąc na emeryturze ukończył kilkuletni Kurs Biblijny, z harcerstwem związany od czasów szkoły średniej, bardzo aktywny przy odbudowie harcerstwa w grudniu 1956 roku, w latach 1956-1959 komendant Hufca ZHP w Tczewie, orędownik tradycyjnego przedwojennego harcerstwa, w czasach PRL kontestował praktykę upolityczniania kadry ZHP, obecnie jest zwolennikiem odbudowy harcerstwa w każdej szkole, w jego przekonaniu harcerstwo jest kapitalnym i niezastąpionym podmiotem w systemie wychowawczym oświaty.

Wawrzyniec Zieliński – urodził w 1931 roku w Tczewie, młodszy o rok brat Andrzeja Zielińskiego, maturę zdał w Tczewie w 1951 roku, z wykształcenia inżynier, wiele lat pracował w przemyśle na Dolnym Śląsku, jednak na emeryturę przeszedł z FPS „Polmo”, do harcerstwa wstąpił potajemnie podczas okupacji hitlerowskiej, uczestniczył w tajnym nauczaniu, jako uczeń szkoły średniej w Tczewie brał udział w wielu obozach harcerskich w latach 1946-1949 – w tym w ogólnopolskim Zlocie Młodzieży „Trzymamy Straż nad Odrą” (12-14 kwietnia 1946 r.), odbył kilka szkoleń harcerskich, brał również udział w reaktywowaniu harcerstwa tczewskiego w dniu 16 grudnia 1956 roku, został tutaj wybrany szefem Referatu Administracyjno-Gospodarczego Komendy Hufca ZHP Tczew, przekonany do elitarnego i wysoce ideowego wzorca rozwoju ZHP, orędownik jednej organizacji harcerskiej, mówiąc: „harcerstwo zawsze było jedną organizacją”, ceni sobie zdobyty stopień – Harcerz Orli.

Wacław Żukowski (1917-2005) – urodził się 1 maja 1917 w Witebsku, uczył się w gimnazjum, a maturę zdał w Tczewie, następnie ukończył Szkołę Podchorążych, uczestniczył w wojnie obronnej 1939 roku, dostał się do niewoli, ale w 1940 roku został zwolniony z oflagu, aktywnie działał w AK na terenie Generalnej Guberni, po 1945 roku ścigany przez UB i NKWD, aresztowany, skutecznie ucieka, w „Grodzie Sambora” brał udział w odbudowie harcerstwa, w Tczewie został drużynowym sławnej 6 DH im. ks. J. Ponia-

towskiego, z tej drużyny wywodzi się sławna Orkiestra Harcerska, wraz z drużyną uczestniczył (phm.) w ogólnopolskim obozie letnim w Niechorzu (1948), w szczytowym okresie jego drużyna osiągnęła stan 80. harcerzy, podkreślmy – przepełnionych duchem wielkiego patriotyzmu, podtrzymywał także „ducha” harcerskiego podczas trudnych zmian organizacyjnych w latach 1948-1949, przez pewien czas pozostawał instruktorem Hufca ZHP Tczew, „Jego wzorowy tryb życia i patriotyzm” na długie lata pozostały wzorem dla tczewskich harcerzy; zmarł w Warszawie w wieku 88 lat, był podpułkownikiem Wojska Polskiego, był odznaczony kilkoma wysokimi odznaczeniami państwowymi; do dzisiaj jest bardzo życzliwie wspominany przez swoich tczewskich harcerzy z lat 1945-1950.

Ks. Alfons Żurek – urodził się 11 września 1911 w Czarnowie na Pomorzu w rodzinie chłopskiej, uczył się w Liceum Ogólnokształcącym w Toruniu, gdzie zdał maturę; w 1931 roku podjął studia w Seminarium Duchownym w Pelplinie, dnia 14 marca 1937 roku z rąk biskupa Stanisława W. Okoniewskiego otrzymał święcenia kapłańskie, pierwszą jego placówką duszpasterską był Tczew, a ściślej parafia pod wezw. Podwyższenia Krzyża Świętego, blisko współpracował z legendarnym proboszczem Aleksandrem Kupczyńskim, szczęśliwie przeżył okres okupacji i eksterminacji hitlerowskiej, po 1945 roku powrócił do tczewskiej parafii, zapewne z harcerstwem związał się już w latach licealnych w stolicy Pomorza, w najtrudniejszych powojennych latach był kapłanem tczewskich harcerzy, jako duszpasterz sercem zawsze oddany idei i posłudze harcerskiej.

ROZDZIAŁ III

**Kronika fotograficzna
harcerstwa Tczewa
i Powiatu Tczewskiego
w latach 1921-2011**

Lata 1920-1939

Harcerki tczewskie (ok. 1929 r.)

Antoni Tomczyk stoi w ostatnim rzędzie z prawej strony

Antoni Tomczyk drugi z prawej

*Wyjazd drużyn harcerskich z Pomorza na zlot skautingu
do Budapesztu (1933 r.),*

Przemarsz drużyn harcerskich ulicami Budapesztu

Złot skautów wodnych w Garczynie, 1932 r.

3 maja 1934 r.

Obóz szybowcowy P.W. w Ustjanowej (Ustrzyki Dolne) 1.08-1.09.1935 r.

*1934 r., harcerki hufca gminy Gniew. W środku: prof. Robakowska,
E. Słomski, Ziółkowski, S. Chmielecka, Grubczyńska, Kleinówna,
Czesław File, Jan Jaszewski, Witold Jankiewicz, Janusz Brzeski, Weidemann,
Cymborowska, Lubomski, Kowalska, Wierzbowski,
Błażkówna, Godlewska, Dunajska, Słomski*

Książeczka harcerska Kazimierza Krauze

Hubert Stangenberg

Bronisław Grzymowicz, pierwszy komendant Hufca Męskiego w Tczewie

Harcerze tczewscy, w tym (pierwszy z lewej) Władysław Jurgo

*Starszyzna drużyny gimnazjalnej w Tczewie, 3.05.1939 r. Stoją od lewej:
Jan Włostowski, hm Bolestaw Siegmüller, komendant Hufca ZHP,
drużynowcy Edmund Fromholc, Gerard Zdrochowicz, Feliks Osowski*

*Harczerze Gimnazjalnej Drużyny Harcerskiej im. Henryka Dąbrowskiego
w Tczewie, 1938 r. Od lewej: Władysław Jurgo, Alfred Cząstka,
Jan Elszkowski, Józef Fiedler*

Lata 1945-1950

Książeczka harcerska Małgorzaty Gdaniec z 1945 r.

Zygmunt
Romanowski

Dł Wacław
Żukowski

W środku dł Luśniakówna, z prawej dł Wanda Merdasińska

VI Tczewska Drużyna Harcerska im. ks. J. Poniatowskiego, jesień 1946 r.

6 TD Harcerzy, 1946 r.

Obóz harcerski w Kaniewie koło Sztumu, lipiec 1947 r.

Tczewska drużyna.

Od lewej: Edmund Mrozek, Stanisław Mrozek, Stenler, Alojzy Pawlisz

Harcerze na obozie w Tleniu w 1947 r.

Kurs zastępowych w Domu Harcerza w Tczewie, zima 1946-1947

Książeczka harcerska
 Wawrzyńca
 Zielińskiego z 1946 r.

Tczew, 1946 r.

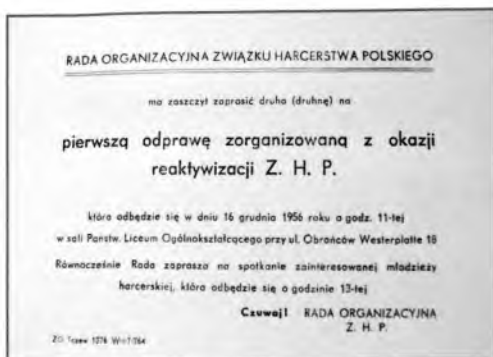

Krantowo, 1948 r.

Lata 1956-2011

Książeczka harcerska
Albina Stangenberg z 1959 r.

Zaproszenie na pierwszą odprawę
z okazji reaktywacji ZHP

1. Drużyna Żeglarska

1957 r. Od lewej:
Norbert Jatkowski, Witold Bielecki
i J. Dietrich

Pierwsze wodowanie

N. Jatkowski i K. Jagielski
przy budowie łodzi

*Uroczystość wręczenia sztandaru
Harcerskiej Drużynie Żeglarskiej (1961 r.)*

*Sztandar trzyma Witold Bielecki.
Od lewej: Jan Lewandowski, Witold Kamiński*

Księżeczka żeglarska Henryka Sołtanowicza

II Harcerska Drużyna Wodna im. A. Garnuszewskiego

*W drodze na
Jeziorak, 1978 r.*

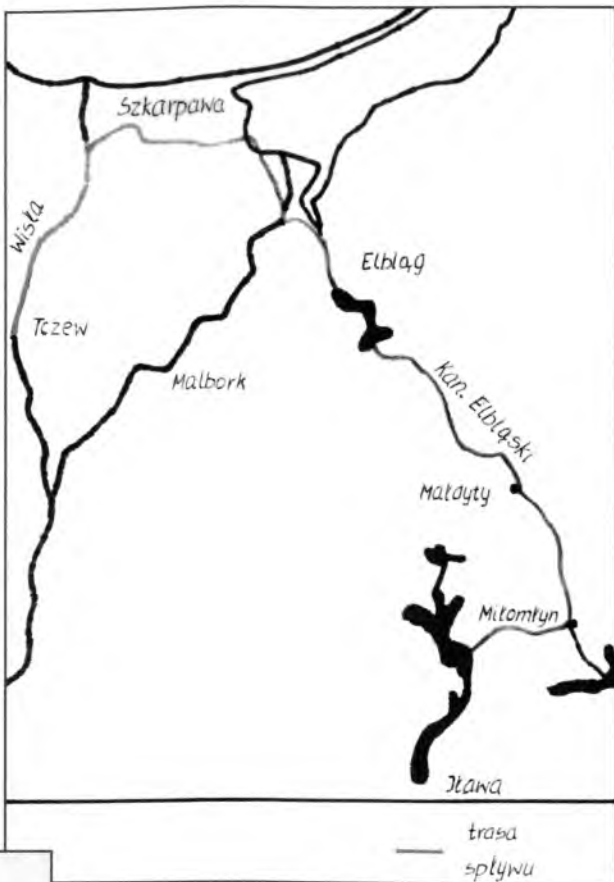

*Obóz
w Małdytach*

*Członkowie
drużyny wodnej*

Mapa spływu

SPŁYWY

ŻEGLARSKIE

I SPŁYW 16.06. - 2.07.74r.

Jednostki biorące udział:

sy Pirania	}	R
sy Zgliczenia		
sy Rozanka	}	BM
sy Darze		
sy Jazgare	}	W
sy Jesiotr		
sy Ostrobok	}	W
sy Piskorz		

oraz dwie łódzie motorowe

Trasa: Tczew, Gdańska Głowa, Suchacz, Kały Rybackie
i powrót Nogatem do Tczewa

Komenda: komendant stm H. Sattanowicz
z-ca komendanta stf B. Tobimski
kwatermistrz R. Kąkolowski
obozny stf J. Hajdasz
kuch. Stani R. Podczajnik

SEZON
ŻEGLARSKI 1978

Symbolem otwarcia, dnia 17 czerwca, sezonu
żeglarskiego 78 stał się chrzest 4 jednostek:

sy Sultan	- ojciec chaestny	kpt. Zbigniew Rybicki
sy Akara	-	kpt. Rosław Chojnowski
sy Kityś	- matka chrestna	poh. Bożena Deja
sy Tobiasz	-	hm. Danuta Zagórska

Książeczka harcerska
Zbigniewa Borowskiego
z 1964 r.

Roman Paluszkiewicz. Rejs na Morzu Czarnym na jachcie „Alf” (1974 r.)

*Obóz żeglarski z Tczewa
w Kątach Rybackich, 1974*

*Od prawej Roman Paluszkiewicz, Kasia Zielińska (Tomczak),
Wojciech Głowiński (siedzi w środku)*

*Harcerki Wioletta Spionek (Głowińska)
i Ewa Górecka (Śpiewak)*

Wojciech Głowiński na pokładzie „Zawiszy Czarnego”, 1984 r.

2. Orkiestra Harcerska

*Pełny skład Orkiestry Harcerskiej w kwietniu 1948 r. przed harcówką.
W środku siedzi kapelmistrz Jan Kubicki*

Próby orkiestry podczas pobytu na obozie w Morągu, 1947 r.

Jan Kubicki na czele orkiestry w pierwszych latach jej istnienia

Orkiestra podczas uroczystości 1-majowych 1950 r.

Zespół „Kubanki”, 1970 r.

*1 maja 1970 r. Orkiestra maszerująca ulicami Tczewa.
Na czele Jerzy Kubicki i Norbert Jatkowski*

Święto Wojska Polskiego, 2000 r.

Harcerską Orkiestrę Dętą prowadzi Magdalena Kubicka-Netka, 3 maja 2009 r.

3. 700-lecie Tczewa 1960 r.

IV Zlot Hufca Tczew

Sadzenie dębu 700-lecia, z prawej Albin Stangenberg, Witold Bielecki i Bronisław Goździewski, 1960 r.

Wręczenie sztandaru Hufowi Tczew, hm. Albin Stangenberg, 1960 r.

Zuchy na uroczystości wręczenia sztandaru Hufcowi, z lewej p. Wrońska, Tczew, 1960 r.

Harcerze tczewscy przy pomniku pomordowanych i poległych harcerzy

W środku płk Marian Pelc, z prawej Albin Stangenberg i Witold Bielecki

*Pochód pierwszomajowy,
1960 r. Ada Rusiecka
z drużyną*

4. Jaszczurkowcy

*Była zastępowa Komendy Hufca Żeńskiego
dh. Wanda Merdasińska przedstawia sylwetkę
płm. Hanny Hass
rozstrzelanej w 1939 r.*

*Delegacja SKI „Jaszczurkowcy”, 1975 r., od prawej: Albin Stangenberg,
Helena Trzcińska, Ambroży Milczewski*

W środku Zofia Czerny i Albin Stangenberg

Zofia Czerny podczas rejsu do Francji i Wielkiej Brytanii, 1963 r.

„Jaszczurkowcy” w Szymankowie. Od prawej: Jan Trzciński, Helena Trzcińska, ..., Albin Stangenberg, Zofia Czerny, Bronisław Goździelewski, Władysław Jurgo (ojciec Władysława), Alfons Domian, Marian Pelc

5. Młodzieżowa Służba Ruchu (MSR)

Z lewej Tadeusz Lipiński (Niemcy), na dole śp. Janusz Nagórski , 1.05.1970 r.

*Jerzy Witkiewicz
i Danuta Zagórska,
1971 r.*

Alert harcerski, Szczęp Harcerski im. A. Zawadzkiego w Tczewie, Subkowy 1969 r.

Harcerze z Młodzieżowej Służby Ruchu ZHP

6. Z życia hufca

Pochód pierwszomajowy, w środku dh komendant Andrzej Zieliński, 1957 r.

Dh Józef Ostrowicki na czele drużyny, maj 1958 r.

*Grupa
drużynowych
z Tczewa przy
ORP „Burza”,
1957 r.*

*Obóz Zakopane – Czechosłowacja,
Irena Markowska
z dh. Elżbietą Dzięciołowską,
1959 r.*

*Obóz wędrowny z drużynową Ireną Markowską i drużyną Krystyną Grzenkowską,
Warmia, 1960 r.*

*Zjazd walny ZHP 18-20.04.1959 r. w Warszawie.
Od lewej: Andrzej Zieliński*

Obóz harcerski 1957 r. Mszę św. odprawia ks. Franciszek Lewandowski

Kadra Hufca Tczew. Od lewej: Wanda Cydejko, Lucyna Wojcieszak, Mieczysław Brykarczyk, Danuta Lesner i Czesława Kubicka w latach 70.

*Pochód 1 Maja (1960 r.).
Na czele z lewej Gertruda Czajkowska (Groos) i Irena Wika*

*Stary Smakowiec, Słowacja, 1959 r., w środku Irena Markowska,
z prawej Elżbieta Dzięciołowska*

*W Dzierzgoniu na kolonii zachowawczej. Od lewej: Zofia Konracka,
Barbara Gniazdowska (Lietz), Elżbieta Ruszkowska*

*W środku drużynowa Barbara Gniazdowska (Lietz),
zuchy „Słoneczka” w Szkole Podstawowej nr 5, 1957 r.*

*W 1. rzędzie od lewej: Józef Ostrowicki, Konrad Marks, Mieczysław Jędrzejewski,
Andrzej Kledzik, Zbigniew Gniazdowski; w 2. rzędzie: Brunon Terczakowski,
Zygmunt Romanowski, Stanisław Śliwiński*

Członkowie Hufca Pracy im. Sambora w Tczewie. Tatry 1959 r.

I Turniej Zuchowy, 2 czerwca 1957 r.

*Komenda kolonii zachowej
w Dzierzgoniu, 1959 r.,
m.in. Zofia Konracka,
Anna Marks, Barbara Gniazdowska,
Elżbieta Ruszkowska*

Szkoła Ćwiczeń. Pochód 1-majowy, 1969 r.

Wojciech Bartoś
Zofia Konracka
Anna Marks
Barbara Gniazdowska
Elżbieta Ruszkowska

Nadanie imienia Adama Mickiewicza Liceum Ogólnokształcącemu w Tczewie przy ul. Obr. Westerplatte, 1957 r.

Msza polowa w Ocyplu dla obozu harcerek w Ocyplu, zuchów oraz obozu harcerzy w Młynkach, sierpień 1957 r. Księża: Gierszewski, Słomiński i Lewandowski

III Zlot w Gdańsku, od prawej: Mirka Wierzbicka (Okupska), Wiesław Gomułka i Astrid Stasiak, 1962 r.

Harcerki Liceum Pedagogicznego w Tczewie, 1963 r.

*Książeczka harcerska
Mieczysława Brykarczyka*

Książeczka harcerska Teresy Sitkiewicz

*Obóz harcerski,
z lewej strony
Marek i Jarek
Sitkiewiczowie,
Głuche/Ocypel, 1970*

*Kominek harcerski
w Szkole Podstawowej
nr 11.
Wśród harcerzy siedzą
(od lewej) hm. Elżbieta
Dzięciołowska
- drużynowa,
Franciszek Drelich
- dyrektor szkoły
i hm. Danuta
Zagórska - komendant
Hufca*

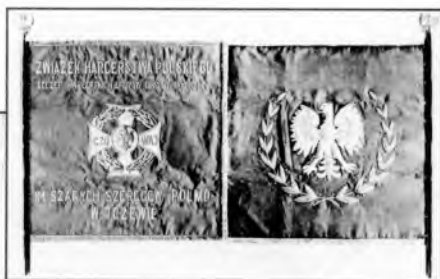
Głuche 1970. Od prawej: Teresa Sittkiewicz i Grzegorz Ciechowski

Głuche 1970. W środku Andrzej Łukaszewski i Mirosław Piątkowski

Głuche 1970. Na pierwszym planie w środku Iwona Malmur...

*Kurs drużynowych wojskowych kręgów instruktorskich.
W środku dh Mieczysław Brykarczyk. Gdańsk, 1968 r.*

*Wręczenie sztandaru Zespołowi Szkół Zawodowych przy FPS „Polmo”
w Tczewie w 1969 r.*

*98 zuchów na sztandar harcerski Komendy Hufca złożyło obietnicę zuchową,
którą odebrała dh. przew. Ewa Łangowska, lata 80.*

*Od lewej: Helena Godlewska,
Zofia Terczakowska
i Irena Wika*

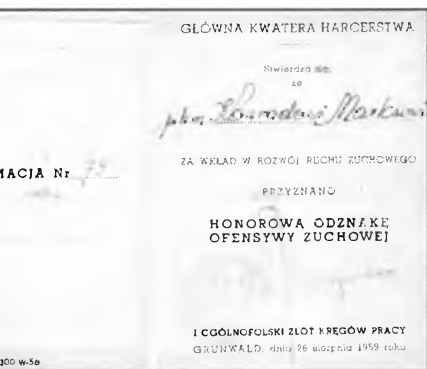
hm. Brunon Terczakowski

phm. Zofia Terczakowska

*Drużyna Harcerska przy parku Państwowym Domu Dziecka w Tczewie,
22 lipca 1960 r.*

*Legitymacja przyznania
Honorowej Odznaki Ofensywy
Zuchowej phm. Konradowi
Marksowi*

*Procesja Bożego Ciała, z prawej
Konrad Marks, 1948 r.*

Andrzej Okęcki na konferencji sprawozawczo-wyborczej Hufca Tczew, 1964 r.

*Izabela Bielecka,
drużynowa Drużyny
Harcerskiej
przy Państwowym
Domu Dziecka w Tczewie*

*Harcerki z SP 8
w Tczewie na obozie
wędrownym
na Mazurach, sierpień
1963 r.*

*Zabawa harcerska,
przygrywa druh
Waldek Druszcz*

*Zuchy z SP 10,
ok. 1970 r.*

*Kadra ruchu zuchowego
w Tczewie, ok. 1972 r.*

*Od lewej: Zyta Wańska
(Deyna), Jadwiga Ławna,
Elżbieta Dzieciotowska,
Krystyna Grzenkowska*

Komendant obozu dh E. Winiarz pobiera repete, 1968 r.

Obóz sportowy harcerzy tczewskich. Dh. Małgorzata Gdaniec, 1968 r.

*Wizytacja obozu przez zastępcę naczelnika ZHP
druha hm. PL Bogdanowicza, 8.08.1969 r.*

*Piece 1970. Kolonia zachowa. Krystian i Piotr Zwirbulis,
Wojciech Brange, Robert Ehlert*

RADA SZCZEPU

KOMENDANT SZCZEPU

płm. Bożena Deja

Z-CA D/S ORG.

org. Ewa Zolot

SKARBNIK

płm. Danuła Szlabowska

SEKRETARZ

org. Anna Blaszyńska

DRUŻYNOWI :

III HDW im. Marii Skłodowska	- oł. Maciej Ossowski
48 DHSDS im. Aleksandra Łaniewskiego	- płm. Piotr Rejmer
66 DHSDS	- oł. Adam Rejmer
96 DHSDS	- oł. Mariusz Dąbrowski
99 DHSDS „Cz B”	- oł. Elżbieta Sikorska
108 DHSDS im. Władysława Szpilera	- płm. Aleksandra Włoszewska
109 DHSDS im. Hanka Sawickiej	- org. Teresa Tęczy
110 DHSDS im. Janka Kosińskiego	- oł. Ewa Piątkowska

Rada Szczepu, 1978 r.

Pożegnanie płm Antoniego Kowalskiego,
16.06.1977 r.

Otwarcie Izby Tradycji Szkoły Morskiej, 15.06.1979 r. Czyta Piotr Rejmer

Uczestnicy Operacji Bieszczady 40. Od prawej stoją: Sobantka, Paluszkiewicz, kier. Dobiesz, Wiącek, Forduński, Kuncewicz, Englert; przykucnięci: Kamiński, Czaja, Świętek, Skibrowski, Drzewicki; z przodu: Rafał Dobiesz

Druhá Jadwiga Ławna ze swoimi zuchami i harcerzami

*Druha Wolf
i druha Bartczak*

Lata 60. Tczewska drużyna rowerowa

*Uroczystość wręczenia sztandaru Szczepowi ZHP im. Szarych Szeregów
przy ZSZ FPS „Polmo”, 08.05.1971 r.*

Druh Jan Szymała prowadzi tczewskich harcerzy, lata 70.

W środku komendant Hufca hm. Roman Paluszkiewicz, z prawej płk Marian Pelc, z lewej Bronisław Goździelewski i brygadier Piotr Świeczkowski, lata 80.

*Książeczka harcerska
Danuty Zagórskiej z 1957 r.*

Uroczystość otwarcia Składnicy Harcerskiej w Tczewie, na zdj. m.in.: Mieczysław Wysokiński, Danuta Zagórska, Zygmunt Kułakowski, 1979 r.

*Obóz harcerski
w Trzechowie,
spotkanie przy
ognisku, w drugim
rzędzie od prawej:
Małgorzata Gdaniec,
Danuta Lesner,
Danuta Zagórska,
Lucyna Wojcieszak
z synem Lucjanem*

ZHP Gniew

1934 r. Prof. Robakowska, E. Słomski, Ziółkowski, S. Chmielecka, Grubczyńska, Kleinówna, Czesław File, Jan Jaszewski, Witold Jankiewicz, Janusz Brzeski, Weidemann, Cymborowska, Lubomski, Kowalska, Wierzbowski, Błażkówna, Godlewska, Dunajska, Słomski

Jan Ejankowski
w ogrodzie przy swoim
rodzinnym domu
w Pieniążkowie,
początek roku 1947

Zjazd Hufca ZHP Tczew w Gniewie, 1964 r.

Rocznica „wyzwolenia” Gniewa, ok. 1964 r.

Gniewscy harcerze na Zlocie Hufca w Tczewie

Książeczka harcerska
Fryderyka Kapinosa z 1964 r.

Harczerze gniewscy w 1970 roku z komendantem Fryderykiem Kapinosem

Z lewej: Czesław Skonka i Fryderyk Kapinos, lata 90.

Szkoła Instruktorów w Oleśnicy, 1983 r. Od lewej stoi Aleksandra Lisewska

*Od lewej: Dorota Rąbała,
Ewa Katyszevska
i Aleksandra Lisewska*

*Drużyna Aleksandry
Lisowskiej
w Opaleniu, lata 80.*

ZHP Morzeszczyn

Hufiec Morzeszczyn. Zimowisko, Gdynia 1986 r.

*Hufiec Morzeszczyn, drużyna „Apacze”, Poznań 27.01-08.02. 1985 r.
Z lewej: dh. Aleksandra Graban*

*SP w Nowej Cerkwi, 1971 r., w środku wychowawczynie Franciszka Białkowska,
Jan Kulas – drugi z prawej*

ZHP Pelplin

Spotkanie ze studentami zagranicznymi, kominek harcerski, 18.04.1964 r.

Kominek harcerski, przy mikrofonie Danuta Okęcka, 26.04.1964 r.

Z prawej Andrzej Okęcki, w środku Władek Banuszak, 1964 r.

*Wyróżnienie
dh. Kazimierza Rozmawitti
za rozwój ruchu zuchowego
w Pelplinie*

*Harcerki
z 13 DH
im. Lucyny
Wawrzyńskiej,
Tczew 1 Maja
1962 r.*

*Na czele pochodu
Wanda Cydejko ze swoimi
harcierzami,
1 maja 1974 r.*

Druh Henryk Klimek, Garczyn 1980 r.

Obóz harcerzy pelplińskich koło Tomaszowa Mazowieckiego. W środku: Grzegorz Lemańczyk, z prawej Danuta Leszczyńska, z lewej Sabina Pielecka

*III Konferencja Sprawozdawczo-Wyborcza Hufca Pelplin,
w środku Danuta Leszczyńska, z prawej Jolanta Czyżma,
z lewej Renata Muszyńska, Pelplin 27 listopada 1982 r.*

*Uroczystość nadania Szczepowi Starszoharcerskiemu imienia KK. Baczyńskiego.
Z lewej Tadeusz Grudniewski, z prawej Bogdan Wiśniewski, wrzesień 1983 r.*

ZHP Subkowy

*Od prawej: Jan Makowski, Alojzy Nadolny,
Zdzisław Makowski, Walerian Kiedrowski, 1978 r.*

*GZD komendantka
Lidia Mułkowska, 1976 r.*

Hufiec Subkowy, 1978 r.

*Zdzisław, Aleksandra, Wiesława,
Anna i Lech Makowscy
na biegu patrolowym,
Subkowy 1981 r.*

*Młodszoharcerska Drużyna Pożarnicza z Subków. Od lewej: hm. Zdzisław Makowski, Jerzy Jakubowski – przyboczny, Henryk Pałkowski – zastępowy, Czesław Cymanowski i Krzysztof Zdrojewski – harcerze.
Drugi szereg: Leon Mokwa – strażak zawodowy*

*Druga z lewej
hm. Wiesława
Makowska (Jaśkowiak)
oraz jedenasta
hm. Lidia Mułkowska
(Krużycka)*

ZHP Tczew - Gmina

*Harcerze z Miłobądz przy Szkole Podstawowej w Miłobądzu.
W środku Zenon Różanowski, 1961 r.*

Harcerze z Miłobądz na pochodzie pierwszomajowym, 1961 r.

Ślub Józefa Ostrowickiego ze Zdzisławą

Barbara Różanowska

Tczewscy harcerze jadą na Zlot ZHP do Torunia, 1960 r.

Zimowisko Gdynia-Oksywie, 31.01.1979 r. Na zdj. m.in.: hm Andrzej Winter (pierwszy z lewej), Krystyna Dettlaff (trzecia od prawej)

*Drużyna Sztandarowa Hufca Gmina Tczew.
W środku w ostatnim rzędzie Andrzej Winter, 1982 r.*

*Hm. Jan Szymała, Kawaler
Medalu Pro Domo Trsoviensi*

*Plakietka złotowa wg projektu
hm. Jana Szymały*

*27. Rajd Rodło w Tczewie, w 100-lecie harcerstwa na Pomorzu (23.05.2010 r.).
Na pierwszym planie Naczelnik ZHP hm. Małgorzata Sinica*

Od lewej: wicestarosta tczewski Adam Kucharek, radny Roman Kucharski, minister Katarzyna Hall, poseł Jan Kulas, poseł Kazimierz Smoliński i starosta tczewski Witold Sosnowski

Drużyny zuchowe na rajdzie

Przekazanie Betlejemskiego Światła Pokoju biskupowi pelplińskiemu Ryszardowi Kasynie. Z prawej ks. Arkadiusz Cwikliński i komenantka Chorałwi Gdańskiej Hanna Piotrowska – fot. Bogdan Mierzejewski

Rozpoczęcie obchodów 100-lecia urodzin ks. Stefana Wincentego Frelichowskiego – parafia Matki Kościoła w Tczewie – fot. Szymon Chamier Ciemiński

*Kapliczka Harcerskiej Orkiestry Dętej w Opluchu
poświęcona przez ks. prałata Piotra Wysgę w 2007 r.*

Patron Harcerstwa Polski dh. ks. Stefan Wincenty Frelichowski

8. Plakietki, proporzczki, znaczki, logo imprez itp. z różnych okresów

Zakończenie

Prace nad publikacją „Panorama harcerstwa Tczewa i Powiatu Tczewskiego w latach 1921-2011” trwały blisko 2 lata. Był to duży i wyężony wysiłek. Zapewne w niejednym wymiarze praca ta ma charakter prekursorski. Tym bardziej dziękujemy, wielu, naprawdę wielu osobom, które wspierały nas w tej niełatwej i mozolnej pracy. Nie uważamy jednak naszej pracy za całkowicie zakończoną. Mamy nadzieję, że książka ta zachęci Czytelników do dalszych poszukiwań źródeł, kronik, dokumentów i zdjęć. Prawdopodobnie sporo ich jeszcze znajduje się w domowych archiwach, po dziadkach czy rodzicach. Warto rozpocząć indywidualne poszukiwania. Prosimy zatem, po tych domowych odkryciach, o kontakt z Zespołem redakcyjnym lub Sekcją Historii Miasta w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Tczewie.

Mamy nadzieję, że książka „Panorama harcerstwa Tczewa i Powiatu Tczewskiego w latach 1921-2011” spełni rolę przewodnika po harcerstwie Ziemi Tczewskiej. Przybliżyliśmy bowiem setki faktów i wydarzeń z minionego 90-lecia harcerstwa na Ziemi Tczewskiej. Pokazaliśmy wiele zdjęć przybliżających specyfikę, charakter i dynamikę działalności harcerstwa w Powiecie Tczewskim. Naszkicowaliśmy blisko 150 biogramów instruktorów harcerskich, przyjaciół harcerstwa i osób publicznych z naszej „Małej Ojczyzny, a legitymujących się rodowodem harcerskim. Mamy także nadzieję zainspirowania innych miast, powiatów Pomorza Gdańskiego, do spisywania i opracowywania dziejów harcerstwa. Niewątpliwie warto przywoływać z odległej przeszłości zapomnianych bohaterów, legendarnych instruktorów harcerskich, przyjaciół i sympatyków harcerstwa. Najczęściej byli to także oddani patrioci, społecznicy i po prostu dobrzy ludzie.

Naszą publikację kierujemy w pierwszej kolejności do środowisk harcerskich i różnych pokoleń młodzieży. Ogarniamy myślą i troską naszą studiującą młodzież. W tej publikacji wskazujemy wielkie i piękne karty harcerstwa Ziemi Tczewskiej. Przywołujemy autentycznych bohaterów różnych okresów historycznych. Serdecznie więc zachęcamy naszych studentów do opracowywania i pisania prac licencjackich i magisterskich

nt. dziedzictwa harcerstwa na Ziemi Tczewskiej i szerzej na Pomorzu. Na swoje opracowanie czekają dzieje hufców w Gniewie, Morzeszczynie, Pelplinie, Subkowach i hufiec Tczew-Gmina. W samym mieście Tczewie warto by pokusić się o pogłębioną monografię harcerstwa Tczewa w okresie międzywojennym. Mało znany i zbadany jest okres działalności harcerstwa w latach 1945-1956. Na swojego autora czekają też dzieje hufca ZHP w Tczewie w latach 1989-2014.

Myśląc o tczewskich studentach, szczególnie studiujących historię, pedagogikę, filologię polską, socjologię, filozofię i nauki polityczne, chcemy podkreślić, iż duże możliwości pisanie prac licencjackich i magisterskich tkwią w biografiach wybitnych i zasłużonych harcerzy oraz przyjaciół harcerstwa. Proponujemy zatem monograficzne opracowania wielkich indywidualności z dziejów harcerstwa Powiatu Tczewskiego następujących 36 osób: Witold Bielecki, Zofia Czerny, Krystyna Dettlaff, Ignacy Fortuna, Małgorzata Gdaniec, Bronisław Goździelewski, Tadeusz Grudniewski, Bronisław Grzymowicz, Leon Hejnowski, Norbert Jatkowski, Fryderyk Kapinos, Roman Kopitkowski, Jerzy Kubicki, Bogusława Kurowska, Janina Lesner, Kazimierz Lietz, Zdzisław Makowski, Anna Marks, Konrad Marks, Andrzej Okęcki, Roman Paluszkiewicz, Kazimierz Pyzik, Franciszek Ratajczak, Zygmunt Romanowski, Teresa Sitkiewicz, Henryk Sołtanowicz, Albin Stangenberg, Jan Szymała, Brunon Terczakowski, Antoni Tomczyk, Helena Trzcińska, Bogdan Wiśniewski, Jerzy Witkiewicz, Danuta Zagórska, Wanda Zajac-Bohdanowicz i Andrzej Zieliński.

„Kochajmy ludzi, bo tak szybko odchodzą”, napisał znakomity poeta katolicki, ks. Jan Twardowski. Zachęcamy zatem naszych studentów i najbliższe rodziny, dzieci i wnuków (już często dorosłych), aby spisać dzieje i przeżycia pokolenia harcerzy już odchodzących. Przykładowo Wanda Merdasińska (Donarska) skończyła, dnia 26 lutego 2013 roku, już 101 lat, a harcmistrz Kazimierz Badziąg jedynie 93 lata. Inni nasi czcigodni seniorzy też już przekraczają 80. i 90. rok życia. Pospieszmy się zatem, żeby zdążyć utrwalić piękne i chwalebne dzieje rodziny, a przy okazji i historię naszych „Małych Ojczyzn”.

Niech publikacja „Panorama harcerstwa Tczewa i Powiatu Tczewskiego w latach 1921-2011” będzie ukłonem, wyrazem szacunku i serdecznego podziękowania dla kilku pokoleń harcerskich, którzy służbę Bogu, Ojczyźnie i Bliźnim, traktowali na serio i z autentycznym zaangażowaniem. Współczesnej młodzieży, tą książką, dajemy wyraz przekonaniu, że życie wedle ideałów i stylu harcerskiego (począwszy od skautingu) było ciekawe, wartościowe i pożyteczne. Harcerstwo uczyło też aktywności, sprawności, zaradności i współdziałania w najbliższym środowisku, w drużynie. Niejako przy okazji harcerstwo było wielką szkołą wychowania. Warto więc wracać do ideałów i pięknej historii skautingu, polskiego harcerstwa.

Na zakończenie, życzymy Wszystkim interesującej i twórczej refleksji nad publikacją „Panorama harcerstwa Tczewa i Powiatu Tczewskiego w latach 1921-2011”. Zapewniamy również, że jesteśmy otwarci na wszelkie spostrzeżenia, uwagi, wnioski i propozycje.

Serdecznie dziękujemy naszym Darczyńcom, dzięki którym nasza książka została opublikowana i stała się także bardziej dostępna. Po staropolsku pozdrawiamy i mówimy, Bóg Wam zapłać!

*Jan Kulas
Bożena Deja-Gałęcka
Kazimierz Ickiewicz*

Bibliografia

Opracowania publikowane

- Appelt Maria, „Pod żaglami Grażyny”. Poznań 1997
- Badziąg Kazimierz, „Był tak czas. Wspomnienia pomorskiego harcerza”. Warszawa 2009
- Badziąg Kazimierz, „Zanim powstał Uniwersytet Gdański”. Gdańsk 2005
- Baran A. F., „Geneza porozumienia KIHAM. Jak powstało Porozumienie Instruktorów Harcerskich im. Andrzeja Małkowskiego” w: „Studia z dziejów harcerstwa 1944-1989” pod red. Marka Wierzbickiego. IPN Warszawa 2009
- Baran A. F., „Walka o kształt harcerstwa w Polsce (1980-1990). Niepokorni i niezależni”. Warszawa 2007
- Bielecki Józef, „Olga Małkowska. Harcmistrzyni Rzeczypospolitej”. Nakładem własnym autora 1999
- „Biuletyn IPN”, nr 5-6, rok 2010, poświęcony historii harcerstwa
- Błazejewski Wacław, „Z dziejów harcerstwa polskiego (1910-1939). Warszawa 1985
- Borkiewicz-Celińska Anna, „Batalion Zośka”. Warszawa 1990
- Broniewski Stanisław, „Florian Marciniak. Naczelnik Szarych Szeregów”. Warszawa 1988
- Broniewski Stanisław, „Całym życiem. Szare Szeregi w relacji naczelnika”. Warszawa 1982
- Ciechanowski Konrad, „Ruch oporu na Pomorzu Gdańskim 1939-1945”. Warszawa 1972
- Czopowicz Stanisław, „KIHAM. Zarys wydarzeń, wybór dokumentów i relacji”. Warszawa 1987 i 1998
- Czopowicz Stanisław, „Szczera wola i zniewolenie. Harcerstwo w Polsce 1945-1980”. Warszawa 2010
- Sławomir Decowski, „Przyszedł dobrze czyniąc. Ks. Henryk Mross (1928-2000)”. Bernardinum 2001
- Ejankowski Jan, „Życie i twórcza działalność duszpasterska księdza Władysława Derynga”. Piaseczno-Jastrowie 2002
- Gaj Jerzy, „Główne nurty ideowe w ZHP w latach 1918-1939”. Warszawa 1966
- Gąsiorowski Andrzej, „Szare Szeregi na Pomorzu 1939-1945”. Toruń 1998
- Goździelewski Bronisław, „Krąg starszoharcerski im. Józefa Wybickiego w Tczewie w latach 1936-1939. Jaszczurkowcy”. Tczew 1974
- Goździelewski Bronisław, „Szymankowo - bohaterskie ognisko polskości”. Tczew 1975
- Harcerska Orkiestra Dęta im. Stanisława Moniuszki w Tczewie. 60 lat tradycji (1947-2007). Praca zbiorowa pod redakcją Kazimierza Ickiewicza. Pelplin 2007
- „Harcerskie historie”. Pod redakcją Jerzego Grzywacza, Bogdana Radysa, Grzegorza Ruty i Dariusza Szczeciny. Jastrzębie Zdrój 2010
- Haykowski Michał, „ZHP w pierwszych latach Polski Ludowej”. Gdańsk 1986
- Hausner Wojciech, „Skauting plus niepodległość”. Kraków 2008
- Hrabowska Maria, „List do redakcji”, w: „Harcerstwo” 1993, nr 6
- Jak powstawały „Kamienie na szaniec” – wywiad przeprowadzony przez M. Miszczuka z Janem Rossmanem. „Polityka” 1988, nr 13

- Jan Paweł II, „List apostolski do kierujących Międzynarodową Katolicką Konferencją Skautingu z 13 IX 1998 r.”, w „Gniazdo” 2009, nr 10
- Janowski A., „Być dzielnym i umieć się różnić. Szkice o Aleksandrze Kamińskim”. Warszawa 1992
- Jankowski Jan, „Harcerstwo Pomorza Gdańskiego i Kujaw 1911-1945”. Wydawca: Komenda Chorągwi ZHP Toruń 1988
- „Kalendarz harcerski 1984”. Wrocław 1983
- Kamiński Aleksander, „Andrzej Małkowski”. Łódź 2000
- Kamiński Aleksander, „Józef Grzesiak „Czarny”. Warszawa 1981
- Kamiński Aleksander, „Nauczanie i wychowanie metodą harcerską”. Warszawa 1948 i wyd. II 2001
- Kamiński Aleksander, „Studia i szkice pedagogiczne”. Posłowie Ryszard Wroczyński. PWN Warszawa 1978
- Kiewicz A., „Harcerstwo w Polsce Ludowej”. Wrocław 2003
- Kopczyński K., „Harcerstwo niepokorne”, „Tygodnik Solidarność”, 1981, nr 6
- Koźniewski Kazimierz, „Ognie i ogniska. Drogi i przemiany harcerstwa polskiego”. Warszawa 1961
- Kwiek A., „Związek Harcerstwa Polskiego. Powstanie - Rozwój - Likwidacja”. Toruń 1995
- „Leksykon harcerstwa” pod redakcją O. Fietkiewicza. Warszawa 1988
- Leonhard B., „Prymas tysiąclecia i harcerstwo”, w: „Krakowski Rocznik Historii Harcerstwa”, Kraków 2006, tom II
- Lewińska Pelagia, „Walka o nowe harcerstwo”. Warszawa 1949
- Łączewski Jan, „Michał Grażyński (1890-1965). Sylwetka polityka”. Częstochowa 2000
- Majka Jerzy, „Kartki z historii i tradycji ZHP”. Warszawa 1971
- Marcinkowska A., „Duszpasterstwo Związku Harcerstwa Polskiego w latach 1918-1997”. Olsztyn 2000
- Milewski Józef, „Kociewie w latach okupacji hitlerowskiej”. Warszawa 1977
- Milewski Józef, „Z dziejów i tradycji harcerstwa starogardzkiego (1921-1985)”. Starogard 1989
- Mirowski Stefan, „Styl życia”. Warszawa 1997
- „Młodzież w oporze społecznym 1945-1989”. Wrocław 2002
- Nowik G., „Kalendarium KIHAM”. Warszawa 2000
- „Ocalić od zapomnienia. Zjazd trzech liceów”. Praca zbiorowa pod redakcją Bożeny Deja-Gałęckiej. Tczew 2002
- Paszek Franciszek, „ZNP - Twoim Związkiem na Ziemi Tczewskiej”. Tczew 1998
- Persak Krzysztof, „Odrodzenie harcerstwa w 1956 roku”. Warszawa 1996
- Piechowski Kazimierz, „Byłem numerem. Świadectwa z Auschwitz”. Warszawa 2003
- Pionk M., „Harcerze w walce o niepodległość Polski 1939-1989”. Katowice 2001
- Pietrzak A., „Żołnierze batalionu Armii Krajowej „Zośka” represjonowani w latach 1944-1956”. Warszawa 2008
- Ptaszyński R., „Trzymamy straż nad Odrą. Propaganda - fakty - dokumenty”. Szczecin 2007
- Rusiecka Ada, „Związek Harcerstwa Polskiego jako środowisko wychowawcze”. Słupsk 1990
- Sieński Jacek, „Zawisza Czarny”. Gdańsk 1992
- „Słownik biograficzny harcerzy” pod redakcją Janusza Wojtyczy. Tom 1, Warszawa 2006, tom 2, Warszawa 2008, tom 3 Warszawa 2013
- Stachiewicz Piotr, „Parasol”. Pax Warszawa 1981

- Strzembosch Tomasz, „Akcje zbrojne podziemnej Warszawy 1939-1944”. Warszawa 1978
- Strzembosch Tomasz, „Refleksje o harcerstwie i wychowaniu”, (wstęp, wybór i oprac.) A. Baran, Sandomierz-Warszawa 2005
- „Studia z dziejów Harcerstwa 1944-1989”, w Seria IPN: „Studia i Materiały”, t. 15, red. M. Wierzbicka. Warszawa 2009
- „60 lat pelplińskiej „Dwójki”. Praca zbiorowa pod redakcją Barbary Nabakowskiej. Pelplin 2005
- „60 lat Liceum Ogólnokształcącego im. Marii Skłodowskiej-Curie w Tczewie”. Praca zbiorowa pod redakcją Bożeny Deja-Gałęckiej. Pelplin 2008
- Statut Związku Harcerstwa Polskiego. Wyd. „Horyzonty”, Warszawa 1998
- „Szare Szeregi. Harcerze 1939-1945”, (red.) J. Jarzembski. Warszawa 1998
- Śliwowski B., „Stalinizm w ZHP”. Kraków 1989
- Wachowicz Barbara, „Kamyk na szanću. Opowieść o druhu Aleksandrze Kamińskim”. Warszawa 2002
- Wiśniewski Bogdan, „Czas zapisany w pamięci. Złoty jubileusz Liceum Ogólnokształcącego w Pelplinie”. Pelplin 2001
- Woźniak Robert, „Harcerstwo polskie w Wolnym Mieście Gdańsku”. Warszawa 1977
- Wróblewski W., „Ethos harcerstwa i jego przemiany”, w: „Znak” nr 405-406/ 1989
- „W sztafecie pokoleń. Historia i bieżące zadania harcerstwa”. Lublin 2003
- Zając Wanda, „Wzajemnie potrzebni”. MAW Warszawa 1977
- Zaruski Mariusz, „Z harcerzami na Zawiszy Czarnym”. Warszawa 1966
- Zawadzka Anna, „O Aleksandrze Kamińskim Kamyku”. Warszawa 2001
- Zawadzka Anna, Jan Rossman, „Tadeusz Zawadzki Zośka”. Warszawa 2001
- Ziółkowski Józef, „Drogi do sukcesu”. Tczew 1997

**Opracowania, prace magisterskie i inne opracowania,
dotychczas nie publikowane**

- Badziąg Kazimierz, „Tczewscy Kolumbowie”. Tczew 2009
- Bielecki Witold, „Na maszcie flaga – czyli wspomnienia z mojej służby w harcerstwie oraz próba przedstawienia harcerskiego ideału wychowawczego”. Tczew 2005
- Bober Elżbieta, „Szkoła średnia ogólnokształcąca w Pelplinie w latach 1945-1982”. Praca magisterska napisana pod kierunkiem dr Józefa Żerko w Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu Gdańskiego. Gdańsk 1984
- Cichońska Gabriela, „Macierz Szkolna w Wolnym Mieście Gdańsku”. Praca magisterska obroniona na Uniwersytecie Gdańskim w 1974 roku
- Dąbrowska (Kurowska) Bogusława, „Wpływ harcerstwa na aktywizację zawodową i społeczną uczniów szkoły podstawowej”. Praca magisterska napisana w UG w 1989 roku pod kierunkiem doc. dr Gerarda Lubińskiego
- Grudniewski Tadeusz, „Harcerstwo w Pelplinie w latach 1945-1975”. Praca magisterska napisana w Instytucie Pedagogiki UG na seminarium doc. dr hab. Lecha Mokrzyckiego. Gdańsk 1980
- „Harcerze bohaterzy hufca ZHP w Tczewie polegli i pomordowani w latach drugiej wojny światowej 1939-1945”. Praca zbiorowa. Tczew 1975
- Haza Wojciech, „Praca sekcji klarnetu w Harcerskiej Orkiestrze Dętej im. Stanisława Moniuszki w Tczewie”. Praca magisterska napisana pod kierunkiem dr Izabeli Szatrawskiej w Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie w 2003 roku
- Hillar Ewa, „Harcerska orkiestra Dęta w Tczewie”. Praca magisterska napisana pod kierunkiem doc. dr Eugeniusza Rogalskiego w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Bydgoszczy w 1981 roku

- Kędzierski Arkadiusz, „Monografia Liceum Ogólnokształcącego w Pelplinie za lata 1951-2001”. Praca magisterska napisana pod kierunkiem prof. Mariana Pawlka w Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego. Bydgoszcz 2002
- Krause Anna, „Harcerska Orkiestra Dęta w Tczewie”. Praca magisterska napisana w Uniwersytecie Gdańskim, w Instytucie Pedagogiki, pod kierunkiem dr Józefa Żerko w 1995 roku
- „Książka pracy obozu harcerskiego” Hufca ZHP Tczew-Gmina, 7 tomów, za lata 1978-1982
- Kulas Jan, „Koncepcja prezentacji zbiorów dotyczących historii harcerstwa pomorskiego, zwłaszcza gdańskiego”. Opracowanie zlecone przez Pedagogiczną Bibliotekę Wojewódzką w Gdańsku w 2012 roku
- Kulas Jan, „Prezentacja pomorskich, gdańskich tradycji harcerskich na wybranych przykładach personalnych. Opracowanie przygotowane na zlecenie Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Gdańsku w 2012 roku
- Kulas Jan, „Promocja harcerskich tradycji wodnych i żeglarskich na wybranych przykładach z woj. pomorskiego”. Opracowanie wykonane na zlecenie Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Gdańsku, w 2012 roku
- Linowski Stefan, „Dzieje Tczewa w latach 1939-1965”. Praca magisterska napisana na Wydziale Humanistycznym WSP pod kierunkiem doc. dr Jerzego Danielewicz. Gdańsk 1968
- Lipka Wojciech, „Rola Harcerskiej Orkiestry Dętej im. Stanisława Moniuszki w Tczewie w upowszechnianiu kultury muzycznej”. Praca dyplomowa napisana pod kierunkiem Bernarda Mendlika w Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego. Bydgoszcz 2005
- Lipke Irena, „ZHP w Tczewie w latach 1921-1979”. Praca magisterska napisana pod kierunkiem prof. Kazimierza Kubika w Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu Gdańskiego, obroniona w 1979 roku
- Mikiciuk-Dunajska Hanna, „Działalność Szkoły Podstawowej nr 2 w Tczewie w latach 1961-1991”. Praca magisterska napisana w UG pod kierownictwem Urszuli Świętochowskiej, obroniona w 1994 roku
- Modrzejewski Marek, „Udział tczewskiej organizacji harcerskiej w walce o utrwalenie polskości i ruchu oporu (lata 1934-1945). Praca maturalna z historii napisana i obroniona w LO im. Marii Skłodowskiej-Curie w Tczewie w 1978 roku
- Nowak R., „Hufiec Związku Harcerstwa Polskiego ziemi starogardzkiej w latach 1921-1981”. Praca magisterska napisana w UG w 1982 roku
- Petka Renata, „Działalność Hufca Związku Harcerstwa Polskiego imienia Władysława Jurga w Tczewie”. Praca magisterska napisana w UG pod kierunkiem dr Kazimierza Puchowskiego i obroniona w 2007 roku
- Pomykała Marcin, „Działalność artystyczna Harcerskiej Orkiestry Dętej w Tczewie w latach 1992-2000”. Praca magisterska napisana pod kierunkiem prof. dr Sylwestra Matczaka w Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy w 2001 roku
- Smukała H., „Motywy pracy instruktorów ZHP Hufca Starogard Gdański w 1983 roku”. Praca magisterska napisana w UG w 1985 roku

Ważniejsze skróty

AK – Armia Krajowa
AMG – Akademia Medyczna w Gdańsku
Bł. – błogosławiony
CKiS – Centrum Kultury i Sztuki
Ćw – ćwik
Dh – druh
FPS „POLMO” – Fabryka Przekładni Samochodowych „POLMO”
GK ZHP – Główna Kwatera ZHP
GZD – Gminny Związek Drużyn
HAL – Harcerska Akcja Letnia
HDOW – Harcerskie Drużyny Obrony Wybrzeża
HKK – Harcerski Krąg Klerycki przy Gdańskim Seminarium Duchownym
HKS – Harcerski Klub Sportowy
Hm – harcmistrz
Hm PL – harcmistrz Polski Ludowej
HO – Harcerz Orli
HSPS – Harcerska Służba Polsce Socjalistycznej
KGCH ZHP – Komenda Gdańskiej Chorągwi ZHP
KGW – Koło Gospodyń Wiejskich
KIHAM – Krąg Instruktorów Harcerskich im. Andrzeja Małkowskiego
KH – Komenda Hufca
KKA – Klerycki Krąg Akademicki przy WSD w Pielnie
KKH – Klerycki Krąg Harcerski
Ks. phm – ksiądz podharcmistrz
KWŻ – kierownictwo wyszkolenia żeglarskiego
LE – Liceum Ekonomiczne
LO – Liceum Ogólnokształcące
LP – Liceum Pedagogiczne
MRN – Miejska Rada Narodowa
NMP – Najświętszej Marii Panny
NS – Nieprzetarty Szlak, drużyny harcerskie
OH – Organizacja Harcerska
OH PL – Organizacja Harcerska Polski Ludowej
UMK – Uniwersytet im. Mikołaja w Toruniu
OM TUR – Organizacja Młodzieżowa Tow. Uniwersytetów Robotniczych
OSP – Ochotnicza Straż Pożarna
PDDz – Państwowy Dom Dziecka
PDPS – Państwowy Dom pomocy Społecznej

PFG – Pomorska Fabryka Gazomierzy
PG – Politechnika Gdańska
Phm – podharc mistrz
PKiN – Pałac Kultury i Nauki
PRL – Polska Rzeczpospolita Ludowa, forma państwa socjalistycznego
PSM – Powiatowa Spółdzielnia Mieszkaniowa
Pwd. – przewodnik
PW – Przysposobienie Wojskowe
RP – Rzeczpospolita Polska
Skauting – początki harcerstwa światowego zapoczątkowane prze gen. Roberta Baden-Powella, nazwa do dzisiaj używana
SM – Spółdzielnia Mieszkaniowa
SN – Studium Nauczycielskie
SOSW – Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy
SP – Szkoła Podstawowa
STJ – sternik jachtowy
UG – Uniwersytet Gdański
UJ – Uniwersytet Jagielloński
TOPL – Terenowa Obrona Przeciw-Lotnicza
TSR – Tczewska Stocznia Rzeczna
WOK – Wojewódzki Ośrodek Kultury
WSD – Wyższe Seminarium Duchowne
WSK – Wytwórnia Sprzętu Komunikacyjnego
WSM – Wyższa Szkoła Morska
WSP – Wyższa Szkoła Pedagogiczna
ZG – Zarząd Główny
ZHP – Związek Harcerstwa Polskiego
ZHR – Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej
ZS – Zespół Szkół
ZSzG – Zbiorcza Szkoła Gminna
ZSMot. – Zakłady Sprzętu Motoryzacyjnego
ZSZ – Zasadnicza Szkoła Zawodowa
ZWM – Związek Walki Młodych
ZWiK – Zakład Wodociągów i Kanalizacji

Aneks I

Komendanci Hufca Harcerzy w Tczewie

ROZKAZEM KOMENDY POMORSKIEJ CHORĄGWI HARCERZY W TORUNIU Z DNIA
9.11.1931 ROKU POWOŁANO HUFIEC HARCERZY W TCZEWIE

I. Komendanci Hufca Harcerzy w Tczewie w okresie międzywojennym:

1. 09.11.1931–01.09.1933 – **Bronisław Grzymowicz** nauczyciel, organizator Komendy Hufca Harcerzy, inicjator powołania licznych drużyn zuchów i harcerzy oraz zastępu harcerzy pozaszkolnych. Przeniesiony w 1933 roku do Lubawy. Był wybitnym działaczem harcerskim. Aresztowany we wrześniu 1939 roku, został rozstrzelany w Mordęgach, na miejscu masowych straceń pod Lubawą
2. 01.09.1933–01.09.1935 – **Stanisław Feisel**, nauczyciel, współorganizator jednostek harcerzy w Tczewie, po przeniesieniu do Lwowa działał tam również w harcerstwie. Z chwilą wybuchu wojny brał aktywny udział w walkach, ginie pod Lwowem
3. 01.09.1935–01.09.1936 – **Antoni Tomczyk**, nauczyciel w Tczewie, po wojnie dyrektor Liceum Ogólnokształcącego, znany z wielu pomysłów metodycznych, wprowadził szereg nowatorskich inicjatyw. Zmarł w 1980 roku, pochowany został w Tczewie
4. 01.09.1936–01.09.1937 – **Bolesław Siegmuller-Siermiński**, nauczyciel szkoły podstawowej w Tczewie, student na WKN od 1937 roku
5. 01.09.1937–03.04.1938 – **Witold Wiśniewski**, nauczyciel. Długoletni dyrektor LO w Tczewie i w Orłowie. Znany i ceniony działacz Związku Nauczycielstwa Polskiego
6. 03.04.1938–01.09.1938 – **Roman Prażmowski**, profesor przyrody w Gimnazjum Męskim i Żeńskim w Tczewie
7. 01.09.1938–01.09.1939 – **Bolesław Siermiński**, nauczyciel, znany i ceniony, współpracował z harcerzami Wolnego Miasta Gdańska, organizator Pogotowia Harcerskiego w Tczewie. Oficer Wojska Polskiego,

uczestnik walk w 1939 roku, więzień oflagu. Po wojnie nauczyciel i dyrektor szkoły zawodowej w Bydgoszczy

II. Komendanci Hufca Harcerzy w Tczewie w okresie powojennym:

1. 03.1945–31.03.1946 – **Zygmunt Romanowski**, pracownik umysłowy, aktywista społeczny, nauczyciel
2. 31.03.1946–05.02.1947 – **Bronisław Kalkowski**, nauczyciel, długoletni dyrektor LO i szkół zawodowych, działacz i prezes Związku Nauczycielstwa Polskiego
3. 05.02.1947–05.11.1947 i 01.04.1949–1950 – **Kazimierz Iwiński**, nauczyciel, długoletni dyrektor LO i LP, wizytator kuratorium i Ministerstwa Oświaty i Wychowania, działacz polityczny, społeczny i związkowy
4. 05.11.1947–05.09.1948 – **Bronisław Goździelewski**, nauczyciel, kierownik SP, wicedyrektor Zespołu Szkół Zawodowych, przewodniczący Prezydium MRN, działacz polityczny, społeczny i związkowy
5. 05.09.1948–01.04.1949 – **Zygmunt Romanowski**, nauczyciel, kierownik SP, działacz społeczny
6. 1950–1956 – OH PL (Organizacja Harcerska) Harcerstwo działa pod patronatem Związku Młodzieży Polskiej
7. 16.12.1956–15.11.1959 – **Andrzej Zieliński**, nauczyciel
8. 15.11.1959–01.05.1964 – **Albin Stangenberg**, pracownik umysłowy, ekonomista, popularny działacz na szerokim froncie społecznym – PTTK, FJN, Ochotnicza Straż Pożarna i inne
9. 01.05.1964–31.01.1968 – **Witold Bielecki**, pracownik umysłowy, działacz społeczno-polityczny, prawnik
10. 31.01.1968–09.09.1968 – **Henryk Zalewski**, ekonomista, pracownik bankowy, dyrektor Narodowego Banku Polskiego w Tczewie
11. 09.09.1968–01.09.1971 – **Sylwester Sałata**, nauczyciel, działacz społeczny i związkowy
12. 01.09.1971–15.11.1980 – **Danuta Zagórska**, nauczycielka, aktywna działaczka społeczno-polityczna
13. 15.11.1980–29.10.1988 – **Roman Paluszkiewicz**, inżynier budowy okrętów, pracownik umysłowo-techniczny FPS „Polmo”
14. 29.10.1988–11.10.1995 – **Stanisław Pstrong**
15. 11.10.1995–23.10.1997 – **Ewa Łangowska**, nauczycielka
16. 23.10.1997–12.12.2003 – **Maria Skomorowska**, nauczycielka
17. 12.12.2003–01.10.2011 – **Mariusz Portjanko**, terapeuta zajęciowy
18. 01.10.2011 – **Renata Zapart-Kornas**

Aneks II

Miejsca tczewskich harcerskich (zuchowych) obozów, zimowisk, kolonii oraz biwaków

I. W II Rzeczypospolitej Polskiej:

Bukowiec, Cetniewo (1936), Jezioro Charzykowskie, Czarna Woda – Świecie – Wisła – Tczew, Czernica (06-07.1939), Dąbki, w Dakorcu koło Pelplina, Garczyn, Gorzędziej, Kartoszyn, Karboszyn nad J. Żarnowieckim, Lubiszewo, Opalenie, Osie, Przechowo (pow. świecki), Skarszewy, Jezioro Wdzydzkie, Garczyn, Siderki (woj. białostockie), Swarożyn, Swornegacie, Szpęgawsk, Tleń, Turze, Żarnowiec .

II. Po 1945 roku

Barłożno, Bartoszyce, Biała Góra, Biała Woda, Borówno k. Skarszew, Borzechowo, Brody Pomorskie, Bukowina Tatrzańska, Charzykowy, Choczewo, Ciepłe k. Gniewa, Czarna Woda, Czechowo (pow. starogardzki), Czernica, Damaszk, Dziemiany, Dzierżążno, Frombork, Garczyn, Gluche, Gdańsk Oliwa, Gdańsk Stogi, Gdańsk Wrzeszcz, Gdynia, Gdynia Oksywie, Gołubie, Gołun, Grudziądz, Grzempa, Góra, Hel, Janowo, Jastarnia, Kamienica Królewska, Kaniewo, Kartoszy, Kąty Rybackie, Kiełpiny, Klocek pod Woziwodą, Klonowo Dolne (gm. Przywidz), Konarzyny k. Starej Kiszewy, Kościerzyna, Krankowo, Krantowo, Krynica Morska, Krag, Kretowiny, Królów Las, Kwidzyn, Leśna Huta, Lidzbark Warmiński, Lipinki Królewskie, Lipusz, Lubichowo, Lubiszewo, Łapino, Malbork, Mała Karczma, Markocin, Młynki k. Lubichowa, Modrzejewo (bytowski), Morąg, Morzeszczyn, Mosty pow. Puck, Nasiczne (Bieszczady), Beavis, Nicponia, Niechorze, Nowa Karczma, Nowy Wiek k. Tolkmicka, Nowęcina k. Łeby, Ocypel, Olpuch, Opalenie, Osiek, Osowo Leśne, Ostróda, Ostrzyce, Pelplin, Piece, Poznań, Pruszcz Gdański, Przebrno k. Krynicy Morskiej, Przechowo k. Świecia, Puck, Radoszcz, Rakowiec, Rusk, Rybaki k. Kościerzyny, Ryteł k. Chojnic, Rywałd, Rzućewo, Siderka k. Augustowa, Skarszewy, Skowronki, Skórczenno k. Osieka, Sobieszewo, Sopot, Starzyska k. Osiecznej, Stężycza Szlachecka, Studzienice, Subkowy, Swornegacie, Szarlota k. Kościerzyny, Szenajda, Szklarska Huta, Swarożyn, Szpęgawsk, Tczew, Tleń, Tomaszów Mazowiecki, Toruń, Trzechowo, Turze, Twardy Dół, Waćmerek, Wieck i Woziwoda k. Czarnej Wody, Wiele, Wieniec k. Sobieszewa, Wieżyca, Włocławek, Wygonin, Wyręby, Zdrójno k. Osiecznej, Żelgoszcz i Żukowo.

III. Miejsca koncertów i obozów Tczewskiej Harcerskiej Orkiestry Dętej

W kraju

Brusy, Gdańsk, Gdynia, Leśno, Ocypel, Olpuch, Olsztyn, Poznań, Stare Polaszki, Świecie, Toruń, Tychy i Warszawa.

Za granicą

Praga (Czechosłowacja), Falkensein (Niemcy), Leningrad (ZSRR), Warna (Bułgaria), Bremerhaven i Werder (Niemcy Zachodnie).

Aneks III

Małżeństwa harcerskie Tczewa i powiatu

1. Badziąg – Kazimierz i Maria	23. Marks – Konrad i Anna
2. Bielawski – Wiesław i Katarzyna	24. Mik – Jan i Aleksandra
3. Bielecki – Witold i Izabela	25. Netka – Andrzej i Magdalena
4. Cyrulnik – Tomasz i Bożena	Kubicka-Netka
5. Czaja – Marek i Elżbieta	26. Olejniczak – Mieczysław
6. Czuba – Edward i Eryka	i Małgorzata
7. Domian – Alfons i Praksela	27. Olszewski – Jerzy i Halina
8. Dutkiewicz – Wojciech i Teresa	28. Orłowski – Kazimierz i Danuta
9. Dzieciołowski – Stefan i Maria	29. Paluszkiewicz – Roman i Ewa
10. Gil – Waldemar i Hanna	30. Pstrong – Stanisław i Hanna
11. Głowiński – Wojciech i Wioletta	31. Rataj – Tadeusz i Anna
12. Gniazdowski – Zbigniew i Barbara	32. Sikorski – Leszek i Anna
13. Grudniewski – Tadeusz i Anna	33. Stangenberg – Albin i Jadwiga
14. Hejnowski – Leon i Halina	34. Terczakowski – Brunon i Zofia
15. Jędruch – Władysław i Jadwiga	35. Tomczyk – Antoni i Irena
16. Kapinos – Fryderyk i Henrietta	36. Trzeciński – Jan i Helena
17. Kornas – Andrzej i Renata	37. Wett – Edgar i Maria
18. Kubicki – Jerzy i Czesława	Zebell-Wett
19. Kwidzyński – Adam i Elżbieta	38. Wilga – Wojciech i Grażyna
20. Lesner – Jerzy i Janina	39. Wiśniewski – Bogdan i Elżbieta
21. Makowski – Jerzy i Jadwiga	40. Witkiewicz – Jerzy i Maria
22. Makowski – Zdzisław i Wiesława	

Aneks IV

**Oświadczenie Jana Kulasa – posła na Sejm RP
w kadencji 2007-2011**

**poświęcone działalności i znaczeniu Pomorskiej Rady Przyjaciół
Harcerstwa z siedzibą w Gdańsku z sierpnia 2010 roku zamieszczone
na stronie internetowej Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej**

Należy przypomnieć, że Pomorska Rada Przyjaciół Harcerstwa (z siedzibą w Gdańsku) działa od ponad pięciu lat. Rada skupia m.in. członków komendy Gdańskiej Chorągwi ZHP. W istocie rada reprezentuje praktycznie wszystkie hufce ZHP na terenie woj. pomorskiego. W skład rady wchodzi również przedstawiciele wojewódzkich władz administracyjnych i samorządów terytorialnych, niektórzy pomorscy parlamentarzyści, reprezentanci służb mundurowych oraz zainteresowani członkowie świata biznesu. Dodam, iż mam zaszczyt pełnić funkcję sekretarza Pomorskiej Rady Przyjaciół Harcerstwa. Poniższe oświadczenie poselskie zawiera informacje oraz wnioski i uwagi z dorocznego posiedzenia Pomorskiej Rady Przyjaciół Harcerstwa.

W dniu 12 sierpnia (piątek) 2011 r. w Czernicy (gmina Brusy) zebrała się Pomorska Rada Przyjaciół Harcerstwa. Przed oficjalnymi obradami jej uczestnicy zostali podjęci obozową grochówką, która wszystkim bardzo smakowała. Komendantka Gdańskiej Chorągwi ZHP, harcmistrzyni Hanna Piotrowska otworzyła obrady Pomorskiej Rady Przyjaciół Harcerstwa oraz powitała uczestników i zaproszonych gości. Należy podkreślić, że znakomicie dopisała frekwencja uczestników rady i zaproszonych gości. Nadto swoje usprawiedliwienia i życzenia owocnych obrad przysłali marszałek Senatu Bogdan Borusewicz, wieloletni przewodniczący sejmiku woj. pomorskiego prof. Brunon Synak, obecny przewodniczący sejmiku Jan Kleinschmidt oraz prezydent Starogardu Gdańskiego Edmund Stachowicz. Wśród uczestników obrad warto odnotować obecność m.in. Małgorzaty Gładysz, przedstawiciela marszałka Senatu, posła Piotra Stanke, Romana Zaborowskiego – wojewody pomorskiego, Krzysztofa Gajewskiego – komendanta wojewódzkiego Policji w Gdańsku, Janusza Kaczmarka – dyrektora Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu, Wiesława Kostrzewy – dyrektora Banku Ochrony Środowiska w Gdańsku, Elżbiety Wasilenko – pomorskiego wicekuratora oświaty, Andrzeja Kowalczyśa – reprezentanta marszałka woj. pomorskiego, Michała Bruskiego – wicedyrektora wojewódzkiego urzędu pracy, Józefa Puczyńskiego – starosty tczewskiego. Wszystkim zebranym

podziękowania i najlepsze życzenia złożył „gospodarz terenu” – burmistrz miasta i gminy Brusy (powiat chojnicki) Witold Ossowski.

Część roboczą obrad Pomorskiej Rady Przyjaciół Harcerstwa poprowadził jej sekretarz – poseł Jan Kulas. Uczestnicy obrad zostali zapoznani z pakietem dokumentów przygotowanych w specjalnych teczkach. Trzeba wśród nich wyróżnić materiały związane ze 100-leciem harcerstwa w Polsce i na Pomorzu. Podczas obrad rady miała miejsce ciekawa, ożywiona i wielowątkowa dyskusja. Generalnie, doceniając dotychczasowy utrwalo-ny i bogaty dorobek, postulowano potrzebę większego otwarcia na wymogi współczesności. Wiele uwagi poświęcono trudnym sprawom finansowym. Pokłosem dyskusji było przyjęcie przez aklamację uchwały Pomorskiej Rady Przyjaciół Harcerstwa. Podpisy pod uchwałą, zgodnie ze zwyczajem, złożyli komendantka Gdańskiej Chorągwi ZHP harcmistrzyni Hanna Piotrowska i sekretarz rady Jan Kulas. Uczestnicy rady zobowiązali również posłów J. Kulasa i P. Stanke do przekazania tej uchwały marszałkowi Sejmu.

W drugiej części obrad uczestnicy Pomorskiej Rady Przyjaciół Harcerstwa wzięli udział w uroczystym Zlocie Gdańskiej Chorągwi ZHP na terenie obozu w Czernicy. Zlot otworzyła komendantka harcmistrzyni Hanna Piotrowska. Następnie wojewoda pomorski Roman Zaborowski wręczył wybitnym pomorskim działaczom harcerstwa „krzyże zasługi”. Swoje wyróżnienia, w tym dla wojewody pomorskiego, wręczyła także komenda Gdańskiej Chorągwi ZHP. W imieniu Pomorskiej Rady Przyjaciół Harcerstwa krótkie przemówienia gratulacyjne z życzeniami dalszej owocnej działalności wygłosili wojewoda R. Zaborowski i sekretarz J. Kulas.

W trzeciej części spotkania Pomorskiej Rady Przyjaciół Harcerstwa zwiedzono obozowisko i rozmawiano z uczestnikami zlotu. Zatrzymano się na dłużej w porcie żeglarskim. Z zainteresowaniem oglądano sprzęt i wyposażenie żeglarskie, które wymaga jednak modernizacji. Podkreślano rolę kursów i szkółek żeglarskich. Podziwiano przepiękne usytuowanie bazy harcerskiej w Czernicy.

Do najistotniejszych wniosków i uwag z obrad Pomorskiej Rady Przyjaciół Harcerstwa należą:

1. Analiza i zmiana systemu prawnego funkcjonowania harcerstwa w Polsce, m.in. poprzez zmiany w ustawie o systemie oświaty lub poprzez przyjęcie ustawy o rozwoju harcerstwa.
2. Podjęcie bliższej współpracy przez Komendę Główną ZHP z urzędem prezydenta RP (prezydent B. Komorowski jest przyjacielem harcerzy) i przedstawicielami Sejmu i Senatu.
3. Konsekwentna realizacja Porozumienia pomiędzy Ministrem Edukacji Narodowej i Związkiem Harcerstwa Polskiego, podpisanego w Tczewie dnia 23 maja 2010 roku podczas Zlotu Rajdu Rodło.

4. Zapisanie w budżecie państwa wydzielonych środków finansowych na działalność harcerstwa.
5. Podniesienie rangi funkcjonowania harcerstwa w programach wychowawczych szkół prowadzonych przez samorządy terytorialne.
6. Zapisanie w wojewódzkich samorządowych programach współpracy z organizacjami pozarządowymi priorytetu - „działalność harcerstwa”.
7. Pozyskiwanie środków finansowych z dodatkowych źródeł na szkolenie instruktorów harcerstwa, odbudowę harcówek, modernizację bazy obozowej, jak też wzbogacenie jej wyposażenia.
8. Zwiększenie współpracy z przedsiębiorstwami i pracodawcami.
9. Pielęgnowanie dotychczasowych, tradycyjnych i sprawdzonych harcerskich metod wychowawczych w myśl idei służby Bogu, ojczyźnie i bliźnim oraz wprowadzenie „nowinek techniki i nauki”, w tym nowoczesnych systemów informatycznych.
10. Dalsza promocja honorowych wyróżnień harcerskich, w tym tytułu „Przyjaciół Związku Harcerstwa Polskiego”.

Pomorska Rada Przyjaciół Harcerstwa promuje wartości dobrego i patriotycznego wychowania, jak też aktywnego, ciekawego i twórczego stylu życia naszych dzieci i młodzieży. Rada zwraca uwagę na potrzebę stałego okazywania szacunku i uznania dla autorytetów harcerskich (kręgi starszo-harcerskie, seniorskie) i dla uznanych osób życia publicznego. Dlatego na zakończenie swoich obrad rada przywołuje inspirujące wypowiedzi marszałka Senatu Bogdana Borusewicza i marszałka województwa pomorskiego Mieczysława Struka.

Marszałek B. Borusewicz napisał do Pomorskiej Rady Przyjaciół Harcerstwa: Harcerstwo jest znakomitą szkołą wychowania społecznego i patriotycznego. Dlatego ważne jest, by uczestniczące w nim młode pokolenia miały zapewnione właściwe warunki do jego realizacji.

Marszałek M. Struk w swoim liście stwierdził: Czuję się zaszczycony i wyróżniony tytułem „Przyjaciela Związku Harcerstwa Polskiego”. Nie muszę podkreślać, jak wielkie znaczenie dla kształtowania postaw wychowawczych i moralnych mają wartości, które Państwo propagujecie w ramach swojej działalności i z jakim uznaniem przyjmujemy wszelkie Państwa inicjatywy.

Aneks V

Harcerska Orkiestra Dęta im. Stanisława Moniuszki w Tczewie

Harcerska Orkiestra Dęta w Tczewie istnieje już 67 lat. Orkiestra spod znaku lilijki pięknie zapisała ten czas na kartach polskiego harcerstwa i życia kulturalnego w Tczewie. W mieście nie było ważniejszego wydarzenia bez udziału orkiestry w harcerskich mundurach. Tczewska orkiestra harcerska to już legenda trwale zakorzeniona w krajobrazie kulturalnym i społecznym miasta.

Jak wyglądała działalność Harcerskiej Orkiestry Dętej w pierwszym czterdziestolecu opisuje Romuald Wentowski w artykule „Z lilijką na pięciolinii” zamieszczonym w „Kociewskim Magazynie Regionalnym” nr 5 z 1988 roku. Tekst tego autora zamieszczony został również w książce pod redakcją Kazimierza Ickiewicza „Harcerska Orkiestra Dęta im. Stanisława Moniuszki w Tczewie. 60 lat tradycji (1947-2007)”, Tczew 2007.

Autor ten pisze:

W kręgu przemian

(...) Okupacja hitlerowska poczyniła ogromne spustoszenie wśród polskiego społeczeństwa. Straty nie ominęły też zespołów śpiewaczych i muzycznych. Po wojnie zdołaly się ponownie zorganizować jedynie dwa – Kolejowa Orkiestra Dęta oraz Chór Męski „Echo”. Próby reaktywowania działalności pozostałych stowarzyszeń śpiewaczych nie przyniosły trwałych rezultatów.

Potrzeba dalszego rozwoju życia kulturalnego stała się powodem powstania nowego zespołu – Harcerskiej Orkiestry Dętej. (...) W 1946 roku grupa pracowników Ubezpieczalni Społecznej w Tczewie, wspierana przez działaczy Rady Przyjaciół Harcerstwa, zgłosiła inicjatywę utworzenia orkiestry dętej. Zespół miał powstać przy Komendzie Hufca ZHP. Organizatorzy postanowili we własnym zakresie rozwiązać problem zakupu instrumentów. Mieszkańcy Tczewa po raz kolejny okazali swą pomoc. Odpowiedzią na apel organizatorów były przekazane na rzecz powstającej orkiestry instrumenty oraz środki pieniężne. Z zebranych funduszy zakupiono w 1947 roku 28 instrumentów, które przekazano Pozaszkolnej Drużynie Harcerzy im. ks. Józefa Poniatowskiego.

Tworzenie orkiestry młodzieżowej było przedsięwzięciem niezwykle trudnym. Praktycznie do zespołu zgłaszała się młodzież, która najczęściej – prócz dobrych chęci – nie posiadała ani instrumentów, ani umiejętności posługiwania się nimi. Próby zespołu polegały zatem nie na doskonaleniu posiadanych już umiejętności i muzycznym opracowaniu utworów, ale przede wszystkim na szkoleniu od podstaw młodych adeptów muzyki. Po kilku latach nauki i gry w zespole, młodzież dorastała i opusz-

czała jego szeregi. Miejsce tych, którzy odchodzili zajmowali następni i ponownie przechodzili ten sam cykl od początku. W tej sytuacji do rangi fenomenu urasta fakt nieprzerwanej już 66-letniej działalności orkiestry, działalności na wysokim poziomie artystycznym i organizacyjnym. (...).

Tczewska orkiestra harcerska zawdzięcza swe powstanie i rozkwit ofiarnej działalności i zaangażowaniu wielu ludzi, których oddanie dla muzyki stanowiło treść i sens ich pracy. Wśród tych najbardziej zasłużonych wymienić należy głównych inicjatorów utworzenia zespołu – Władysława Einbachera i Wilibalda Stoka, a przede wszystkim pierwszego długoletniego kierownika artystycznego, Jana Kubickiego. (...).

W grudniu 1947 roku zespół dał swój pierwszy koncert. 1 maja następnego roku orkiestra wzięła udział w uroczystym pochodzie, prezentując niemałe już umiejętności. Od pierwszego występu zdobywała sobie uznanie i sympatie społeczeństwa.

Systematycznie prowadzone szkolenia i częste koncerty wpływały na nieustanny wzrost poziomu artystycznego orkiestry. Rosło też zainteresowanie jej występami poza Tczewem. (...). Gdy wydawało się, że orkiestra osiągnęła już pełną stabilizację, umocniła się organizacyjnie i artystycznie, niespodziewanie nastąpił niesłychanie trudny okres w jej dziejach. Przeobrażenia społeczno-polityczne, jakie miały miejsce na przełomie lat czterdziestych i pięćdziesiątych, pociągnęły za sobą również zmiany organizacyjne w ruchu młodzieżowym. Dotknęły one przede wszystkim Związek Harcerstwa Polskiego, który po wcieleniu do Związku Młodzieży Polskiej stracił swoją samodzielność, działając w jego ramach w latach 1950-1956 jako Organizacja Harcerska. W związku z tymi zmianami przez pierwsze dwa lata tczewski zespół działał jako młodzieżowa orkiestra przy Państwowej Szkole Muzycznej w Tczewie. W 1953 roku ówczesni decydenci powiatowi zalecili przekazać instrumenty Związkowi Młodzieży Polskiej (...). Mogło to doprowadzić do rozpadu zespołu, gdyż Związek Młodzieży Polskiej nie był zainteresowany jego istnieniem. Sytuację uratowała Powszechna Organizacja „Służba Polsce”, która dążyła do utworzenia własnej orkiestry (...). Okres istnienia zespołu przy „Służbie Polsce” zaliczyć należy do udanych. Orkiestra umocniła się liczebnie, podniósł się jej poziom artystyczny, zyskując popularność również poza granicami województwa. 23 sierpnia 1953 roku orkiestra uświetniła Ogólnokrajowe Dożynki w Szczecinie.

Rok 1955 zaowocował przede wszystkim udziałem w Festiwalu Muzyki Polskiej w Olsztynie. Efektem tego wyjazdu było zakwalifikowanie orkiestry na V Międzynarodowy Festiwal Młodzieży i Studentów w Warszawie. Decyzja ta była wyrazem uznania dla wysokiego już wówczas poziomu artystycznego zespołu. Promowała go do grona najlepszych orkiestr w kraju.

Koniec roku 1955 przyniósł nowe problemy organizacyjne. Uchwałą Rady Ministrów z 17 grudnia 1955 roku rozwiązana została Powszechna Organizacja „Służba Polsce”. Orkiestra po raz kolejny musiała szukać nowego patrona. Tym razem została przygarnięta przez Ligę Przyjaciół Żołnierza. Współpraca z tą organizacją trwała do kwietnia 1957 roku, kiedy to w wyniku odnowy i przemian październikowych reaktywowany został Związek Harcerstwa Polskiego. Odrodziła się też Drużyna Harcerska im. ks. Józefa Poniatowskiego, ponownie zorganizowana przez takich działaczy

jak: Brunon Terczakowski, Mieczysław Olejniczak, Witold Bielecki, Henryk Wysocki oraz Albin Stangenberg, któremu powierzono obowiązki drużynowego. (...).

Po szczeblach sławy

W 1959 roku nastąpiła generalna „zmiana warty”. Odeszli „starzy” muzycy, a ich miejsce zajęli 11-14 letni chłopcy. Jednym z najstarszych, grających członków zespołu był wtedy klawecista, Jerzy Kubicki, który u boku swego ojca Jana, już wówczas przygotowywał się do objęcia kierownictwa artystycznego orkiestry. Drużyna zmieniła też nazwę. Odtąd występowała jako 19 Drużyna Harcerska im. Stanisława Moniuszki. Nowy patron z pewnością bardziej odpowiadał muzycznemu charakterowi działalności drużyny, niż jego poprzednik, ksiądz Józef Poniatowski. Natomiast drużynę objął płm. Brunon Terczakowski. (...).

19 Drużyna im. Stanisława Moniuszki stała się typową drużyną, działającą zgodnie z zasadami organizacyjnymi i prawem harcerskim. Kadra drużyny potrafiła znakomicie skojarzyć w praktycznym działaniu nadrzędny, merytoryczny cel, jakim była muzyka, z atrakcyjnymi formami pracy harcerskiej. Obozy, biwaki – tak pociągające młodzież, ze względu na swój romantyzm życia obozowego – zostały umiejętnie wykorzystane do zintegrowania zespołu. Na takich obozach około 4-5 godzin dziennie przeznaczano się na próby zespołu. Reszta czasu to normalne, harcerskie zajęcia. Na miejsce pierwszego letniego obozu w 1959 roku wybrano Ocypel. W następnym roku tczewskich muzyków gościła wieś Rybaki koło Kościerzyny. Komentem obozu w obydwu przypadkach był płm. Brunon Terczakowski, a instruktorem muzycznym, zgodnie z nomenklaturą obozową, kapelmistrz Jan Kubicki. (...).

Kolejny wakacyjny obóz w 1961 roku w Ocyplu zapisał się w pamięci uczestników nie tylko atrakcjami życia obozowego. W tym czasie bowiem dokonano się zmiana kapelmistrza. Jan Kubicki, współzałożyciel orkiestry, jej kierownik artystyczny, człowiek, który ukształtował profil i charakter zespołu, przekazał batutę swemu następcy, synowi Jerzemu. (...).

Jak podaje Jerzy Kubicki, zmiana kapelmistrza tczewskiej Harcerskiej Orkiestry Dętej nastąpiła 3 lata wcześniej – w 1958 roku.

Na początku lat sześćdziesiątych orkiestra była już znanym i renomowanym zespołem muzycznym. Występowała w czterdziestoosobowym składzie. Aktywnie uczestniczyła w życiu harcerskim hufca, Chórągwii Gdańskiej, a często i poza granicami województwa. (...).

W latach 1962-1964 na miejsce wakacyjnego wypoczynku orkiestra wybrała sobie miejscowości nadmorskie: Stegnę, Kąty Rybackie i Westerplatte. Obóz na Westerplatte należał do najbardziej pracowitych w dziejach zespołu. Orkiestra otrzymała bowiem zaproszenie na zlot młodzieży do Warszawy. Decyzja o wyjeździe na tę uroczystość była dużym wyróżnieniem. Należało się zatem solidnie przygotować. (...).

W 1965 roku nowy dyrygent zdecydował rozszerzyć zakres działalności artystycznej drużyny. Przy orkiestrze powstał zespół estradowy „Kubanki”. Nazwa – chociaż widzom mogła kojarzyć się z gorącymi rytmemi Kuby pochodziła jednak

od nazwiska twórcy zespołu J. Kubickiego. Nowy żeński zespół wokalny zyskał sobie sympatię widzów od chwili pojawienia się na estradzie i cieszył się nią niezmiennie w każdym następnym występie.

Rok 1966 to obchody 1000-lecia Państwa Polskiego. Tak znaczący jubileusz był dla orkiestry bardzo pracowity. Przez cały czas w salach i na ulicach Tczewa, a także innych miast Polski rozlegały się dźwięki tczewskiej orkiestry.

Ważnym wydarzeniem był wyjazd na „Harcerski Lipiec Muzyczny” do Olsztyna. (...). Po powrocie z obozu nastąpiły w drużynie ważne zmiany organizacyjne. Z funkcji drużynowego zrezygnował hm. Brunon Terczakowski. Jego miejsce zajął dh phm. Norbert Jatkowski.

Jerzy Kubicki dodaje, że funkcję instruktora programowego objęła Czesława Klamann (po mężu Kubicka) i pełni tę funkcję do dzisiaj.

19 Drużyna została przemianowana na 9 Drużynę Harcerską im. Stanisława Moniuszki. Nie wynikało to z potrzeb zespołu, a ze zmiany numeracji drużyn przeprowadzonej w Komendzie Hufca. (...).

W okresie pierwszych dwudziestu lat w zespole występowało kilka rodzin, np. trzech Koniecznych, trzech Dąbrowskich, czterech Wasielewskich. W następnym dwudziestoleciu doszło jeszcze czterech Schonfeldów, pięciu Zakrzewskich i pięciu Elszkowskich. (...).

Rok 1970 zapisał się w historii 9 Drużyny Harcerskiej ważnym wydarzeniem. Tczewska Orkiestra Dęta Związku Harcerstwa Polskiego została wytypowana do udziału w patriotycznej uroczystości z okazji 25. rocznicy zwycięstwa nad faszyzmem przez Komendę Chorągwi Związku Harcerstwa Polskiego w Gdańsku, jako najlepsza orkiestra młodzieżowa województwa gdańskiego. (...).

Zespół cieszył się wielką sympatią nie tylko w Tczewie, lecz wszędzie gdzie występował. 30 maja 1971 roku w Gdyni odbył się Okręgowy Konkurs Orkiestr Dętych. Tczewscy harcerze nie tylko zakwalifikowali się do eliminacji centralnych Ogólnopolskiego Przeglądu Orkiestr Dętych w Tychach, lecz zdobyli też nagrodę publiczności. (...).

W 1972 roku (...) miał miejsce jubileusz 25-lecia Harcerskiej Orkiestry Dętej w Tczewie. Były podziękowania władz miejskich i powiatowych, które w komplecie stawily się na koncertach jubileuszowych. Koncert odbywały się w parku miejskim, dzięki czemu mogły w nich uczestniczyć setki mieszkańców Tczewa.

Dalej Romuald Wentowski pisze:

25 lat istnienia orkiestry to nie tylko udział w setkach imprez, uroczystościach i przeglądach – to przede wszystkim praca 230 ludzi – bo tylu ich przewinęło się przez jej szeregi w pierwszym ćwierćwieczu – praca dzieci, młodzieży i instruktorów w różnym wieku; praca tych, którzy uczyli i wychowywali, i tych których uczono i wychowywano. W uznaniu zasług Główna Kwatera Związku Harcerstwa Polskiego odznaczyła orkiestrę i jej kapelmistrza, hm. Jerzego Kubickiego, Krzyżem za Zasługi dla ZHP.

W roku jubileuszu orkiestra występowała w pięćdziesięcioosobowym składzie, a wraz z zespołem wokalnym i adeptami, liczyła 74 osoby. (...).

Równym rytmem

W połowie lat 70-tych 9 Drużyna liczyła około 80 osób. Tak wysoki stan liczebny drużyny był niezgodny z zasadami organizacyjnymi Związku Harcerstwa Polskiego. Wymagało to przeprowadzenia zmian strukturalnych. W 1977 roku 9 Drużyna Harcerska im. Stanisława Moniuszki przekształcona została w Szczep Harcerski im. Stanisława Moniuszki, który tworzą dwie drużyny: 9 Drużyna Harcerska i 39 Drużyna Młodszo harcerska. Komendantem szczepu pozostał nadal hm. Norbert Jatkowski. (...).

W 1984 roku, po prawie dwudziestu latach występów, wielokrotnie uwieńczonych sukcesami, zespół muzyczno-wokalny „Kubanki” zakończył swoje występy. Praktycznie w okresie tych długich lat, były to trzy różne zespoły, bo tyle razy zmienił się w całości jego skład osobowy.

Dnia 23 lipca 1986 roku 39 Drużyna Młodszo harcerska otrzymała imię Jana Kubickiego. W taki sposób uhonorowano zasługi współzałożyciela i pierwszego kapelmistrza orkiestry.

W doskonaleniu warsztatu muzycznego i utrzymaniu kondycji zespołu niezwykle ważną rolę odgrywały w dalszym ciągu obozy szkoleniowo-wypoczynkowe. Pierwsze, jak już wcześniej wspomniano, organizowane były na Kociewiu bądź nad morzem. Z biegiem czasu wybierano miejsca dalsze. Szczególnym sentymentem harcerze darzą miejscowości – Stare Polaszki niedaleko Starej Kiszewy oraz Leśno koło Brus, gdzie kilkakrotnie rozbijano obozy. Znają tczewska orkiestrę też mieszkańcy Pólczna i Opalenia, Olpucha i Tymawy. (...).

Pierwszy obóz szkoleniowo-wypoczynkowy poza granicami kraju miał miejsce w 1972 roku w Niemieckiej Republice Demokratycznej. (...). Po dwóch latach ponownie orkiestra wyjechała za granicę – tym razem do Warny w Bułgarii. (...).

Po kilku latach przerwy w wyjazdach zagranicznych, pod koniec lat siedemdziesiątych nastąpił kolejny okres ożywienia kontaktów międzynarodowych. 16 lipca 1979 roku grupa uczniów z Leningradu odwiedziła orkiestrę na obozie w Starych Polaszkach. (...). Jeszcze tego lata tczewska orkiestra odwiedziła Leningrad i przez pięć dni przebywała tam na zgrupowaniu. Nie obyło się bez koncertów i udziału w miejscowej telewizji.

Już w następnym roku orkiestra odwiedziła kolejny sąsiedni kraj, tym razem Czechosłowację. (...). Wojażując poza granicami kraju, orkiestra harcerska nie zaniedbywała występów przed własną publicznością. Nie było ważniejszej imprezy w Tczewie, której nie uświetniłaby swoją obecnością. (...).

Działalność orkiestry w latach 1987-1994 opisuje Anna Krauze w pracy magisterskiej „Harcerska Orkiestra Dęta w Tczewie w latach 1987-1994” napisanej na Uniwersytecie Gdańskim, której fragmenty zostały wykorzystane w publikacji „Harcerska Orkiestra Dęta im. Stanisława Moniuszki w Tczewie. 60 lat tradycji (1947-2007)”.

Rok 1988 zaowocował ciekawym wyjazdem do Niemiec. (...). Tczewscy muzycy uczestniczyli w organizowanym w Bremerhaven Międzynarodowym Tygodniu Młodzieży, mającym na celu zbliżenie młodzieży różnych krajów, wymianę doświadczeń, zapoznanie się z życiem i pracą młodych ludzi. Oczywiście koncertowano dla mieszkańców i na spotkaniach młodzieżowych. (...).

Rok 1991 rozpoczął się koncertem, który był konsekwencją podpisanej umowy Tczewa z Witten. Grano już 6 stycznia dla delegacji partnerskiego miasta. Wśród odnotowanych 36 występów tego roku znalazły się piękne rocznice, m.in. 200-lecie Konstytucji 3 Maja – występ w tczewskim amfiteatrze, 100-lecie Ochotniczej Straży Pożarnej – występ w Pelplinie. 16 czerwca w Gdańsku odbyła się VII Rewia Orkiestr Dętych, na której jak zwykle – wyróżniono Harcerską Orkiestrę Dętą z Tczewa. Kilka dni później w Świeciu orkiestra grała na Festiwalu Orkiestr Dętych. (...).

Długo pozostał w pamięci orkiestrantów dzień 10 sierpnia 1991 roku. Na zlocie w Pająku pod Częstochową mieli oni zaszczyt spotkać się z papieżem Janem Pawłem II. Uczestniczyli w Światowym Dniu Młodzieży. Tam też odbyły się obchody 80-lecia harcerstwa, w którym czynnie uczestniczyła orkiestra. Za ubogacenie tego zlotu otrzymali podziękowania. (...).

Trudną sytuacją dla zespołu rozpoczął się rok 1992. Kłopoty związane były z poszukiwaniami sponsora, zastanawiano się czy orkiestra po 45 latach przestanie istnieć. (...). „Polmo” nie mogło już pomagać jak dotąd. Podczas jednego ze spotkań, kiedy ważyły się losy orkiestry, Jerzy Kubicki powiedział: „Perspektywy naszej orkiestry są raczej żałosne, ale nie pozwólmy jej zginąć po 45 latach życia. Byłaby to duża strata społeczna.” (...).

Dalsze losy Harcerskiej Orkiestry Dętej związane były z nowym sponsorem. Orkiestra istnieje do dziś dzięki Urzędowi Miejskiemu, który zaproponował funkcjonowanie orkiestry w strukturze organizacyjnej Tczewskiego Centrum Kultury. W zamian za pomoc finansową orkiestra uświetnia prawie wszystkie uroczystości miejskie.

Prawdziwym świętem dla zespołu był dzień jubileuszu 45-lecia orkiestry. Uroczystości rozpoczęły się Mszą Świętą w kościele szkolnym. Po południu wypełniona po brzegi sala widowiskowa Domu Kultury Kolejarza (obecnie Centrum Kultury i Sztuki) przez ponad dwie i pół godziny oklaskiwała artystów spod znaku lilijki. (...).

W odniesieniu do okresu 1995-2007 oddajmy głos Jackowi Cherkowi, autorowi tekstu „Harcerska Orkiestra Dęta w Tczewie w latach 1995-2007”, który został zamieszczony we wspomnianej książce pod redakcją Kazimierza Ickiewicza.

Autor pisze:

Pod koniec kwietnia 1995 roku orkiestra uświetniła uroczystości religijne związane ze sprowadzeniem relikwii św. Wojciecha do parafii w Gorzędzieju w dekanacie tczewskim. Harcerze poprowadzili procesję z relikwiami i brali udział we Mszy

Świętej. Obecność harcerskiej orkiestry docenił ksiądz proboszcz Zdzisław Ossowski. W podziękowaniu czytamy: „Te trzydniowe uroczystości największe wydarzenia roku 1995 nie zapisałyby się w pamięć i serca tysięcy ludzi, gdyby nie wasza obecność i gromkie głosy waszych instrumentów pod czułą opieką i batutą kapelmistrza Jerzego Kubickiego.” (...).

W następnym roku orkiestra dwukrotnie uczestniczyła w peregrynacji figury Matki Boskiej Fatimskiej. Pierwszy raz w Elblągu, gdzie prowadziła procesję z figurą Matki Boskiej. Drugi raz w Tczewie uświetniając pobyt Matki Boskiej Fatimskiej w grodzie Sambora. W obu uroczystościach brało udział wiele tysięcy wiernych, dzięki czemu zespół mógł zaprezentować swój wysoki poziom artystyczny.

Na początku roku 1997 Jerzy Kubicki, długoletni kapelmistrz harcerskiej orkiestry, został uhonorowany dwiema nagrodami. Pierwsza nagroda to prestiżowy Medal „Pro Domo Trsoviensi”. Druga nagroda to „Złoty Gryf” w dziedzinie kultury za rok 1996.

Rok 1997 to przede wszystkim złoty Jubileusz istnienia Harcerskiej Orkiestry Dętej. W tym celu harcerze intensywnie odbywają ćwiczenia na obozie w Olpuchu na Kaszubach. Obóz odwiedził burmistrz Bremy z małżonką. (...).

Z okazji 50-lecia powstania zespołu harcerskiego w sali Klubu Kultury „Polmo” w Tczewie odbył się uroczysty bal byłych i ówczesnych członków Szczepu im. St. Moniuszki. W zabawie brało udział ponad 100 osób.

Owocem Jubileuszu było wydanie przez Kociewski Kantor Edytorski publikacji „Z Lilijką na pięciolinii” pod redakcją Romana Landowskiego. (...).

W lipcu 1998 roku Orkiestra była w Birzai, mieście partnerskim Tczewa, na zaproszenie tamtejszego Domu Kultury. Swą obecnością uświetnili obchody Święta Piwowarów. Przemarsz ulicami miasta wzbudził ogromne zainteresowanie i entuzjizm licznie przybyłych mieszkańców. Z relacji „Gazety Tczewskiej” wynika, że „tak wspaniałej parady nie pamiętali nawet najstarsi obywatele i jak zapewniali, długo o niej nie zapomną”. (...).

Najważniejszym wydarzeniem dla orkiestry był występ w czasie spotkania z Janem Pawłem II w Pelplinie 6 czerwca 1999 roku. Było to ogromne wyróżnienie dla Szczepu im. St. Moniuszki. Wraz z tczewska orkiestrą wystąpiła Orkiestra Marynarki Wojennej z Gdyni. (...).

Pod koniec roku 1999 orkiestra wydała pierwszą płytę „Radosna strona życia”. (...).

Rok 2000 był rokiem Wielkiego Jubileuszu w Kościele Katolickim. Swoją jubileusz w ramach tego roku obchodzili harcerze Diecezji Pelplińskiej. Główne uroczystości odbyły się w Pelplinie i nie mogło na nich zabraknąć Harcerskiej Orkiestry Dętej z Tczewa. (...).

W październiku 2001 roku zespół uczestniczył w otwarciu Roku Harcerskiego w Toruniu, a zarazem 62. rocznicy aresztowania błogosławionego Stefana Wincen- tego Frelichowskiego. Orkiestra przeprowadziła harcerzy przez ulice Starego Miasta do Sanktuarium Błogosławionego Kapłana – męczennika. (...).

W grudniu 2002 roku w sali Tczewskiego Domu Kultury odbył się koncert jubileuszowy z okazji 55-lecia istnienia Harcerskiej Orkiestry Dętej. Orkiestrą dyrygowali Jerzy Kubicki i Magdalena Kubicka-Netka. Podczas tej imprezy nastąpiło oficjalne przekazanie zespołu pod nową batutę Magdaleny Kubickiej. Orkiestra zaprezentowała przebogaty repertuar melodii m.in. Mazur z opery „Straszny Dwór” Stanisława Moniuszki, „Babes in Toyland” Victora Herberta, „La Bamba” z aranżacją Ferencza Gegera, mieszankę melodii filmowych według układu Andrzeja Marko, „Piccolo” Franciszka Suwały. Koncert zgromadził przedstawicieli wszystkich władz samorządowych i kościelnych. Druhowie Jerzy Kubicki i jego córka Magdalena Kubicka odebrali liczne podziękowania i gratulacje, przekazując je wszystkim członkom orkiestry.

Członkowie orkiestry otrzymali za rok 2002 nagrody. Jerzy Kubicki został „Tczewianinem Roku 2002”, a Norbert Jatkowski został odznaczony medalem „Pro Domo Trsoviensi” za długoletnią pracę w Związku Harcerstwa Polskiego, a zwłaszcza za pracę kwatermistrzowską, szkoleniową i wychowawczą w Harcerskiej Orkiestrze Dętej. (...).

Bardzo ważnym wydarzeniem 2003 roku było sprowadzenie relikwii błogosławionego księdza Stefana Wincentego Frelichowskiego patrona harcerstwa do parafii NMP Matki Kościoła w Tczewie. Orkiestra upiększyła pochód procesji z relikwiami błogosławionego do kościoła NMP Matki Kościoła w Tczewie i uczestniczyła czynnie we Mszy Świętej pod przewodnictwem Biskupa Pelplińskiego Jana Bernarda Szlagi. (...)

W dniu 30 kwietnia 2004 roku Harcerska Orkiestra podczas imprezy artystyczno-estradowej „Razem być” uświetniła swym występem historyczny moment wejścia do Unii Europejskiej. (...).

Dnia 28 stycznia 2005 roku podczas uroczystej sesji Rady Miejskiej z okazji Dnia Tczewa kapelmistrz Jerzy Kubicki otrzymał wyróżnienie Honorowy Obywatel Miasta Tczewa.

W kwietniu 2005 r. cała Polska i świat żegnał Wielkiego Papieża jakim był Jan Paweł II. Również w Tczewie odbyły się uroczystości żałobne w intencji zmarłego Ojca Świętego. W tych wydarzeniach nie mogło zabraknąć Harcerskiej Orkiestry. Uczestniczyła ona we Mszy Świętej w kościele pod wezwaniem NMP Matki Kościoła.

Pod koniec roku 2005 Szczep im. Stanisława Moniuszki nagrał swoją drugą płytę pod tytułem „Chorał i Rock”. (...).

Warto też wspomnieć, że informacja o działalności orkiestry ukazała się w dwóch publikacjach: w „Złotej Księdze Samorządu Tczewa 1990-2005” i folderze na 30-lecie TCK. Wydano też specjalny folder w trzech językach: polskim, angielskim i niemieckim.

Rok 2006 to 75 lat istnienia tczewskiego hufca ZHP. Z tej okazji w Tczewskim Domu Kultury odbyła się uroczysta gala. Wielki wkład w przygotowaniu tej imprezy miała Harcerska Orkiestra Dęta, która zagrała świetny koncert. Gala była także okazją do wspomnień i refleksji nad zagadnieniem wychowania młodego pokolenia i służby drugiemu człowiekowi.

Oprócz uczestnictwa w wyżej wspomnianej imprezie, w 2006 roku zespół uczestniczył jeszcze w innych ważnych rocznicach takich jak: 25-lecie powstania NSZZ

„Solidarność” w Fabryce Przekładni Samochodowych „Polmo” w Tczewie (obecnie EATON), 60-lecie Zespołu Szkół Technicznych w Malborku. Warto wspomnieć też o wyjeździe zagranicznym do Werder w Niemczech. (...).

Orkiestra po 2007 roku

W ostatnich siedmiu latach Harcerska Orkiestra Dęta w Tczewie w dalszym ciągu znajduje się na tzw. topie.

W 2007 roku orkiestra doczekała się publikacji książkowej pod redakcją Kazimierza Ickiewicza zatytułowanej „Harcerska Orkiestra Dęta im. Stanisława Moniuszki w Tczewie. 60 lat tradycji (1947-2007)”.

Ostatni okres, to dalsze koncerty i sukcesy orkiestry. W 2012 roku Harcerska Orkiestra Dęta zajęła trzecie miejsce na Ogólnopolskim Festiwalu Młodzieżowych Orkiestr Dętych w Inowrocławiu. Indywidualnie nagrodzeni zostali dyrygent Magdalena Kubicka-Netka oraz saksofonista Karol Pieczewski.

Orkiestra wzięła też udział w kolejnym festiwalu w Świeciu, choć ten festiwal nie ma charakteru konkursowego, to cieszy się sporym prestiżem, ponieważ występują w nim zespoły z całej Europy.

Harcerska Orkiestra Dęta, pod dyрекcją Magdaleny Kubickiej-Netka, odważnie sięga po różne muzyczne style. Podczas występów publiczność słyszy kołędy, muzykę filmową (Ennio Morricone, motyw z filmu o przygodach agenta Jamesa Bonda oraz Janosika), standardy swingu i bluesa, ludowa muzyk rosyjską („Fale Amuru”), muzykę popularną oraz muzykę klasyczną.

Na przestrzeni 67. lat istnienia Harcerska Orkiestra Dęta wykonywała ok. 300 utworów. Zespół wielokrotnie dokonywał nagrań dla radia i telewizji. W swoim dorobku – jak już wspomniano – posiada płyty: „Radosna strona życia” oraz „Chorał i rock”. Była ciepło przyjmowana poza granicami naszego kraju, koncentrując w Niemczech, Bułgarii, Rosji, Danii czy na Białorusi i Litwie.

Wielu mieszkańców grodu Sambora nie wyobraża sobie życia kulturalnego bez Harcerskiej Orkiestry Dętej. Zespół przecież uświetnia ważne rocznice patriotyczno-religijne takie jak: uchwalenia Konstytucji 3 Maja, Święto Niepodległości 11 Listopada, wybuch II wojny światowej, udział w drodze krzyżowej ulicami Starego Miasta. Harcerze grają na ważnych tczewskich imprezach, m.in. na Międzynarodowym Festiwalu Muzyki Rodzinnej „FAMILIA TCZEW”, Międzynarodowym Festiwalu „Zdarzenia”, obchodach Dni Ziemi Tczewskiej.

Podsumowując: 67 lat to dużo, przez wszystkie te lata Harcerska Orkiestra Dęta na stałe utrwaliła się na społecznej i kulturalnej mapie Tczewa i regionu. Orkiestra niezależnie od zawirowań organizacyjnych i kłopotów finansowych zawsze pokazywała wysoki kunszt muzyczny i artystyczny.

Opracował Kazimierz Ickiewicz

Aneks VI

Hufiec ZHP Tczew dziś i jutro

Dzisiejsze harcerstwo mocno się zmieniło i różni się już od tego sprzed 30 lat. Zmieniło się wraz ze zmianą naszej rzeczywistości. Obecnie jest nas mniej niż np. w latach 80-tych, bo zaledwie 254 zuchów, harcerzy, seniorów oraz instruktorów. Najstarszy członek naszego hufca ma w tym roku 93 lata, a najmłodsi są z klasy „zerówki” czyli mają 6 lat. Można by powiedzieć, że jesteśmy teraz elitarną organizacją. Ale to tylko ze względu na naszą ilość, gdyż nadal jesteśmy otwarci – może do nas przystąpić każdy chętny, mamy przygotowaną propozycję dla ludzi niemalże w każdym wieku.

Obecnie w Hufcu ZHP Tczew mamy 14 jednostek:

- **dwie gromady zuchowe** skupiające dzieci w wieku od zerówki do trzeciej klasy szkoły podstawowej:
  - 10 Gromada Zuchowa „Wodny Świat” działająca przy Szkole Podstawowej nr 5, prowadzona przez pwd. Kamile Kubistą
  - 20 Gromada Zuchowa „Leśne Ludki” działająca przy Szkole Podstawowej nr 11, prowadzona przez phm. Renatę Zapart-Kornas
- **pięć drużyn harcerskich** (dzieci z klas 4-6 szkoły podstawowej)
  - 2 Tczewska Drużyna Harcerska „Ohana” działająca przy Sportowej Szkole Podstawowej nr 2, prowadzona przez sam. Monikę Rambowską,
  - 3 Tczewska Drużyna Harcerska „Waleczne serca” działająca przy Domu Dziecka w Tczewie, prowadzona przez phm. Bożenę Cyrulnik,
  - 23 Tczewska Drużyna Harcerska „Fatamorgana” działająca przy Szkole Podstawowej nr 10, prowadzona przez pwd. Martynę Orłowską,
  - 39 Artystyczna Drużyna Harcerska im. Jana Kubickiego, działająca w ramach szczepu Harcerskiej Orkiestry Dętej przy TCK, prowadzona przez pwd. Aleksandrę Piekut,
  - 33 Tczewska Drużyna Harcerska „Pomarańczowi” działająca przy Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Tczewie, prowadzona przez dh. Marię Rataj,
- **trzy drużyny starszoharcerskie** zrzeszające młodzież w wieku gimnazjalnym, w tym
  - 21 Tczewska Drużyna Starszoharcerska „Rajza” działająca przy Gimnazjum nr 1, prowadzona przez pwd. Paulę Reczek,

- 9 Artystyczna Drużyna Harcerska imienia Stanisława Moniuszki działająca w ramach szczepu Harcerskiej Orkiestry Dętej przy Tczewskim Centrum Kultury, prowadzona przez pwd. Jakuba Aleksandrowicza,
- **dwie drużyny wędrownicze** – dla młodzieży ze szkół średnich
  - 11 Tczewska Drużyna Wędrownicza „Fenomen” działająca w ramach Szczepu Harcerskich Drużyn i Gromad Zuchowych „Awangarda”, prowadzona przez dh. Adama Sturgulewskiego,
  - 66 Drużyna Wędrownicza „Zielona Marchewka” działająca przy Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Tczewie, prowadzona przez dh. Magdalenę Okapieć-Kortas,
- **jedna drużyna wielopoziomowa** – pracuje w metodyce harcerskiej i starszoharcerskiej
  - 101 Tczewska Wodna Drużyna Wielopoziomowa działająca przy Szkole Podstawowej nr 5 oraz przy Zespole Szkół Katolickich w Tczewie, prowadzona przez phm. Karolinę Kornas oraz **Krąg Instruktorów Seniorów „Jaszczurkowcy”**, prowadzony przez hm. Krystynę Dettlaff.

Cztery z tych drużyn tworzą dwa szczepy: Szczep Harcerskich Drużyn i Gromad Zuchowych „Awangarda” na którego czele stoi phm. Sylwia Portjanko oraz Szczep Harcerskiej Orkiestry Dętej im. Stanisława Moniuszki, którego szefem jest hm. Norbert Jatkowski.

Różnorodność zajęć w tych jednostkach jest bardzo szeroka. Większość drużyn jest tzw. zielona, czyli mają w swoich programach tradycyjne zajęcia harcerskie m.in. takie jak: pionierka, musztra, terenoznawstwo, przyrodoznawstwo, pierwsza pomoc, nie stronią też od form teatralnych i artystycznych. Część drużyn oprócz tego realizuje specjalności w swojej działalności.

W hufcu od ponad 60 lat działa Szczep Harcerskiej Orkiestry Dętej im. Stanisława Moniuszki. Drużyny wchodzące w jego skład realizują specjalność artystyczną. Szczep ma bardzo bogatą historię, obfitą w zdobyte nagrody i wyróżnienia w konkursach i wspianiale koncerty. Od strony muzycznej szefem Orkiestry jest wnuczek założyciela phm. Magdalena Kubicka-Netka.

Mamy również dwie drużyny o specjalności wodnej, które chcą kontynuować tradycję żeglarską naszego hufca i rozpocząć pływanie na wodach Wisły. Wspiera ich od strony żeglarskiej hm. Andrzej Kornas. Organizujemy kursy żeglarskie. W tym roku będzie odbywał się już trzeci taki kurs, po wielu latach przerwy. Niegdyś w hufcu grono żeglarskie było duże i prężnie działało. Obecnie mamy w hufcu dwóch instruktorów ze stopniem sternika jachtowego i uprawnieniami młodszego instruktora żeglarstwa, w tym jednego instruktora rekreacji ruchowej ze specjalnością żeglarską, którzy

czynnie przyczynili się do zdobycia przez 7 harcerzy i instruktorów stopnia żeglarza jachtowego. Mamy też czterech instruktorów z uprawnieniami ratownika wodnego oraz stale współpracujemy z tczewskim WOPR-em.

W 2013 roku reaktywował się w hufcu patrol ratownictwa medycznego zajmujący się udzielaniem pomocy przedmedycznej, organizowaniem szkoleń dla harcerzy oraz zabezpieczeniem medycznym imprez miejskich, w których biorą udział nasi harcerze. Dowodzi nim pwd. Tomasz Korowaj, a członkami są harcerze z innych jednostek harcerskich.

Jak wiadomo harcerstwo ma wychowywać młodego człowieka i pomagać mu w wejściu w dorosłe życie. Wychowujemy w duchu poszanowania historii, patriotyzmu, szacunku dla drugiego człowieka, w duchu tych wszystkich wartości, które od ponad stu lat są żywe w polskim harcerstwie. Nasi harcerze uczestniczą w uroczystościach patriotycznych i historycznych oraz w różnych akcjach społecznych, takich jak Wigilia Miejska, zbiórka żywności z Bankiem Żywności. We wszystkich działaniach uczymy nasze dzieci bezinteresowności w pomocy innym.

Harcerze mają okazję rozwijać siebie i swoje zainteresowania biorąc udział nie tylko w zajęciach organizowanych przez ich drużyny, ale również przez hufiec. Na początku każdego roku szkolnego odbywa się Start Hufca, czyli impreza, która ma na celu wprowadzenie drużyn w nowy rok harcerski. Co roku w połowie jesieni organizujemy Rajd Kociewie, który ma przede wszystkim na celu przybliżenie i ułatwienie poznawania przez młodych ludzi naszej „małej ojczyzny” – Kociewia. Od kilku lat nasi harcerze mają okazję pokazać mieszkańcom Tczewa jak wygląda życie na obozie. Podczas Dni Ziemi Tczewskiej rozstawiamy obóz harcerski, do którego mogą wejść wszyscy zainteresowani. Mogą porozmawiać, obejrzeć i nawet przeżyć smak harcerstwa uczestnicząc w zajęciach organizowanych nie tylko dla harcerzy, ale również dla mieszkańców Tczewa. Co roku odbywają się również obozy harcerskie i żeglarskie, na których drużyny podsumowują roczną pracę oraz planują kolejny rok, a wszystko w konkretnej tematyce dostosowanej do zainteresowań dzieci i młodzieży. Na obozy zapraszamy również dzieci i młodzież nie będące członkami ZHP. Poprzez wspólny wypoczynek, zabawę i pracę, chcemy zachęcić ich do wstąpienia w nasze szeregi. Bo naprawdę warto.

Wszystkie te działania mamy możliwość realizować głównie dzięki składce członkowskiej oraz wsparciu finansowemu rodziców naszych członków hufca. Duże też wsparcie uzyskujemy dzięki przekazywanemu 1% podatku od dochodów oraz z darowizn w postaci pieniężnej i rzeczowej. Wszystkie te fundusze przeznaczone są na naszą działalność statutową: zakup materiałów w programach do zajęć oraz na różne warsztaty, dofinansowywanie wyjazdów turystycznych drużyn, różnorodne szkolenia podnoszące kwalifikację naszej kadry oraz na dofinansowanie letniego wypoczynku.

Realizujemy od 6 lat coroczny program „Klub Skaut”, głównie dzięki wsparciu finansowemu gminy miejskiej Tczew. Program ten jest przeznaczony nie tylko dla harcerzy, ale również dla młodzieży niezrzeszonej. Organizowane są zajęcia metodyką harcerską, na których dzieci i młodzież mogą poznać naszą propozycję programową, bogatą w różnorodne zajęcia, jak też przeżyć ciekawe przygody; wybrać się na wędrowki, biwaki oraz pokazać swój patriotyzm, uczestnicząc w wielu uroczystościach patriotycznych przez cały rok.

Corocznie na obozy letnie wyjeżdża blisko 2/3 członków naszego hufca, odpoczywając, bawiąc się i ucząc w różnych miejscach Polski. W tym zadaniu wspiera nas gmina miejska Tczew i Kuratorium Oświaty w Gdańsku, przekazując nam dofinansowania na realizację tych zadań.

Hufiec ZHP Tczew współpracuje z samorządami lokalnymi, dyrekcjami szkół podstawowych, gimnazjów i szkół średnich oraz przedszkolami. Hufiec współpracuje również z organizacjami, instytucjami i firmami m.in.: Bank Żywności w Tczewie, WOPR, PKP Cargo, Tczewski Klub Krótkofalarski SP2KMH, Dom Dziecka w Tczewie, Stowarzyszenie „Wspólnie Dzieciom”, Polskie Towarzystwo Rakietowe.

Całą działalność hufca koordynują, wspierają i dbają o sprzęt i finanse instruktorzy wybrani i powołani do ciał statutowych hufca.

Komenda Hufca:

- phm. Renata Zapart-Kornas – komendant hufca
- phm. Grzegorz Oszmana – zastępca ds. organizacyjnych
- hm. Norbert Jatkowski – zastępca ds. specjalności
- pwd. Klaudia Kraska – zastępca ds. programowych (na tej funkcji przez ostatnie dwa lata były kolejno phm. Sylwia Portjanko i pwd. Martyna Orłowska)
- dh. Anna Śledź – skarbnik hufca

Komisja Rewizyjna Hufca:

- pwd. Kamila Kubista – przewodnicząca
- phm. Karolina Kornas
- phm. Sławomir Iwanowicz (który zastąpił w 2013 pwd. Klaudię Kraską)

Komisja Stopni Instruktorskich:

- hm. Roman Kopitkowski – przewodniczący
- hm. Czesława Kubicka
- hm. Norbert Jatkowski
- hm. Andrzej Kornas
- phm. Sylwia Portjanko

Kapituła Stopni Wędrowniczych:

- phm. Grzegorz Oszmana – przewodniczący
- phm. Alicja Petka
- phm. Renata Zapart-Kornas

Nasi Instruktorzy udzielają się także we władzach wyższej instancji, czyli w Gdańskiej Chorągwi ZHP. Phm. Mariusz Portjanko jest członkiem Rady Chorągwi, hm. Roman Kopitkowski jest członkiem Komisji Rewizyjnej Chorągwi, hm. Andrzej Kornas jest członkiem Zespołu Pilota Chorągwi.

Hufiec jutro ...czyli nasze plany

Oczywiście jak każda organizacja chcemy, aby było nas więcej, czyli więcej drużynowych i drużyn, żebyśmy byli zauważani i poważani przez lokalną wspólnotę. Chcielibyśmy mieć nadal interesujący i przyciągający program dla wszystkich, zarówno młodych i starszych. Chcielibyśmy mieć fundusze na realizowanie tych planów.

Wszystkich, którzy są zainteresowani naszym dziś i jutro, zapraszamy do współpracy. Będziecie mogli razem z nami tworzyć nasze wspólne jutro.

Opracowała Renata Zapart-Kornas
Komendant Hufca ZHP Tczew

Lista honorowych darczyńców

Augustyn Mirosław	Ławna Jadwiga
Badziąg Kazimierz i Maria	Makowski Zdzisław
Borowski Zbigniew	Markowska Irena
Brykarczyk Mieczysław	Masternak Feliks
Chabałowski Wojciech	Misztal-Kowalina Anna
Cyrulnik Bożena	Mroczkowski Włodzimierz
Czerny Ryszard	Mułkowska Elżbieta
Czuba Edward i Eryka	Ogonowska Edyta
Dettlaff Krystyna	Okęcka Danuta
Diller Teresa	Olejniczak Mieczysław
Drelich Franciszek	Olszewska Halina
Dutkiewicz Wojciech	Paluszkiewicz Roman
Dzięciołowska Elżbieta	i Wojdyło-Paluszkiewicz Ewa
Ejankowski Jan	Petka Teresa
Ehlert Renata	Pstrong Stanisław
Flisikowscy Joachim i Maria	Rózanowski Czesław
Gajewska Alicja	Rusiecka Ada (Kołakowska)
Giełdon Urszula	Sadokierska Ewa
Głowiński Wojciech	Samulewska Alicja
Graban Aleksandra i Zbigniew	Sitkiewicz Lucjan
Groos Ewa	Smukała Franciszek
Grudniewska Anna	Sołtanowicz Henryk
Halmann Maria	Standarscy Dobrosława i Jarosław
Ickiewicz Kazimierz	Stangenberg Barbara
Jabłoński Ewald	Szutowicz Aleksandra i Andrzej
Jatkowski Norbert	Śliwka Mieczysław
Kaczmarek Joanna	Terczakowska Zofia
Kapejewski Jerzy	Tobieński Bogdan
Kopitkowski Roman	Tomczyk Irena
Kowalski Antoni	Wasiewicz-Galińska Maria
Kubicka Gabriela	Weiss Zenon
Kucharczak Maria	Wika Wiesław
Kucharski Roman	Wiśniewski Bogdan
Kukowski Stefan	Wydrowska-Biedunkiewicz Lucja
Kulas Jan	Zachorowski Tomasz i Aleksandra
Kurowska Bogusława	Zagórska Danuta
Leszczyńska Danuta	Zebell-Wett Maria
Lewandowski Jerzy	Zieliński Andrzej
Łangowska Ewa	Zieliński Wawrzyniec
Łatasiewicz Agnieszka i Krystyna	

Instytucje, urzędy i firmy

Centrum Kształcenia Zawodowego „NAUKA” w Tczewie

Oddział ZNP w Tczewie

Urząd Miasta i Gminy Gniew

Urząd Gminy Morzeszczyn

Urząd Miasta i Gminy Pelplin

Urząd Gminy Subkowy

Urząd Miasta Tczewa

Zakład Utylizacji Odpadów Stałych (ZUOS) Sp. z o.o. w Tczewie

Zakład Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Tczewie

10243407

Jan Kulas: (ur. 1957), inicjator i redaktor „Panoramy harcerstwa Tczewa i Powiatu Tczewskiego w latach 1921-2011”, z zawodu nauczyciel, magister historii (UG-1980), współtwórca samorządu terytorialnego w Tczewie i w województwie pomorskim, b. poseł trzech kadencji, jako polityk pozyskał znaczne środki finansowe dla Tczewa, konsekwentnie promuje „Gród Sambora”, orędownik idei służebnej i przyjaznej obywatelom władzy

Bożena Deja-Galecka: (ur. 1952), rodowita tczewianka, magister historii (UG-1976), wieloletni nauczyciel historii oraz b. wicedyrektor w I Liceum Ogólnokształcącym im. Marii Skłodowskiej-Curie w Tczewie, konsekwentnie promowała tradycje morskie Tczewa, prezes Towarzystwa Przyjaciół tegoż LO, harcmistrz, zasłużony instruktor ZHP, autorka wybranych biogramów wybitnych instruktorów harcerstwa

Kazimierz Ickiewicz: (ur. 1955) od dzieciństwa związany z Tczewem, magister historii (UG-1979), wieloletni dyrektor Zespołu Szkół Kolejowych i Zespołu Szkół Technicznych w Tczewie, nauczyciel historii, wos i edukacji dla bezpieczeństwa w oświacie Tczewa i Pelplina, autor wielu publikacji z zakresu historii Tczewa i Kociewia, promotor idei „II wojna światowa rozpoczęła się w Tczewie”, radny Rady Miejskiej w Tczewie od 1994 roku, jedyny honorowy profesor oświaty na Kociewiu

ISBN 978-83-85026-03-7
ISBN 978-83-7823-362-6

